

Møteinnkalling

Utvalg

Utvalg for oppvekst

Dato

17.01.2023 kl. 18:00

Sted

Asker rådhus

Merknad

Eventuelt forfall meldes snarest på e-post:

Politisk.sekretariat@asker.kommune.no

Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed fra møtesekretær.

Presentasjon

- Effektkontrakter
- Ungdomsløftet
- Temaplan «På lik linje – personer med funksjonsnedsettelse».

Sakskart

Saker til behandling

1/23	21/00273-96	Godkjenning av protokoll 29.11.22
------	-------------	-----------------------------------

2/23	22/22972-2	"Å høre til" - temaplan for oppvekst - 1. gangs behandling
------	------------	--

3/23	22/21560-3	Dialogmøter 2023 - Hovedutvalg for Oppvekst
------	------------	---

Referatsaker

Asker, 05.01.2023
Oddvar Igland
Leder i utvalg for oppvekst

Møteprotokoll

Utvalg for oppvekst

Dato	Tid	Sted
17.01.2023	18:00 – 20:51	Asker rådhus

Møtet ble ledet av nestleder Monica Vee Bratlie (H).

Til stede:

Funksjon	Navn	Møtte for
Varamedlem	Steinar Hoel Korsmo (H)	Oddvar Igland (Sp)
Nestleder	Monica Vee Bratlie (H)	
Utvalgsmedlem	Bjarte Grostøl (H)	
Utvalgsmedlem	Håvard Espelin (H)	
Utvalgsmedlem	Waldemar Garntangen (H)	
Utvalgsmedlem	Vibeke Giske Røisland (H)	
Utvalgsmedlem	Ingunn Unhjem Johansen (H)	
Utvalgsmedlem	Merete Brandshaug (H)	
Utvalgsmedlem	Njål Vikdal (V)	
Utvalgsmedlem	Nimrah Ramzan (A)	
Utvalgsmedlem	Magne Gabrielsen (A)	
Utvalgsmedlem	Paal Steine (MDG)	
Utvalgsmedlem	Bård-Kjetil Dahl (R)	

Forfall:

Oddvar Igland (Sp)

Administrasjonen Direktør Kai Erik Lund

Protokollfører Hilde Haugstad

Det var ingen merknader til innkallingen og møte ble satt med 13 medlemmer.

Saksliste

Side

Saker til behandling

1/23	21/00273-96	Godkjenning av protokoll 29.11.22	3
2/23	22/22972-2	"Å høre til" - temaplan for oppvekst - 1. gangsbehandling	3
3/23	22/21560-3	Dialogmøter 2023 - Hovedutvalg for Oppvekst	5

Referatsaker

Saker til behandling

1/23 Godkjenning av protokoll 29.11.22

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	17.01.2023	1/23

Leders forslag til vedtak:

1. Protokoll fra møte i utvalg for oppvekst 29.11.22 godkjennes slik den foreligger.

Behandling

Enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Protokoll fra møte i utvalg for oppvekst 29.11.22 godkjennes slik den foreligger.

[Lagre vedtak]

2/23 "Å høre til" - temaplan for oppvekst - 1. gangs behandling

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	17.01.2023	2/23

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. *Å høre til - temaplan for oppvekst* legges ut på høring med høringsfrist 3. mars 2023

Innsatsområdene er:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk
- Trygge og aktive lokalsamfunn
- Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

2. Saken skal i følgende råd og utvalg i høringsperioden:

- Ungdomsrådet 9. februar 2023
- Råd for personer med funksjonsnedsettelse 9. februar 2023
- Utvalg for velferd 14.februar 2023
- Utvalg for medborgerskap 16.februar 2023

Behandling

Direktør Kai Erik Lund innledet til saken og svarte på spørsmål. Kommunalsjef for skole Terje Larsen var også til stede og svarte på spørsmål.

Kommunedirektøres forslag punkt 1 og 2 ble enstemmig vedtatt og legges ut på høring.

Vedtak

Å høre til - temaplan for oppvekst legges ut på høring med høringsfrist 3. mars 2023

Innsatsområdene er:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk

Å høre til - temaplan for oppvekst legges ut på høring med høringsfrist 3. mars 2023

Innsatsområdene er:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk
- Trygge og aktive lokalsamfunn
- Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

Saken skal i følgende råd og utvalg i høringsperioden:

- Ungdomsrådet 9. februar 2023
- Råd for personer med funksjonsnedsettelse 9. februar 2023
- Utvalg for velferd 14.februar 2023
- Utvalg for medborgerskap 16.februar 2023

[Lagre vedtak]

3/23 Dialogmøter 2023 - Hovedutvalg for Oppvekst

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	17.01.2023	3/23

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Dialogmøter gjennomføres i løpet av mars 2023, og følger agenda og plan for gjennomføring som skissert i denne saken for alle de tre programområdene i oppvekst.
2. Følgende temaer kan eventuelt settes på agendaen for hovedutvalgets dialogmøter i 2023:
3. Dialogmøtene oppsummeres i hovedutvalgsmøtet i april, som grunnlag for behandling av sak om hovedutvalgets innspill og prioriteringer til kommunedirektørens videre arbeid med forslag til Handlingsprogram 2024-2027.

Behandling

Fungerende kommunalsjef Hege Ophus innledet til saken og svarte på spørsmål.

Bård Kjetil Dahl (R) fremmet følgende tilleggforslag til punkt 1:

«Dialogmøtene planlagt 8. mars (SU skolene og Avlastning og omsorgstjenester for barn og unge) flyttes til den 15. mars.»

Nestleder Monica Vee Bratlie (H) fremmet følgende temaforslag til punkt 2 på vegne av H og V:

«Forslag til temaer for barnehagene:

- *På hvilket område bør/kan barnehage tilbudet bli bedre?*
- *Barnets trivsel og utvikling?*
- *Informasjon og medvirkning?*
- *Tilvenning og skolestart?*
- *Andre forhold som opptar foreldre/foresatte*

Skoler:

- *Hvordan er skole- og læringsmiljøet på skolen?*
- *Skolens samspill med lokalsamfunnet/lokalmiljøet?*
- *Skolehelsetjeneste?*
- *Hvordan oppleves fordeling mellom digitale og fysiske læremidler (bøker)*
- *Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte*

Avlastning- og omsorgstjenester for barn og unge:

- *Hvordan opplever dere at tjenestene dere får av kommunen fungerer?*
- *Blir brukernes stemme ivaretatt?*
- *Hvordan opplever dere at tjenestene er samordnet i kommunen?*
- *Er man flinke til å samarbeide med skoler, lag- og foreninger/fritidsaktiviteter eller andre? Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte og ledelse?*
- *Andre forhold som opptar brukergruppen?*

Tjenester for flyktninger:

- *Har dere blitt tatt godt imot i Asker?*

- *Har dere fått/får dere den hjelpen dere trenger?*
- *Opplever dere å få god informasjon om tilbud i kommunen?*
- *Føler dere at dere blir inkludert i lokalmiljøet?*
- *Har dere gode forslag til tiltak som kan bedre integrering?»*

Dahl (R) fremmet at følgende temaforslag legges under vedtakspunkt 2:

«Barnehagene:

-På hvilket område bør/kan barnehagetilbudet bli bedre?

#Ute- og innemiljø

Barnets trivsel og utvikling

Informasjon og medvirkning

Tilvenning og skolestart»

Skole:

#Skole- og læringsmiljø

#Bygningsmessige forhold

#Uteområder

#Skolens samspill med lokalsamfunn/nærmiljø

#Skolehelsetjenesten

#Hvordan oppleves fordelingen mellom digitale og fysiske læremidler (bøker).

#Andre forhold som opptar elever, foreldre, foresatte

Barn, familie og inkludering:

#Hvordan opplever dere at brukernes stemme blir ivaretatt? Er kommunikasjonen forståelig?

Hvordan opplever dere tjenestene, og hva kan dere ønske dere annerledes?

Hvordan opplever dere at tjenestene er samordnet i kommunen? Fritid, skole, dine spesifikke tjenester

#Hjelper det du får av tjenester på din livssituasjon?»

Kommunedirektøres punkt 1 ble enstemmig vedtatt. Dahls (R) tilleggsforslag til punkt 1 ble enstemmig vedtatt.

Nestleder Vee Bratlies (H) temaforslag til punkt 2 ble enstemmig vedtatt.

Dahls forslag til nye tilleggspunkt under punkt 2 fikk 4 stemmer og falt (Steine MDG, Dahl R, Gabrielsen og Ramzan A)

Punkt 3 ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Dialogmøter gjennomføres i løpet av mars 2023, og følger agenda og plan for gjennomføring som skissert i denne saken for alle de tre programområdene i oppvekst. Dialogmøtene planlagt 8. mars (SU skolene og Avlastning og omsorgstjenester for barn og unge) flyttes til den 15. mars.
2. Følgende temaer kan eventuelt settes på agendaen for hovedutvalgets dialogmøter i 2023:

Forslag til temaer for barnehagene:

- På hvilket område bør/kan barnehagetilbudet bli bedre?
- Barnets trivsel og utvikling?
- Informasjon og medvirkning?
- Tilvenning og skolestart?
- Andre forhold som opptar foreldre/foresatte

Skoler:

- Hvordan er skole- og læringsmiljøet på skolen?
- Skolens samspill med lokalsamfunnet/lokalmiljøet?
- Skolehelsetjeneste?
- Hvordan oppleves fordeling mellom digitale og fysiske læremidler (bøker)
- Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte

Avlastning- og omsorgstjenester for barn og unge:

- Hvordan opplever dere at tjenestene dere får av kommunen fungerer?
- Blir brukernes stemme ivaretatt?
- Hvordan opplever dere at tjenestene er samordnet i kommunen?
- Er man flinke til å samarbeide med skoler, lag- og foreninger/fritidsaktiviteter eller andre? Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte og ledelse?
- Andre forhold som opptar brukergruppen?

Tjenester for flyktninger:

- Har dere blitt tatt godt imot i Asker?
 - Har dere fått/får dere den hjelpen dere trenger?
 - Opplever dere å få god informasjon om tilbud i kommunen?
 - Føler dere at dere blir inkludert i lokalmiljøet?
 - Har dere gode forslag til tiltak som kan bedre integrering?
3. Dialogmøtene oppsummeres i hovedutvalgsmøtet i april, som grunnlag for behandling av sak om hovedutvalgets innspill og prioriteringer til kommunedirektørens videre arbeid med forslag til Handlingsprogram 2024-2027.

[Lagre vedtak]

Referatsaker

1.	Rådgiver Innbyggertorg Synnøve Osmundsen og rådgiver NAV Ragna Haukeland presenterte «Effektkontrakter». Felles med utvalg Velferd
2.	Fung. kommunalsjef Hege Ophus presenterte «Ungdomsløftet». Felles med utvalg Velferd
3.	Rådgiver Nanette Bohn presenterte «På lik linje – personer med funksjonsnedsettelse». Felles med utvalg Velferd.
4.	Direktør Lunds orienterte om Temaplan Oppvekst – Å høre til. 1.gangsbehandling.
5.	Nestleder Vee Bratlie svarte ut om notat fra kommunedirektøren om «Live-streaming» av aktiviteter i idrettshaller – My Game.
6.	Direktør Lund svarte ut spørsmål vedrørende oppfølging av Oppvekstutvalget sak 51/22 fra utvalgsmedlem Bård Kjetil Dahl (R)

Saksframlegg

Arkivsak
21/00273-96

Saksbehandler
Hilde Haugstad

Behandles av
Utvalg for oppvekst

Møtedato
17.01.2023

Godkjenning av protokoll 29.11.22

Leders forslag til vedtak:

1. Protokoll fra møte i utvalg for oppvekst 29.11.22 godkjennes slik den foreligger.

Sammendrag og konklusjon

Protokoll fra utvalg for oppvekst 29.11.22 ligger vedlagt

Oddvar Igland
leder i utvalg for oppvekst

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Protokoll Utvalg for oppvekst 29.11.2022

Saksprotokoll

Arivsak
21/00273

Saksbehandler
Hilde Orven Haugstad

Behandlet av
1 Utvalg for oppvekst

Møtedato
17.01.2023

Saksnr.
1/23

Godkjenning av protokoll 29.11.22

Utvalg for oppvekst har behandlet saken i møte 17.01.2023 sak 1/23

Behandling

Enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Protokoll fra møte i utvalg for oppvekst 29.11.22 godkjennes slik den foreligger.

Møteprotokoll

Utvalg for oppvekst

Dato	Tid	Sted
29.11.2022	18:00 – 22.10	Asker rådhus

Møtet ble ledet av Oddvar Igland.

Innkalte:

Funksjon	Navn	Møtte for
Leder i utvalg	Oddvar Igland (Sp)	
Nestleder	Monica Bratlie (H)	
Utvalgsmedlem	Bjarte Engen Grostøl (H)	
Utvalgsmedlem	Håvard Espelin (H)	
Varamedlem	Kristin Walstad (UA)	Waldemar Ribert Garntangen
Utvalgsmedlem	Vibeke Giske Røisland (H)	
Utvalgsmedlem	Ingunn Unhjem Johansen (H)	
Utvalgsmedlem	Merete Brandshaug (H)	
Utvalgsmedlem	Njål Vikdal (V)	
Varamedlem	Ole Eldar Kjølén (Ap)	Nimrah Ramzan
Utvalgsmedlem	Magne Gabrielsen (Ap)	
Utvalgsmedlem	Paal Steine (MDG)	
Utvalgsmedlem	Bård-Kjetil Dahl (R)	

Forfall:

Waldemar Garntangen (H)
Nimrah Ramzan (Ap)

Administrasjonen Direktør Kai Erik Lund

Protokollfører Hilde Haugstad

Det var ingen merknader til innkallingen og møtet ble satt med 13 medlemmer.

Saksliste

Side

Saker til behandling

60/22	21/00273-92	Godkjenning av protokoll 01.11.22	3
61/22	22/18132-1	Sætre barneskole og ungdomsskole - lokasjon og løsning	3
62/22	22/17985-1	Kapasitet og organisering av skolehelsetjenesten	6

Referatsaker

Saker til behandling

60/22 Godkjenning av protokoll 01.11.22

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Utvalg for oppvekst	29.11.2022	60/22

Leders forslag til vedtak:

1. Protokoll fra møte i utvalg for oppvekst 01.11.22 godkjennes slik den foreligger.

Behandling

Bård Kjetil Dahl (R) påpekte uriktig saksnummer i sak 51/22.

- «Utvalget ber om at temaplan i større grad må legge opp til å videreutvikle oppfølgings, - og boligtilbudet til alvorlig psykisk syke i tråd med vedtak i Kommunestyresak 29/22»

Med denne endringen ble innstillingen enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Protokoll fra møte i utvalg for oppvekst 01.11.22 godkjennes slik den foreligger.

[Lagre vedtak]

61/22 Sætre barneskole og ungdomsskole - lokasjon og løsning

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
--------------	----------	---------

1 Ungdomsrådet	24.11.2022	48/22
1 Utvalg for oppvekst	29.11.2022	61/22
2 Utvalg for medborgerskap	01.12.2022	56/22
3 Formannskapet	06.12.2022	242/22

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Mulighetsstudie for ny barneskole i Sætre skolekrets på Grytnes legges til grunn for den videre planleggingen.
2. Ny ungdomsskole på Sætre lokaliseres på Grytnes - Alternativ A.
3. Det legges opp til at skoleanlegget gjennomføres i to trinn:
 - a) Trinn 1: Barneskole og flerbrukshall/turnhall (2026/27)
 - b) Trinn 2: Ny ungdomsskole (når kapasitetsbehovet tilsier dette)
4. Reguleringsarbeid, skisse og forprosjekt for ny barneskole, ungdomsskole og flerbrukshall/turnhall på Grytnes – alternativ A startes opp.
5. Avsatte midler på 60,5 MNOK i forslag til Handlingsprogram 2023-2026 for ny turnhall i Asker Syd søkes innarbeidet i skoleprosjektet på Grytnes for realisering av turnhall kombinert med spilleflate for ballspill.
6. Kommunedirektøren kommer tilbake med ny sak når skisse og forprosjekt foreligger.

Behandling

Prosjektleder Alf Kaare Stokker innledet til saken og besvarte spørsmål.

Leder Oddvar Igland (Sp) fremmet følgende 3 tilleggspunkt på vegne av Sp, H, V og uavhengig varamedlem Kristin Walstad:

- «7. *Kommunedirektøren bes gå i dialog med Graabein IF om mulig alternativ plassering av flerbrukshall/turnhall i tilknytning til Sætrehallen. Dette innarbeides eventuelt i ny sak om skisse og forprosjekt, jfr. punkt 6 over.*
8. *Kommunedirektøren bes om å legge fram sak om standard rom og funksjonsprogram for skoleanlegg så snart som mulig. Denne legges til grunn*

for utarbeidelse av skisse og forprosjekt for bygging av ny barneskole på Grytnes.

9. *I det videre arbeidet med prosjektet må det legges godt til rette for gange, sykkel og kollektivtransport til skolen, samt trafiksikkerhet i skolens nærområde. Spesielt fra Åros til Sætre er det viktig med en god gang- og sykkelvei, også for å binde de to tettstedene tettere sammen.»*

Kommunedirektøres forslagspunkt 1 til 6 ble enstemmig vedtatt.

Leder Iglands (Sp) forslag til nytt punkt 7 ble vedtatt mot 4 stemmer (Dahl R, Steine MDG, Gabrielsen og Kjølén Ap)

Leder Iglands (Sp) forslag til nytt punkt 8 og 9 ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Mulighetsstudie for ny barneskole i Sætre skolekrets på Grytnes legges til grunn for den videre planleggingen.
2. Ny ungdomsskole på Sætre lokaliseres på Grytnes - Alternativ A.
3. Det legges opp til at skoleanlegget gjennomføres i to trinn:
 - a) Trinn 1: Barneskole og flerbrukshall/turnhall (2026/27)
 - b) Trinn 2: Ny ungdomsskole (når kapasitetsbehovet tilsier dette)
4. Reguleringsarbeid, skisse og forprosjekt for ny barneskole, ungdomsskole og flerbrukshall/turnhall på Grytnes – alternativ A startes opp.
5. Avsatte midler på 60,5 MNOK i forslag til Handlingsprogram 2023-2026 for ny turnhall i Asker Syd søkes innarbeidet i skoleprosjektet på Grytnes for realisering av turnhall kombinert med spilleflate for ballspill.
6. Kommunedirektøren kommer tilbake med ny sak når skisse og forprosjekt foreligger.
7. Kommunedirektøren bes gå i dialog med Graabein IF om mulig alternativ plassering av flerbrukshall/turnhall i tilknytning til Sætrehallen. Dette innarbeides eventuelt i ny sak om skisse og forprosjekt, jfr. punkt 6 over.
8. Kommunedirektøren bes om å legge fram sak om standard rom og funksjonsprogram for skoleanlegg så snart som mulig. Denne legges til grunn for utarbeidelse av skisse og forprosjekt for bygging av ny barneskole på Grytnes.

9. I det videre arbeidet med prosjektet må det legges godt til rette for gange, sykkel og kollektivtransport til skolen, samt trafikkssikkerhet i skolens nærområde. Spesielt fra Åros til Sætre er det viktig med en god gang- og sykkelvei, også for å binde de to tettstedene tettere sammen.

[Lagre vedtak]

62/22 Kapasitet og organisering av skolehelsetjenesten

Behandlet av	Møtedato	Saksnr.
1 Ungdomsrådet	24.11.2022	47/22
2 Utvalg for oppvekst	29.11.2022	62/22

Kommunedirektøres forslag til vedtak:

1. Utredning om kapasitet og organisering av skolehelsetjenesten tas til orientering.

Behandling

Direktør Lund innledet til saken og besvarte spørsmål.

Leder Oddvar Igland (Sp) fremmet forslag:

- «1. *Saksframstillingen tas til orientering.*
2. *Oppvekstutvalget mener det er behov for å utvikle et bredere tverrfaglig samarbeid for å fremme barn og unges psykiske og fysiske helse, og forventer at dette følges opp i kommunedirektørens forslag til temaplan OPPVEKST. En fortsatt satsing på helsesykepleiere er en viktig del av dette arbeidet.»*

Bård Dahl (R) fremmet følgende forslag til nytt punkt:

- «3. *Utvalget ber kommunedirektøren inngå dialog med Norsk sykepleierforbund Asker med sikte på å avtale insitamenter for at sykepleiere videreutdanner seg til helsesykepleiere.»*

Etter gruppemøter fremmet nestleder Monica Vee Bratlie (H) på vegne av et samlet utvalg følgende forslag til nytt punkt:

- «3. *Utvalget ber kommunedirektøren inngå dialog med partene i arbeidslivet med sikte på rekruttering av helsesykepleiere og videreutdanning av sykepleiere til helsesykepleiere.»*

Kommunedirektøres forslag falt med en stemme (Dahl, R)

Leder Iglands (Sp) forslag til nytt punkt 1 ble vedtatt mot en stemme (Dahl, R)

Iglands (Sp) forslag til nytt punkt 2 ble enstemmig vedtatt.

Vee Bratlies (H) fellesforslag til nytt punkt 3 ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Saksframstillingen tas til orientering.
2. Oppvekstutvalget mener det er behov for å utvikle et bredere tverrfaglig samarbeid for å fremme barn og unges psykiske og fysiske helse, og forventer at dette følges opp i kommunedirektørens forslag til temaplan OPPVEKST. En fortsatt satsing på helsesykepleiere er en viktig del av dette arbeidet.
3. Utvalget ber kommunedirektøren inngå dialog med partene i arbeidslivet med sikte på rekruttering av helsesykepleiere og videreutdanning av sykepleiere til helsesykepleiere.

[Lagre vedtak]

Referatsaker

1.	Direktør Lund presenterte Temaplan oppvekst sammen med kommunalsjefer for barnehage og skole Bodil Moe og Terje Larsen.
2.	Kommunalsjef Carl Magnus Hammarström presenterte Barnevernet – oppfølging av tilstandsrapport.
3.	Kommunalsjef Carl Magnus Hammarström presenterte Barnevernet – personalsituasjonen i barnevernet.
4.	Kommunalsjef for skole Terje Larsen presenterte Årets resultater på nasjonale prøver.
5.	Orientering ved SLT-koordinator Espen Greftegreff Halvorsen om håndteringen av hendelser i Heggedal.
6.	Orientering om konstituering av Hege Ophus som kommunalsjef. Tiltrer januar 2023.

Saksframlegg

Arkivsak
22/22972-2

Saksbehandler
Hege Oshaug

Behandles av
Utvalg for oppvekst

Møtedato
17.01.2023

Å høre til - temaplan for oppvekst – 1. gangsbehandling

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. *Å høre til - temaplan for oppvekst* legges ut på høring med høringsfrist 3. mars 2023

Innsatsområdene er:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk
- Trygge og aktive lokalsamfunn
- Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

2. Saken skal i følgende råd og utvalg i høringsperioden:

- Ungdomsrådet 9. februar 2023
- Råd for personer med funksjonsnedsettelse 9. februar 2023
- Utvalg for velferd 14.februar 2023
- Utvalg for medborgerskap 16.februar 2023

1. Sammendrag og konklusjon

Kunnskapsgrunnlaget til *Å høre til – temaplan for oppvekst* beskriver utfordringsbildet med utgangspunkt i statistikk og analyse, forskning, styringsdokumenter, rapporter

og dagens praksis i Asker. Det har vært bred involvering fra medarbeidere i Asker kommune i arbeidet med kunnskapsgrunnlaget.

Med utgangspunkt i dette er det i temaplanen definert 6 innsatsområder med tilhørende strategier. Strategiene skal gi retning for oppvekstsektorens arbeid de kommende årene.

Utkast til temaplan (vedlegg 1) og tilhørende kunnskapsgrunnlag (vedlegg 2) foreslås publisert for høring.

2. Bakgrunn for saken/saksopplysninger

Vedtak om utarbeidelse av temaplaner ble fattet i forbindelse med behandling av Handlingsprogram 2020-2023. I utgangspunktet skulle det lages 3 temaplaner for oppvekst; en for barnehage, en for skole og en med tittel Barne- og ungdomstid. Dette ble senere administrativt endret til en temaplan som ivaretar hele oppvekstsektoren og barn og unges fritid.

2.1 Formålet med temaplanen

Temaplan for oppvekst er en strategisk plan for tjenesteområde oppvekst og for andre relevante tjenesteområder. Planen skal bidra til at askersamfunnet tar helhetlig grep om barn og unges oppvekst, også ut over tjenesteområde oppvekst sitt ansvarsområde. Dette krever samarbeid både internt i tjenesteområdet, men også mellom tjenesteområder og med innbyggere, næringsliv og frivilligheten. Arbeidet med og for barn og unge skal vektlegge strategier som er helsefremmende og inkluderende, og som bidrar til livsmestring og opplevelse av å høre til i fellesskapet på alle arenaer - hjemme, i barnehage og skole og i fritiden.

Temaplanen inneholder innsatsområder og strategier som gir retning de neste tolv årene.

2.2 Utfordringsbildet og fokusområder

Barn og unge som vokser opp i Asker kommune har generelt gode levekår med trygge nærmiljøer, tilhørighet i familier hvor foreldre er i jobb og har god helse.

Kunnskapsgrunnlaget for denne temaplanen viser at til tross for dette er det en del barn og unge som opplever at de ikke har et trygt miljø og nettverk med fortrolige venner, at de ikke kan delta i fritidsaktiviteter og at de ikke er så motiverte for skole og fremtiden. Kunnskapsgrunnlaget viser også ulikheter i helse og levekår blant befolkningen i Asker.

2.3 Innsatsområder og strategier

Denne temaplanen er inndelt i følgende seks innsatsområder:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk
- Trygge og aktive lokalsamfunn
- Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

Til innsatsområdene er 43 tilhørende strategier. Innsatsområdene og strategiene er definert med bakgrunn i kunnskapsgrunnlaget, og beskriver hva kommunen særlig må prioritere for å møte utfordringer og sikre utvikling og måloppnåelse.

2.4 Kunnskapsgrunnlag

Hensikten med kunnskapsgrunnlaget er å utrede og belyse aktuelle temaer og problemstillinger for å legge til rette for gode beslutningsprosesser for temaplanen. Temaplanen må sees i sammenheng med kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for innsatsområdene og strategiene.

Innholdet er hentet fra statistikk og analyse, forskning, styringsdokumenter, rapporter og dagens praksis i Asker.

2.5 Medvirkningsprosesser

Medvirkningsprosessene har vært viktige for utarbeidelse av kunnskapsgrunnlag og temaplan for at den skal bli så utfyllende og relevant som mulig. Både folkevalgte organer, administrativ ledelse, medarbeidere og fagressurser har bidratt underveis.

Det har ikke latt seg gjøre å få nok innspill fra barn og elever i forbindelse med utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlaget. I høringsperioden vil det bli prioritert å få inn deres stemme i større grad gjennom samtaleguider for barn i barnehage og skole, slik at deres synspunkt kan komme frem. I tillegg vil elevrådene og SU være høringsinstanser.

Temaplanen legges ut til offentlig høring. Samarbeidsutvalgene i barnehager og skoler vil bli særlig oppfordret til å gi høringsuttalelse.

2.6 Videre prosess i temaplanarbeidet

Kunnskapsgrunnlag og temaplan sendes på høring i perioden 20. januar til 3. mars 2023. I tillegg legges saken fram for råd og utvalg. Høringsinnspill vil bli vurdert innarbeidet før temaplanen legges fram for 2. gangsbehandling i Utvalg for oppvekst i april 2023. Planlagt sluttbehandling er i Kommunestyret i mai 2023.

2.7 Iverksetting, evaluering og rapportering

Å høre til - temaplan for oppvekst inngår i Asker kommunes plansystem, og følges opp som en del av den ordinære virksomhetsstyringen. Med utgangspunkt i den politisk vedtatte temaplanen, utarbeides administrativ handlingsplan hvor de årlige aktivitetene og prioriteringene vil gjøres. Noen av strategiene vil legges frem som politiske saker, andre vil inngå i det årlige handlingsprogrammet. Virksomhetene får

oppdrag knyttet til strategiene og utarbeider tiltak i sin virksomhetsplan. Oppfølging av tiltakene er en del av lederdialogen mellom virksomhetsleder og kommunalsjef/direktør.

3. Sakens relevans for de tre bærekraftsdimensjonene

Asker kommune har tilsluttet seg FNs dimensjoner om sosial-, miljømessig- og økonomisk bærekraft. Tjenesteutvikling for barn og unge har relevans for alle de tre bærekraftsdimensjonene med vekt på økt kompetanse for barn og unge knyttet til miljømessig bærekraft, slik at de blir rustet til å ta gode valg for miljø nå og i fremtiden. Videre skal temaplanen bidra til tjenester som fremmer sosial utjevning og likeverdig tilbud og tjenester (sosial bærekraft), hvor inkludering og forebygging av utenforskap vektlegges. Temaplanen skal også gi retning for at vi har tjenester som har kompetanse, arbeidsmåter og er organisert på en måte som bidrar til økonomisk bærekraft.

4. Tidligere behandling

Sak 20/22 om mandat og rammer for denne temaplanen ble behandlet av Utvalg for oppvekst, i møte av 22.03.22. Følgende vedtak ble fattet:

1. Arbeid med temaplan for oppvekst gjennomføres i tråd med de rammer og føringer som fremgår av mandatet med følgende tillegg:
Nytt avsnitt. 6 i kapittel 2:
Temaplanen skal bidra til å videreutvikle kvalitet i skole og barnehage. Målet skal være at barnehagebarn/elever blir sett som enkeltindivider og får oppfølging/opplæring som er tilpasset deres individuelle behov.

Nytt kulepunkt under Temaer/problemstillinger som skal utredes:
Temaplanen skal belyse hvordan man kan tilby til mer likeverdig tilbud slik at kjønnsforskjellene i skole, barnehage og oppvekst blir utjevnet
2. Temaplanen legges frem for kommunestyret for endelig behandling 2. kvartal

5. Kommunedirektørens vurdering

Innsatsområdene og strategiene i *Å høre til – temaplan for oppvekst* skal bidra til god helse, god utdanning og et mer inkluderende samfunn for barn, unge og familier. For å realisere dette må vi rette oppmerksomheten mot på innbyggernes behov, også når tiltak iverksettes. Det betyr at vi i større grad må ivareta barn og unges stemme, ha et tettere samarbeid med foreldre og generelt fremme en mer inkluderende praksis. I tillegg må det tverrsektorielle arbeidet systematiseres og koordineres.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

Å høre til - temaplan for oppvekst - høringsutkast
Kunnskapsgrunnlag - høringsutkast

Saksprotokoll

Arivsak
22/22972

Saksbehandler
Hege Oshaug

Behandlet av
1 Utvalg for oppvekst

Møtedato
17.01.2023

Saksnr.
2/23

"Å høre til" - temaplan for oppvekst"- 1. gangsbehandling

Utvalg for oppvekst har behandlet saken i møte 17.01.2023 sak 2/23

Behandling

Direktør Kai Erik Lund innledet til saken og svarte på spørsmål. Kommunalsjef for skole Terje Larsen var også til stede og svarte på spørsmål.

Kommunedirektøres forslag punkt 1 og 2 ble enstemmig vedtatt og legges ut på høring.

Vedtak

Å høre til - temaplan for oppvekst legges ut på høring med høringsfrist 3. mars 2023

Innsatsområdene er:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk

Å høre til - temaplan for oppvekst legges ut på høring med høringsfrist 3. mars 2023

Innsatsområdene er:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk

- Trygge og aktive lokalsamfunn
- Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

Saken skal i følgende råd og utvalg i høringsperioden:

- Ungdomsrådet 9. februar 2023
- Råd for personer med funksjonsnedsettelse 9. februar 2023
- Utvalg for velferd 14.februar 2023
- Utvalg for medborgerskap 16.februar 2023

Asker Kommune

HØRINGSUTKAST

KUNNSKAPSGRUNNLAG TIL TEMAPLAN FOR OPPVEKST

Innholdsfortegnelse

Innledning	5
1. Rammer for planen	6
1.1 Lokale føringer	6
1.1.1 Kommunens visjon og verdier	6
1.1.2 Kommuneplanen og dens satsingsområder	6
1.1.3 God helse, God utdanning, Samarbeid for å nå målene og Medarbeidere	7
1.2 Øvrige relevante temaplaner i Asker kommune	8
1.3 Begreper og avklaringer	8
1.4 Lovverk	14
1.5 Forskning og øvrige nasjonale styringsdokumenter	19
Evalueringsprosjektet	29
1.6 Sentrale kunnskapskilder	32
2. Demografi og levekår	35
2.1 Befolkningstall og barn i Asker	35
2.2 Barn og unges levekår	37
2.3 Foreldreressurser	38
2.4 Barn og unges opplevelse av levekår	41
2.5 Barn og unges helse	42
2.6 Identitet	47
2.7 Fritidsaktiviteter og møteplasser	50
2.8 Fullføring videregående opplæring	52
2.8 Unge under 25 år uten aktivitet, arbeid eller utdanning	55
3. Arenaer i barns oppvekst	56
4. Forebyggende arbeid som hovedperspektiv	58
4.1 Barn og unge i en større sammenheng	59
4.2 Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer	60
4.3 Dilemmaer ved prioritering av alle versus de få	61
4.4 Hvordan vet vi at det helsefremmende og forebyggende arbeidet virker?	64
4.5 Helhet og sammenheng i oppveksten	64
4.5.1 Godt tverrfaglig samarbeid	64
4.5.2 Trygge overganger	67

4.5.3 Slik jobber vi med trygge overganger i Asker Fra hjem til barnehage	69
4.5.4. Skoler og barnehager som nærmiljøarenaer	73
5. Kvalitet i det universelle tilbudet – forebyggende og helsefremmende arbeid...	74
5.1 Svangerskapskontroll og barselomsorg.....	74
5.2 Barnehage.....	75
5.2.1 Barnehagens betydning for positiv utvikling	75
5.2.2 Kvalitet i barnehagen.....	76
5.3 Psykososialt miljø i barnehager og skoler	79
5.3.1 Brukerundersøkelser knyttet til leke- og læringsmiljøet	80
5.3.2 Trivsel i barnehager og skoler	85
5.3.3 Læringskultur	86
5.3.4 Praksis og rutiner i Asker knyttet til trygt leke- og læringsmiljø	87
5.3.5 Miljøet på digitale arenaer	90
5.4 En inkluderende praksis med rom for alle	91
5.4.1 Kompetanseløftet	91
5.4.2 Felles forståelse av inkluderende praksis	92
5.4.3 Delprosjekter i Kompetanseløftet.....	92
5.4.4 Økt kompetanse for tilpasset opplæring og tilpasset pedagogisk tilbud	93
5.4.5 Lovverk om tilpasset pedagogisk tilbud/tilpasset opplæring	93
5.4.6 Elever med stort læringspotensial.....	94
5.4.7 Pedagogisk-psykologisk tjeneste som sakkyndig og veileder	95
5.4.8 Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen	96
5.4.9 Spesialundervisning i skolen.....	97
5.4.10 Et utvalg forebyggende tiltak	100
5.5 Barn og unge med særlige behov	102
5.5.1 Programområde Barn, familie og inkludering.....	102
5.5.2 Plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer	106
5.5.3 Barn som pårørende	108
5.5.4 Rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid	110
5.6 Bekymringsfullt fravær i barnehager og skoler	111
5.6.1 Bekymringsfullt fravær i barnehagen	111

5.6.2 Bekymringsfullt fravær i grunnskolen	113
5.7 Kvalitetsarbeid i skolen	115
5.7.1 Resultatkvalitet	115
5.7.2 Prosesskvalitet	119
5.7.3 Strukturkvalitet	123
5.8 Skolefritidsordningen som del av skole og barnas fritid	124
6. Kjønnforskjeller i oppvekst	127
6.1 Kjønnforskjeller i tjenestene til barn og unge	127
6.2 Kjønnforskjeller i barnehager og skoler	129
6.3 Livskvalitet, fysisk og psykisk helse	130
6.3.1 Datagrunnlag (Ungdata ungdomsskole)	131
6.4 Oppsummering	134
7. Barn og unges stemme	136
7.1. Barn og unges rett til medvirkning og til å bli hørt	136
7.1.1 Grunnloven	136
7.1.2 FNs barnekonvensjon	136
7.1.3 Nasjonal lovgivning	136
7.2. Hvilke arenaer har barn og unge for å delta som aktive medborgere?	137
7.2.1 Formelle og uformelle arenaer for medvirkning	137
7.2.2 Barns medvirkning i barnehagene	138
7.2.3 Barn og ungdoms medvirkning i skolen	138
7.2.4 Forskning på medvirkning	139
7.3 Formelle medvirkningsarenaer i Asker kommune	140
7.4 Barn og unges stemme som grunnleggende prinsipp for en god oppvekst ..	141
7.5. Hvordan opplever barn og unge i Asker å bli hørt	142
7.5.1 Barnehage	142
7.5.2 Skole	143
7.6 Oppsummering	144
8. Å høre til - Trygg og inkluderende oppvekst i Asker	145
8.1 Barn og unges stemme og fremtidens aktive medborgere	145
8.2. Helsefremmende og inkluderende praksis	147

8.3 Helhetlige og koordinerte tjenester	148
8.4 Familie og nære nettverk.....	149
8.5 Trygge og aktive lokalsamfunn	149
8.6. Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse.....	150
9. Kilder	152

Innledning

Mandat for arbeidet med Temaplan for oppvekst, inkludert utfordringsbildet og temaer som skal utredes, ble vedtatt av Utvalg for oppvekst 22. mars 2022.

Direktør for oppvekst nedsatte en kjernegruppe for arbeidet, og direktør og kommunalsjefer har vært styringsgruppe.

Et kunnskapsgrunnlag skal forklare overordnede føringene for temaplanens innhold og beskrive nåværende praksis opp mot utfordringsbildet slik det er gjengitt i mandatet for arbeidet. Kunnskapsgrunnlaget skal også utlede utviklingsområder og utfordringer som grunnlag for temaplanens innsatsområder og strategier.

Dette kunnskapsgrunnlaget er utarbeidet som følge av arbeid i kjernegruppen, i fire arbeidsgrupper og gjennom innspill og tekstbidrag fra organisasjonen for øvrig. Arbeidsgruppene har bestått av ledere og medarbeidere i virksomheter innen tjenesteområdene oppvekst, medborgerskap, samfunnsutvikling og velferd. Fire overordnede temaer har vært diskutert og arbeidet med i arbeidsgruppene: Kvalitet i tjenestene, forebyggende arbeid, utenforskap og tilhørighet og barn og unges stemme.

Temaplan for oppvekst skal være en strategisk plan som handler om en trygg og god oppvekst for barn og unge, noe hele askersamfunnet kan bidra til.

Foreløpig kunnskapsgrunnlag ble presentert for Utvalg for oppvekst 22. Juni, 30. august 2022 og 29. november 2022. Presentasjon og opptak fra utvalgsmøtet 30. august er sendt til alle virksomheter i oppvekst og til hovedorganisasjonene.

Som del av arbeidet med kunnskapsgrunnlaget har noen barnehager og skoler hatt strukturerte samtaler med barn og unge om hva som er viktig for dem for en god oppvekst, men antallet som deltok var dessverre relativt lavt. Dette vil bli tatt opp igjen i temaplanens høringsperiode, slik at barn og unges stemme også er tydelig forankret i temaplanens innhold.

1. Rammer for planen

1.1 Lokale føringer

1.1.1 Kommunens visjon og verdier

Asker kommune har en visjon for hvordan kommune og andre aktører i askersamfunnet skal arbeide for å nå målene i kommuneplanen:

Asker skal sammen skape et nærere, mer aktivt og bærekraftig samfunn med respekt, raushet og nysgjerrighet.

For å nå visjonen og målene må organisasjonskulturen, samarbeidskulturen og arbeidsmåtene våre være preget av verdiene som er vedtatt i Asker kommune. Verdiene skal ligge til grunn for hvordan vi arbeider sammen for å nå målene, og hvordan vi utfører arbeidet vårt.

Verdiene er: Raus - Nær - Modig - Skapende

At vi er rause betyr at vi er tolerante og viser respekt for ulikhet og mangfold. Vi er åpne, inkluderende og sjenerøse. Vi anerkjenner og oppmuntrer engasjement og vilje til å delta.

At vi er nære, innebærer identitet og tilhørighet. Vi er til stede og tilgjengelige. Vi involverer andre og innbyr til samarbeid og partnerskap. Vi tror på samskaping.

At vi er skapende betyr at vi er kreative, oppfinnsomme og dristige. Vi viser initiativ og handlekraft og setter i gang dynamiske prosesser.

At vi er modige betyr at vi er villig til å tenke nytt og prøve ut nye ideer. Vi anerkjenner entreprenørvirksomhet og innovasjon, og ser andre mulige løsninger.

1.1.2 Kommuneplanen og dens satsingsområder

De ulike planene vi har i Asker kommune er grunnlaget for helhetlig styring og oppfølging. Kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel er det overordnede styringsdokumentet, hvor målene for kommunen er definert. I kommuneplanens samfunnsdel er det og beskrevet tverrsektorielle satsingsområder med hovedmål og delmål. Satsingsområdene er

- God helse
- Samarbeid for å nå målene
- God utdanning
- Bærekraftige byer og samfunn
- Handling mot klimaendringene
- Innovasjon, digitalisering og næringsutvikling

- Medarbeidere
- Økonomi

Temaplanene utarbeides for å møte utfordringsbildet i kommuneplanen og for å nå målene i kommuneplanens satsingsområder.

Temaplanene er tverrsektorielle, langsiktige planer som inneholder strategier for å nå målene og møte utfordringene. Strategiene er sortert i noen overordnede temaer, kalt innsatsområder.

Temaplan for oppvekst tar utgangspunkt i både kommuneplanens mål og utfordringer og andre relevante og vedtatte temaplaner knyttet til barn, unge og deres familier. Temaplan for oppvekst omfatter hele oppveksten til barn og unge, og er på den måten tverrsektoriell. Den har likevel hovedvekt på tjenester for barn og unge innenfor tjenesteområde oppvekst.

1.1.3 God helse, God utdanning, Samarbeid for å nå målene og Medarbeidere

I kommuneplanens samfunnsdel beskrives ambisjonene for de ulike satsingsområdene med mål og strategier. Føringer fra kommuneplanen innen helse, utdanning, samarbeid for å nå målene og medarbeidere kan oppsummeres slik:

Tjenestene skal være av god kvalitet, basert på innbyggernes behov og vektlegge forebygging og tidlig innsats. Utviklingen av helsetjenestene krever en mer helhetlig og tverrfaglig tilnærming, bedre samhandling på tvers av nivåer, sektorer og med ulike aktører. Nye løsninger for bærekraftige helsetjenester skal utvikles gjennom medborgerskap og samskaping. Samarbeid skal skje med innbyggere, næringsliv, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner.

En god utdanning skal fremme barn og unges kunnskapsutvikling, ferdigheter og holdninger, slik at de opplever å mestre eget liv og utvikler kompetanse til å delta i arbeidsliv, samfunn og være en del av et fellesskap med andre. Utdanningen vektlegger menneskeverdet og den enkeltes identitetsutvikling i et inkluderende og mangfoldig fellesskap. Utdanningen skal bygge på menneskerettighetene og FNs barnekonvensjon og fremme demokratiske verdier og holdninger, slik at barn og ungdom slutter opp om disse verdiene. Utdanning kan skje på mange arenaer, og sammenheng og samspillet mellom de ulike arenaene kan bidra til trygg, inkluderende og helsefremmende utdanning. Arenaene skal til sammen motvirke utenforskap, fremme tilhørighet, engasjement og medborgerskap.

Økende forskjeller i sosiale, kulturelle og økonomiske forhold er en demokratisk utfordring fordi det medfører ulikhet i samfunnsdeltakelse. Asker kommune skal tilrettelegge for inkludering og for at alle innbyggere opplever tilhørighet, blir hørt

og tar medansvar. Asker kommune har også et særskilt ansvar for å ivareta at utsatte grupper, som ikke deltar i like stor grad, kommer til orde og blir ivaretatt.

Asker kommune skal bygge en felles organisasjonskultur basert på kommunens visjon og verdier. Medarbeidere og ledere skal prøve ut nye måter å jobbe på, ha kultur for å akseptere risiko, styre usikkerhet og lære av feil. Medarbeidere og ledere skal aktivt søke samarbeid med relevante aktører om å utvikle tjenestene. Det å utvikle en kultur for læring og styrke medarbeidernes evne til å reflektere over egen praksis og bruke kunnskapen til å utvikle ny praksis, er sentralt i utviklingen av Asker kommunes organisasjonskultur.

1.2 Øvrige relevante temaplaner i Asker kommune

Følgende temaplaner er særlig relevante for Temaplan for oppvekst:

- temaplan for barnehage- og skolekapasitet
- temaplan for personer med nedsatt funksjonsevne
- temaplan for medborgerskap
- temaplan psykisk helse og rus
- temaplan for kultur
- temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluft
- temaplan for digitalisering og smart teknologi
- temaplan for næringsliv
- temaplan for handling mot klimaendringene

Temaplan for personer med nedsatt funksjonsevne har særlige koblinger til denne temaplanen. Temaplan for oppvekst omfatter oppveksten til alle barn og unge. Temaplan for personer med nedsatt funksjonsevne spesifiserer strategier knyttet til denne spesifikke målgruppen.

1.3 Begreper og avklaringer

Sosial ulikhet i helse

Sosial ulikhet i helse innebærer at faktorer som utdanning, yrke og inntekt påvirker levekår og levestett, som igjen gir forskjeller i helse mellom innbyggere. Det er en tydelig sammenheng mellom helse og lengde på utdanning og inntektsnivå. Sosial ulikhet i helse kan ses i folks helsevaner, risiko for sykdom og forventet levealder.

Levekår

Begrepet levekår brukes for å beskrive de totale ressursene som det enkelte individ, eller den enkelte familie disponerer. Videre handler det om hvilke muligheter folk har til å dra nytte av ressursene og til å skape gode liv for seg og sine. Livskvalitet er også en del av levekårsbegrepet (Meld. St.31 2007–2008). Dårlige levekår omfatter mer enn bare familiens inntekt. Det handler i tillegg om utdanning, tilhørighet i

lokalsamfunnet, psykisk helse, rusutfordringer og tilknytning til arbeidslivet. Til sammen har disse levekårsfaktorene betydelig innvirkning på barn og unges oppvekst og livskvalitet.

Livskvalitet

Livskvalitet fremmer fysisk og psykisk helse. Den styrker motstandskraften i møte med belastninger og gjør det lettere å leve med helseplager. Det finnes ingen spesifikk definisjon på begrepet livskvalitet, men god livskvalitet kan oppsummeres i å ha det bra og fungere godt. Hvordan vi opplever eget liv er del av vår subjektive livskvalitet. Den objektive livskvaliteten handler om å ha goder som frihet, trygghet, helse og felleskap.

Egen helse, funksjonsevne og levekår har betydning for livskvaliteten. Stress kan redusere livskvaliteten. Stress kommer som en reaksjon på at krav vi møter overstiger de ressursene vi opplever at vi har. Sosiale relasjoner, fellesskap og gode opplevelser kan beskytte mot stress.

Utsatte barn og unge

I forskning og nasjonale styringsdokumenter og prosjekter omtales gjerne betegnelsen *utsatte barn og unge*. Hva som ligger i betegnelsen, kan nok variere. I denne sammenhengen har vi valgt å bruke kjennetegnene som er beskrevet i FAFO-rapporten *Trøbbel i grenseflatene*:

«Begrepet brukes om barn og unge som er i en livssituasjon hvor de 1) har utfordringer på flere områder samtidig, altså har sammensatte behov. Det leder til det andre fellestrekket, 2) at dem det gjelder dermed har behov for hjelp fra flere tjenester parallelt. De kan for eksempel ha behov både for bistand eller tilrettelegging i utdanningssituasjonen og for helsehjelp. Eller barnets familie kan ha behov for økonomisk bistand og kanskje foreldreveiledning i tillegg. Ser man nærmere på hvordan man omtaler utsatte barn og unge, er det også ofte et tredje fellestrekk, 3) at det ofte er mulig å identifisere flere risikofaktorer som tilsier at barnet eller ungdommen kan komme til å oppleve utfordringer i livet» (Fløtten, Jensen & Hansen, 2020, s. 9).

Utenforskap

Utenforskap kan være det motsatte av å oppleve fellesskap. Utenforskap kan beskrives både som en prosess og et resultat, og vi kan skille mellom subjektivt og objektivt utenforskap. En person kan delta på en eller flere arenaer og likevel føle seg utenfor, på samme måte som en person kan velge å ikke delta på en eller flere arenaer uten å oppleve dette som et problem. Slik kan utenforskap være både strukturelt og individuelt.

Manglende opplevelse av fellesskap og tilhørighet i samfunnet kan føre til uhelse, lav selvfølelse, mangel på deltakelse i arbeid og fritidsaktiviteter, og mangel på vennskap og trygge relasjoner for den enkelte.

Konsekvensene av mangel på trygge relasjoner, opplevd tappt barndom og mangelfull sosial trening, kan være en belastning for individet utover i livet. Som KS påpeker som del av prosjektet *Ungt utenforskap*, kan opplevelsen av å være utenfor være til hinder for at det enkelte mennesket kan leve et godt liv, noe som igjen kan føre til at samfunnet ikke får mobilisert innbyggernes ressurser for å løse viktige samfunnsoppgaver (KS, 2022). For samfunnets del kan utenforskap føre til økte trygdeutgifter, økte helsebudsjett og tappt kompetanse i arbeidslivet. Utenforskap kan også i ytterste konsekvens true trygghet og demokratiske verdier dersom utenforskapet for individet utvikles til radikaliserings.

Forebyggende arbeid

Det er ikke en entydig definisjon av begrepet *forebyggende arbeid*. Ut fra faglig ståsted, rolle eller tjeneste man tilhører, legger man ulike forståelser og innhold i begrepet. Det handler også om forskjellige tradisjoner og grunnforståelser i tjenesteområdene, som barnehager, skoler, innenfor helse, fritid mm. Med dette som utgangspunkt, blir det forebyggende arbeidet preget av stor ulikhet i hvordan forebyggende innsatser og tiltak organiseres og gjennomføres.

Rundskriv Q-16/2013 *Forebyggende innsats for barn og unge* (Barne- og familiedepartementet, 2013) beskriver ulike nivåer for forebyggende arbeid.

Forebygging rettet mot barn og unge handler først og fremst om å legge til rette for et godt oppvekstmiljø for alle. Dette handler både om informasjons- og holdningsarbeid, samt konkret arbeid for å skape gode, trygge lokalsamfunn.

Tre nivåer for å arbeide forebyggende

Nyere forskning og metoder skiller mellom universell, selektiv og indikativ forebygging. De ulike nivåene viser til ulike formål og målgrupper.

Universell forebygging omfatter innsats rettet mot hele befolkningsgrupper (for eksempel alle barn og unge) uten at en har identifisert individer eller grupper med forhøyet risiko. Læringsmiljø- og antimobbeprogram i skolen er eksempler på universell forebygging. Felles for slike programmer er blant annet å fremme vennskap og gode relasjoner og bekjempe mobbing. Andre eksempler er skolehelsetjeneste, tilbud om frukt og grønt samt god tilrettelegging for fysisk aktivitet.

Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer. Tiltakene her skal motvirke negativ utvikling hos barn og

unge og/eller deres foreldre. Forsøk med gratis kjernetid i barnehager er et eksempel på selektiv forebygging. Formålet er blant annet å bidra til økt sosialisering og bedre norskkunnskapene for minoritetsspråklige barn.

Indikativ forebygging er tiltak rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer. Tiltak rettet mot ungdom med begynnende rusproblemer eller tiltak rettet mot barn og unge med symptomer på psykiske vansker er eksempler på indikativ forebygging.

Tidlig forebyggende innsats kan settes inn på alle nivå. Kunnskap om risiko og beskyttelse er i stor grad en forutsetning for å kunne sette inn tiltak tidlig, før problemene utvikler seg.

Helsefremmende tilnærming

En helsefremmende tilnærming innebærer å styrke positive ressurser i folks liv og helse, og redusere hindringer eller negative forhold. Helsefremmende tilnærming betyr at vi arbeider for å fremme god helse i det universelle tjenestetilbudet slik at den enkelte har god livskvalitet og trivsel. Helsefremmende tiltak bør utvikles i samarbeid med barn og unge i miljøene de oppholder seg. Forebyggende og helsefremmende arbeid må med andre ord foregå der barn og unge befinner seg; i lokalsamfunnet, i familien, på fritidsarenaer og i skole og barnehage. Forebyggende arbeid ligger implisitt i denne tilnærmingen ved at den helsefremmende tilnærmingen forebygger utvikling av sykdom og forhindrer negativ utvikling. Arbeidsformen skal bidra til økt livskvalitet og redusere sosial ulikhet i helse.

Folkehelse

Folkehelseloven (2012) legger føringer for kommunens systematiske folkehelsearbeid. Folkehelsearbeidet skal legge til rette for og iverksette tiltak for å nå kommunens mål og strategier. På bakgrunn av nye erfaringer og ny kunnskap vet vi mer om hva som må til for å endre utfordringsbildet.

Folkehelsearbeidet er samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler. Her ligger også arbeid for en jevnere fordeling av

Figur 1.3.1 «Regnbu modellen» (Whitehead & Dahlgren, 1991)

faktorer som direkte eller indirekte fremmer, vedlikeholder og gjenoppretter god helse.

Folkehelsearbeidet orienterer seg mot samfunnet, befolkningen og grupper, og i mindre grad mot enkeltindividet og definerte målgrupper.

"Regnbuemodellen" av Margaret Whitehead og Göran Dahlgren fra 1991 (Figur 1.3.1) illustrerer hvordan ulike lag av påvirkningsfaktorer i samfunnet påvirker folkehelsen og den sosiale fordelingen av denne;

- I sentrum står individet som defineres av alder, kjønn, biologi og arvelige faktorer
- Nivå to er livsstilsfaktorer som kosthold, fysisk aktivitetsnivå, legemiddelbruk og tobakkvaner. Dette nivået er også knyttet til individets personlighet og selvtillit
- Nivå tre er individets sosiale støtte og nettverk
- Nivå fire er knyttet til individets levekår. Dette omhandler individets tilgang til, og bruk av samfunnsressurser som blant annet skolegang, arbeid, nærmiljø og bolig og helsetjenester
- Det ytterste nivået er de samfunnsmessige forholdene som det sosioøkonomiske-, kulturelle- og juridiske forhold. De ulike nivåene interagerer med hverandre og kan virke både positivt og negativt inn på individets helse.

Kompetanse

Kompetanse er et omfattende begrep. Man tenker ofte på kunnskap når man bruker kompetansebegrepet, men kompetanse dekker mye mer. Kompetanse er summen av kunnskap, ferdigheter og holdninger, og hvordan disse anvendes i samspill. I overordnet del til Læreplanverket for kunnskapsløftet blir kompetanse definert som det å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.

Kvalitet i tjenestene

Å ha høy kvalitet i alle ledd i tjenestene er nødvendig for å kunne ivareta samfunnsoppdraget vi har for en trygg og god oppvekst for alle. Arbeidet med kvalitet er en varig læringsprosess hvor virksomhetene jobber systematisk og samordnet med å sette seg mål, velge tiltak og evaluere disse, både underveis og når jobben er gjort. Arbeidet krever involvering og dialog, både i egen virksomhet og med andre (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Figur 1.3.2. Kvalitetssirkelen (Meld. St. 21).

Begrepet kvalitet kan defineres på mange ulike måter. Det finnes både kvalitative og kvantitative vurderingsmåter for å beskrive hva som kjennetegner god kvalitet. Det har de senere årene blitt en større vektlegging av kvantitative dimensjoner, og nasjonale og internasjonale standardiserte tester har fått en stadig større innflytelse (Utdanningsforbundet, 2019). Kvalitetsvurderingssystemet består av et kunnskapsgrunnlag, verktøy, rutiner og tiltak. Dette er viktig for kvalitetsutvikling i barnehage, skole og i nasjonal styring.

Kvaliteten kan inndeles i struktur-, prosess-, og resultatkvalitet:

Strukturkvalitet: Handler om forutsetninger og innsatsfaktorene i tjenesten, for eksempel antall årsverk, sykefravær, kompetanse, økonomiske ressurser og omfang av og type arbeidsoppgaver.

Prosesskvalitet: Handler om måten tjenesten produseres på. Dette gjelder blant annet oppfølging av lover og forskrifter, driftskostnader og medvirkning fra brukere.

Resultatkvalitet: Handler om resultater og effekt av arbeidet og om barn, unge og familier får rask og riktig hjelp fra tjenesten. Resultatkvalitet er avgjørende for formålet og peker tydelig på retningen tjenesten må utvikles i.

Kvalitet handler også om hvilke holdninger og grunnverdier medarbeidere som jobber med barn og unge har, og hvordan dette kommer til uttrykk i samvær med andre mennesker. Alle som jobber med barn og unge har et etisk ansvar i møte med barn, unge og foresatte slik at de føler seg ivaretatt.

Helsedirektoratets veileder (2018) til forskriften om ledelse og kvalitetsforbedring definerer at tjenester av god kvalitet

- er virkningsfulle
- er trygge og sikre
- involverer brukerne og gir dem innflytelse
- er samordnet og preget av kontinuitet
- utnytter ressursene på en god måte
- er tilgjengelige og rettferdig fordelt

Dybdelæring

Dybdelæring er et viktig mål for det pedagogiske arbeidet i norsk skole. Utdanningsdirektoratet har definert det slik:

Vi definerer dybdelæring som det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger i fag og mellom fagområder. Det innebærer at vi reflekterer over egen læring og bruker det vi har lært på ulike måter i kjente og ukjente situasjoner, alene eller sammen med andre (Utdanningsdirektoratet, 2018)

Dybdelæring er et viktig mål for Læreplanverket for kunnskapsløftet og legger føringer for fagforståelse og at læring skjer på tvers av fag.

1.4 Lovverk

Lover og regler styrer både innhold og drift i virksomhetene, og innbyggernes rettigheter og plikter. Lovene tydeliggjør mandat og samfunnsansvar til de ulike virksomhetene og tjenestene. Følgende lovverk kan trekkes frem i forbindelse med Temaplan for oppvekst:

- Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester med tilhørende forskrifter (helse- og omsorgstjenesteloven)
- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- Lov om barnehager (barnehageloven)
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)
- Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturloven)
- Læreplanverket for kunnskapsløftet
- Rammeplan for barnehagen
- Rammeplan for SFO

Endringer i barnevernloven- en oppvekstreform

Barnevernreformen og revidert barnevernlov trådte i kraft 1.1.2022. Endringene i barnevernloven gjelder i hovedsak barnevernet, men konsekvensene av endringene

og de økonomiske insentivene gjør at barnevernreformen også dreier seg om andre tjenester. Reformen kalles derfor en *oppvekstreform*. Det forebyggende arbeidet forankret i barnevernloven gjelder kommunens ansvar for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer.

Ansvar for barnevernet har vært delt mellom stat og kommune. En rekke utredninger og evalueringer har pekt på at

- denne ansvarsdelingen har bidratt til utfordringer
- enkelte beslutninger tas langt fra brukerne
- uklare ansvarsforhold kan føre til samhandlingsutfordringer og uforutsigbarhet i tilbudet

Dette rammer først og fremst barna som har behov for hjelp. Barnevernreformen skal forhindre dette. Målene med reformen er at

- kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging
 - hjelpen skal bli bedre tilpasset barn og familiers behov
 - rettsikkerheten til barn og familier skal bli godt ivaretatt
- ressursbruken og oppgaveløsningen i barnevernet skal bli mer effektiv

Ett av målene med reformen er at kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer som en del av det helhetlige tjenestetilbudet. Det innebærer nødvendig kompetanse og samarbeid på tvers av tjenester til barnets beste.

Tidlig innsats, med tiltak som er godt tilpasset barnas og familiens behov, er først og fremst en investering i innbyggernes velferd, men må også ses på som en investering som kan spare kommunen for mer inngripende og kostbare tiltak senere.

Lovendringene fra 1.1.2022 i § 2-1 fjerde ledd innebærer at ansvaret for barnevernet er tillagt øverste administrative og politiske ledelse i kommunen. Det er tatt ut fra loven at barnevernstjenestens leder har ansvar og oppgaver etter barnevernloven. Dette er gjort for å understreke og styrke kommuneledelsens ansvar for barnevernstjenesten – både politisk og administrativt.

Kommunestyret skal vedta en plan for kommunens arbeid for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer, og barneverntjenesten skal legge frem en årlig tilstandsrapport. Begge disse dokumentene er hjemlet i barnevernloven.

Endringer i velferdslovgivningen

Som del av den nasjonale satsingen på forebygging, tidlig innsats og styrket tiltaksapparatet, ble det fra august 2022 endringer i alt lovverk relevant for barn og

unge. Det gjelder helse- og omsorgstjenesteloven, spesialisthelsetjenesteloven, psykisk helsevernloven, tannhelsetjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven, barnevernloven, barnehageloven, opplæringsloven, privatskoleloven, sosialtjenesteloven, NAV-loven, krisesenterloven, familievernkontorloven og integreringsloven.

Dette ble gjort for å styrke oppfølgingen av utsatte barn, unge og deres familier. Bestemmelsene gjelder samarbeid, samordning, barnekoordinator og individuell plan. Til enhver tid er det barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud med oppfølging som involverer flere aktører i velferdstjenestene. Noen vil ha slike behov allerede fra fødselen av, andre vil få behov for slike tjenester underveis. Endringene i lovgivningen skal sørge for en bedre koordinering og samordning av tjenestene til disse barna/ungdommene.

Utdanningsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Helsedirektoratet har hatt felles oppdrag om å utarbeide en veileder knyttet til lovendringene.

Læreplanverket

Læreplanverket består av overordnet del, fag- og timefordelingen og læreplaner i fag. Dette er forskrifter til opplæringsloven og skal styre innholdet i opplæringen. Overordnet del utdyper verdigrunnlaget i opplæringslovens formålsparagraf og de overordnede prinsippene for grunnopplæringen. Overordnet del stiller krav om at skolen skal sørge for både læring og god helse, og at et felles verdigrunnlag skal ligge til grunn for den pedagogiske praksisen. Skolen har både et dannelsingsoppdrag og et utdanningsoppdrag. De henger sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. Prinsippene for arbeid med læring, utvikling og danning skal hjelpe skolene til å løse dette doble oppdraget.

Overordnet del inneholder beskrivelser av tre tverrfaglige temaer som skal integreres i fagene. De tverrfaglige temaene er *folkehelse og livsmestring*, *demokrati og medborgerskap* og *bærekraftig utvikling*. De tverrfaglige temaene tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer som krever engasjement og innsats fra enkeltmennesker og fellesskapet i lokalsamfunnet, nasjonalt og globalt. Gjennom arbeidet med de tverrfaglige temaene skal elevene utvikle forståelse for hvordan vi gjennom kunnskap og samarbeid kan finne løsninger, og de skal lære om sammenhenger mellom handlinger og konsekvenser.

Prinsipper for skolens praksis er også en del av overordnet del. De sentrale prinsippene er beskrevet innenfor følgende temaer: *Et inkluderende læringsmiljø*, *undervisning og tilpasset opplæring*, *Samarbeid mellom hjem og skole*, *profesjonsfellesskap og skoleutvikling*.

Overordnet del beskriver kunnskaper, ferdigheter og kompetanse for fremtiden slik:

“Kunnskap innebærer å kjenne til og forstå fakta, begreper, teorier, ideer og sammenhenger innenfor ulike fagområder og temaer. Ferdigheter er å beherske handlinger eller prosedyrer for å utføre oppgaver eller løse problemer, og omfatter blant annet motoriske, praktiske, kognitive, sosiale, kreative og språklige ferdigheter. Kompetansebegrepet omfatter også forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning i fag, noe som er viktig for å forstå teoretiske resonnementer og for å utføre noe praktisk. Refleksjon og kritisk tenkning henger sammen med utvikling av holdninger og etisk vurderingsevne.

Skolen skal gi rom for dybdelæring slik at elevene utvikler forståelse av sentrale elementer og sammenhenger innenfor et fag, og slik at de lærer å bruke faglige kunnskaper og ferdigheter i kjente og ukjente sammenhenger. I arbeidet med fagene skal elevene møte oppgaver og delta i varierte aktiviteter av stadig økende kompleksitet. Dybdelæring i fag innebærer å anvende kunnskaper og ferdigheter på ulike måter, slik at elevene over tid kan mestre ulike typer faglige utfordringer individuelt og i samspill med andre.”

Fag- og timefordelingen og læreplaner for grunnskolen og den videregående skolen kan leses på [Utdanningsdirektoratets nettsider](#).

Rammeplan for barnehage

Som læreplanverket i grunnskolen er også [rammeplanen for barnehagene](#) en forskrift. Rammeplanen regulerer innholdet i barnehagene og presiserer verdigrunnlaget fra formålsparagrafen. Barnehagens verdier er beskrevet innenfor følgende temaer: *Barn og barndom, demokrati, mangfold og gjensidig respekt, dikestilling og likeverd, bærekraftig utvikling og livsmestring og helse.*

Videre inneholder rammeplanen beskrivelser av hvordan barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg og lek, hvordan barnehagen skal fremme læring, danning, vennskap, fellesskap, kommunikasjon og språk.

Rammeplanen beskriver betydningen av barns rett til medvirkning, godt samarbeid mellom barnehage og hjem, og viktigheten av gode overganger.

I rammeplanen har progresjon og digital praksis egne kapitler. Om progresjon står følgende:

“Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til

rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter”.

Personalet skal

- oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av
- planlegge og tilrettelegge for progresjon i barnehagens innhold for alle barn
- bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter
- legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse i barnehagens innhold og arbeidsmåter
- introdusere nye perspektiver og tilrettelegge for nye opplevelser og erfaringer
- sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materialer, bøker, leker, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelig for barna”
(Utdanningsdirektoratet 2017, s. 42).

Rammeplanen inneholder også hvilke fagområder barnehagene skal arbeide med i den pedagogiske praksisen. Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder, og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold.

Fagområdene er:

- kommunikasjon, språk og tekst
- kropp, bevegelse, mat og helse
- kunst, kultur og kreativitet
- natur, miljø og teknologi
- antall, rom og form
- etikk, religion og filosofi
- nærmiljø og samfunn

Rammeplan for skolefritidsordningen

Rammeplanen for skolefritidsordningen (Rammeplan for SFO, 2021) er en forskrift gjeldende fra 1. august 2021. I rammeplanen beskrives at SFO skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, og gi barna omsorg og tilsyn.

Rammeplanen presiserer og utdyper verdigrunnlaget for SFO. Verdigrunnlaget for SFO bygger på grunnleggende verdier som også gjelder for barnehage og opplæring i grunnskole og videregående skole. Norge har sluttet seg til

internasjonale konvensjoner, slik som FNs konvensjon om barnets rettigheter og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Verdigrunnlaget i rammeplanen bygger også på disse. Rammeplan for SFO består av seks kapitler:

1. Om rammeplan for skolefritidsordningen
2. Skolefritidsordningens verdigrunnlag
3. Innholdet i skolefritidsordningen
4. En inkluderende skolefritidsordning
5. Samarbeid i skolefritidsordningen
6. Kvalitetsutvikling

Rammeplanen gir rom for lokale variasjoner, satsinger og planer. For å sikre et helhetlig perspektiv på barnas oppvekst og utvikling, bør SFO og skole samarbeide tett. Når SFO er knyttet til skoler, skal rektor til vanlig være virksomhetens leder, jf. opplæringsloven §13-7. Rektor kan delegere oppgaver til en som får ansvar for den daglige driften av SFO. Opplæringslovens kapittel 9A om elevenes skolemiljø gjelder også for SFO, bortsett fra de unntakene som følger av §9 A-1. Kapittel 9A handler om retten til et trygt og godt fysisk og psykososialt miljø i SFO, og plasserer ansvaret for barnas trygghet hos de voksne. Personalet i SFO er også omfattet av meldeplikten til barnevernet, jf. barnevernloven §6-4. Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler gjelder også for SFO.

1.5 Forskning og øvrige nasjonale styringsdokumenter

Under følger noen sentrale NOU-er, stortingsmeldinger og rapporter som er relevante for Temaplan for oppvekst og for arbeidet med kunnskapsgrunnlaget. Hovedkonklusjoner og anbefalinger er også gjengitt. Disse dokumentene ligger delvis til grunn for analysen og hvordan vi forstår våre egne resultater og praksis i Asker.

Meld. St. 21 (2016-2017) Lærelyst - Tidlig innsats og kvalitet i skolen

En av de største utfordringene vi har, også i den norske skolen, er å utjevne sosiale forskjeller og sørge for at alle barn får like muligheter. De store forskjellene i skolen kan bidra til å reprodusere, og i noen tilfeller forsterke, sosial ulikhet. Det er ujevn kvalitet fra skole til skole, og fra klasse til klasse. Forskjellene i elevenes læringsutbytte er for store, både mellom skoler og innad på skoler, også når man tar hensyn til at skolene har ulikt elevgrunnlag.

Kvalitetsforskjellene i norsk skole vises både i læringsutbytte/kompetanse, og i fravær/frafall.

- Hva er en god skole? En god skole er en skole som har fokus på arbeids- og læringsmiljø, og som løfter *alle* elevgrupper.
- Hvorfor er det viktig med tidlig innsats? Tidlig innsats er avgjørende fordi den enkelte får raskt hjelp, og det er mindre ressurskrevende enn å prøve å kompensere for forskjeller senere i utdanningsløpet.

Inkluderende fellesskap for barn og unge (Nordahl m.fl., 2018)

Kunnskapsdepartementet nedsatte i 2017 et ekspertutvalg ledet av professor Thomas Nordahl. Ekspertutvalget fikk i oppdrag å vurdere tilbudet til barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Begrunnelsen var at det eksisterende tilbudet ikke var tilfredsstillende. Gjennom arbeidet har ekspertgruppen sett at denne erkjennelsen ikke er av ny dato. Barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging har over lang tid ikke blitt tilstrekkelig inkludert i fellesskap med andre barn og unge, og de har i for liten grad fått realisert sitt potensial for læring. Rapporten de leverte (heretter kalt Nordahl-rapporten) konkluderer med at det er for lite funksjonelt og for ekskluderende spesialpedagogisk system i norske barnehager og skoler i dag. Hjelpen settes inn for sent, og utøves av personell med for svak spesialpedagogisk kompetanse. Det stilles for lave forventninger til barna, noe som bidrar til at aktivitetene blir viktigere enn læringen. PP-tjenesten bruker for mye tid på sakkyndighetsarbeid, er for langt fra den pedagogiske praksisen og har for lite tid til å veilede og faktisk hjelpe barn og unge.

Ekspertgruppen anbefaler å fjerne retten til spesialundervisning fordi de mener det er viktigere å sette inn tiltak med en gang enn å skape lange ventelister som følge av sakkyndighetsarbeidet til PP-tjenesten. Kunnskapsdepartementet har ikke fulgt denne anbefalingen.

Ekspertgruppen anbefaler at det etableres et helhetlig system for en inkluderende og tilpasset pedagogisk praksis i barnehage og skole. Hovedprinsippene i det helhetlige systemet er at:

- Alle barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehage og skole skal få nødvendig hjelp og støtte der de er. Hjelpen og støtten skal iverksettes tidlig, være tilpasset den enkelte og foregå innenfor inkluderende fellesskap.
- Alle barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging i barnehage og skole skal møte lærere med relevant og formell pedagogisk kompetanse. Den pedagogiske veiledningstjenesten skal organiseres slik at den er nærmest mulig barnehager og skoler.

Meld.St. 6 (2019-2020) Tett på – tidlig innstas og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Med utgangspunkt blant annet i Nordahl-rapporten, utarbeidet Kunnskapsdepartementet en stortingsmelding. I meldingen gir nasjonale myndigheter føringer når det gjelder å forbedre det allmennpedagogiske tilbudet for alle barn og ha en inkluderende praksis i barnehager, skoler og SFO. Meldingen utreder også betydningen av å styrke samarbeidet mellom ulike instanser for å fremme inkluderende fellesskap og laget rundt barn og unge. Forsterket regelverk knyttet til det psykososiale miljøet i barnehagene og ny rammeplan for SFO er også inkludert i meldingen.

Kompetanseløftet

Som følge av Meld. St. 6 (2019-2020) initierte Regjeringen i 2020 et nasjonalt kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Asker kommune ble samme år pilotkommune for dette utviklingsarbeidet. Kommunen har organisert arbeidet som et prosjekt som eies av direktør for oppvekst. Prosjektet driftes av en prosjektleder og to prosjektmedarbeidere tilknyttet spesialpedagogisk tjeneste for førskolebarn og PP-tjenesten. Videre er det opprettet arbeidsgrupper til ulike delprosjekter som skal utvikle piloter for nye måter å organisere og utføre inkluderingsarbeidet på.

Prosjektet kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis har som overordnet mål at alle barn og elever skal oppleve å få et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole. Videre er det et mål at barnehager, skoler og støttesystemet rundt barn og unge må jobbe sammen for å skape inkluderende fellesskap og tilpasse det pedagogiske tilbudet slik at alle får et best mulig utgangspunkt for utvikling og læring.

Asker kommune skal utarbeide ny praksis for inkluderende pedagogisk arbeid og undervisning, og helt grunnleggende for dette arbeidet er at man ser på mangfold i barne- og elevgruppen som en ressurs. Et annet styrende prinsipp er hentet fra Haug (2021): "I en inkluderende barnehage og skole skal barnehagens/skolens virksomhet tilpasses behovene til alle barn og unge, og ikke omvendt."

Trøbbel i grenseflatene. Samordnet innsats for utsatte barn og unge (Fløtten, Jensen & Hansen, 2020).

Et forskningsmiljø ved FAFO leverte i 2020 en rapport kalt Trøbbel i grenseflatene, hvor de har analysert innspill fra de 60 største kommunene i landet knyttet til tverrsektorielt samarbeid for å øke kvaliteten på tilbudet til utsatte barn og unge. De har kartlagt hva som gjøres i dag og hvilke muligheter for forbedring som finnes. Dette har FAFO gjort på oppdrag fra det statlige 0-24-samarbeidet.

Svarene i spørreundersøkelsen viser at det er utfordrende å gi et godt tilbud til disse barna og ungdommene. Dette fordi tjenestene i liten grad kjenner til hverandres kompetanse og hva de kan bidra med, og at de vegrer seg for å koordinere tiltakene rundt barn og familier. Mangel på det som kan betegnes som relasjonell kapasitet og kompetanse, er dermed en utfordring. Kommunene har utfordringer med å ta innbyggerens perspektiv og utgangspunkt, og dermed er det vanskelig å løse problemene innbyggeren har. Nye strukturer er ikke tilstrekkelig for å lykkes med bedre samarbeid, man må også utvikle samarbeidskultur og –praksis og det er en slik helhetlig tilnærming som mange kommuner har problemer med å utvikle. Rapporten trekker frem noen områder som det er særlig viktig å utvikle videre:

- kjennskap i ulike sektorer til hva andre tjenester kan bidra med overfor målgruppen
- strukturer for informasjonsutveksling, samarbeid og samordning
- reguleringer av samarbeid og samhandling
- økonomi- og finansieringssystemer for tverrsektorielle innsatser
- samhandlingskompetanse i de ulike velferdsprofesjonene

Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (Fyhn, Radlick & Sveinsdottir, 2021).

Norwegian Research Centre (NORCE) har gjennomført en metastudie for å kartlegge norske publikasjoner om unge som faller utenfor skole og arbeidsliv. Rapporten oppsummerer funn knyttet til andelen unge i NEET-kategorien i Norge, oppsummering av litteratur som har undersøkt ungdommenes egne fortellinger om frakoblingsprosessen (veien til utenforskapet) og en oppsummering av svakheter i systemet som skulle ha fanget opp de unge. NEET står for “Not in Education, Employment or Training”. Begrepet omfatter unge i alderen 15 – 24 år som verken er i utdanning, jobb eller opptrening.

Litteratur viser at Norge har en relativt lav andel i kategorien sammenliknet med andre land, men de norske er i en mer sårbar situasjon enn de i andre europeiske landene. De har dårligere psykisk helse, de mottar flere helserelaterte tjenester og de er lavt utdannet.

Tydelige risikofaktorer for å havne i NEET-kategorien er lav sosioøkonomisk status og familiebakgrunn, avbrutt skolegang, dårlig psykisk helse og psykososiale problemer, tiltak fra barnevernet og innvandringsbakgrunn/minoritetsbakgrunn.

Hvordan de unge i NEET har det oppsummeres slik i rapporten:

«Psykososiale problemer er dominerende i de unges rekonstruksjoner av hva som har ført dem inn i en uønsket situasjon. I kjernen av problemene er manglende tilhørighet i viktige relasjoner oppsiktsvekkende fremtredende. Unge forteller om ulike former for brutte eller manglende relasjoner, som har tatt form av

omsorgssvikt, trøblete familiebakgrunn, brudd i kontakt med foreldre, mobbing i skoleårene, manglende tilhørighet blant jevnaldrende og ensomhet. Mange unge forteller også, i sammenheng med eller uavhengig av disse forholdene, om en negativ spiral av manglende mestring og lav selvfølelse. Videre forteller de om det de anser som mangelfull oppfølging av skole eller NAV, og at dette kan bidra til å akselerere prosessen mot frafall og utenforskap» (Fyhn, Radlick & Sveinsdottir, 2021, s.5).

I siste del av rapporten drøftes hvorfor det gikk så galt med disse ungdommene og hva som kan gjøres annerledes i tjenestene.

Den relasjonelle kompetansen i tjenestene er avgjørende. Det skjøre møtet mellom barn/unge og voksne de møter er avhengig av den relasjonelle kvaliteten på samspillet dem imellom. Det stilles store krav til kompetanse og den tilliten tjenesteapparatet klarer å skape i samarbeidet med barn/unge. Dette er særlig viktig også i det tverrsektorielle samarbeidet som må forbedres for disse barna og ungdommene, ifølge rapporten.

En endring fra en frakopling til en påkobling kan, ifølge forskerne, skje gjennom en god relasjon til den ene voksne, slik at ungdommene utvikler mer tro på seg selv og øker selvfølelsen og mestringen. I påkoblingsprosessen må også systemet gi tett oppfølging, individuell tilpasning, praktisk hjelp og emosjonell støtte ut fra den enkeltes behov.

Oppsummert får det kommunale tjenesteapparatet følgende anbefaling for å forbedre arbeidet og forebygge utenforskap:

Vektlegge relasjonell kompetanse, individualiserte tjenester, hensiktsmessig samarbeid og riktig kompetanse. Til slutt anbefales kommunene å øke kunnskapen om implementering. Overgangene i barna og ungdommenes liv er særlig viktig å fokusere på for å redusere/forebygge frakoplingsprosessene.

[Det må jo være min skyld. Rapport om utenforskap blant barn og unge. Voksne for barn \(2020\).](#)

Organisasjonen Voksne for barn har ved hjelp av Respons Analyse gjennomført dybdeintervjuer av ungdom i alderen 15-25 år som har opplevd et utenforskap knyttet til kjønnsidentitet, funksjonsnedsettelse, psykisk helse og/eller vedvarende lavinntekt. Studiet omfatter i underkant av 400 ungdommer fra hele landet. Rapporten beskriver både situasjonen disse ungdommene opplever å være i og anbefalinger basert på funnene i studien.

Oppsummeringen av funnene:

- 1 av 3 av de spurte står i et objektivt utenforskap, mens hele 2 av 3 ungdommer har en subjektiv opplevelse av å stå utenfor. Selv om de fleste av ungdommene som er objektivt utenfor står i situasjoner som er vanlig å tenke på som risikofaktorer for utenforskap, oppgir 3 av 5 at de selv er årsaken til utenforskapet. Noen av risikofaktorene for utenforskap er fattigdom, minimalt med sosialt nettverk, frafall fra skole, ingen tilknytting til arbeidsliv, lav deltakelse på fritidsaktiviteter, funksjonsnedsettelse, omsorgssvikt og psykiske lidelser.
- 9,5 av 10 mener de selv burde ha gjort noe for å påvirke situasjonen sin, og 1 av 3 mener de har sviktet seg selv. De fleste ungdommene oppgir at de mangler sosial, relasjonell og emosjonell kompetanse. De har i liten grad fått det hjemmefra og har tidlig havnet utenfor fellesskapet i barnehage/skole og har derfor heller ikke fått mulighet til å bygge denne kompetansen på samme nivå som andre barn. Alle ungdommene kjenner på skam over situasjonen sin, og hele 6 av 10 svarer at kjenner på skam *i stor grad*.
- 7 av 10 har utfordringer knyttet til psykisk helse. Majoriteten oppgir dette både som en årsak til og en konsekvens av utenforskap.
- Kun 1 av 10 har opplevd at en ansatt på skolen har forsøkt å hjelpe dem. Bare 1 av 20 oppgir at en ansatt på skolen har lyktes med å hjelpe dem.
- Ungdommene som har opplevd flere av risikofaktorene i oppveksten er dem som står i høyest risiko for å falle varig utenfor.
- 9 av 10 ungdommer i objektivt utenforskap er ensomme.
- Kun 1 av 10 opplever selv at de har verdi.

Ungdommene har i stor grad vokst opp med utfordringer hjemme. Mange opplever selv mangel på emosjonell og relasjonell kompetanse, noe som gjør sosiale arenaer spesielt vanskelige. De har en hverdag preget av skam, ensomhet, de føler seg annerledes og mangler motivasjon.

Skolen oppleves som en vanskelig arena, både fordi avstanden til jevnaldrende blir så tydelig, men også på grunn av manglende støtte fra skolens ansatte. Flertallet mangler venner, både på skolen og i fritiden. Mange har opplevd mobbing, utestenging og erting. Omfanget av helseplager og psykiske lidelser er stort.

Anbefalinger:

Det er behov for en bred gjennomgang av lover, forskrifter, rundskriv og veiledere for å innarbeide prinsippet om barnets beste. Det må gis veiledning på hvilke momenter som skal tillegges vekt i vurderingen av hva som er til barnets beste, og det må presiseres hvilken vekt barnets beste skal ha i ulike sammenhenger.

Hensynet til kommunalt selvstyre må vike for hensynet til barnets beste.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn både ved utforming og dimensjonering av tilbud om tjenester til barn. Barnets beste skal også ligge til grunn for koordineringen av tilbudet til barn fra ulike instanser.

Kommunene må sørge for at barns beste blir ivaretatt ved at barn med sammensatte oppfølgingsbehov har en dør inn til de kommunale tjenestene slik at de slipper å forklare situasjonen sin gang på gang.

Barn og unge med sammensatte tjenestebehov faller ofte mellom to eller flere stoler – det gjør også tiltakene som kan hjelpe. For at individuell plan skal bli et reelt virkemiddel, må kommunen etablere en ordning for at individuelle tiltak som faller utenfor de kommunale tjenestesiloene blir finansiert.

Det bør etableres en tjeneste som har ansvar for å forebygge utenforskap gjennom å jobbe systematisk og langsiktig med å styrke barn i risiko sin relasjonelle, emosjonelle og sosiale kompetanse.

For å sikre en bred, tidlig innsats bør det opprettes en tilskuddsordning tilsvarende helsedirektoratets Psykisk helse i skolen, med mål om å styrke området psykisk helse i barnehagen med innsats på strukturelt arbeid med sosial, relasjonell og emosjonell kompetanse og økt kunnskap hos voksne.

Barnets 1000 første dager

Nordisk ministerråd etablerte i 2019 et treårig prosjekt. Målet med prosjektet var å sørge for en sunn utvikling og god psykisk helse i barnets første 1000 dager, fra graviditet til to års alder. Prosjektet ble ledet av det islandske Helsedirektoratet, i samarbeid med Helsedirektoratet og Regionsenter for barn og unges psykiske helse i øst og sør (RBUP Øst og Sør) i Norge, Sundhedsstyrelsen i Danmark, Folkhälsomyndigheten i Sverige, samt Itla Children's Foundation og Instituttet for helse og velferd (THL) i Finland. I 2022 kom prosjektets sluttrapport med anbefalinger til myndighetene i de nordiske landene.

Anbefalingene setter søkelys på seks hovedområder som myndighetene i de nordiske landene oppfordres til å iverksette:

- Anerkjennelse betydningen barnets 1000 første dager har på livslang psykisk helse og livskvalitet
 - økt faglig og politisk oppmerksomhet
 - økonomisk prioriteringer
 - oppmerksomhet på de yngstes rettigheter (i eksisterende planer)
 - tydelig implementering
- Gi omfattende støtte til foreldrene i barnets første 1000 dager fra unnfangelse

- aktivt involvere mor og partner
- gi individuell og gruppebasert støtte til kommende og nye foreldre
- benytte digitale løsninger i oppfølging, informasjon og tiltak
- tilrettelegge for fleksibilitet mellom jobb og familieliv
- Identifisere og respondere systematisk på risikofaktorer tidlig i livet
 - innføre validerte og pålitelige metoder for å oppdage problemer gjennom svangerskapsomsorgen og helsestasjonstjenesten
 - påse at vurderinger og tiltak når ut til begge foreldrene og barnet
 - etablere systematiske og trinnvise rutiner for oppfølging
 - vektlegge tidlige, tilpassede og kunnskapsbaserte tiltak for utsatte barn og familier
- Forbedre kvaliteten på tjenestene for små barn og deres familier, og sørge for lik tilgang til tjenestene
 - utvikle effektive nasjonale strategier for å utjevne ulikheter i tjenestene
 - sette av tilstrekkelige ressurser for å sikre individuelt tilpassede tjenester av høy kvalitet i alle tilbud til små barn og familiene deres
 - gi regelmessig kompetanseutvikling, faglig veiledning og opplæring av høy kvalitet i kunnskapsbaserte praksiser i alle systemer som tilbyr tjenester til små barn og deres familier
 - sørge for at systemene for overvåkning og kvalitetskontroll har riktig frekvens
- Styrke det tverrsektorielle samarbeidet til beste for små barn og deres familier
 - sørge for systemer som koordinerer samarbeid mellom svangerskapsomsorgen og helsestasjonstjenesten
 - etablere faste samarbeidsrutiner mellom helsestasjon og barnehagen
 - sørge for effektivt samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten, svangerskapsomsorgen, helsestasjonstjenesten, sosialtjenesten og barnevernet ved risikoforhold hos foreldrene
 - gi en juridisk definisjon av ansvaret alle relevante institusjoner har for samarbeid med og mellom systemer som leverer tjenester til de minste barna og familiene deres
- Styrke forskningen på, kunnskapen om og forståelsen av barnets 1000 første dager
 - prioritere nordisk forskning på barnets 1000 første dager
 - oppmuntre til utlysninger på forskning rettet mot effekten av psykososiale tiltak og implementering av disse

- styrke kunnskapen om spedbarns psykiske helse og betydningen av barnets første 1000 dager blant foreldre, helsepersonell og ansatte i sosialtjenestene, barnevernet og barnehagen

NOU 2019: 3 - Nye sjanser – bedre læring. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp

I 2017 ble ekspertutvalget om kjønnforskjeller i skoleprestasjoner (Stoltenbergutvalget) oppnevnt. Oppdraget var å utarbeide et kunnskapsgrunnlag om årsaker til kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og å foreslå ulike tiltak for å motvirke uheldige kjønnforskjeller (NOU 2019: 3 (2019)).

Utvalget konkluderer med at det er tydelige kjønnforskjeller på alle nivåer i utdanningsløpet. De foreslår en rekke tiltak, blant annet ulike tiltak for å gi alle barn en lik start på skolegangen uavhengig av kjønn, tiltak for å gjøre skolen mer interessant for både gutter og jenter og tiltak for å bedre overgangene i utdanningsløpet (NOU 2019: 3 (2019)).

Hovedfunn:

- I førskolealder har jenter bedre språkforståelse, og gutter har bedre romforståelse
- Kjønnforskjellene i lesing og regning er små i starten av grunnskolen, men utover i skoleløpet utvikler dette seg i jenters favør
- Ved avslutningen av grunnskolen får jentene bedre karakterer enn guttene i alle fag, bortsett fra i kroppsøving
- Nærmere 70 prosent av dem som får spesialundervisning i grunnskolen er gutter
- Det er stabile og relativt store forskjeller i grunnskolepoeng ved avslutning av 10.trinn. Blant dem som får mindre enn 30 poeng er det omtrent 2,5 ganger så mange gutter som jenter, og blant dem som får 50 eller flere poeng er det omtrent 2,5 ganger så mange jenter som gutter.
- Fem år etter påbegynt videregående opplæring har rundt 30 prosent av guttene og 20 prosent av jentene ikke fullført
- På mange studier med høye karakterkrav er kvinneandelen høy, og kvinner er i solid flertall når det gjelder studier innen medisin, jus, psykologi, veterinær, odontologi og farmasi
- Blant unge voksne i alderen 30–39 år er andelen kvinner med høyere utdanning 57 prosent mot 40 prosent blant menn. Ifølge SSB vil kjønnforskjellene fortsette å øke slik at vi i 2040 kan forvente at 61 prosent av menn og 89 prosent av kvinner i arbeidsstyrken vil ha høyere utdanning

Utvalget konkluderer med at kunnskapsgrunnlaget er for svakt til å si noe om årsakene til kjønnsforskjellene i skoleprestasjoner og utdanningsløp.

Utvalget foreslår en rekke tiltak som baserer seg på fem prinsipper:

- Tiltakene skal gjøre guttene bedre, de skal ikke gjøre jentene dårligere.
- Tiltakene skal bidra til å redusere sosioøkonomiske forskjeller og i hvert fall ikke øke dem.
- Tiltakene skal omfatte både gutter og jenter, menn og kvinner, og ikke være rettet bare mot ett kjønn.
- Tiltakene skal bidra til inkludering av barn og unge.
- Tiltakene skal være kunnskapsbaserte. De skal bygge på forskning og/eller skaffe ny kunnskap gjennom systematisk utprøving og annen forskning som kan gi svar på om tiltaket virker, er forsvarlig og kostnadseffektivt.

NOU 2022:13 Med videre betydning. Et helhetlig system for kompetanse – og karriereutvikling i barnehager og skoler

I 2021 ble det nedsatt et utvalg som skulle utrede og foreslå modeller for etter- og videreutdanning for lærere og andre ansatte i barnehager og skoler. Målet er god kompetanse hos ansatte for å fremme utvikling, læring og dannelse hos barn og unge. Det er foreslått flere tiltak for å etablere et helhetlig system for kompetanseutvikling i barnehage og skole.

Spesifikke tiltak utvalget anbefaler ut over dette, er å:

- innføre et nasjonalt system for karriereveier for ansatte i barnehage og skole innenfor fire områder:
 - fagområde- og barnehageutvikling / fag- og skoleutvikling
 - forskning og partnerskap
 - inkluderende praksis
 - ledelse
- knytte gjennomføring av en videreutdanning til utøvelse av karriereveiene
- utvikle videreutdanningstilbud til karriereveiene på til sammen 60 studiepoeng på masternivå
- bruke minimum 20 prosent av arbeidstiden til å utføre oppgaver i forbindelse med karriereveien
- utforme nasjonale rammer for karriereveier som gir like betingelser i samarbeid med relevante parter, organisasjoner og profesjoner
- utforme nasjonale standarder som uttrykker felles forventninger til hva karriereveien skal bidra med i kvalitetsarbeidet i barnehage og skole, i samarbeid med relevante parter, organisasjoner og profesjoner

- utvide offentlig sektor sin ph.d.-ordning rettet mot lærere og andre ansatte i barnehage og skole, og se denne i sammenheng med karriereveien for forskning og partnerskap
- øke antallet kombinasjonsstillinger mellom universiteter og høyskoler og barnehager og skoler for å styrke partnerskap og nettverk

Evaluering av 6-årsreformen

Utdanningsdirektoratet tildelte våren 2020 OsloMet oppdraget med å evaluere Reform 97 (6-årsreformen). Evalueringen skal pågå ut året 2023.

Reform 97 trådte i kraft i august 1997. Den innebar en utvidelse av grunnskolen fra 9 til 10 år, og skolestart det året barnet fyller 6 år. Med reformen ble også skolefritidsordningen etablert. I det nye læreplanverket som fulgte reformen, sto det at opplæringen på småskoletrinnet skulle være preget av tradisjonene fra både barnehage og skole, og gi rom for nysgjerrighet og utforskning gjennom lek. Lekens plass skulle være utgangspunktet for elevenes opplæring.

Den første delrapporten av evalueringen ble utgitt av OsloMet i mars 2021: *Overgangspraksiser, læring og undervisningspraksiser – barnehage og førsteklasse En arbeidsrapport av litteraturgjennomgang.*

Hovedfunn i rapporten er:

Både barnehagelærere og førsteklasselærere er opptatt av at overgangen fra barnehage til skole skal være skånsom for barna, og at de skal oppleve at det er sammenheng mellom barnehage og skole, for eksempel at de kan kjenne igjen noen av aktivitetene fra barnehagen. De ansatte vektlegger spesielt viktigheten av at barna blir kjent med det fysiske miljøet i skolen, og at det etableres vennskap og trygghet. Leken ser ut til å ha en sentral posisjon hos de ansatte i barnehagen. Hos lærerne i skolen blir imidlertid leken ofte sett på som noe barna gjør i friminutt, eller som en aktivitet før man setter i gang med undervisning av faglig innhold.

I barnehage og skole har ansatte relativt likt syn på læring og undervisning. I praksis er det likevel forskjeller når det gjelder barnas muligheter til å påvirke i læringssituasjonen. På skolen får barna i mindre grad enn i barnehagen muligheten til å lære ut fra egne interesser og å påvirke læringssituasjonen.

Skolen anerkjenner at leken har en funksjon i barnas liv og læring også etter barnehagealder, men synet på forholdet mellom lek og læring varierer. Noen studier viser at leken er et bærende element i pedagogikken i førsteklasse og andreklasser, og andre studier viser at leken styres, planlegges og tilrettelegges av læreren.

Overgangen fra barnehage til skole starter lenge før barna fysisk besøker eller begynner på skolen. Prosessen starter allerede i barnehagen når barna snakker om overgangen og når barnehagelærerne snakker om besøk på skolen. Formålet med skolebesøk bør være at barna både blir kjent med fremtidige klassekamerater og at de får kjennskap til regler og rutiner som gjelder på skolen.

Barna selv er opptatt av vennskap og lek når de snakker om barnehagen, og de er opptatt av å få beholde vennskapene sine når de begynner på skolen. Mange barn har positive forventninger til læringsutfordringer, samtidig som de er bekymret for ikke å mestre skolen.

Både Læreplanverket for kunnskapsløftet og Rammeplan for SFO fremmer lekens betydning i opplæringen:

- For de yngste barna i skolen er lek nødvendig for trivsel og utvikling, men også i opplæringen som helhet gir lek muligheter til kreativ og meningsfylt læring. (Læreplanverket for kunnskapsløftet).
- Læring i SFO foregår først og fremst gjennom lek, selvvalgte aktiviteter og samhandling med andre barn og med SFOs personale. (Rammeplan for SFO)

[NOU 2017:12 Svikt og svik- Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.](#)

Formålet med denne NOU-en var å avdekke hvorvidt det har forekommet svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering av saker der barn og ungdom har vært utsatt for grov vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt. Utvalget mener at en av de sentrale årsakene til svikt skyldes manglende kunnskap og kompetanse i tjenestene.

Utvalget foreslår en rekke tiltak for å bedre tjenestenes kompetanse når det gjelder vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt hos barn. De foreslår videre å gjennomføre et kompetanseløft i tjenestene om samtaler med barn og barns medvirkning, sørge for kompetansehevende tiltak om taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt og dokumentasjonskrav til hvorvidt samtaler med barn har blitt gjennomført, samt å sikre at foreldre og samfunnet generelt får mer kunnskap om konsekvenser av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn.

[0-24-samarbeidet](#)

I arbeidet innenfor 0–24-samarbeidet er det i rapporten uttalt at hovedmålet er å sikre en bedre samordning av virkemidler og innsatser i tjenester rettet mot barn og ungdom. Det er særlig vektlagt behov for et styrket tverretattlig samarbeid i kommunene om utsatte barn og unge og deres familier. Det pekes på at dagens praksis handler om svikt i samarbeid og samordning mellom tjenestene. Årsakene

til svikten er sammensatte. Rapporten beskriver at organiseringen av offentlig forvaltning i sektorer medfører at ansatte i ulike tjenester i kommunen har ulike prioriteringer, at tjenestene mangler tilstrekkelig kjennskap til hverandre, at tjenestene er organisert ulikt, og at ansvarsforholdene kan være uklare. Foreslått tiltak er å styrke muligheten for samarbeid og koordinering mellom lokale tjenester, både for å legge bedre til rette for forebyggende arbeid og for å sikre bedre og mer treffsikre individtiltak.

Opptappingsplan psykisk helse barn og unge

Regjeringens opptappingsplan for barn og unges psykiske helse er for perioden 2019 - 2024. Opptappingsplanens formål er at flere skal oppleve god psykisk helse og god livskvalitet. De som trenger, skal få et godt behandlingstilbud og sosial ulikhet i psykisk helse skal reduseres.

Planen inneholder både helsefremmende, forebyggende og behandlingsrettede tiltak, og omfatter barn og unge mellom 0-25 år. Planen vil ha særlig oppmerksomhet på brede, forebyggende tiltak og på styrking av lavterskeltilbud i kommunene. Planen legger også vekt på å legge til rette for mer sammenhengende tjenester for personer med langvarige og sammensatte utfordringer.

Meld. St. 8 (2022–2023) Menneskerettar for personar med utviklingshemming - Det handlar om å bli høyrte og sett

Grunnlaget for denne stortingsmeldingen ligger i rapporten *På lik linje*. Rapporten er skrevet av rettsutvalget som ble oppnevnt av regjeringen 3. oktober 2014. Utvalget påpeker at det er sprik mellom overordnede menneskerettslige mål og den faktiske praksisen, og anbefaler åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming. Disse rettighetene skal bli ivaretatt i kommunenes planer og praksis.

Stortingsmelding om ungdomstid og 5-10 trinn

Regjeringen har varslet at de vil utarbeide en stortingsmelding for å finne svar på hvorfor barn og unges motivasjon for skole faller gjennom grunnskolen. De unge stresser mer og bruker mye tid på skjerm. For mange går også ut av ungdomstrinnet med for svake resultater.

I arbeidet med stortingsmeldingen skal regjeringen særlig svare på tre hovedutfordringer:

1. For mange barn og unge opplever psykisk plager og stress.
2. For mange elever går ut av ungdomsskolen med for svake resultater.
3. For mange elever sliter med motivasjonen, og motivasjonen har gått ned på 5-7. trinn.

I forbindelse med arbeidet med stortingsmeldingen vil det bli opprettet et nasjonalt elevpanel. Innspill fra elevene og læreres egne erfaringer vil være viktig for å kunne forbedre skolehverdagen.

I meldingsarbeidet ønsker regjeringen å undersøke om det må gjøres endringer for å gjøre det lettere for den offentlige skolen å gi et mer variert tilbud. Regjeringen vil ha en fellesskole som er så variert og god at alle elever har mulighet til å finne seg til rette.

Regjeringen tar sikte på å legge frem meldingen i stortingssesjonen 2023-2024. Frist for å gi innspill til meldingen er 1.juli 2023.

[NOU 2022:11 Ditt personvern – vårt felles ansvar. Tid for en personvernpolitikk](#)

Det er et tverrpolitisk mål å digitalisere, og dette arbeidet har skjedd og vil trolig fortsette å skje i høyt tempo. Siden den forrige *personvernkommisjonen* la fram sin utredning, har det vært gjennomført en rekke omfattende digitaliseringsprosesser i offentlig og privat sektor. Det har medført at stadig flere personopplysninger samles inn, brukes og viderebrukes. Personvernkommisjonen ser en gjennomgående tendens til at digitaliseringen skjer på bekostning av personvernet, og ønsker å få et overblikk over denne utviklingen, og å peke på mulige veier fremover for å sikre og styrke personvernet i det digitale samfunnet.

Rapportens del 1 beskriver hva personvern er, rettslig rammeverk og teknologiske drivkrefter. Det gjøres blant annet rede for hvorfor personvern er viktig for både individet og samfunnet og gis en oversikt over grunnleggende trekk ved teknologiutviklingen i samfunnet.

Rapportens del 2 beskriver personvernets stilling og utfordringer innen utvalgte sektorer med særlig vekt på offentlig sektor. Digitalisering av offentlig forvaltning blir drøftet, og personvernkonsekvenser ved utviklingen blir vurdert. De rettslige rammene for behandling av personvernopplysninger i offentlig forvaltning blir beskrevet og flere utfordringer knyttet til deling og bruk av personopplysninger i offentlig forvaltning blir trukket fram.

[1.6 Sentrale kunnskapskilder](#)

[Trivselsundersøkelsen i barnehage](#)

Trivselsundersøkelsen er utviklet av konsulentselskapet Rambøll. I undersøkelsen får barnas egen stemme komme til uttrykk. Undersøkelsen er ikke brukt av alle kommuner, men barnehagene i Asker har gjennomført den i både 2020, 2021 og 2022. Undersøkelsen gjennomføres blant 4- og 5-åringer i barnehagen og skal

være et verktøy for barnehagene til å ivareta et trygt og godt leke- og læringsmiljø. Den setter lys på barnas egen opplevelse av omsorg fra voksne, trivsel i lek og vennskap med jevnaldrende.

Tallene som blir gjengitt i kunnskapsgrunnlaget er samlet ved slutten av 2021, og baserer seg på svar fra 786 barn, hvor 46% er jenter og 54 % gutter.

Foreldreundersøkelsen i barnehage og skole

Foreldreundersøkelsen for barnehager gjennomføres årlig mellom 1. november og 20. desember. Barnehagen inviterer foreldrene til å svare på undersøkelsen, og sender ut én undersøkelse per barn.

Oppslutningen om undersøkelsen er vanligvis god, og svarprosent i Asker de siste årene har vært 65,3 % (2021) og i 66,7 % (2020).

Undersøkelsen har spørsmål som tar for seg tema om barnets trivsel og utvikling, samarbeidet med barnehagen, informasjon og tilfredshet med lokaler og utearealer.

Resultatene fra Foreldreundersøkelsen brukes av barnehagen og barnehageeier som en hjelp til å vurdere og utvikle barnehagetilbudet. Barnehagen skal bruke resultatene i dialogen med foreldrene.

Foreldreundersøkelsen for skole gjennomføres årlig i november på 2., 4., 6., 8. og 9.trinn. Det sendes ut én undersøkelse pr elev. Det har vært ujevn oppslutning om undersøkelsen de to årene den er gjennomført. Høsten 2020 var svarprosenten 61,7%, mens den høsten 2021 var på 42,2%.

Undersøkelsen består av 10 spørsmålsbolker som gir foreldrene mulighet til å si sin mening om elevenes læring og trivsel, og om samarbeidet mellom hjem og skole.

Resultatene fra Foreldreundersøkelsen brukes av skolene og skoleeier som en hjelp til å analysere og utvikle læringsmiljøet. Resultatene presenteres for foreldrene ved skolene, diskuteres med skoleeier og legges frem for Utvalg for oppvekst.

Elevundersøkelsen på barnetrinn og ungdomstrinn

Ifølge forskrift til opplæringsloven § 2-3 skal skoleeier sørge for at nasjonale undersøkelser om motivasjon, trivsel, mobbing, elevmedvirkning, elevdemokrati og det fysiske miljøet blir gjennomført og fulgt opp lokalt. I Asker gjennomføres Elevundersøkelsen på 5. - 10. trinn om høsten (november). Det er obligatorisk for alle kommuner å gjennomføre Elevundersøkelsen på 7. trinn og 10. trinn. Resultatene fra undersøkelsene på disse to trinnene blir publisert nasjonalt. Undersøkelsen administreres av Utdanningsdirektoratet.

Asker kommune har en svarprosent på rundt 90%. Asker kommune bruker de obligatoriske spørsmålene på alle trinn, og det omhandler følgende temaer:

- Trivsel
- Motivasjon, arbeidsforhold og læring
- Samarbeid hjem - skole
- Støtte fra lærer
- Vurdering for læring
- Medvirkning
- Regler på skolen
- Trygt miljø

Resultatene analyseres og følges opp med personalet ved skolene og elevene. Resultatene presenteres for foreldrene ved skolene, diskuteres med skoleeier og legges frem for Utvalg for oppvekst.

Ungdataundersøkelsen

Ungdataundersøkelsen er en nasjonal spørreskjemaundersøkelse som finansieres av Helsedirektoratet, Justis- og beredskapsdepartementet, og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Målet med undersøkelsen er å tegne et helhetlig bilde av ungdommens liv, hvor hovedtemaene er familie, skole og fritid.

Siden 2010 har over 800 000 ungdommer deltatt i undersøkelsen. Kommunen står for lokal planlegging og gjennomføring, og våren 2022 deltok 7 795 elever i Asker i undersøkelsen. Den ble gjennomført elektronisk på skolen fra uke 6 til uke 14.

Ungdata Junior er en undersøkelse som er spesielt utviklet for mellomtrinnet, og denne ble gjennomført for første gang i hele Asker i 2022. Det var 2 990 elever som deltok, noe som utgjør en svarprosent på 82 %.

Den ordinære ungdata-undersøkelsen går ut til elever i ungdomsskole og videregående skole. Her er det henholdsvis 3 027 (84 %) og 1 778 (62 %) svar. For ungdomsskole og videregående skole har Asker kommune også ungdata-tall fra 2019 som det er mulig å sammenligne med.

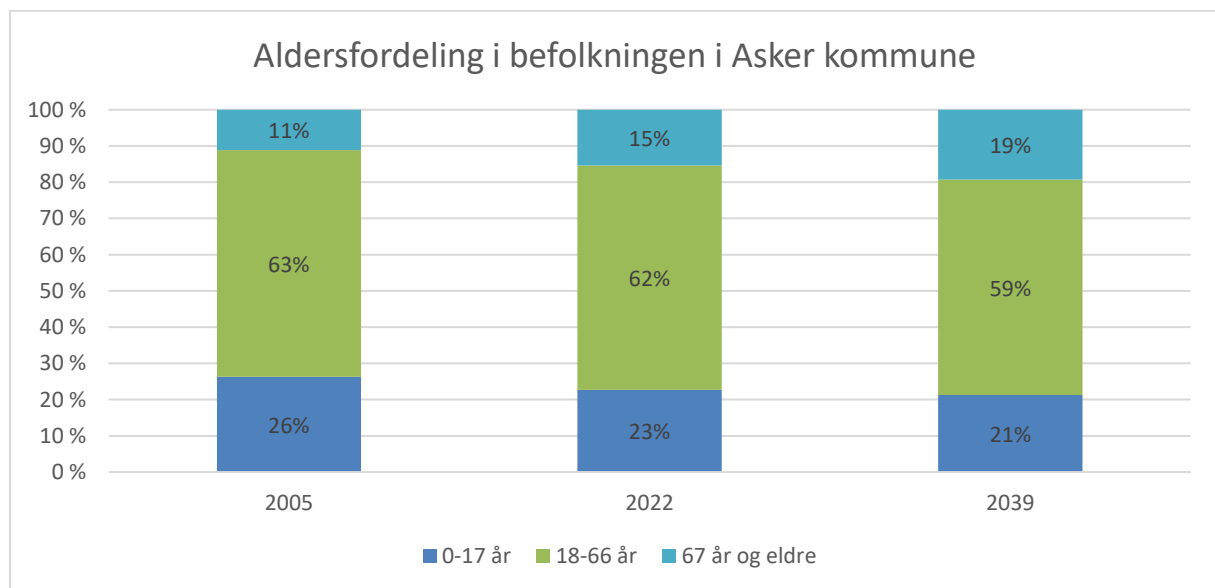
2. Demografi og levekår

2.1. Befolkningstall og barn i Asker

Det bor 97 000 personer i Asker kommune i 2022. Fra 1.1.2020 utgjør Asker kommune de tre tidligere kommunene Hurum, Røyken og Asker. Asker kommune omtales før og etter 1.1.2020 og da inngår tall fra alle de tre tidligere kommunene i begrepet Asker kommune.

De siste 17 årene har Asker kommune hatt høy befolkningsvekst på 25 % (19 000 personer). Den kraftigste veksten kom som følge av Schengenutvidelsen i årene 2006-2014.

De neste 17 årene skisserer kommunens befolkningsframskrivinger en tilsvarende høy vekst (23 000/24 %), gitt at boligproduksjonen i kommuneplanens boligbyggeprogram gjennomføres. Konjunkturedringene vi ser i 2022 gjør det ekstra utfordrende å vurdere om de planlagte boligprosjektene vil realiseres og dermed gi denne høye befolkningsveksten. Dersom 80 % av boligbyggeprogrammet realiseres vil veksten være 18 000/19 %. Dette er også en nokså høy vekst, med i snitt over 1 % per år.

Figur 2.1.1. Aldersfordeling i Asker kommune 2005 – 2039.

I 2022 bor det 22 000 barn og unge 0-17 år i Asker kommune. Det er 23 % av befolkningen totalt. Til sammenligning var det 20 000 barn i 2005, men den gangen utgjorde de en større andel av befolkningen, 26 %. Andelen vil fortsette å synke de neste tiårene, ifølge kommunens befolkningsframskrivinger (se Tabell 2.1.1). I 2039 skisserer framskrivingen en vekst på ca. 2 500 barn og unge, til

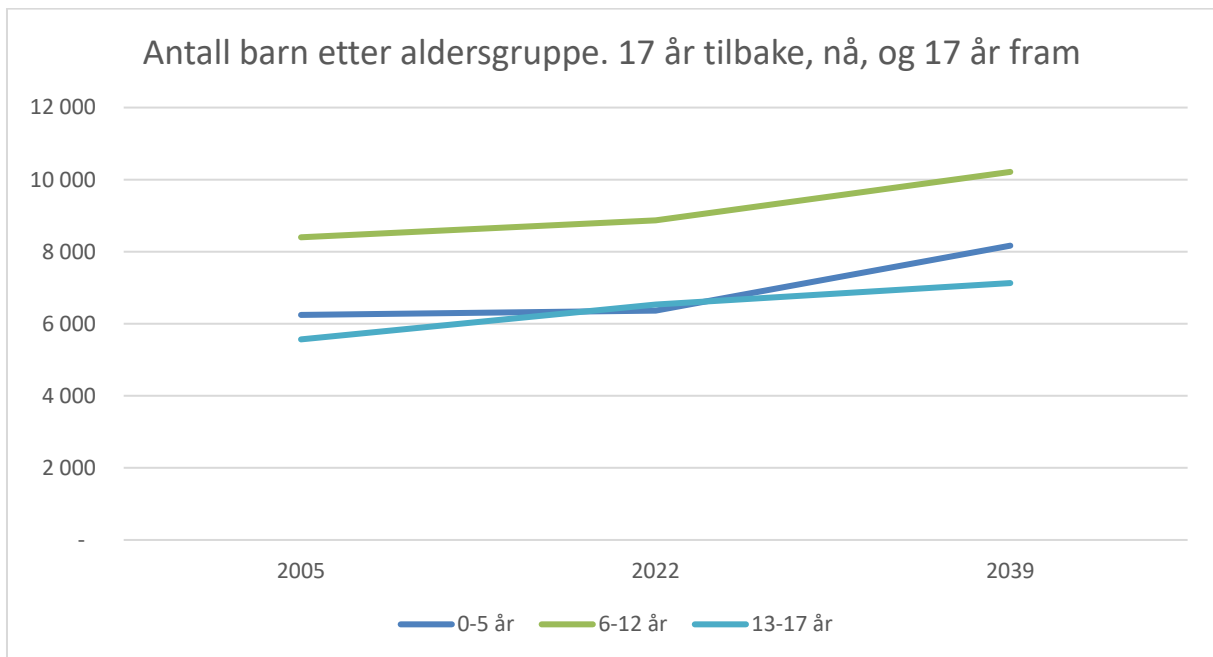
24 000. Da vil barn og unge utgjøre 21 % av befolkningen totalt.

Tabell 2.1.1 Antall små barn (2005-2022-2039).

	Asker
Antall barn 0-5 år (2005)	6245
Antall barn 0-5 år (2022)	6361
Antall barn 0-5 år (2039)	8267

Tabell 2.1.1 viser antall barn 0-5 år i Asker kommune i årene 2005, 2022 og fremskrevet antall for 2039. Vi kan se at antallet små barn er ventet å øke betraktelig, sammenlignet med tidligere vekst.

Mange flytter til Asker fra Oslo og til dels fra Bærum. Ofte er dette unge voksne i etableringsfasen. En høy boligproduksjon resulterer dermed i økt barnetall.

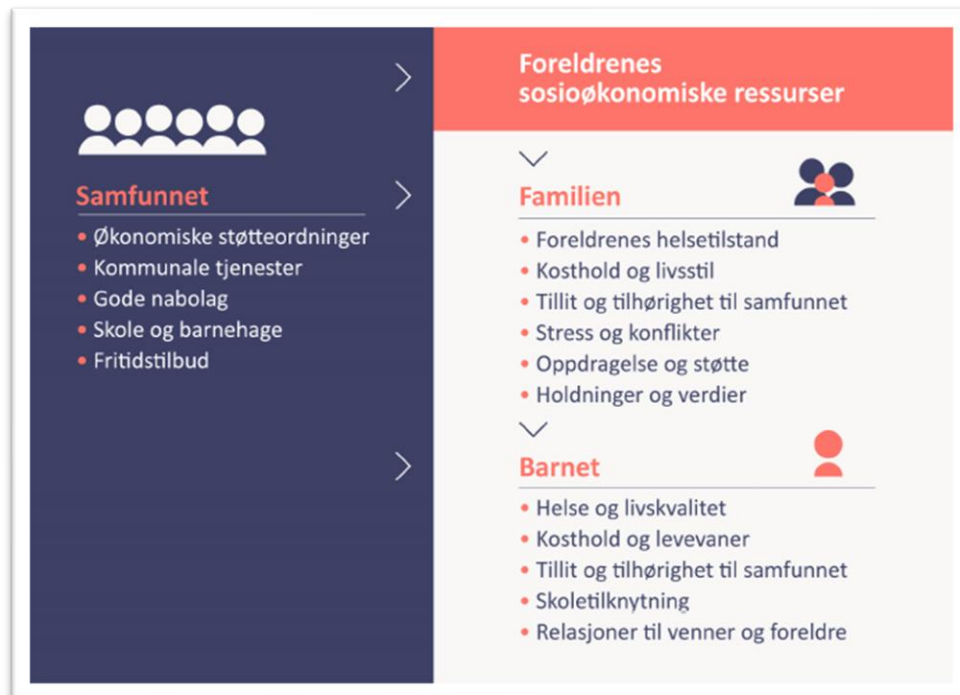
Figur 2.1.2 Antall barn i Asker etter aldersgruppe. Inneholder fremskrevne tall.

Figur 2.1.2 viser antall barn i Asker etter aldersgruppe, før, nå og framover. Antall barnehagebarn økte rundt 2014-15, men har sunket og er nå omtrent på nivå med 2005. Ifølge kommunens framskriving er det i gruppen 0-5 år antallet vil stige mest de neste 17 årene. Årsaken er den planlagte boligproduksjonen i kommunen. Den største flyttestrømmen til Asker er familier med små barn.

2.2 Barn og unges levekår

Barn og unges levekår påvirker deres psykiske helse, mulighet til å mestre skolehverdagen, og føle tilhørighet. Forskning viser at eksisterende levekårsforskjeller i samfunnet fortsetter å skape en negativ spiral med konsekvenser på tvers av generasjoner.

Dette illustreres i oppsummeringen fra FHI (Figur 2.2.1), som viser hvordan barnet og familien påvirkes av foreldrenes sosioøkonomiske ressurser og omgivelsene rundt.

Figur 2.2.1. Levekår (FHI)

Den nasjonale rapporten fra Ungdata (Bakken, 2019) viser hvordan ungdom som vokser opp i familier med høy sosioøkonomisk status har det bedre med seg selv og er mer fornøyd med foreldrene, skolen og lokalmiljøet de er en del av. De har flere fortrolige venner enn ungdom fra lavere sosiale lag. I tillegg er unge med høy sosioøkonomisk status i større grad med i organiserte fritidsaktiviteter, trener mer, spiser sunnere og har færre helseplager. Ungdata-materialet viser også en økning i selvrapporteringen av psykiske plager, der ungdom fra lavere sosiale lag er mest plaget.

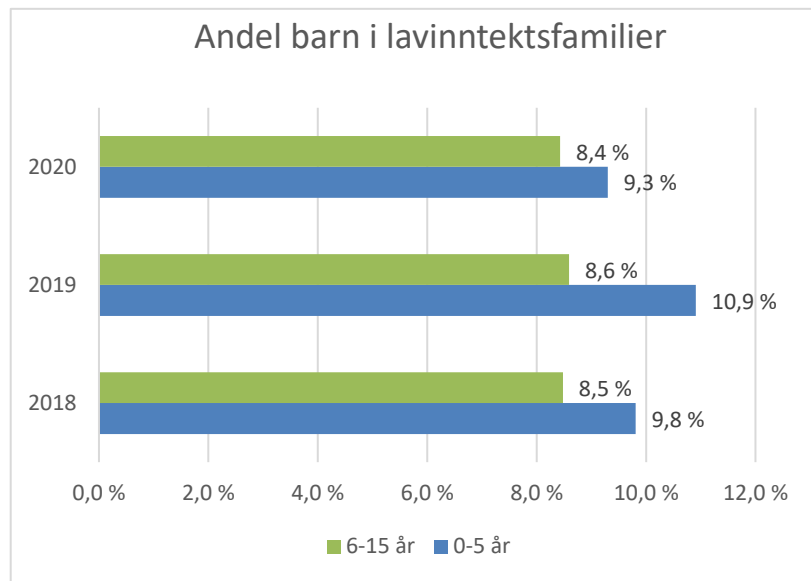
Foreldre uten muligheter til å investere i egen bolig eller betale for ulike fritidsaktiviteter i form av kontingenter og utstyr vil i mindre grad ha muligheten for å legge til rette for barnets utvikling og deres skoleprestasjoner slik mer bemedlede foreldre kan gjøre.

2.3 Foreldreressurser

Figur 2.3.1 viser hvor mange barn i Asker som vokser opp i lavinntektsfamilier, samt hvordan utviklingen har vært de siste årene. Selv om andelen barn i lavinntektsfamilier i Asker er noe lavere enn på landsbasis, er forskjellene mellom dem som tjener mest, og dem som tjener

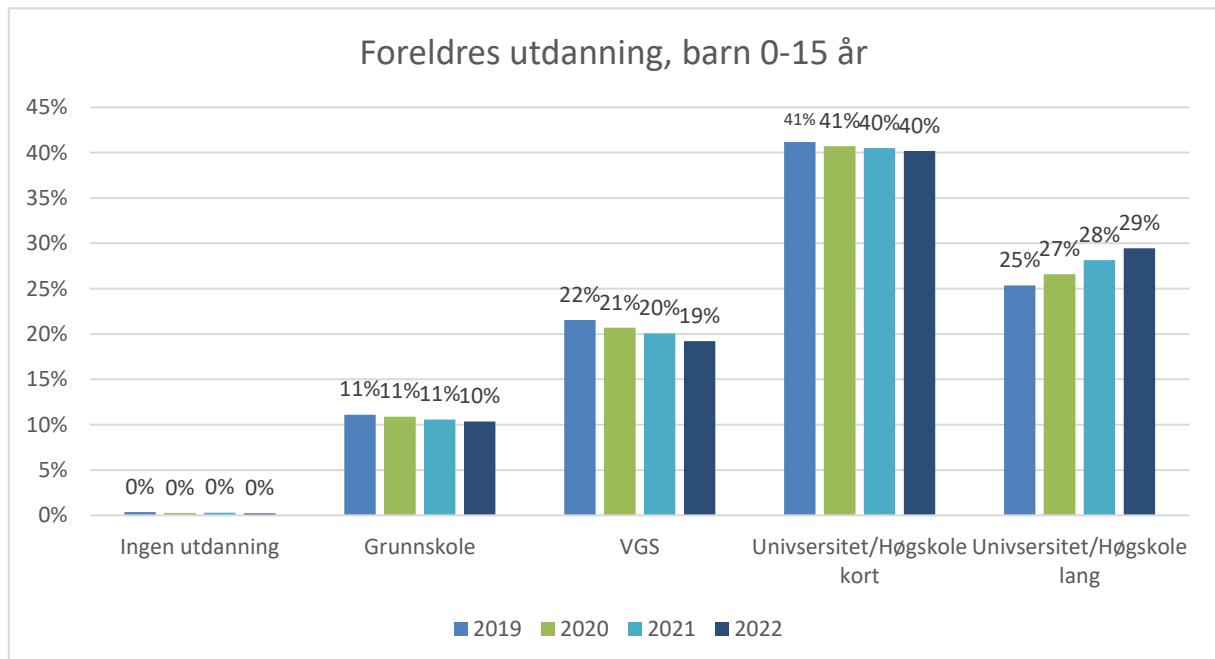
minst, større enn ellers i landet. Indeksen

mellom de 10 % med høyest lønn og de 10 % med lavest lønn er 3.1 i Asker, mot 2.8 i Norge.

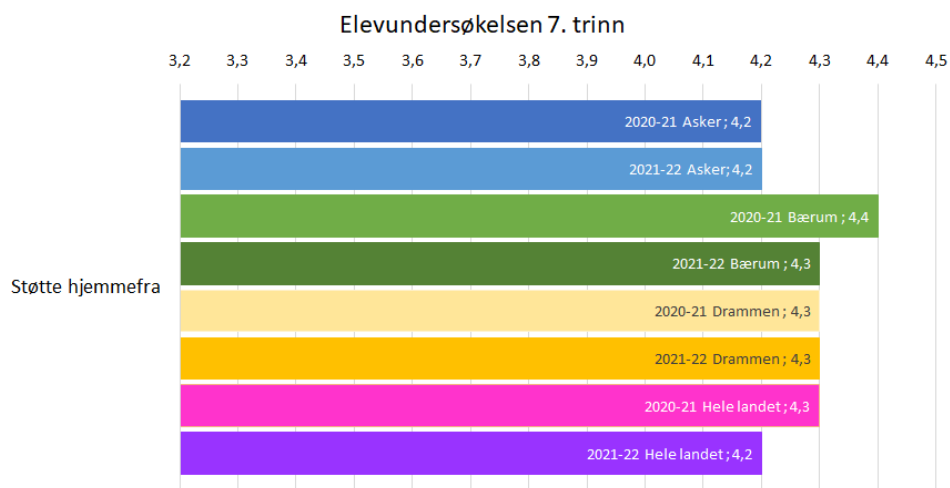
Figur 2.3.1 Prosentandel barn i lavinntektsfamilier i Asker kommune (SSB).

Figur 2.3.2 viser foreldres utdanning, og hvordan dette har utviklet seg i Asker de siste fire årene. Vi kan se en svak trend hvor flere foreldre har lang utdanning fra høyskole/universitet, mens færre foreldre har kun grunnskole eller videregående skole.

Figur 2.3.2 Foreldres utdanning de siste 4 år (SSB).

Betydningen av støtte og oppfølging hjemme kan være viktig for læringsprosessen på skolen. Figurene nedenfor er hentet fra Foreldreundersøkelsen og viser resultatene på indeksen "Støtte hjemmefra". Denne viser lite forskjell mellom trinnene (5. til 10. trinn) og over år, og også mellom skolene i kommunen (Se Figur 2.3.3 og 2.3.4). Asker ligger litt lavere enn dem vi sammenligner oss med for elevene på barneskolen (7. trinn). Når vi ser på spørsmålene som ligger i indeksen, rapporterer elevene at foreldres interesse og oppmuntring for barnas skolearbeid er stabilt høyt. Jo eldre elevene er, jo tydeligere er nedgangen i hvor mye elevene opplever å få hjelp til lekser hjemmefra.

Figur 2.3.3 Støtte hjemmefra. Elevundersøkelsen 7. trinn (2021)

Figur 2.3.4 Støtte hjemmefra Elevundersøkelsen 10. trinn (2021)

Redusert betaling i barnehage og SFO

I 2020 var det 491 husholdninger (11 %) som hadde redusert betaling i barnehager i Asker kommune. For 2021 var tallet 485 av totalt 4 383 husholdninger i Asker med barn i barnehagealder. Det vil si at 11 % av husholdningene med barn i barnehagealder, har fått innvilget søknad om redusert betaling

Asker kommune tilbyr redusert betalingssats i SFO for familier med lav inntekt. Hvis familien har en samlet inntekt under 785 180 kroner, er SFO-tilbudet på 1. trinn gratis. Ingen familier med barn med SFO-tilbud på 2. til 4. trinn skal betale mer enn 5 % av samlet inntekt pr barn. Dersom familien har SFO-tilbud på 2. til 4. trinn og samlet inntekt under 3 ganger grunnbeløpet (334 431 kroner), er SFO-tilbudet gratis. I 2020 var det 195 husholdninger som fikk innvilget sin søknad om redusert betalingssats i SFO. For 2021 var tallet 231.

Barn og familier med økonomisk sosialstønad

I oktober 2022 er det 335 barn i Asker i familier som mottar sosialstønad. NAV antar at dette antallet vil kunne øke med høyere rente og generelt høyere kostnadsnivå på blant annet strøm og dagligvarer. Mange av dem som mottar økonomisk sosialstønad opplever å ha psykiske og fysiske helseutfordringer, noe som bidrar til lavere livskvalitet for dem og familien. Fattigdom, foreldre med lav utdanning og svakt sosialt nettverk er faktorer som kan bidra til at barn og unge får svake sosiale nettverk, at de får en dårligere helse og at de lykkes i mindre grad på skolen. Det er også en større andel av disse barna som ikke deltar i faste aktiviteter på fritiden.

Barnevernstiltak

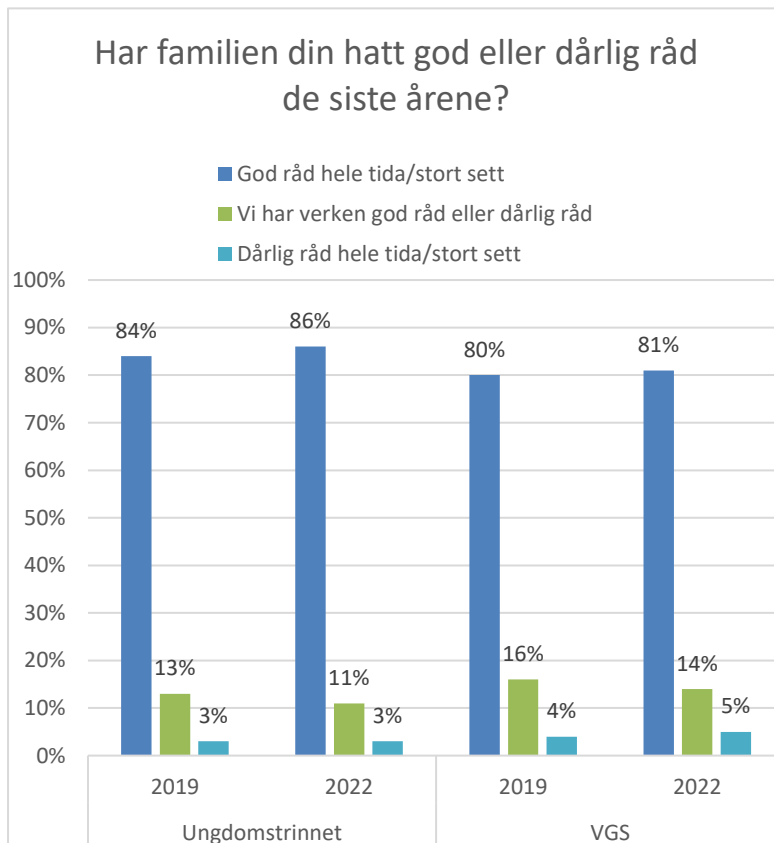
Tabell 2.3.1. Andel barn (0-17 år) med barnevernstiltak

	Asker	Norge
Andel barn med barnevernstiltak	3.1 %	3.9 %
Andel barn med undersøkelse	3.2 %	4.4 %
Andel barn med hjelpetiltak i hjemmet (av alle barn med tiltak)	79.7 %	73.2 %

Linje 1 i Tabell 2.3.1 viser andel barn i barnebefolkningen som har vedtak av barnevernet. Det er lavere i Asker enn nasjonale tall. Den andre linjen viser at andelen barnevernsmeldinger som går videre til undersøkelse er lavere i Asker enn landet for øvrig. Når barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding skal det snarest og senest innen en uke tas stilling til om meldingen skal undersøkes eller om den kan henlegges uten ytterligere undersøkelse. I tabellen over vises saker som har gått videre til undersøkelse. Den tredje linjen i tabellen viser at barneverntjenesten i Asker i større grad enn landet for øvrig benytter tiltak som er

mindre inngripende enn f.eks. institusjonstiltak som innebærer å flytte barnet bort fra hjemmet. Dette er i samsvar med å dreie tiltaksarbeidet mer mot arbeid med helheten rundt barnet og dets familie.

2.4 Barn og unges opplevelse av levekår

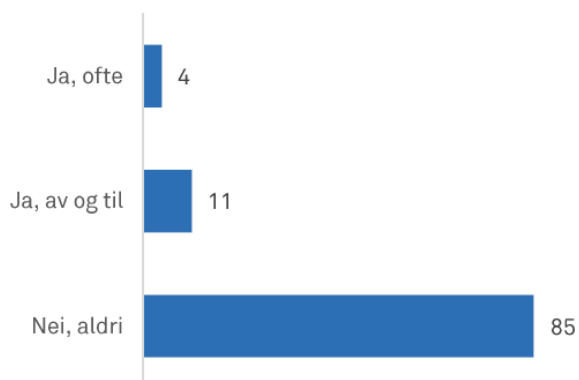

Figur 2.4.1. Ungdata 2019 og 2022 (Ungdomsskole og VGS).

Vi kan lære mye av å vurdere de objektive levekårene til barn og voksne som bor i kommunen, men hva vet vi om hvordan dette oppleves for barna? Tall fra ungdataundersøkelsen kan fortelle oss mer om de subjektive levekårene for barn og unge i Asker kommune.

På ungdomstrinnet og i videregående skole, blir ungdommene spurt om de opplever at foreldrene ofte har dårlig råd. I Asker svarer de aller fleste at familien stort sett har god råd (se Figur 2.4.1).

Hender det at dine foreldre eller foresatte mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter du ønsker å delta i (idrett, kino, bursdager, reiser etc.)?

Figur 2.4.2. Ungdata 2022 (Ungdomsskole og VGS).

85 % av barn og unge på ungdomsskolen og videregående i Asker sier at det aldri hender at foreldrene mangler penger til å betale for fritidsaktiviteter, mens 11 % svarer at det hender av og til (se Figur 2.4.2). Fordelingen her er lik både for ungdomsskole og videregående skole.

2.5 Barn og unges helse

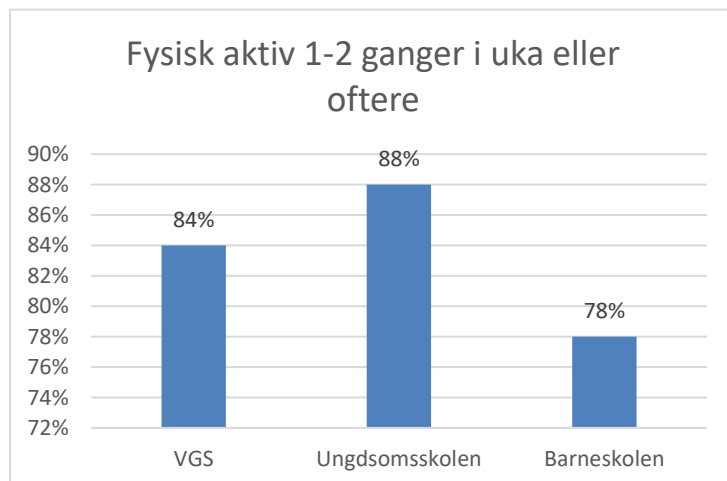
Barn og unge som vokser opp i Asker kommune har som de fleste barn i Norge utsikter til god helse og et langt liv. Det er lav barnedødelighet og overordnet i Norge klarer vi å behandle alvorlige sykdommer i stor grad.

Livssituasjonen, oppveksten og utviklingen til barn og unge har mye å si for den fysiske og psykiske helsen man har som voksen. Å sørge for gode barneår er dermed også viktig for, og en investering i, en frisk og sterk befolkning på sikt.

Det meste av statistikk vi har om barn og unges helsetilstand baserer seg på selvrapporterte spørreskjemaer som ungdataundersøkelsen.

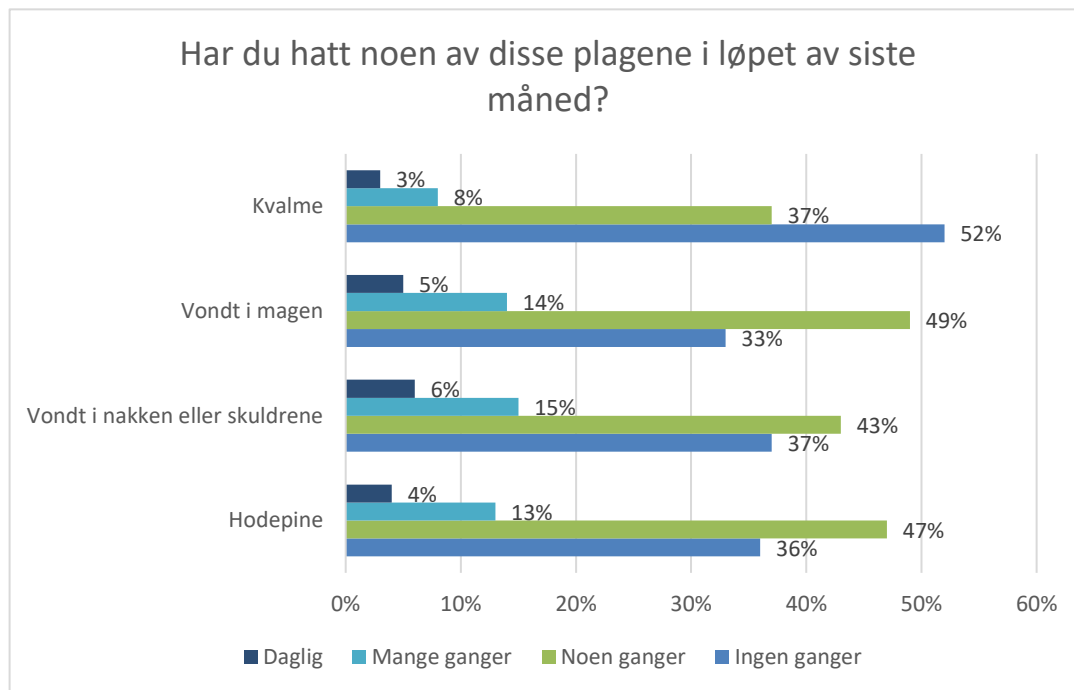
Fysisk aktivitet

Inaktivitet er listet som en av de ti store folkehelse-utfordringene i Norge (Helsedirektoratet, 2018). Selv om de fleste 6-åringer oppfyller minimumsanbefalingene for fysisk aktivitet, faller andelen i løpet av barne- og ungdomsårene, og kun 50% av ungdom oppfyller de nasjonale anbefalingene for fysisk aktivitet (Folkehelseinstituttet, 2021). Folkehelseinstituttet anbefaler at vi beveger oss mer og oftere, og sitter mindre stille. For dem som er inaktive vil selv en beskjeden økning i daglig aktivitetsnivå gi en betydelig helsegevinst i form av redusert sykdomsrisiko, bedre livskvalitet og leveår, samt økt funksjonsdyktighet i eldre år (Meld. St. 18 (2015-2016)). I Asker ser vi at andelen som er fysisk aktiv minst 1-2 ganger per uke, er relativt høy.

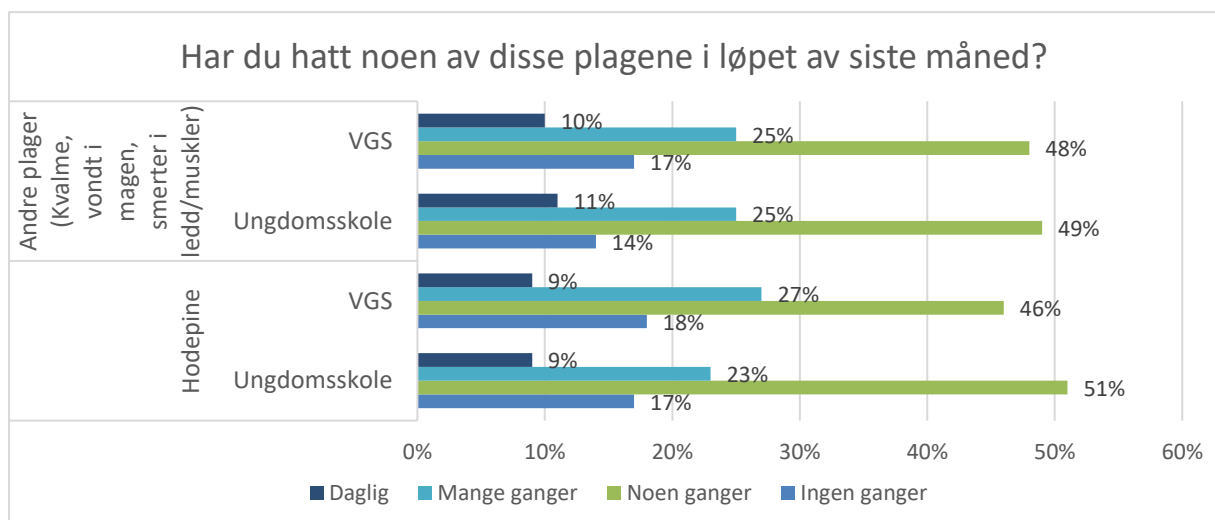
Figur 2.5.1 Andel som er fysisk aktiv 1-2 ganger i uka eller oftere. Ungdata 2022.

Helseplager

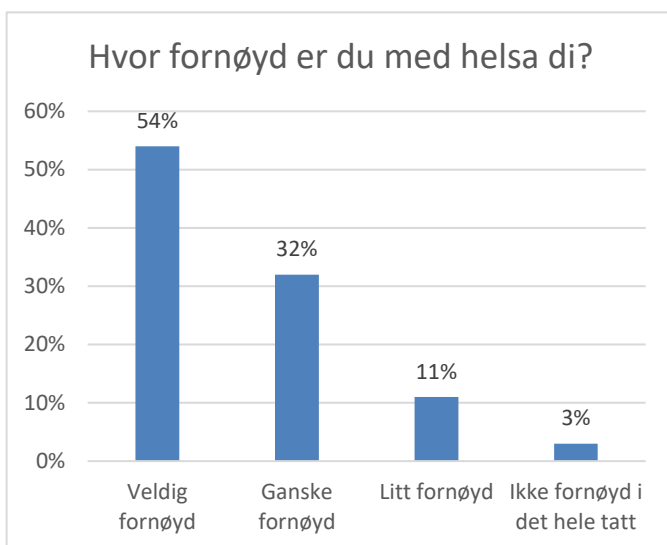

Figur 2.5.2 Månedlige helseplager. Ungdata Junior (5-7 trinn) 2022.

Ungdataundersøkelsen gir oss også en oversikt over selvrappporterte helseplager. Figur 2.5.2 og Figur 2.5.3 viser frekvensen av helseplager fra barneskolen til ungdomsskolen og videregående skole. Dessverre er spørsmålene om egen helse noe ulike i Ungdata Junior sammenlignet med hovedundersøkelsen (som gjelder ungdomsskole og VGS). På grunn av dette, er det ikke mulig å gjøre en direkte sammenligning av de to figurene.

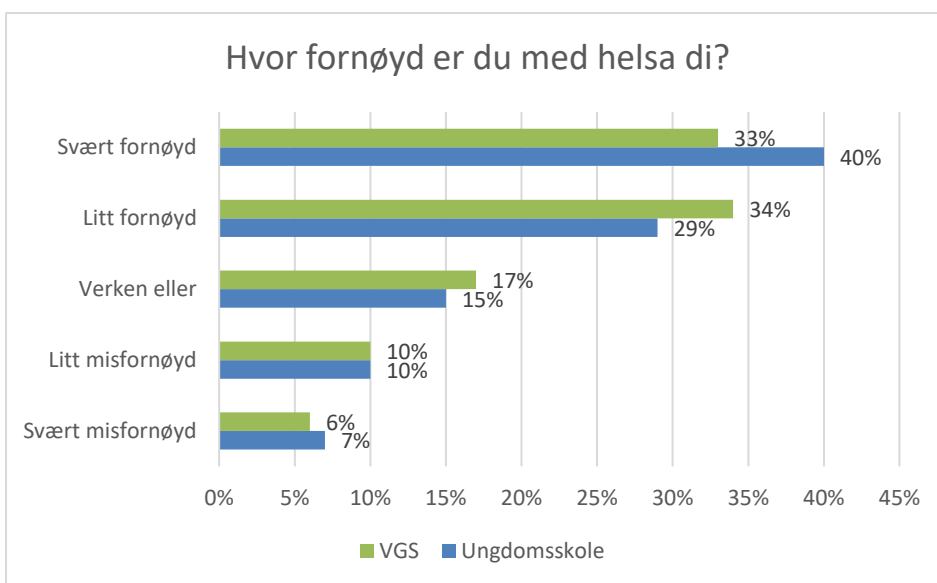

Figur 2.5.3. Helseplager i Ungdata ungdomsskole og VGS. 2022.

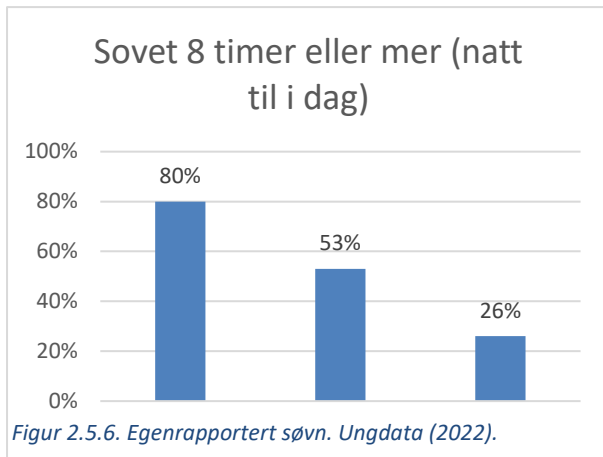
Vi ser at til sammen 86 % av elevene på barneskolen (5-7 trinn) rapporterer at de er ganske eller veldig fornøyd med egen helse (Figur 2.5.4). Til sammenligning er det 69 % av ungdomsskoleelevene, og 67 % av VGS-elevene som sier det samme (Figur 2.5.5).

Figur 2.5.4 Fornøyd med egen helse. Ungdata Junior (2022).

Figur 2.5.5 Fornøyd med egen helse. Ungdata ungdomsskole og VGS (2022).

Søvn

Vi vet at nok søvn og god søvnkvalitet er veldig viktig i oppveksten. Dette gjelder både for barns utvikling, og for den fysiske og psykiske helsen.

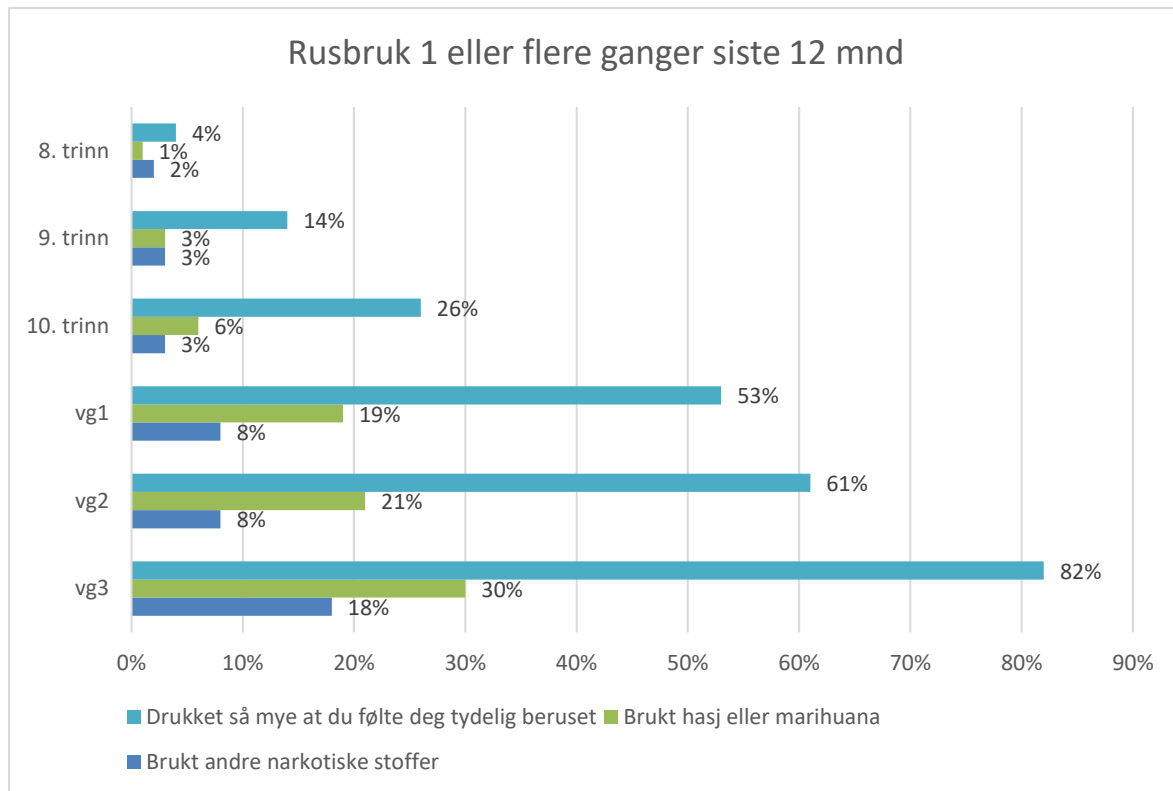
I Ungdataundersøkelsen kan vi se at mengden søvn per natt synker betydelig med alderen (Figur 2.5.6). Mens de fleste på barneskolen får minst 8 timer søvn per natt, er den tilsvarende andelen på videregående kun 1 av 4. Dette er

langt ifra en ideell situasjon, da 8-10 timer søvn er anbefalt søvnmengde for tenåringer (NHI, 2019).

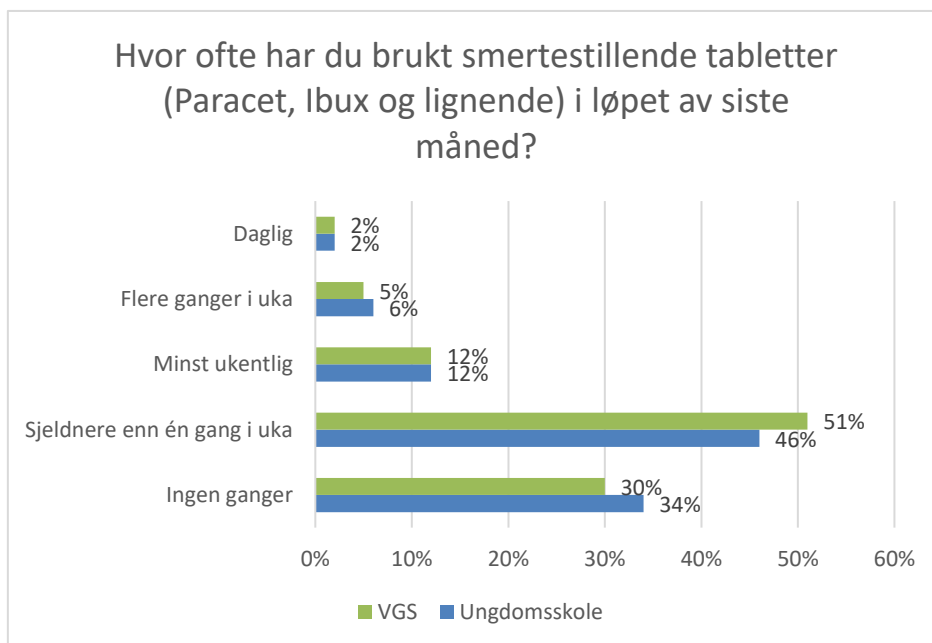
Bruk av rusmidler og smertestillende

Tall fra Ungdataundersøkelsen 2022 viser at rusbruken blant barn og unge i Asker er høy i forhold til resten av landet. Sammenlignet med Ungdata 2019, er det en lik utvikling eller en beskjeden nedgang, for alkohol, cannabis og røyk på ungdomsskolen. Asker ligger fremdeles over landsgjennomsnittet for bruk av alkohol, men forskjellen er marginal.

Som en generell trend i Asker, øker bruken av rusmidler fra 8. klasse til siste året på videregående (se Figur 2.5.7), og rusmiddelbruken på videregående skoler ligger noe over landsgjennomsnittet. I Asker rapporterer 22% bruk av cannabis det siste året sammenlignet med 15% nasjonalt. Denne andelen er uendret fra forrige Ungdataundersøkelse i 2019. Når det kommer til andre narkotiske stoffer derimot, har det vært en betydelig oppgang siden 2019. Den kraftige oppgangen antas å være en del av en større nasjonal og internasjonal trend (Kripos, 2021).

Figur 2.5.7 Rusbruk siste 12 mnd. Ungdata 2022.

Figur 2.5.8 Bruk av smertestillende. Ungdata ungdomsskole og VGS (2022).

Til sammen er det 19-20 % av elevene på ungdomsskole og videregående skole som rapporterer at de bruker smertestillende tabletter ukentlig eller oftere (Se Figur 2.5.8). Lignende tall finnes også fra Ungdata Junior, hvor 25 % svarer at de har brukt tabletter mot hodepine eller andre smerter den siste uken.

Barnevaksinasjonsprogrammet

Tabell 2.5.1. Vaksinasjonsdekning for 2-åringer i Asker.

Vaksine mot:	2020	2021
Difteri	96,5	97,2
Stivkrampe	96,7	97,2
Kikhoste	96,5	97,2
Poliomyelitt	96,7	97,2
Hib	96,9	97,4
Pneumokokk	95,8	96,4
Rotavirusinfeksjon	94,3	95,1
Hepatitt B	96,0	97,0
Meslinger	96,3	96,4
Kusma	96,3	96,4
Røde hunder	96,3	96,4

Som vi kan lese av Tabell 2.5.1, øker vaksinasjonsdekningen for alle de tilbudte vaksinene i barnevaksinasjonsprogrammet. Dette er en positiv utvikling, ikke bare for de barna det gjelder, men for hele folkehelsen i Asker.

2.6. Identitet

Barnehager og skoler skal være inkluderende arenaer der alle barn kan utvikle sin identitet i et mangfoldig fellesskap som er fritt for krenkelser og mobbing. Dette tydeliggjøres både i rammeplan for barnehagen, i læreplanverkets overordnede del, og i de tre tverrfaglige temaene som inngår i alle fag.

I læreplanverkets overordnede del er *Identitet og kulturelt mangfold* viet et eget avsnitt, hvor det presiseres at "Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap". I beskrivelsen av det tverrfaglige temaet *Folkehelse og livsmestring* heter det bl.a. at "Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende". Læreplanverket gjenspeiler menneskerettighetene og bekrefter at en positiv identitetsutvikling er en verdi i seg selv, og en rettighet alle barn har. I tillegg understreker læreplanverket at utvikling av en trygg identitet er viktig fra et folkehelse- og livsmestringsperspektiv, fordi det bidrar til at elevene kan ta ansvarlige livsvalg og til å fremme god psykisk helse.

Hva betyr identitet?

Ordet identitet kommer fra det latinske ordet *idem* som betyr *den samme*. Begrepet viser at det er en viss kontinuitet i opplevelsen av seg selv. Jeg er *den samme som meg selv*. Det er noen kjennetegn ved meg som varer, og som ikke forandrer seg fra

dag til dag. Jeg kan beskrive meg selv på en meningsfull måte, uten å måtte finne opp nye beskrivelser hver dag.

Identitet handler om hvilke svar vi selv gir på spørsmålet om hvem vi er. Svarene kan peke mot relativt faste størrelser som ytre kjennetegn, familiebakgrunn og etnisitet, eller det kan handle om mer flytende prosesser som hva man liker eller synes er viktig her i livet, hvilke mål man har eller hvilken gruppe eller flokk man føler tilhørighet til. Identitet er altså ikke noe absolutt, men noe som blir til gjennom valgene vi gjør og hvordan vi fortolker oss selv. Det er i det sosiale samspillet med andre at vi utvikler en egen identitet. Møtet med et "du" gir oss selvbevissthet, og den andres respons bakes inn i vår egen selvforståelse (Andersen, 2022).

Hvordan formes vår identitet?

Vi former vår egen identitet gjennom å velge hvem vi skal være venner med, hvilke aktiviteter vi ønsker eller ikke ønsker å holde på med, gjennom utdanning og jobb. Vi opplever oss som selvstendige og unike mennesker som har mulighet til å forme oss selv, til å etablere en egen identitet gjennom klesvalg, frisyre, handlinger og holdninger (Auen & Rudi, 2019).

Et annet forhold som kan påvirke identiteten vår, er hvilken livsfase vi er i. Samfunnets forventninger til den aldersgruppen man er i, spiller en viktig rolle. Et barn former sin identitet fram mot ungdomstiden. Gjennom tenårene frigjøres barnet fra foreldrene og får mer ansvar. Ofte identifiserer ungdommer seg med andre på samme alder. For noen er det viktigste hvilket kjønn man er, eller hvilken legning man har. For andre er religion viktig. Alle tilhører en kultur, og noen tilhører en subkultur som har egne normer og regler. For noen kan for eksempel det på være en gamer være en viktig del av identiteten (Auen & Rudi, 2019).

Ungdom skaper seg selv, håndterer vennerelasjoner og kommuniserer med hverandre både visuelt og skriftlig på sosiale medier. Deling av bilder utgjør i dag et helt sentralt element i vennerelasjoner mellom unge mennesker. At ungdom deler bilder av seg selv har gjort at livet de lever er langt mer synlig enn det var tidligere. Et interessant moment er at de fleste er bevisste på at bilder som tas skal bli sett av andre. Dette kommunikative elementet påvirker prosessen med å ta, bearbeide og dele bilder i sosiale medier. Betydningen av å motta tilbakemeldinger fra andre i de sosiale mediene øker betydelig i tenårene. Dette stiller ungdom overfor en rekke nye utfordringer knyttet til hvordan de utøver og forhandler identitet i og med at bilder fra hendelser i livene deres deles med et bredt spekter av personer man søker respons og bekreftelse fra (Hilmarsen & Arnseth, 2017).

Kjønnsidentitet

Temaer som kjønnsidentitet og kjønnsmangfold er viktig å ta opp i barnehager og skoler, men må tilpasses barn og unges alder og erfaring. Kjønn er en grunnleggende del av en persons identitet, og kan forstås på ulike måter:

- Psykologisk kjønn er det kjønn man føler seg som, og for de aller fleste stemmer dette overens med det kjønn de er født med. Slik er det imidlertid ikke for alle. Psykologisk kjønn kalles iblant for kjønnsidentitet.
- Personer som ikke opplever seg selv verken som kvinne eller mann, kalles ikke-binære.
- Sosialt kjønn er det kjønn andre oppfatter en som, og som man sosialiseres inn i. Dette kalles iblant for "kjønnsuttrykk".
- Juridisk kjønn er det kjønn man er registrert som i folkeregisteret.

Ulike normer for kjønn og seksualitet i et samfunn gjør at vi ofte tildeler menn og kvinner ulike karakteristika og roller som er bestemt og begrenset ut fra hvilket kjønn vi har. Stereotype forventninger og normer knyttet til kjønn og seksualitet kan oppleves som smale og begrensende og påvirke ens selvbilde, selvbestemmelse, seksualitet og muligheter og valg i livet. I Asker har mellom 4 og 5 prosent av elevene i videregående skole opplevd å få hatefulle ytringer på grunn av sin seksuelle orientering, og i underkant av 15 prosent på grunn av sitt kjønn (Ungdata 2022). Ungdom må gis mulighet til å reflektere over hvilke forventninger til seksualitet og kjønn som møter kvinner og menn, og hvilken betydning dette har for likestilling, forståelse av egen kropp og seksualitet og for seksuell helse.

Med seksuell trakassering, menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, fiendtlig, skremmende, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom. Vi vet fra Ungdataundersøkelsen at seksuell trakassering forekommer både i ungdomsskolen og på videregående skole i Asker. Den verbale trakasseringen er mest fremtredende blant de yngre elevene, mens den fysiske trakasseringen er mest fremtredende blant de eldre elevene. Vi vet at 2 av 10 elever på videregående har opplevd å bli befølt på en seksuell måte mot sin vilje det siste året. Dersom vi ser nærmere på kjønnsforskjellene, ser vi at jentene rapporterer omtrent dobbelt så mye av alle formene for seksuell trakassering som guttene. Hele 14 prosent av jentene på videregående skoler sier at de har blitt presset eller tvunget til samleie eller andre seksuelle handlinger i løpet av det siste året. Det tilsvarende tallet for guttene er 3 prosent.

Ungdom trenger å lære om og forstå verdien av kjønnsmangfold. Kjønnsmangfold handler om at det er stor variasjon i måter å uttrykke det å være jente og gutt på, og at det finnes personer som definerer seg utenfor disse to kjønnskategoriene. En persons kjønnsidentitet kan være dynamisk, og kan endre seg gjennom hele livet. Når barn og unge møter voksne som har innsikt i og respekt for at kjønn kan

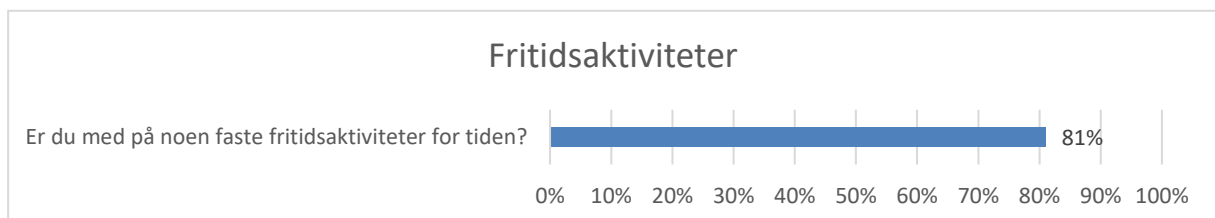
oppleves og uttrykkes på ulike måter, kan de bli tryggere på sin egen kjønnsidentitet, og samtidig utvikle forståelse og respekt for andres (Utdanningsdirektoratet, 2022b).

Undervisningsopplegget Spør først!

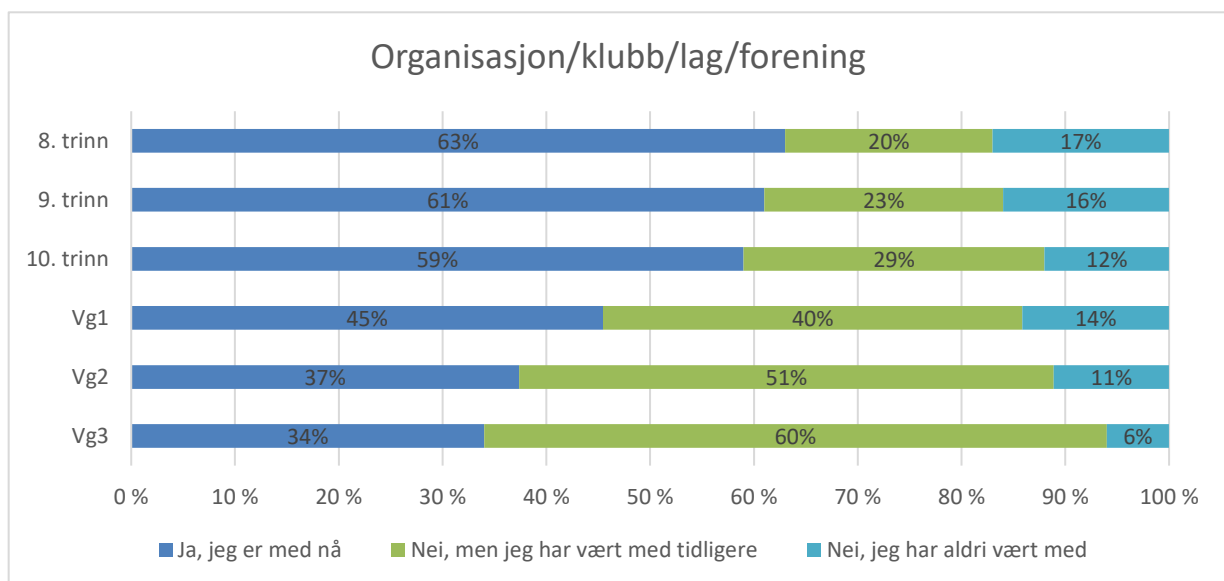
I askerskolen skal undervisningsopplegget Spør først! gjennomføres som en pilot på fire barneskoler (7.trinn) og to ungdomsskoler skoleåret 2023 -2024. Spør Først! er et helhetlig undervisningsopplegg for barn og ungdom og har som mål å forebygge seksuelle overgrep og fremme en positiv og trygg seksualitet. Undervisningen er forankret i skolehelsetjenesten i tett samarbeid med lærere. Spør først! er laget av Helsestasjon for kjønn og seksualitet i samarbeid med Norske Kvinners Sanitetsforening. Mål med undervisningsopplegget på barneskolen er å bidra til at barn får et positivt og naturlig forhold til egen kropp og bevisstgjøre dem på egne og andres grenser. For ungdomsskolen er det at elevene lærer om og forstår sin egen seksualitet, om mangfold innen kjønn og seksualitet, om følelser, nærhet og hvor deres grenser går.

2.7 Fritidsaktiviteter og møteplasser

Det vi vet om barn og unges deltakelse i organiserte/faste fritidsaktiviteter, kommer også fra Ungdataundersøkelsen. Av Ungdata Junior kan vi se at over 80% av barna på mellomtrinnet deltar i faste fritidsaktiviteter (Figur 2.7.1).

Figur 2.7.1 Ungdata Junior (2022), 5-7 trinn.

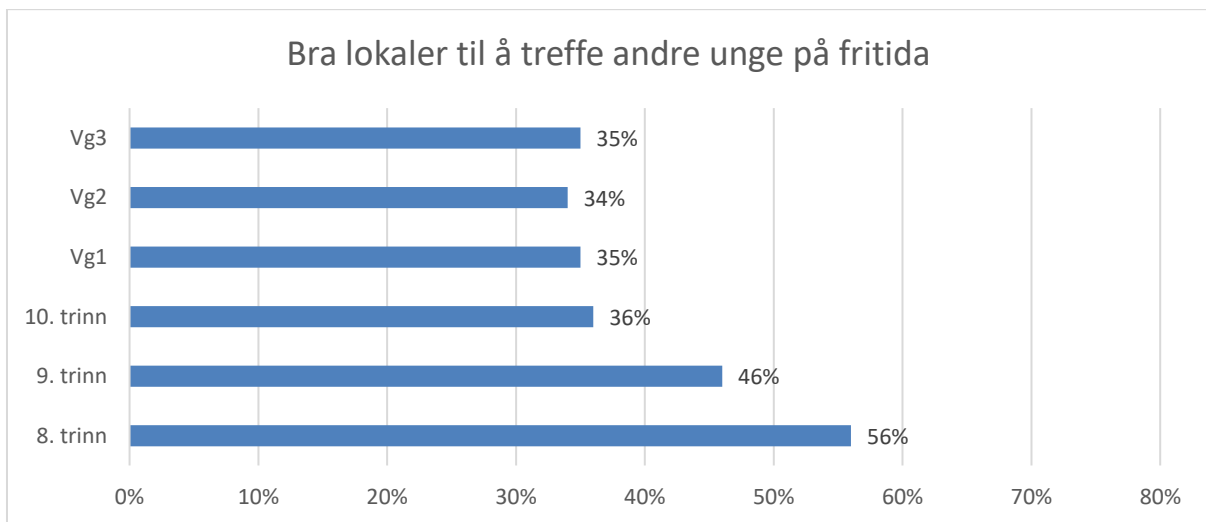

Figur 2.7.2 Ungdata (2022). Er du, eller har tidligere vært med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter at du fylte 10 år?

Figur 2.7.2 viser utviklingen i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter gjennom ungdomsskolen og videregående skole. Det er relativt små forskjeller fra 8. til 10. trinn, mens det er veldig mange som faller fra i overgangen mellom ungdomsskole og videregående.

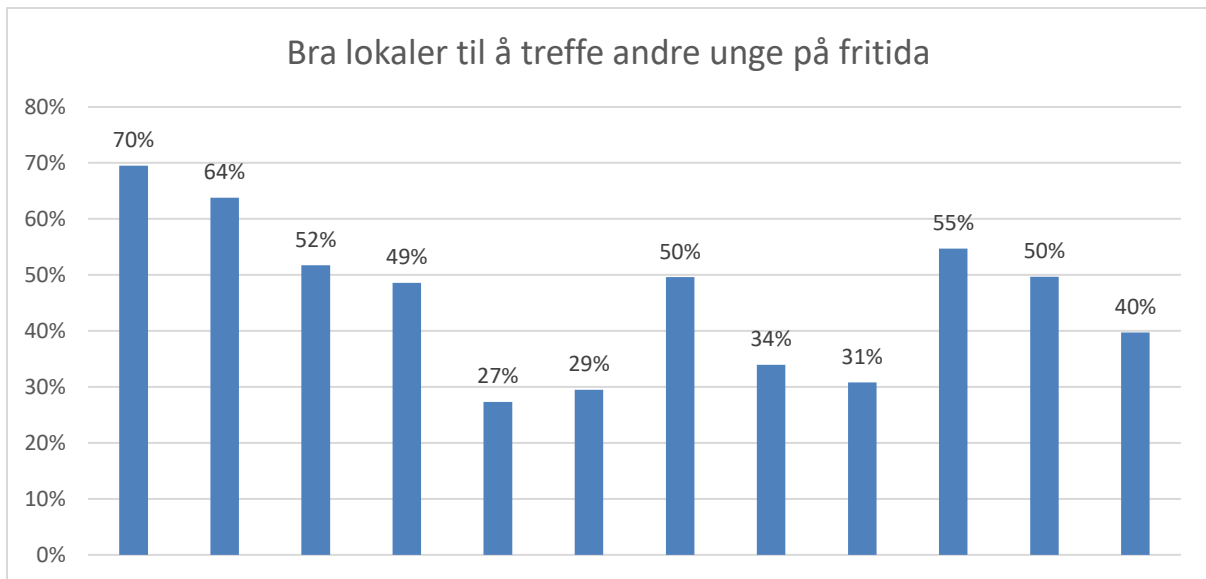
Om vi ser på deltakelse fordelt på kjønn, ser vi at deltakelsen er relativt lik, men at jentene slutter noe før guttene.

Tilgjengelige møteplasser hvor barn og unge kan treffes på fritiden er også en viktig del av en trygg og god oppvekst. Asker kommune er en langstrakt kommune med variert tilbud, og selv om vi i gjennomsnitt har ungdommer som er relativt fornøyde med tilbudet (se Figur 2.7.3), ser vi store lokale forskjeller. Figur 2.7.4 viser spredningen mellom de 12 ungdomsskolene i Asker. Her ser vi at det er stor variasjonen mellom skolene - fra 70 % fornøydhetsgrad til 27 % fornøydhetsgrad.

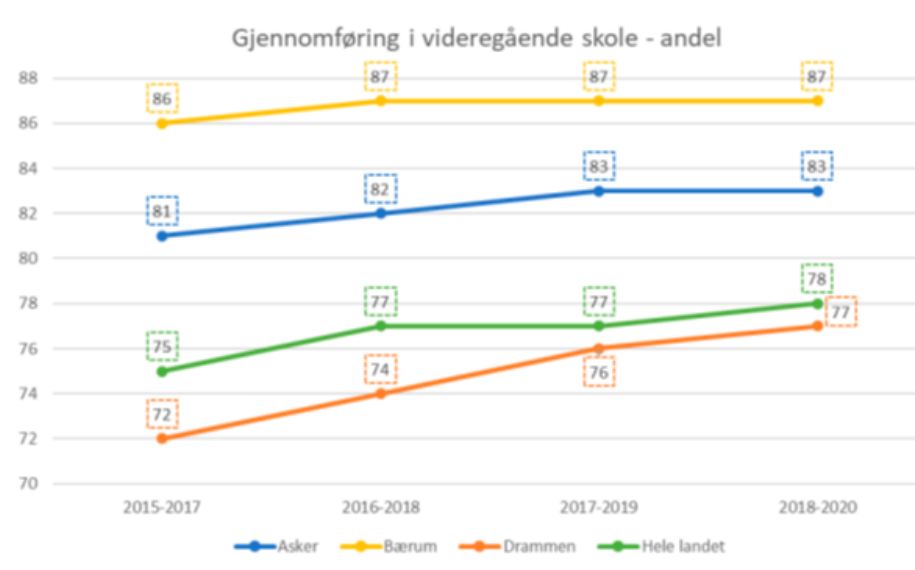
Figur 2.7.3 Andel «Enig» eller «delvis enig». Ungdata 2022 (Ungdomsskole og VGS).

Spesielt på ungdomsskolen ser vi at en relativt høy andel er fornøyd med lokaler hvor de kan treffe andre (Figur 2.7.3). Gjennomsnittet totalt for ungdomsskolen er 46 %, noe som er betydelig over det nasjonale gjennomsnittet (41 %) og en markant økning fra 2019 (38 %).

Figur 2.7.4 Andel «Enig» eller «delvis enig». Ungdata 2022, svar fra Asker kommunes 12 ungdomsskoler.

2.8 Fullføring videregående opplæring

Figur 2.8.1 Gjennomføring i videregående skole de siste 4 kull, tall for Asker, Bærum, Drammen og Norge.

Stadig flere ungdommer fullfører videregående opplæring både i Viken og nasjonalt. Figur 2.8.1 viser at andelen askerelever som gjennomfører og består videregående opplæring, ligger over andelen i Drammen og nasjonalt nivå og noe under Bærum. Gjennomføringen siste år er på samme nivå som for fjoråret.

For de videregående skolene i Viken har andelen i gruppen fullført og bestått økt fra 77,1 prosent til 80,0 prosent for kullene fra 2011 til 2014. Sammenlignet med alle fylker har Viken fylkeskommune en noe høyere andel som fullfører og består.

Andelen som har sluttet har i samme perioden gått ned fra 11,0 prosent til 8,8 prosent.

Gruppen som har fullført med planlagt grunnkompetanse har vokst noe i perioden; fra 3,1 prosent til 3,5 prosent. Gruppen som har gjennomført, men ikke bestått har minket i perioden. I 2011-kullet var andelen på 6,3 prosent, i 2014-kullet på 5,2 prosent. I 2014-kullet er tallet for Viken 80,0, tallet for alle fylker 79,6. Andelen som fullfører og består henger i stor grad sammen med karakterpoeng ved inntak.

Andelen elever som fullfører og består er høyest på studieforberevende utdanningsprogram. I kullene mellom 2011 og 2014 har andelen som fullfører og består studieforberevende utdanningsprogram økt fra 87,2 til 89,7 prosent. På yrkesfag har andelen som fullfører og består vokst fra 65,1 prosent til 67,4 prosent.

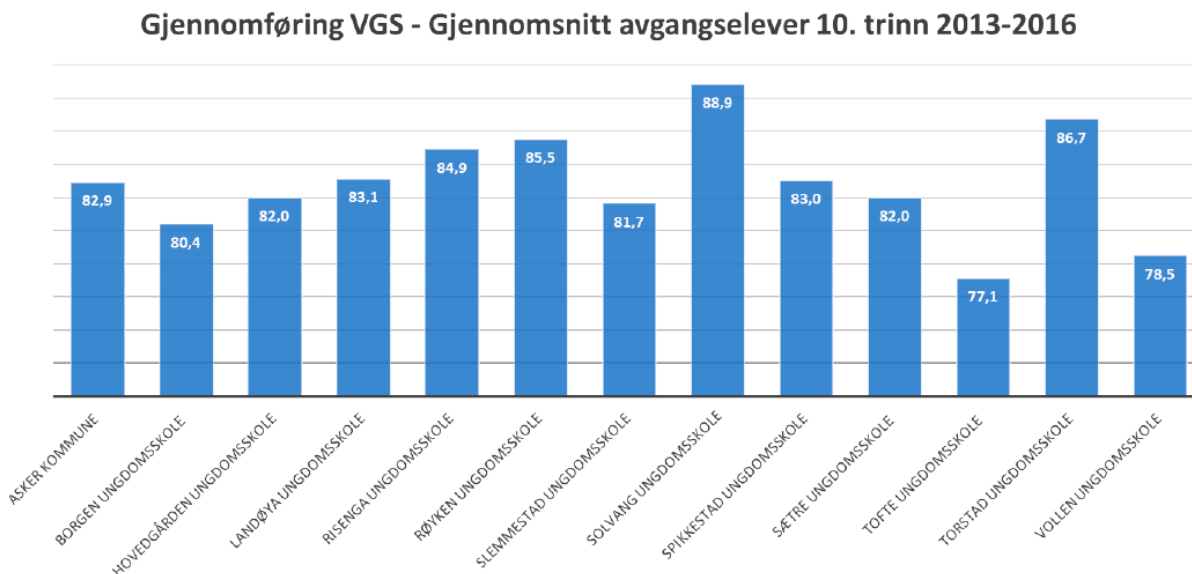
Hva vil det si å fullføre

I Norge blir andelen som ikke fullfører videregående opplæring innen fem år definert under kategorien frafall fra videregående opplæring. Denne definisjonen er streng i internasjonal sammenheng. Sammenlignbare land gir ungdommen lenger tid, der Danmark har det lengste tidsperspektivet med mål om å fullføre videregående opplæring innen 25 år etter fullført ungdomsskole (Vogt, 2017).

Andelen som regnes som frafall er en svært heterogen gruppe. Noen har sluttet, noen har fullført, men strøket i noen fag, mens andre er fortsatt i videregående opplæring (Vogt, 2017).

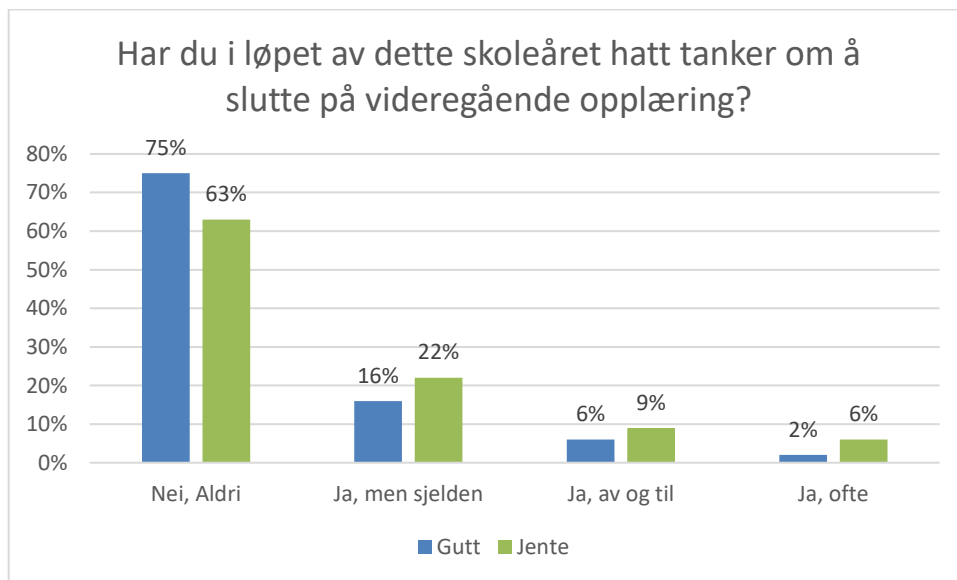
Som samfunn skal vi legge til rette for at flest mulig fullfører videregående opplæring. Da må vi følge opp elever som slutter, gi mulighet til å ta opp fag for dem som har strøket, og gi rom for at noen elever har behov for litt lengre tid før de kommer i mål med sin videregående opplæring.

Stortingsmeldingen *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden* (Meld. St. 21 (2020-2021)) skal bidra til at flere fullfører og består videregående opplæring innen 2030. Meldingen inneholder tiltak for at flere skal bestå med studie- eller yrkeskompetanse og være godt forberedt til videre utdanning og arbeidslivet. Hovedmålet er at 9 av 10 skal bestå videregående opplæring i 2030.

Figur 2.8.2 Gjennomføring i VGS fordelt på ungdomsskoletilhørighet

For å kunne få ytterligere kunnskap om gjennomføringsgrad, kan vi også se på gjennomføringsgraden fordelt på de ulike ungdomsskolene elevene har gått på i Asker (Figur 2.8.2). Tallene er fra kullet som gikk ut i 2016, og som ikke fullførte VGS i løpet av de påfølgende 5 årene (innen 2021). Figur 2.8.2 viser at gjennomføringsgraden varierer, og det er stor forskjell i andelen ungdom som fullfører fra den skolen med høyest gjennomføring og den med lavest.

Figur 2.8.3 Fullføring VGO. Ungdata ungdomsskole (2022).

Ungdata-undersøkelsen har spurt ungdommer på de videregående skolene i Asker om de har tenkt på å slutte på skolen (se Figur 2.8.3). Her ser vi at andelen som har tenkt på dette er høyere for jenter enn for gutter.

NOU 2019:2 *Fremtidige kompetansebehov II* (2019) utreder kompetansebehov i fremtidens arbeidsmarked og beskriver betydningen av at ungdom fullfører videregående opplæring. I utredningen beskrives også forskningsresultater knyttet til årsaker til at ungdom ikke fullfører videregående opplæring. Årsakene kan oppsummeres slik:

- Karakterer fra grunnskolen. Dette er den mest fremtredende faktoren for om ungdom fullfører eller ikke. Jo høyere karakterer fra 10. trinn, desto større er sannsynligheten for at de fullfører videregående opplæring.
- Svake grunnleggende ferdigheter
- Gutter fullfører i mindre grad enn jenter
- Elever på yrkesfaglige utdanningsprogram har høyere frafall enn elever på studiespesialiserende utdanningsprogram
- Svak tilhørighet til skolemiljøet
- Ungdom som slutter viser i mindre grad motstandsdyktighet mot å møte motgang/takle nederlag enn dem som fullfører
- Foreldres utdanningsnivå - jo lavere utdanning foreldrene har, desto større er forekomsten for frafall i videregående.
- Opprinnelsesland påvirker fullføringsgraden. Ungdom født i Norge har større sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring.
- Elever med spesialundervisning er overrepresentert i gruppen som ikke fullfører videregående opplæring.

Oppfølgingstjenesten (OT) er en fylkeskommunal tjeneste som skal sikre samarbeid mellom de kommunale, fylkeskommunale og statlige instansene som har ansvar for ungdom i alderen 16 – 21 år. I dette ligger at oppfølgingstjenesten formidler og samordner tilbud fra ulike instanser. Oppfølgingstjenesten for Asker og Bærum er organisert under Veiledningssenteret i Sandvika.

Skoleåret 2021 – 2022 hadde OT oppfølging av nesten 300 ungdommer i Asker. Dette er ungdom som følges opp som elever i videregående skole, i det frafallsforebyggende arbeidet, ungdom som står uten tilbud og ungdom som er i arbeidspraksis. Felles for gruppen er at de trenger en viss grad av oppfølging for at de skal komme seg i aktivitet eller holde seg i aktivitet.

2.8 Unge under 25 år uten aktivitet, arbeid eller utdanning

Ifølge KommuneHelse statistikkbank er det 11 prosent av unge mellom 16 – 25 år i Asker som står utenfor jobb og utdanning pr 1.1.2020, noe som utgjør ca. 1000 personer. Prosentandelen er lik i Viken og noe høyere nasjonalt (12 prosent). Andelen er høyere blant innvandrerungdom hvor 22 prosent av unge menn og 28 prosent av unge kvinner står utenfor.

Når vi bryter ned nasjonale tall for denne gruppen, ser vi at det i 2019 var:

- 12 prosent registrert arbeidsledige
- 21 prosent som mottok arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd
- 9 prosent som mottok andre offentlige ytelser som sosialhjelp eller kontantstøtte
- 58 prosent som hadde ukjent status

Helseproblemer er generelt mer utbredt blant norske unge utenfor arbeid og utdanning sammenlignet med unge i andre land. Unge som står utenfor i Norge, har seks ganger høyere sannsynlighet for å føle seg deprimerte og mer enn ni ganger høyere sannsynlighet for å rapportere dårlig helse sammenlignet med jevnaldrende utenfor arbeid og utdanning i andre land. I Norge er denne gruppen enda mer inaktive enn i andre land. Flere her søker ikke jobb til tross for at de verken har jobb eller er under utdanning (NOU 2019:2).

3. Arenaer i barns oppvekst

Et godt oppvekstmiljø er avhengig av et godt samspill mellom flere ulike arenaer (se Figur 3.1.1). Kommunen kan bidra til å legge til rette for gode miljøer på alle disse arenaene.

Figur 3.1.1 Oppvekstarenaer
(Folkehelseinstituttet).

Familie: Grunnlaget for barnets livskvalitet legges i familien. Trygge foreldre og familierelasjoner er viktig for at barn skal kjenne på omsorg og tillit, som igjen er med å legge grunnlaget for relasjonene som barnet skal forme senere i livet. I tillegg spiller familieøkonomi, foreldres utdanning, trangboddhet, og andre levekår inn som en del av familiens påvirkning. Økonomiske problemer kan medføre økt stress i hjemmemiljøet, høyere konfliktnivå og en mer negativ oppdragerstil (Bøe, 2015). Vi vet at det å vokse opp i Norge med dårlige levekår har

negative konsekvenser for barnet, og barn i familier med lav inntekt har oftere psykiske og fysiske helseplager enn barn som vokser opp med gode økonomiske vilkår (Bufdir, 2021). Foreldre er barnas nærmeste omsorgspersoner og har dermed den største påvirkningsmuligheten med hensyn til å fremme eller hemme barns utvikling.

Barnehage og skole: Dette er kommunens viktigste arenaer for å forme og prege oppveksten til barn og unge. Barnehager og skoler er forum for faglig og sosial utvikling, gjerne i samspill med hverandre. Barna skal også lære seg strategier for

livsmestring som de skal ta med seg gjennom livet. Et trygt og godt leke- og læringsmiljø er en viktig del av dette, og i Norge er det en lovfestet rett som alle barn har. Trivsel og mestring i skolen er viktig for å utvikle en trygg og god selvfølelse, og god psykisk helse. Skole og barnehage er også ansett som viktige arenaer for å utjevne sosiale forskjeller. I stortingsmelding nr. 21 (Meld. St 21 (2016-2017)) beskrives at en av de største utfordringene vi har, også i den norske skolen, er å utjevne sosiale forskjeller, og dermed sørge for at alle barn får like muligheter.

Venner og fritid: For at barn og unge skal ha et trygt og godt oppvekstmiljø, er det avgjørende med sosial og emosjonell støtte, også fra venner og det sosiale miljøet rundt barnet. I Norge er det i overkant av 60 000 barn og unge som blir utsatt for mobbing, enten på skolen eller på fritiden (Folkehelseinstituttet, 2019). Dette kan utgjøre en stor psykisk belastning for den enkelte, og vi vet at denne belastningen også medfører risiko for å utvikle alvorlige psykiske vansker som depresjon og søvnproblemer senere i livet (FHI). En norsk studie fra 2006 (Fosse, 2006) fant at nesten halvparten av voksne pasienter som søkte hjelp ved en psykiatrisk poliklinikk, tidligere hadde vært utsatt for mobbing. Minst like viktig er det å hindre mobbing og utenforskap på nett. I en tid hvor de fleste barn og unge bruker minst en time hver dag på sosiale medier (Ungdata 2022), har dette blitt en viktig sosial arena, noe som betyr at mobbing og utenforskap forekommer her også. Det kan være vanskeligere å skjerme seg mot digital mobbing, og det kan være ekstra vanskelig å hindre spredning av digitalt innhold.

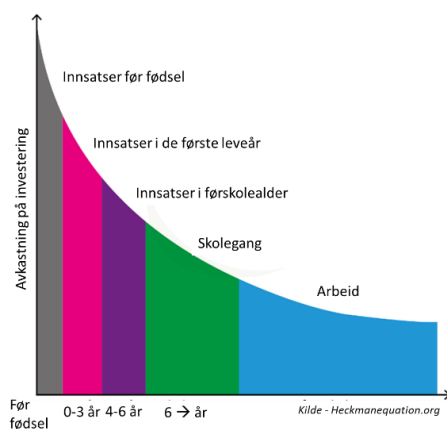
Lokalsamfunn: For å fremme trivsel og god helse blant barn og unge, er det avgjørende med et godt tilbud av fritidsaktiviteter og møteplasser i lokalsamfunnet. Gang- og sykkelveier og kollektivtransport kan også bidra til å gjøre det lettere og tryggere for barn og unge å treffes på fritiden.

Fritidstilbud som utformes på en måte som gjør dem tilgjengelig for alle, vil bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Spesielt viktig er dette for barn og unge med mindre nettverk, for flyktninger og unge utenfor skole og arbeidsliv. Slike tiltak kan bidra til å styrke tilhørigheten til lokalmiljøet, noe som kan bidra til å skape samhold, engasjement og ansvarsfølelse (Folkehelseinstituttet, 2019).

4. Forebyggende arbeid som hovedperspektiv

Kapittel 3 viser betydningen av å se sammenheng i alle arenaene barn og unge er i. Både kunnskapsgrunnlaget og temaplanen vil ha utredning og strategier knyttet til disse arenaene. Forskning og nasjonale føringer vektlegger forebyggende arbeid som det viktigste grepet kommuner må gjøre for å fremme barn og unges levekår og livskvalitet. (Se også kapittel 1.5)

James Heckmans (2000) samfunnsøkonomiske modell viser til betydningen av tidlig investering i barns liv for å styrke deres «human kapital» (se Figur 4.1.1). Denne investeringen vil bedre forutsetningene for et godt liv, mestring og samfunnsdeltakelse. Heckman mener at forebygging, det vil si innsats for å hindre utvikling av problemer og sykdom, er aller mest lønnsomt.

Figur 4.1.1. Heckmann (2000).

Heckmans modell beskriver viktigheten i å investere i barns levekår, læring og utvikling så tidlig som mulig i livet. Dette vil ha en varig og god effekt og øke fremtidige livssjanser og samtidig gi samfunnet bærekraft. Forebygging, det vil si innsats for å hindre utvikling av problemer og sykdom, er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og barnas utviklingsmuligheter fram til skolestart er nøkkelen (Heckman, 2000). Nyere forskning vektlegger i tillegg betydningen av hjernens utvikling de første leveårene.

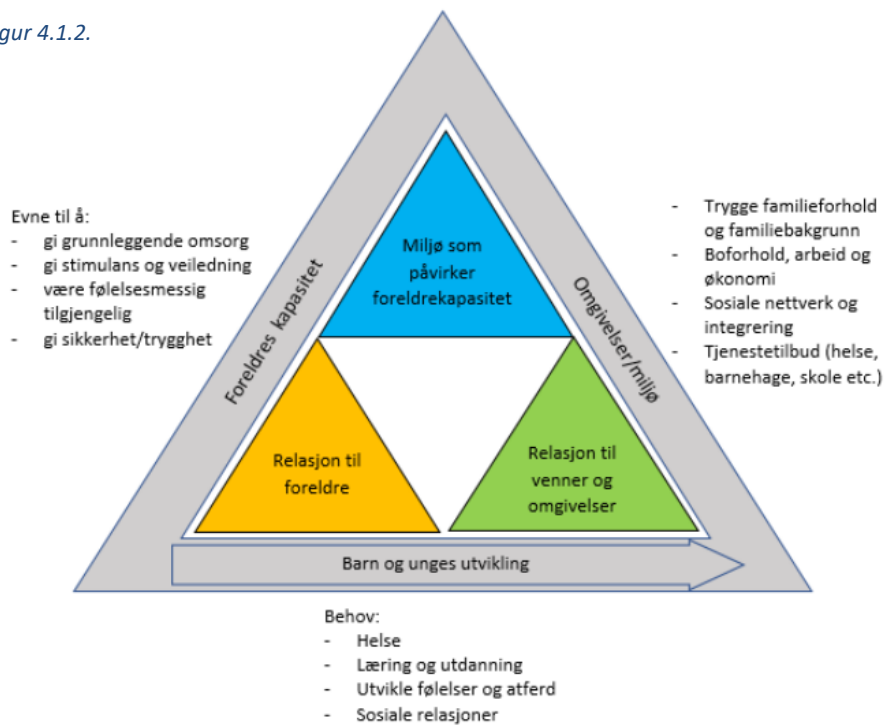
I Helsedirektoratets rapport *Samfunnsutvikling for god folkehelse*

(Helsedirektoratet, 2014) beskrives den største helseutfordring i Norge innenfor psykiske plager og lidelser. I folkehelsemeldingen *Mestring og muligheter* (Meld. St.19 (2014-2015)) uttaler regjeringen at det er et klart behov for å rette søkelyset mot forebygging av psykiske vansker og lidelser. Psykisk helse og livsstilssykdommer er blant de viktigste årsakene til tapte leveår. Norge rangeres høyt sammenlignet med andre land når det kommer til trivsel og velferd, men det er betydelige forskjeller knyttet til sosiale ulikheter i helse.

4.1 Barn og unge i en større sammenheng

For å forstå barnet og ungdommen, må man også forstå konteksten de er i. ICS-modellen (Figur 4.1.2) viser hvilke grunnleggende behov som må dekkes for at barn og unge skal ha en sunn utvikling. Det vises til hvilke risikofaktorer barn og unge utsettes for, og hvordan disse kan reduseres med beskyttelsesfaktorer. Modellen er utarbeidet av det Britiske Department of Health (2020) og bygger på psykologen Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell (1994).

Figur 4.1.2.

Forklaring av modellen:

Barn og unges behov og utvikling er grunnlaget for modellen. Dette omfatter deres helse, utdanning, emosjonelle, atferdsmessige og sosiale utvikling. (Horisontal pil i den ytterste trekanten).

Foreldrenes kapasitet og ressurser til å gi omsorg, støtte og veiledning, være følelsesmessig tilgjengelig og gi trygghet er grunnleggende. Dette er særlig viktig i de første leveårene, men har også stor betydning gjennom ungdomstiden. (Venstre siden av den ytterste trekanten).

Det øvrige miljøet og familien til barnet og ungdommen utgjør omgivelsene som barnet og foreldrene befinner seg i. Her finner man nærmiljøet, frivilligheten, helsestasjon, barnehage, skole, andre offentlige tjenestetilbud og fritidsaktiviteter.

Her er det ulike miljøer som bidrar til å fremme barn og unges grunnleggende behov (Den høyre siden av den ytterste trekanten).

Disse tre forholdene; barnets behov, foreldres kapasitet og omgivelsene/miljøet henger sammen og påvirker hverandre. Barn og unges valg av handlinger og væremåter og deres personlighet blir etablert tidlig i livsløpet. Modellen beskriver betydningen av å se et tidlig utviklingsforløp i en vekselvirkning mellom omgivelsen rundt barnet. Det er det tidlige samspillet mellom barn og foreldre som er avgjørende for barnets utvikling.

Barnets personlighet og atferd, foreldres kapasitet og omgivelsenes kompetanse, ressurser og handlinger er i et gjensidig samspill og påvirker hverandre. Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer for barnets utvikling inngår i dette samspillet. Risikofaktorer som «undergraver» barnets behov på en av sidene i trekanten, vil kunne motvirkes av beskyttende faktorer på en annen side. For eksempel kan barnehagen oppveie manglende foreldrekompetanse i hjemmet (risiko) ved at barnehagen kompenserer for dette ved å gi og lære barnet samspillskompetanse (beskyttelse). Den utviklingsøkologiske modellen (Bronfenbrenner, 1994) er en kunnskapsmodell som beskriver betydningen av å se et tidlig utviklingsforløp i en vekselvirkning mellom omgivelsene rundt barnet.

4.2 Beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer

Kunnskap og kompetanse knyttet til å oppdage og identifisere barn og unge med ulike utfordringer er viktig del av det helsefremmede og forebyggende arbeidet. Det innebærer at de som arbeider med barn og unge bør ha kunnskap og kompetanse om hvilke faktorer som kan påvirke den psykiske helsen til barn og unge.

Som beskrevet i kapittel 4.1 påvirkes den psykiske helsen til barn og unge av både individuelle, familiære og samfunnsmessige faktorer. Risikofaktorer er utrygghet, manglende nettverk, sårbarhet (genetikk) og dårlig relasjon med foreldre. Beskyttelsesfaktorer er tilhørighet, opplevelse av mestring og foreldre og nettverkets utviklingsstøtte.

Familien er det primære stedet for sosialisering og overføring av verdier, og en godt fungerende familie gir barn og unge gode forutsetninger for trygghet og tilhørighet. Foreldreskapet utfordres ved krevende omsorgsoppgaver. Foreldrestøttene tiltak og bistand til foreldre i krevende omsorgssituasjoner og med utfordrende oppgaver er viktig for barnets beste. Familiearbeid er av betydning for å jobbe med relasjoner og tilhørighet.

Begreper som benyttes i arbeidet med å oppdage og identifisere;

- *Bekymring* er en skjønnsmessig vurdering basert på kjente beskyttelses- og risikofaktorer og tegn som gir grunnlag for bekymring.
Risikofaktorer er forhold som øker risikoen for at barn og unges utvikling hindres eller hemmes, og kan være knyttet til barnet selv, til foreldre og/eller miljøet ellers.
Tilsvarende brukes *beskyttelsesfaktorer* om forhold som demper risikoen for å utvikle problemer når risikofaktorer er til stede, som for eksempel positive familiemessige forhold (Helsedirektoratet, 2018).

4.3 Dilemmaer ved prioritering av alle versus de få

Det er utbredt enighet om at forebygging gjennom de universelle tiltakene er de mest kostnadseffektive og det som gir best helse og mest positiv utvikling for den enkelte. Samtidig er det stilt spørsmål ved om behandling og forebyggende tiltak som er rettet mot høyrisikogrupper har den effekten man kan forvente.

I Folkehelsemeldingen (Meld. St.19 (2014-2015)). beskrives ulike prioriteringsdilemmaer. Dette handler om hvordan man skal få god helse til hele befolkningen innenfor en økonomisk ramme. Dilemmaene er knyttet til balansen mellom å forebygge og behandle, om hvordan behandling av psykiske lidelser skal prioriteres. Skal man behandle de alvorlig syke fremfor dem med moderate og milde lidelser?

Geoffrey Rose (1992) introduserte begrepet “forebyggingsparadokset”. Formuleringen peker på at når noe er svært utbredt i et samfunn (f.eks. psykiske lidelser) er det denne gruppen, med *lav og middels risiko*, som bidrar med flere sykdomstilfeller enn dem som allerede befinner seg innenfor høyrisikogruppen. Dette peker på at forebyggende og universelle tiltak som er rettet mot hele befolkningen eller i en definert populasjon (barn og unge) gir størst fordeler og er mest effektiv. For de innbyggerne som befinner seg innenfor høyrisikogrupper vil det gi liten effekt eller i mindre grad kunne påvirke deres livssituasjon. Strategien blir da at man prioriterer det forebyggende arbeidet som er rettet mot dem med lav og middels risiko, fremfor gruppen av mennesker med høyrisiko.

Om man velger en forebyggende og *universell strategi* vil effekten komme alle til gode. Den vil i mindre grad stigmatisere enkelte grupper, men ha relativt små effekter for den enkelte, men stor effekt for samfunnet. Områder man omtaler som viktige ved en slik strategi er helsestasjoner og helsesykepleiere, barnehager, skoler, kosthold og aktivitet, venne- og familierelasjoner mfl.

Om valget er mer i retning av *sekundær forebygging*, er dette tiltak rettet mot grupper med kjent og forhøyet risiko og som vil ha god effekt på den enkelte og gruppen, men mindre effekt på samfunnsnivå. Områder det pekes på her er knyttet

til barn med psykisk syke foreldre, personer som er utsatt for vedvarende belastninger mfl.

Til slutt er det *tertiære forebyggingsnivået* som er rettet direkte mot individet med høy risikobelastning. Effekten vil være god for den enkelte, men redusert for samfunnet.

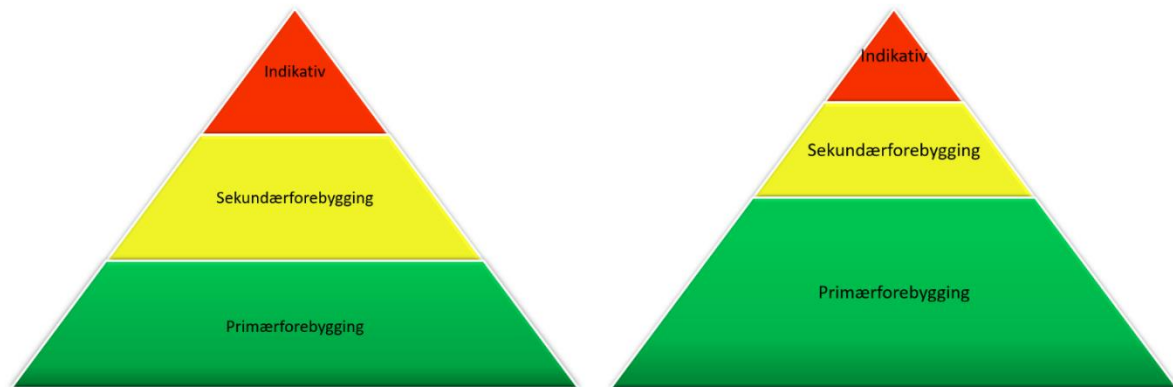
Kravene til helhet og nærhet i tjenestene synes å skape noen dilemmaer i forholdet mellom spesialisert og generalisert kompetanse, og mellom konsentrasjon og spredning av innsats. Et bredt forebyggingsperspektiv basert på et universelt prinsipp krever breddetilbud og generell kompetanse på barn og unges utfordringer. Imidlertid er praksisfeltets erfaringer at det stadig blir mer komplekse og sammensatte utfordringer for dem som trenger hjelp og som krever mer spesialisert kompetanse og omfattende tjenester. Dette kan bidra til å svekke rommet for et helhetlig tilbud.

Prioriteringsdilemmaet vil da innbefatte ulike problemstillinger knyttet til at det vil være uløste behandlings- og omsorgsbehov og profesjoner som "trekker" ressurser mot en mer spesialisert behandling. Hvilke strategier skal man velge - forebygging eller behandling? Hvordan skal man balansere hensynet til universalisme og generalisme på den ene side og forventningen om mer spesialiserte og spisskompetente tjenester på den andre siden? Og hvordan påvirker dette samhandlingen mellom tjenestene?

Arne Holte (2018) har beskrevet noen viktige satsnings- og prioriteringsområder i det forebyggende arbeidet:

- satse på psykisk helsefremmende tiltak
- velge tiltak utenfor helsetjenestene (Behandlingsapparatet produserer ikke helse)
- investere i spedbarn og småbarn og deres familier
- prioritere det vi kan gjøre noe med
- prioritere tiltak ut fra kostnadseffektivitet

Nedenfor følger Figur 4.3.1 og beskrivelse av de ulike nivåene for praksis og tiltak og sammenhengen mellom dem.

Figur 4.3.1 – Tre nivåer av forebyggende tiltak.

Modellene (Figur 4.3.1) viser at vi har tiltak på tre ulike nivåer. Det laveste nivået (grønt) er tiltak som gjelder for alle. Det midterste (gult) er tiltak man setter inn ved begynnende bekymring for barn og unge. Tiltak på det øverste nivået (rødt) er for en forholdsvis liten gruppe som har behov for omfattende tjenester. Målet for Asker kommune er å redusere antallet barn og unge med tiltak på gult og rødt nivå. De ansattes kompetanse innen det universelle området (grønt) må derfor styrkes slik at barn og unge får hjelp så tidlig som mulig. Det innebærer blant annet at tjenestene må kunne identifisere og følge opp barn som strever, og ha tilgang på treffsikker hjelp som kan iverksettes på et lavest mulig nivå. I arbeid med barn og unge må det tas hensyn til at det er stor variasjon i modenhet og utvikling. Kompetanse og tiltak på gult og rødt nivå må også videreutvikles.

For å lykkes med tiltakene på de ulike nivåene, kreves systematisk tverrfaglig samarbeid hvor medarbeiderne kjenner til hverandres kompetanse og tiltaksapparat. Videre er det avgjørende å kunne lytte til og ta hensyn til barn og unges behov. Samarbeid med barnets foresatte og nettverk er også viktig. Det kreves høy grad av relasjonskompetanse for å lykkes med dette på alle nivåer.

I det gule området vil det forebyggende arbeidet være mer direkte målrettet innsats hvor tiltak rettes mot risikogrupper og/eller risikosituasjoner (rettes mot grupper som lever med kjent og forhøyet risiko). Målsetningen er å iverksette effektive og intensive tiltak på rett problem, i rett situasjon og hindre en negativ utvikling. Problemet man ønsker å løse må forstås i den sammenhengen det oppstår i, og utfordringer for individet må ses i sammenheng med omgivelsene og miljøet rundt det enkelte barn. Tilrettelagte tiltak på dette nivået kan bidra til at utfordringer ikke blir komplekse problemer.

I det røde området er problematikken sammensatt og kompleks. Med dette menes utfordringer som har sammensatte årsaksforhold, som påvirker hverandre gjensidig og krever sammensatte tiltak og individuelt tilpassede løsninger. Dette er barn og unge med stor risiko for en fremtidig marginalisering og utsatthet for et utenforskap. Tverrfaglig samarbeid vil i de fleste tilfeller være nødvendig på dette området.

4.4 Hvordan vet vi at det helsefremmende og forebyggende arbeidet virker?

Forebyggende og helsefremmende arbeid er både et kortsiktig og et langsiktig arbeid. I noen tilfeller kan man se en positiv utvikling raskt, og på andre områder kan effektene av det forebyggende arbeidet vise seg mange år frem i tid. Dette gjør at målingen av om det forebyggende arbeidet har ønsket effekt også må skje på ulike måter.

I eksempelvis helsestasjoner, skolehelsetjeneste, barnehager, skoler og i barneverntjeneste ligger det mye forskning til grunn for den praksisen som utføres. Forskningen viser til hva som har god effekt på barn og unges utvikling og læring. Det enkelte barn er unikt og den konteksten det er en del av, vil spille inn på hvilke tiltak som virker og har best effekt.

Det vil være en stor fordel om tiltakene utarbeides i samarbeid med barn, ungdom og deres foresatte/nettverk og at det også er dem som er med å vurdere om tiltakene har god effekt eller ikke. God brukerorientering oppnås ved å invitere brukerne med på lag og skape gode tjenester sammen (Ellingsen m. fl., 2022).

Dette er et av de sentrale områdene som bør utvikles videre i Asker. Det å ta utgangspunkt i den enkeltes behov, utføre tiltaket i samarbeid med dem og deres nære nettverk og evaluere tiltaket jevnlig.

Ifølge Kjellevold (2006) er det fire forutsetninger for god brukerorientering. Tjenestene må være tilgjengelig, dvs. at det skal være enkelt å komme i kontakt med riktig tjeneste. Tjenestene må også være individuelt tilpasset. De skal være helhetlige, samordnet og koordinerte når det gjelder brukernes totale behov. Brukerne skal også få medvirke når tjenesten planlegges, utformes, gjennomføres og evalueres. For å få til dette må ansatte og ledere ha god kunnskap og interesse for hvilke behov, forutsetninger, forventninger og interesser brukerne har (Ellingsen m. fl., 2022).

4.5 Helhet og sammenheng i oppveksten

4.5.1 Godt tverrfaglig samarbeid

Godt tverrfaglig samarbeid er viktig både i de universelle tiltakene og i de mer sammensatte tiltakene. Ofte er det nødvendig at en utfordring diskuteres på tvers av tjenester og at også løsningene eller tiltakene utføres i et samarbeid. Aktivt tverrfaglig samarbeid er avgjørende for å oppfylle prinsippet om at forebyggende arbeid når flest mulig barn og unge. I tillegg legges det vekt på å kunne oppdage og identifisere utfordringer så tidlig som mulig slik at tjenestene raskt kan legge til rette for gode og virksomme tiltak i samhandling med dem det angår.

Både i 0-24-samarbeidet (side 30-31), den nye velferdslovgivningen (side 16) og Barnevernreformen (side 15-16) beskrives betydningen av et forpliktende tverrfaglig samarbeid både for å forebygge og for å igangsette de mest effektive tiltakene når utfordringer er komplekse.

I arbeidet med dette kunnskapsgrunnlaget har deltakere i samtlige arbeidsgrupper beskrevet dette som et sentralt utviklingsområde i Asker. Tjenestene kjenner ikke tilstrekkelig til hverandres kompetanse, de samarbeider for lite og det er for lite koordinering for det enkelte barn og familie. Det blir viktig med en gjennomgang av det tverrfaglige innsatsteamet (se nedenfor) og det øvrige tverrfaglige samarbeidet, slik at vi har de riktige teamene og de riktige arenaene for tverrfaglig samarbeid.

Asker har en rekke samarbeidsarenaer, hvor de mest brukte er beskrevet her:

Tverrfaglig innsatsteam

Ordningen er en del av den tverrfaglige samarbeidsmodellen i kommunen. Hver skole og hver barnehagesone skal ha et tverrfaglig innsatsteam. Formålet med tverrfaglig innsatsteam er å hjelpe barn og unge som trenger ekstra tjenester eller oppfølging utover det som gis i det ordinære tjenestetilbudet i barnehage og skole. Tverrfaglig innsatsteam skal være et lavterskeltilbud med fokus på tidlig hjelp og riktige tiltak. Tverrfaglig innsatsteam består av faste representanter fra skole/barnehage, PP-tjeneste, barnevern og skolehelsetjeneste (helsesykepleier). Foreldre deltar i møtene, og når det er hensiktsmessig, deltar også eleven.

Tverrfaglig ASK-team

Asker kommune har et tverrfaglig team som jobber med Alternativ Supplerende Kommunikasjon (ASK), for barn som ikke har verbalspråk, eller som trenger støtte til verbalspråket. Teamet består av spesialpedagoger, helsesykepleier, PP-rådgivere og fysioterapeut og driver veiledning til ansatte og foreldre i kommunen. De holder også kurs og foredrag for kompetanseheving om ASK. Teamet har laget en egen standard for overgang barnehage-skole.

Læringsmiljøteam barnehage/skole

Læringsmiljøteamene jobber på oppdrag fra kommunalsjef barnehage/skole ved å bidra til utvikling av kvalitet og rutiner for læringsmiljøarbeidet i kommunen og bistå barnehagene og skolene i læringsmiljøarbeidet gjennom kompetanseutvikling og veiledning.

Pedagogiske støtteteam

Pedagogisk støtteteam er et lavterskeltilbud hvor barnehagene kan ta kontakt for råd og veiledning.

De pedagogiske støtteteamene er fordelt på fem barnehagesoner og består av en PP-rådgiver og fem-seks spesialpedagoger som tilhører hver sin faste sone. Det er et mål at samarbeidet skal skape en økt bevissthet om betydningen av miljøet rundt barna og voksenrollens betydning i arbeidet med barnegruppene.

Dette er viktig med tanke på at barnehagene skal få tidlig hjelp, uten at det er en henvisning til PP-tjenesten med tanke på vurdering av spesialpedagogisk hjelp. Det er ført statistikk siden oppstarten av støtteteamene. Den viser at 2/3 av sakene blir ivarettatt eller løst uten at det blir en henvisning på individnivå. Omtrent 1/3 av sakene i 2021 ble henvist til PP-tjenesten for vurdering av spesialpedagogisk hjelp. Generelt viser statistikken at barnehagene er fornøyde med hjelpen de får fra pedagogiske støtteteam.

Flerfaglig team

Flerfaglig team er et ambulerende veiledningsteam som bistår skoler i å utvikle og representere et inkluderende læringsmiljø. De jobber på oppdrag fra rektor på nærskolen og løser oppgaver etter felles plan og målsetting. Teamet skal være en forsterket faglig innsats for skolen, som kommer i tillegg til de ressursene skolen allerede har avsatt. Teamet skal ha koordinerende funksjon i samarbeid med rektor slik at de iverksatte tiltaksressursene rundt eleven blir fulgt tett opp.

Inntaksteam

Inntaksteamet skal sikre tverrfaglige drøftinger slik at barn, ungdom og familier får rett hjelp på rett nivå. Barne- og familietjenestens ledergruppe og avdelingsleder fra PP-tjenesten sitter i Inntaksteamet for å sikre prioriterings- og beslutningsmyndighet i fordelingen av tiltak. Inntaksteamet tilstreber å gi et likeverdig tilbud ut fra behov. Dialogbasert inntaksteam består av representanter fra barne- og familietjenesten, barneverntjenesten, PP-tjenesten, BUP og kommuneoverlegen. Målet er en helhetlig vurdering på tvers av tjenestenivå, og å sikre rett hjelp på rett nivå fra riktig tjeneste.

Familieråd

Familieråd er en beslutningsmodell som skal sikre at både barn, familie og deres utvidede nettverk involveres for å finne gode løsninger. Dette er en nettverksteoretisk modell som har fokus på brukermedvirkning. Alle familieråd skal ha en koordinator som forbereder og snakker med dem det gjelder i forkant, under familierådet og i etterkant. Barneverntjenesten i Asker satser på bruk av familieråd og tjenesten har knyttet til seg en egen familierådskoordinator.

Velferdsrab

Tjenestene i oppvekst er innrettet for samhandling med andre, men erfarer at det er utfordrende å jobbe godt når en innbygger eller en familie har behov for innsats fra flere tjenester samtidig. Velferdsrab er en metode for samhandling med innbyggere som har sammensatte behov. Velferdsrab tar utgangspunkt i en investeringstankgang hvor kommunen skal være en investor i mennesker fremfor en forvalter av saker. Det er en arbeidsform på tvers av kommunens tjenesteområder og er utformet slik at innbyggerne selv kan være med og prioritere hvilke tiltak som først skal iverksettes. Deltakerne i Velferdsrab skal helst ha myndighet til å fatte beslutninger på vegne av sin tjeneste slik at tiltak kommer raskt i gang. Velferdsrab retter oppmerksomheten mot hele familien, og en brukermedvirkning hvor formålet er at «ingen avgjørelser om meg tas uten meg». Det å få innsikt i hele familiens behov og ta utgangspunkt i innbyggerens og familiens ressurser, vil kunne gi gode løsninger og en mer bærekraftig utvikling for hele familien samlet. Oppveksttjenestene skal preges av en mentalitet om at vi investerer i mennesker og aktivt undersøker hvilke andre ressurser og tjenester vi kan samarbeide med for å oppnå dette.

Fact UNG

Fact Ung er et relativt nytt samarbeidsprosjekt mellom Barne- og familietjenesten, Barneverntjenesten og spesialisthelsetjenesten. Dette tverrfaglige teamet samhandler systematisk om tjenester til ungdom mellom 12 og 18 år som ikke har nytte av ordinært tjenestetilbud. Ungdommene har ofte sammensatte utfordringer, og det er nødvendig med en intensiv, langvarig og koordinert innsats.

Tversektorielt samarbeid

Der hvor barn mottar helse- og omsorgstjenester i Oppvekst og foresatte mottar tjenester i Velferd, er det vesentlig at tjenestene samarbeider slik at familien mottar et helhetlig tjenestetilbud.

4.5.2 Trygge overganger

Helhet og sammenheng i oppveksten innebærer at også overgangene i de ulike livsfasene oppfattes som trygge, både for barna og de foresatte. Overganger er en naturlig del av oppveksten og del av barn og unges utviklingsprosess.

Overgangsfasene kan også være krevende for noen barn, særlig de som har sårbarheter eller er i en vanskelig livssituasjon.

Barn og unge trenger kontinuitet i oppfølging i ulike livsfaser og livshendelser. Overganger i opplæringsløpet er kritiske punkt, spesielt for sårbare barn og unge. Statistikk viser at det er en markant økning i henvisning av gutter til PP-tjenesten i overgang fra barnehage til skole, og i barneskolen fra småtrinn til mellomtrinn.

Vi kan se for oss overgangene i opplæringsløpet som fjelltopper som barn må bestige på en trygg og god måte, og at det mellom disse toppene er festet broer. Broene er forbindelseslinjene mellom hjem og barnehage, mellom barnehage og barneskole, mellom barneskole og ungdomsskole og mellom ungdomsskole og videregående opplæring.

Følgforskning på velferdsteknologi (VFT) viser at det er sårbarhet ved endringer og overganger som for eksempel fra en skole til en annen, eller i oppstart av en ny tjeneste (Throndsen, Carlsten & Björnsson, 2019). I tillegg kan det være mange andre overganger i et barns liv hvor det kan være nødvendig å ta hensyn og tilrettelegge. Det kan for eksempel være skolebytte eller klassebytte, skifte av bolig eller at en venn flytter.

Utfordringene knyttet til overgangene anses å henge sammen med at de ansvarlige for tjenestene endres når barnet blir eldre. Ansvaret fordeles på flere og mer spesialiserte fagpersoner, og det krever gradvis mer samordning og koordinering (Gundersen & Seeberg, 2018; Kittelsaa & Tøssbro 2015). For mange representerer overganger situasjoner hvor problemer "hoper seg opp", samtidig som man opplever å bli overlatt til seg selv fordi ingen tar et helhetlig ansvar for oppfølging (PROBA, 2017; Anvik & Gustavsén, 2012).

Barn og unge med sammensatte behov opplever at overganger er spesielt sårbare fordi ingen har et spesifikt ansvar for overgangsarbeidet (Hansen, Jensen & Fløtten, 2019). At de unge faller gjennom i overgangene tydeliggjør sektoransvarets yttergrenser (Lo, Olsen & Anvik, 2016). Ansvarsfordelingen i forbindelse med overganger er uklar for de involverte tjenesteyterne. De som er ansvarlige fraskriver seg i flere tilfeller ansvaret uten å forsikre seg om at andre ivaretar barnets behov. Årsaken til ansvarsfraskrivelsen kan være mangel på kompetanse, initiativ eller ressurser (Gundersen & Seeberg, 2018). For sen planlegging og manglende informasjonsoverføring er også vanlige årsaker til vanskelige overganger.

4.5.3 Slik jobber vi med trygge overganger i Asker

Fra hjem til barnehage

Askerbarnehagene har høsten 2022 fått en ny standard for tilvenning for å sikre at overgangen fra hjem til barnehage blir så god som mulig. I den nye standarden er det blant annet føringer på fem dagers tilvenning når barna begynner i barnehagen. For å skape en trygg tilvenning for barnet, er det avgjørende å involvere foreldrene. Gjennom en foreldreaktiv tilvenning trygges foreldrene, noe som også har positiv innvirkning på barnets trygghetsfølelse. Standarden er utarbeidet i samarbeid mellom kommunale og private barnehager i Asker kommune, helsesykepleiere og barnehagefaglige rådgivere.

Helsesykepleiere på helsestasjonene treffer nesten alle barn og foresatte før barnehagestart, og kan være viktige brobyggere i det å skape gode overganger.

Overgang mellom barnehage, SFO og skole

Overgangen fra barnehage til SFO og skole representerer en stor forandring for barn og deres foreldre. Asker kommune har rutine for hva som skal skje i overgangen, men har lite i rutinene om det faglige innholdet og hva som skal ha særskilt vekt. Rammeplan for barnehage, rammeplan for SFO og læreplanverket for skolen har felles verdier og deler mye av det faglige grunnlaget. Det er likevel begrenset samarbeid mellom barnehageansatte og ansatte i skole og SFO utover det som skjer i forbindelse med overgangen. Det er potensial for å lære og øke kompetansen på tvers av tilbudene, slik at barn og foreldre i større grad enn i dag opplever sammenheng og kontinuitet.

Det vil i løpet av 2023 iverksettes en ny plan for sammenheng og kontinuitet i overgangen fra barnehage til skole og SFO. Målet er å styrke samarbeidet mellom enhetene, gi hvert enkelt barn en forutsigbar overgang og skape større helhet og sammenheng i barnets oppvekstmiljø.

Foreldreundersøkelsen har to spørsmål som er knyttet til overgangene til og fra barnehagen, som vises i Tabell 4.5.1. Vi ser her at Asker kommune i sammenligningsgrunnlaget gjør det noe bedre på ivaretagelse ved barnehagestart, og noe dårligere på forberedelse til skolestart.

Tabell 4.5.1 Foreldreundersøkelsen barnehage 2021.

Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med hvordan barnehagen forbereder barnet ditt til skolestart?	1-5
Asker kommune	4,2
Bærum kommune	4,3
Drammen kommune	4,3

Nasjonalt nivå	4,3
Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med hvordan barnet ditt ble ivaretatt i tilvenningsperioden?	
Asker kommune	4,6
Bærum kommune	4,5
Drammen kommune	4,5
Nasjonalt nivå	4,5

Fra barneskole til ungdomsskole

Overgangen til ungdomsskolen er fylt med spenning for mange elever. På ungdomsskolen får eleven nye fag, karakterer, flere prøver og større frihet. For noen kan overgangen oppleves som skummel, og det er derfor viktig at de får forberedt seg godt. Et systematisk samarbeid mellom skolene med besøksdager og informasjonsmøter er viktig.

Overgangen til ungdomsskolen er kompleks fordi den skjer samtidig med at tenåringene går gjennom en biologisk overgang. Puberteten bringer i seg selv med seg fysiske, sosiale, personlige og emosjonelle endringer. Summen av dette kan bidra til at overgangen til ungdomstrinnet oppleves som spesielt kompleks. Til tross for dette, opplever de fleste ungdommene overgangen til ungdomstrinnet som positiv og spennende. En svært viktig faktor for en god overgang er å oppleve vennskap, tilhørighet og støtte fra jevnaldrende. Skolenes oppgave er å legge til rette for elevene, slik at de kan finne den rette balansen mellom det kjente og det ukjente. (Strand, 2021)

Det er viktig å starte tidlig med å planlegge en god overgang. I Asker er det rutine for samarbeid mellom barneskoler og ungdomsskole gjennom 7.trinn. For elever med spesielle behov starter samarbeidet tidlig, noen ganger når eleven er på 6.trinn. Samarbeidet inneholder informasjonsmøter, plan for overgang, besøksdager, overføring av elevmapper, klasseinndeling mm. For å få tak i hva som er viktig for elevene, kan de med fordel i større grad involveres i overgangen, både de elevene som skal begynne på ungdomsskolen, og dem som allerede har begynt.

I løpet av de tidlige ungdomsårene, er det mange som slutter med organiserte aktiviteter, for eksempel i kulturskole og idrettsforeninger. Dette kan føre til passivitet og utenforskap.

Fra ungdomsskole til videregående opplæring

Innholdet i videregående opplæring er bredt, sammensatt og inneholder mange ulike veier til fullført opplæring. Både for elev og foreldre kan det være vanskelig å få

oversikt over tilbudene slik at man velger det som passer best for den enkelte. Derfor er det viktig med god veiledning fra ungdomsskolens karriereveileder.

På ungdomstrinnet har elevene faget *utdanningsvalg*, som skal bidra til å gjøre eleven i stand til å ta et godt utdannings- og yrkesvalg ut fra egne interesser og forutsetninger. I læreplanen er det lagt vekt på at faget skal gi elevene innsikt og grunnlag for valg av videregående opplæring, og at karrierelæringen de får skal være relevant. Faget skal bidra til at elevene får en helhetlig karrierekompetanse som de også kan bruke etter ungdomsskolen for å mestre ulike utfordringer knyttet til videre utdanning og arbeid. Elevene skal lære seg å håndtere overganger og skape forståelse for sammenhenger mellom utdanning og jobbmuligheter. Ferdigheter i å ta valg og forstå konsekvenser av valg, er også en del av faget. Utdanningsvalg vurderes ikke med karakter, men med *deltatt* eller *ikke deltatt*. I faget er det 110 timer som gjennomføres i løpet av de tre årene på ungdomsskolen.

Det er mange ulike ordninger når det gjelder hvordan faget organiseres på ungdomsskolene i Asker, både når det gjelder innhold, hvor på ungdomstrinnet timene legges og kompetansen til den som underviser i faget. Det er et potensial i å heve kvaliteten på innhold i faget, for eksempel gjennom styrket fokus på entreprenørskap og samarbeid med lokale bedrifter for å gi eleven bedre kunnskap om arbeidslivet.

Ungdom mellom 16 og 21 som ikke er i utdanning eller arbeid, blir fulgt opp av oppfølgingstjenesten som er en gratis og lovpålagt tjeneste. Oppfølgingstjenesten tar direkte kontakt med den enkelte ungdom som ikke har søkt om videregående opplæring, som ikke har tatt imot tildelt plass, som slutter før opplæringen er ferdig, eller som er arbeidsledig. Oppfølgingstjenesten hjelper til med å finne ut hvilke muligheter som er aktuelle for den enkelte. Nøkkeltall knyttet til denne tjenesten finnes på side 55. Frafall i videregående opplæring s 52.

I Asker er det et regelmessig samarbeid mellom rådgivere på de 12 ungdomsskolene. Rådgivergruppen har også faste møter med rådgivere fra de videregående skolene. I samarbeid med det fylkeskommunale karrieresenteret i Sandvika organiseres blant annet praksisdag på videregående skole for elever i oppstarten av 10.trinn. I tillegg har de videregående skolene åpne dager hvert år i januar slik at elever på ungdomstrinnet kan besøke skoler de er interessert i å vite mer om.

Utfordringer i overgangen er knyttet til overføring av informasjon om den enkelte elev, om uvisshet til hvilken skole og hvilket utdanningsprogram eleven kommer inn på og ikke minst til at eleven ikke har god nok kunnskap om hvilke muligheter som ligger i strukturen i videregående opplæring. Det er ønskelig med mulighet for mer hospitering og andre tiltak, som for eksempel et årlig utdanningstorg. Det er lite

faglig kontakt mellom lærere på de to skoleslagene, så her ligger også et potensial når det gjelder god overgang.

Lavterskel fritidstilbud for ungdom i videregående skoles alder er også et område som er meldt som en utfordring i forbindelse med arbeidet med dette kunnskapsgrunnlaget. Mange fritidstilbud er for elever opp til ungdomsskolealder i Asker.

Fra tjenester i Oppvekst til tjenester i Velferd

Det er viktig å sikre helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud til alle innbyggere i kommunen, noe som er ekstra krevende ved overganger i tjenestetilbudet. For å ivareta dette til unge voksne med behov for overgang fra rus og psykisk helsetjenester for barn og unge til psykisk helse- og rustjenester for voksne, er det utarbeidet en samarbeidsrutine mellom Barne- og familietjenesten og Psykisk helse og rus. Rutinen beskriver ansvarsforhold og rutiner på tjenestenivå, i tillegg til faste samarbeidsmøter for å evaluere samarbeidet.

Overganger for ungdom som mottar tjenester fra Mangfold og inkludering

Ungdom med oppfølging fra Inkludering og mangfold har en krevende overgang bak seg, fra flukt til et mottakssenter, og videre over til kommunen. Mange synes det er krevende å forholde seg til, og følge opp ulike helsetilbud. Derfor er det etablert et eget helseoppfølgingsteam i virksomheten.

Utdanning: Ungdommene har veldig variert skolebakgrunn og utfra deres ankomstalder starter de i velkomstklasse på ungdomsskolenivå eller i voksenopplæringen, som også er organisert under tjenesten Inkludering og mangfold. Overgangen fra velkomstklasse/voksenopplæring til normalklasse er en krevende overgang som krever tett oppfølging fra skole og hjem.

Asker har rutiner som skal ivareta ungdommene i deres møte med skolen og ulike overganger. Dette gjøres gjennom veiledning med særkontakt, og med fagkoordinator ved behov.

Arbeid/NAV: Overgangen fra skole til arbeid ønsker veldig mange ungdom hjertelig velkommen, men på grunn av språkbarrierer er det ofte krevende å forholde seg til arbeidslivet.

Overgang fra skole til NAV kan være vanskelig for ungdommen. De fleste ønsker å jobbe, men ikke alle får det til, og blir nødt til å søke om arbeidsavklaringspenger (AAP) eller andre statlige stønader etter fylte 18 år.

Tiltakene "Ungdomslos" og "Jobbsentralen", samt gode rutiner for samarbeid mellom NAV og Inkludering og mangfold kan bidra til gode overganger.

Bolig: Overgangen fra bofelleskap/familiehjem til hybel/leilighet når ungdommene er rundt 18 år, er krevende for mange. Oppfølging og hjemmebesøk settes inn for at ungdommene skal få de ferdigheter som kreves for å ta vare på og leve godt i en bolig.

Det å forholde seg til et helsetilbud og snakke om psykisk helse har vært fremmed for mange store deler av livet. Det krever trygge og forutsigbare ansatte og gode rutiner for å få ungdommen inn i de forskjellige helsetilbudene som tannlege/ fastlege/ psykolog. I Asker er det et eget helseoppfølgingsteam som hjelper til med å sørge for dette.

4.5.4. Skoler og barnehager som nærmiljøarenaer

Asker kommune har mål om å være en samskapingskommune. I en slik kommune vektlegges samarbeidet mellom kommunens tjenester, innbyggere, bedrifter og organisasjonslivet. Samarbeidet er nødvendig for å løse samfunnsutfordringer som utenforskap og ulikhet i helse. I den forbindelse har tjenesteområde Oppvekst inngått et samarbeid mellom skolene og idrettsklubber. Samarbeidet kalles Aktive lokalsamfunn. Skolene, det lokale idrettslaget og andre lokale aktører legger til rette for aktiviteter og sosialt fellesskap for barn og unge. Hensikten er å styrke tilhørighet, fellesskap og aktivitetsnivået. Mer konkret utarbeides det lokale modeller for trygge og aktive lokalsamfunn i og etter skoletid. Eksempler på ulike modeller som praktiseres i dag er samarbeid om felles aktivitetsleder, samarbeid om tilbud i SFO, aktivitetsdager, fredagsklubb, unge ledere, åpen hall mm. Siden oppstart høsten 2019, har nesten alle skolene i Asker inngått et aktivt lokalsamfunn-samarbeid. Det vil på sikt gjøres en evaluering av satsingen, hvor det også vurderes om modellen kan brukes på andre områder enn i skolen. Prosjektet finansieres både av oppvekst og idrettsforeninger.

Det finnes også andre eksempler på hvordan skoler og barnehager brukes som nærmiljøarena; besteforeldre som er til stede som ekstra voksenstøtte i friminuttene på skolen, bruk av barnehagene og skolens lokaler til møter, bursdagsfeiringer og andre sammenkomster.

Skolens lokaler leies og lånes ut til Asker kulturskole, til andre kulturorganisasjoner, til idrettsklubber og foreninger. Det er imidlertid et potensial for å bruke bygningsmassen til barnehager og skoler både innendørs og utendørs i større grad, for eksempel med digitalt låsesystem og gjennom å forsterke samarbeidet med andre kommunale aktører på barnas fritid.

5. Kvalitet i det universelle tilbudet – forebyggende og helsefremmende arbeid

Helsefremmende og forebyggende arbeid har størst effekt så tidlig som mulig i barns liv. Forebyggende arbeid må skje i nær dialog med barnets nærmeste foresatte. Det er i familien de største beskyttelsesfaktorene for barn er, men også risikofaktorene hvis familien ikke har god omsorgsevne. Nedenfor følger beskrivelse av noe av det arbeidet som helsestasjoner, barnehager og skoler gjør i det helsefremmende og forebyggende arbeidet.

5.1 Svangerskapskontroll og barselomsorg

Helsestasjonen er et lovpålagt, gratis og et lett tilgjengelig lavterskeltilbud for alle barn og deres foreldre, uavhengig av sosial tilhørighet. Helsestasjonen er en del av kommunehelsetjenesten som utøver planmessig helsefremmende og forebyggende helsearbeid mot barn i alderen 0–5 år innenfor temaer som omhandler både psykisk og fysisk helse i tillegg til sosiale forhold. Helsestasjonens forebyggende arbeid starter allerede under mødrenes graviditet. Deretter er det oppfølging etter fødsel og videre frem til fylte 5 år. Oppgaven til helsestasjonen omfatter; helseopplysning, veiledning, helseundersøkelser og vaksinasjoner.

Tjenesten har også oppfølging av sped- og småbarn med spesielle behov og oppfølging av foreldre med behov for utvidet støtte. Ved behov må helsestasjonen sørge for støttetilbud, iverksetting av spesielle tiltak, henvise til behandling, vise til og gi nødvendig informasjon om hjelpetiltak fra andre instanser.

Sentralt i helsestasjonsarbeidet er tidlig å fange opp signaler på mistrivsel og utviklingsavvik i det tidlige livsløpet for barnet. Dette er også kjernekomponenter/faktorer i det forebyggende og helsefremmende arbeidet.

Rapporter og sentrale styringsdokumenter som er oppsummert i kapittel 1.5. viser til betydningen av et godt universelt tilbud for barn og deres familier tidlig i livet. Særlig rapporten *De 1000 første dagene* (Granone m.fl., 2022) trekker frem betydningen av god svangerskapsoppfølging og kvalitet i helse- og omsorgstilbudet for blivende foreldre og veiledning og oppfølging de første leveårene. Helsestasjon og barnehagene er med andre ord helt sentrale tjenester i det helsefremmende og forebyggende arbeidet.

I Asker kartlegger jordmortjenesten og helsestasjon 0-5 år den gravides fysiske, psykiske og sosiale status inkludert familie og nettverk. Blivende foreldre med lite nettverk og/eller lav inntekt får tilbud om gratis foreldreforberedende kurs. Helsestasjonstjenesten (jordmortjeneste, helsestasjonen 0-5 år, fysioterapi- og ergoterapitjeneste) bidrar familien med å etablere kontakt med blant andre NAV,

HomeStart og andre aktuelle instanser det er behov for. Hvis familien trenger ekstra foreldrestøtte, etableres det såkalte Helsestasjon+ helt fra svangerskapet, som innebærer flere hjemmebesøk, hyppigere og lengre konsultasjoner, foreldreveiledningsprogram og gruppetilbud.

Helsestasjonene i Asker har etablert ulike ressursgrupper for foreldre med sammenfallende behov. Det kan dreie seg om barselgrupper, pappagrupper, ICDP-grupper på ulike språk og prematurgrupper. (ICDP, International Child Development Programme, er et helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten til barn og unge).

Barne- og familietjenesten (BFT) har et barsel- og gravidprosjekt med mål om å gi et forsterket tilbud om psykisk helsehjelp til gravide og foreldre (med barn 0-1 år) som har psykiske helseplager. I prosjektet inngår nært samarbeid mellom jordmødre, helsesykepleiere og psykolog, med rutiner for tidlig kartlegging og oppfølging, åpen konsultasjonstid hos psykolog for felles vurdering og felles faglige møter for kompetanseheving. Ved behov sender jordmor eller helsesykepleier henvisning til Barne- og familietjenestens inntak, og Familie- og nettverkstjenester prioriterer rask oppfølging.

5.2 Barnehage

5.2.1 Barnehagens betydning for positiv utvikling

Barnehagen er en helt sentral arena for utvikling av de kompetansene som barn og unge trenger for livskvalitet både her og nå, og senere i livet. Det helsefremmende og forebyggende arbeidet i barnehagen er når det er et godt pedagogisk arbeid hvor individet får mulighet til å utfolde seg og utvikle seg i fellesskap med andre barn og voksne. Kvalitativt gode barnehager er med andre ord en helt sentral forebyggende arena.

For de fleste barn er barnehagen den første perioden i et langt læringsløp og skal gi barn en god start, uavhengig av bakgrunn og behov. Gode barnehager har positiv effekt på barns språklige, kognitive og sosiale utvikling, og er viktig for å utjevne sosiale ulikheter. I løpet av årene i barnehagen gjennomgår barn en stor utvikling, og hjernen er spesielt formbar de første tre årene (Utdanningsdirektoratet, 2022a).

Et godt barnehagetilbud er god forebygging for alle barn, spesielt for barn som av ulike grunner trenger særlig støtte og omsorg. Antallet voksne og deres kompetanse er avgjørende for om barna får et godt barnehagetilbud. Barnehagene må ha kompetanse og kapasitet til å tidlig finne ut hvilke barn som vil ha nytte av vedtak om spesialpedagogisk hjelp, og kompetanse til å sørge for at det pedagogiske tilbudet holder høy kvalitet.

Barnehagedeltakelse kan for eksempel gi en betydelig samfunnsøkonomisk gevinst, men størrelsen avhenger av kvaliteten på barnehagetilbudet og at sårbare barn går i barnehagen. Deltakelse i barnehage kan i seg selv se ut til å være med på å kompensere for forskjeller basert på familiebakgrunn. For barn fra lavinntektsfamilier kan det å starte tidlig i barnehagen være med på å bedre språk- og matematikkferdighetene i 1. klasse. På lengre sikt kan barnehagedeltakelse gi positive effekter på barns utdanningsnivå og arbeidstilknytning i voksen alder

Barnehager av god kvalitet virker positivt på barnas sosiale kompetanse, språkutvikling og læring. Slike ferdigheter er viktige når barna er små fordi det gir bedre forutsetninger for å delta i meningsfull lek, læring og utforskning i samspill med andre barn og voksne.

Forskjellene som eksisterer i barnehagen, forsterker seg i skolealder. Dette betyr at jo senere det settes inn tiltak, desto mindre effektive vil slike tiltak trolig være (Meld. St.21 (2016-2017)).

5.2.2 Kvalitet i barnehagen

Strukturkvalitet i barnehagen handler blant annet om bemanning, organisering, personalets formelle kvalifikasjoner, lokaler og utstyr. Prosesskvaliteten er kvaliteten på det arbeidet som foregår i barnehagen, inkludert samhandling, relasjoner og utviklingsarbeid. Til sammen skal dette iverksette rammeplanens innhold og gi god resultat kvalitet, som vil si barns trivsel og helhetlige utvikling.

Barns trivsel og utvikling i barnehagen er målet for alt kvalitetsarbeid i barnehagesektoren. Det er barnehageloven med forskrifter, herunder rammeplanen, som definerer kvalitet i barnehagen. Barnehagene skal bruke rammeplanen som utgangspunkt for sitt arbeid, og skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.

Kunnskapsdepartementet har satt disse sektormålene for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2022a):

- Alle har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø
- Barn som har behov for det, får hjelp tidlig slik at alle får utviklet sitt potensial
- De ansatte i kunnskapssektoren har høy kompetanse
- Alle har god tilgang til relevante tilbud av høy kvalitet

I tillegg har vi sektormål som også har betydning for prioriteringer og mål for kvalitetsarbeidet i barnehagene. Barnehageloven, rammeplan for barnehagene og sektormålene gir føringene for hva som er kvalitet i barnehagen. En sentral dimensjon ved kvalitet er hvordan den pedagogiske praksisen samstemmer med nasjonale, regionale og lokale planer og føringer. Læreplanene skal gi visse

retningslinjer for hvilke aktiviteter som skal gjennomføres med barna og på hvilken måte det skal gjøres. Ved vurdering av kvalitet er man opptatt av "i hvilken grad barnehagens praksis, dens fysiske og sosiale miljø og arbeidsforhold samt de ansattes kompetanse og møte med barna lever opp til en fremforhandlet forestilling eller idé om hvordan en god barnehage skal være" (Lekhal et al, 2016, s. 18).

Medarbeidernes pedagogiske kompetanse

Forskning viser at pedagogisk kompetanse er viktig for kvalitet i det pedagogiske tilbudet i barnehagene. Derfor er det også kompetansekrav nedfelt i barnehageloven. Det er mulig for barnehager å søke dispensasjon fra utdanningskravet dersom de har utfordringer med å rekruttere barnehagelærere til pedagogiske lederstillinger. Nedenfor er oversikt over kompetansen og andel dispensasjoner i Asker:

Tabell 5.2.1 Oversikt over pedagogiske medarbeidere i askerbarnehagene

Pedagognorm			
pr 15.12.21	Barnehagelærer	Tilsvarende barnehagelærer	Andel ansatte med midlertidig dispensasjon fra utdanningskrav
Hele landet	42,30 %	1,30 %	5,9 %
Asker	39,50 %	1,80 %	9,6 %

Det er i Asker en høyere prosentandel barnehageansatte med dispensasjon fra utdanningskravet enn det er i resten av landet. Formell utdanning er en av dimensjonene på god kvalitet i barnehagene, og det er viktig å jobbe for å ha disse tallene så lave som mulig.

Kartlegging og observasjon i barnehagene

Å følge med på barns utvikling er en del av det forebyggende arbeidet i barnehagene. Systematisk observasjon er viktig for å følge hvert enkelt barn i dets utvikling, og bruke observasjonene til å justere det pedagogiske tilbudet til barnegruppen.

I Asker bruker noen barnehager observasjonsmateriellet TRAS (Tidlig Registrering Av Språkutvikling). TRAS gjennomføres i forebyggende perspektiv og skal bidra til å fremme godt samspill og språkutvikling for det enkelte barn og barnegruppen. Alle barnehager bruker ikke dette materialet, og det er derfor behov for å systematisere observasjonsarbeidet i et kvalitetsutviklingsperspektiv.

Foreldreundersøkelsen i barnehagene

Resultatene fra Foreldreundersøkelsen brukes av barnehagen og barnehageeier som en hjelp til å vurdere og utvikle barnehagetilbudet. Barnehagen bruker resultatene i dialogen med foreldrene og med barnehagens samarbeidsutvalg.

Resultatene publiseres årlig på www.barnehagefakta.no og www.udir.no der alle barnehagene i Norge er med. Data fra Foreldreundersøkelsen kan også bli brukt til forskning. Tall fra Foreldreundersøkelsen viser at foreldre generelt er fornøyd med kvaliteten i barnehagen. Asker kommunes barnehager (både kommunale og private) gjør det i snitt like bra som, eller bedre enn, det nasjonale nivået og fylkesnivået. Dette kan også ha noe med at foreldre har begrenset mulighet til å få et godt innblikk i hvordan barnehagene jobber gjennom dagen.

Tabell 5.2.2. Foreldreundersøkelsen askerbarnehagene 2021

Påstand	Score (1-5)
Jeg har inntrykk av at barnet mitt trives i barnehagen	4,8
Jeg har inntrykk av at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter	4,7
Jeg opplever at barnet mitt føler seg trygg på personalet i barnehagen	4,8
Jeg er fornøyd med hvordan barnehagen ivaretar barnas sikkerhet	4,4
Jeg opplever at bemanningstetthet i barnehagen er tilfredsstillende	4
Jeg har inntrykk av at barnehagen bidrar til mitt barns sosiale utvikling (vennskap, empati, vise hensyn)	4,7
Jeg har inntrykk av at personalet i barnehagen oppmuntrer mitt barns nysgjerrighet og lyst til å lære	4,7
Jeg har inntrykk av at barnehagen tilrettelegger for mitt barns språkutvikling	4,6
Jeg opplever at de ansatte tar hensyn til mitt barns behov	4,7
Jeg opplever at de ansatte er engasjerte i mitt barn	4,7

Når det har vært gjennomført store undersøkelser, slik som Foreldreundersøkelsen, er det vanlig at barnehageleder legger opp til en gjennomgang av resultatene. Resultatene vil vise hvilke områder man må jobbe ekstra med og hvilke tiltak man skal sette i verk. Avdelingen kan ha forskjellige resultater og må i noen tilfeller jobbe med forskjellige forbedringsområder.

Standarder for tilvenning og trygt og godt barnehagemiljø

Det er utviklet nye standarder for hvordan barnehagene skal gjennomføre tilvenningsprosessen med nye barn, og for hvordan barnehagene skal jobbe målrettet for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø for alle barn. Dette er et ledd i satsingen på kvalitetsheving i askerbarnehagene.

Profesjonsfelleskap og lederutvikling

Alle barnehagene i Asker har de siste årene gjennom lederutviklingsprogrammer (BI) og felles utviklingsprosjekter (Høgskolen Innlandet og Læringsmiljøsentret) for ledere og pedagoger, blitt tilført kompetanse til å drive utviklingsarbeid i egne barnehager. Det har også vært gjennomført samlinger hvor fokus blant annet er på hvordan skape robuste profesjonsfelleskap med høy faglighet.

Pedagogiske støtteteam- Kompetanseløftet

Gjennom prosjektet *Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkludering* har PP-tjenesten og spesialpedagogisk tjeneste til førskolebarn videreutviklet et tilbud med pedagogiske støtteteam som sammen med barnehagene skal komme tidlig inn ved bekymring rundt barn, og også bidra med veiledning til barnehagene rundt hvordan jobbe med de voksnes rolle i det allmenpedagogiske og spesialpedagogiske arbeidet.

5.3 Psykososialt miljø i barnehager og skoler

Tidlige opplevelser av vennskap og opplevelse av å høre til i fellesskapet er sentralt for god livskvalitet, læring og helse. Trygge og inkluderende miljøer hvor barn og unge opplever sosial støtte, gode relasjoner, fellesskap og tilhørighet er viktig for den enkeltes helse og læring. Dette med tanke på å fremme god helse og forebygge utenforskap.

Alle skoler og barnehager i Asker arbeider for å fremme dette, og de gjør det i samarbeid med blant annet skolehelsetjeneste, PP-tjeneste og spesialpedagogisk tjeneste i barnehagene.

Foreldrene er også en viktig ressurs for å skape inkluderende miljøer i barnehager og skoler og dermed i oppvekstmiljøene til barna. Barn og elevers psykososiale leke- og læringsmiljø er forankret i Lov om barnehager (Barnehageloven, 2005) og Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringsloven, 1998). Barnehageloven fikk et eget kapittel om psykososialt barnehagemiljø i 2020, mens lovverket innen skole kom i 2002 med revisjon i 2017.

Alle barn og elever har rett til et trygt og godt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skoler og barnehager skal ha nulltoleranse mot krenkelser, som for eksempel mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skoler og barnehager skal forebygge og jobbe kontinuerlig med å fremme helse, trivsel og læring.

Aktivitetsplikten for alle ansatte i barnehager og skoler er nedfelt i lovverket og innebærer en nulltoleranse mot krenkelser. Alle som jobber i barnehage og skole skal gripe inn med en gang ved uønsket atferd. Det kan for eksempel være utestengelse fra lek, mobbing eller en slåsskamp.

Plikten til å undersøke betyr at barnehagen og skolen skal undersøke barnets/elevens opplevelse. Barnehagen og skolen skal finne ut hva som er årsaken til at et barn/en ungdom ikke har det bra. Dette er utgangspunktet for å sette inn de riktige tiltakene, for at barnet/ungdommen skal få et trygt og godt barnehage- og skolemiljø.

Plikten til å utarbeide en plan utløses hvis ansatte i barnehagen eller skolen får vite at et barn/en ungdom ikke har det bra i barnehagen/på skolen. Det må da

utarbeides en skriftlig plan for å sikre at barnet/ungdommen får en trygg hverdag. Planen skal inneholde:

- hvilke problemer som skal løses
- hva barnehagen/skolen har planlagt
- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som skal gjennomføre tiltakene
- når tiltakene skal evalueres

Virksomheten skal sørge for at involverte barn/elever blir hørt. Hva som er best for barnet/eleven, skal være et grunnleggende hensyn i arbeidet.

Både Rammeplan for barnehage og Læreplanverket i skolen er forskrift til loven og dermed forpliktende for praksis. I overordnet del av læreplanverket er hva som kjennetegner et inkluderende læringsmiljø beskrevet. Skolen skal utvikle et inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle. Et raust og støttende miljø vil stimulere til læring og sosial utvikling. Utrygghet kan hemme læring. Mangfold skal anerkjennes som en ressurs i skolen.

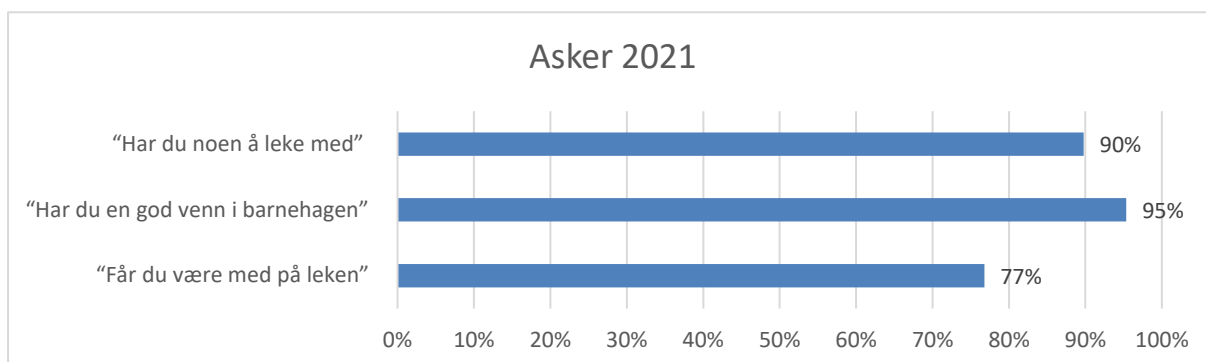
Russetidens betydning for psykososialt miljø

Russefeiringen markerer avslutning på 13 års skolegang, og er et stort høydepunkt for flere elever i den videregående skolen. Både i forberedelser til og gjennomføring av russetiden kan grupperinger føre til utenforskap og mobbing. Når skoler i Asker melder om at planlegging av russetiden starter allerede på ungdomsskolen, blir denne perioden veldig lang for noen og kan påvirke skolens psykososiale miljø i stor grad. Det er derfor nødvendig at både ungdomsskoler og videregående skoler jobber for å redusere de negative konsekvensene av russetiden, gjennom inkluderende aktiviteter og dialog med både foresatte og elever.

5.3.1 Brukerundersøkelser knyttet til leke- og læringsmiljøet

Trivselsundersøkelse i barnehagene

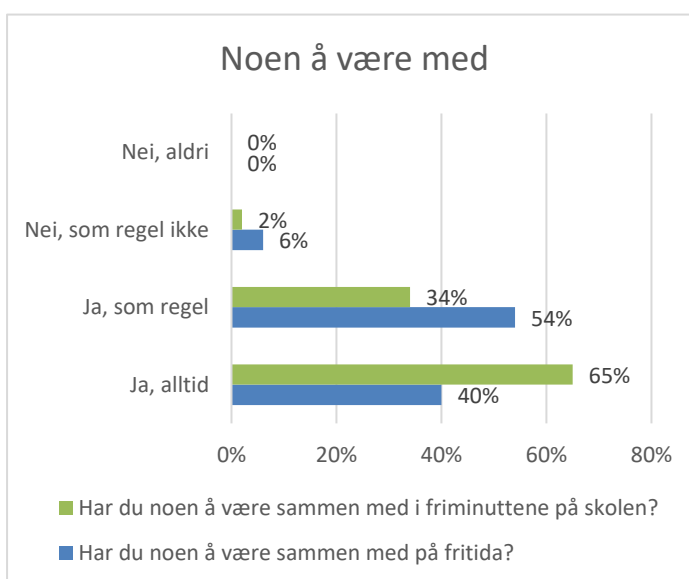
Trivselsundersøkelsen gir oss det beste bildet av barns opplevelser av vennskap og sosialt samspill allerede i barnehagen. Av svarene (Figur 5.3.1) kan vi se at en høy andel av barna opplever å ha gode venner som de kan leke med. På spørsmål om de får være med på leken, ser vi at en større andel (23 prosent) ikke alltid opplever å få være med på leken. Det tyder på at selv om nesten alle har noen å leke med, blir de ikke alltid inkludert i lek og aktiviteter som foregår blant de andre barna.

Figur 1.5.3.1 Barnas opplevelse a tilhørighet i barnehagen. Trivselsundersøkelsen (2021)

Barn og unges opplevelse av læringsmiljøet i barneskole, ungdomsskole og videregående skoler

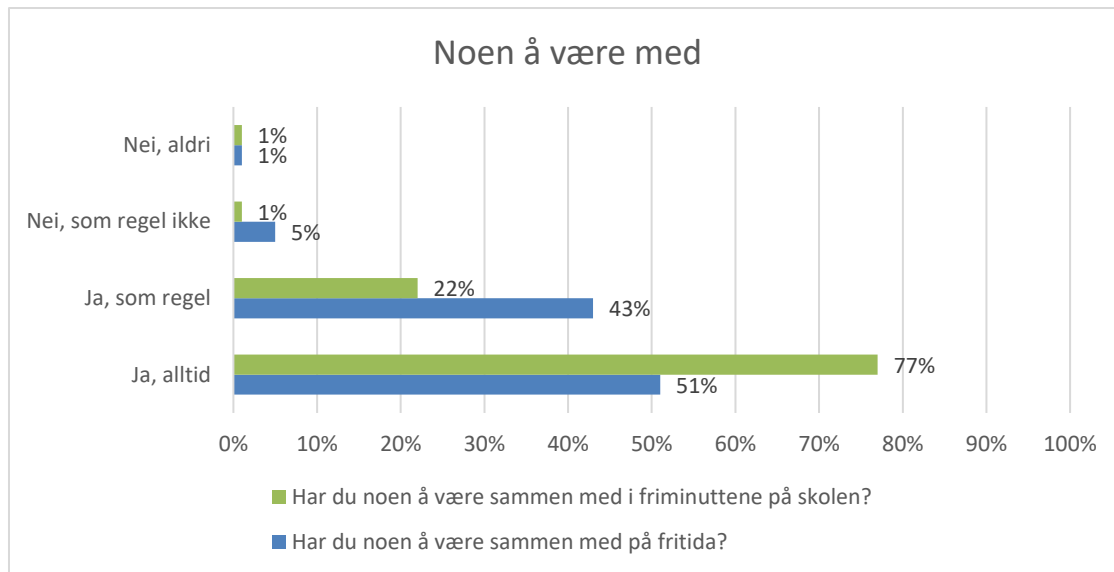
Hvis vi beveger oss videre til barneskolebarna, er det Elevundersøkelsen og Ungdata Junior som sier noe om opplevelse av tilhørighet og vennskap. Ifølge Ungdata-undersøkelsen, er det 2-6 prosent som opplever at de som regel ikke har noen å være med i friminuttene eller på fritiden (se Figur 5.3.2). Selv om dette er en relativt liten andel, vet vi at det er helt avgjørende for dem det gjelder, og som beskrevet over vet

Figur 5.3.2 Har noen å være med. Ungdata Junior 2022 (5-7.

vi at utenforskap kan ha store konsekvenser både for individet og for samfunnet som helhet. Ungdata-undersøkelsen stiller også spørsmålet "Har du minst én venn som du kan stole på og snakke med om alt mulig?" Her er det til sammen 9 prosent på 5-7 trinn som svarer "nei" eller "det tror jeg ikke".

Tilsvarende spørsmål finner vi også i Ungdata for ungdomsskolen. Figur 5.3.3 viser lignende tall som for barneskolen, med 2-6 prosent som opplever å ikke ha noen å være med i friminuttene eller på fritiden.

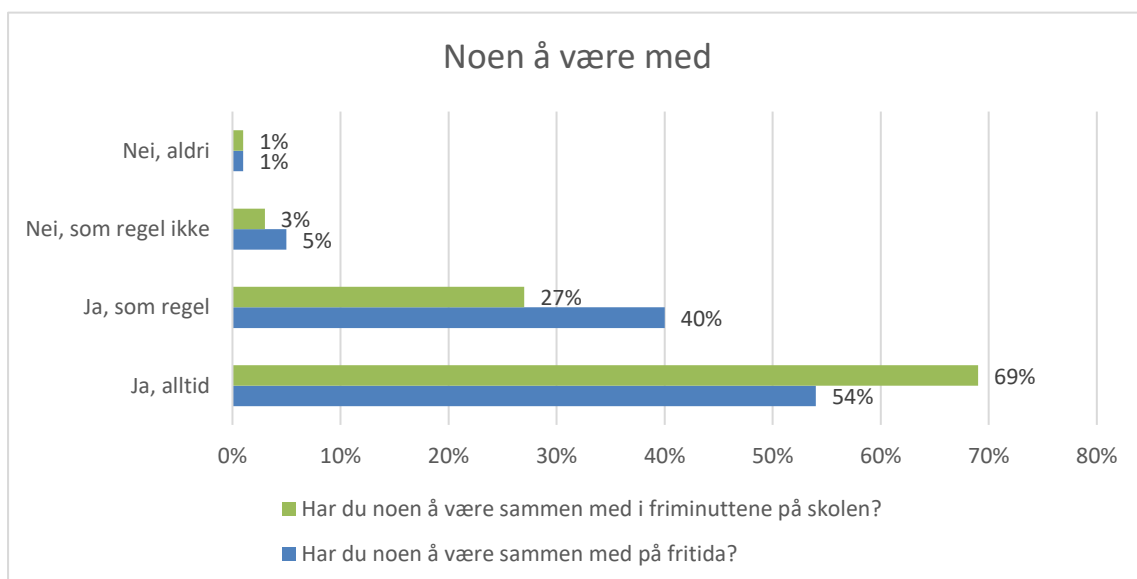

Figur 5.3.3 Har noen å være med. Ungdata 2022 (8-10 trinn).

For spørsmålet "Har du minst én venn du kan stole fullstendig på og snakke med om alt mulig" er det 10 prosent på ungdomsskolen som svarer "nei" eller "det tror jeg ikke".

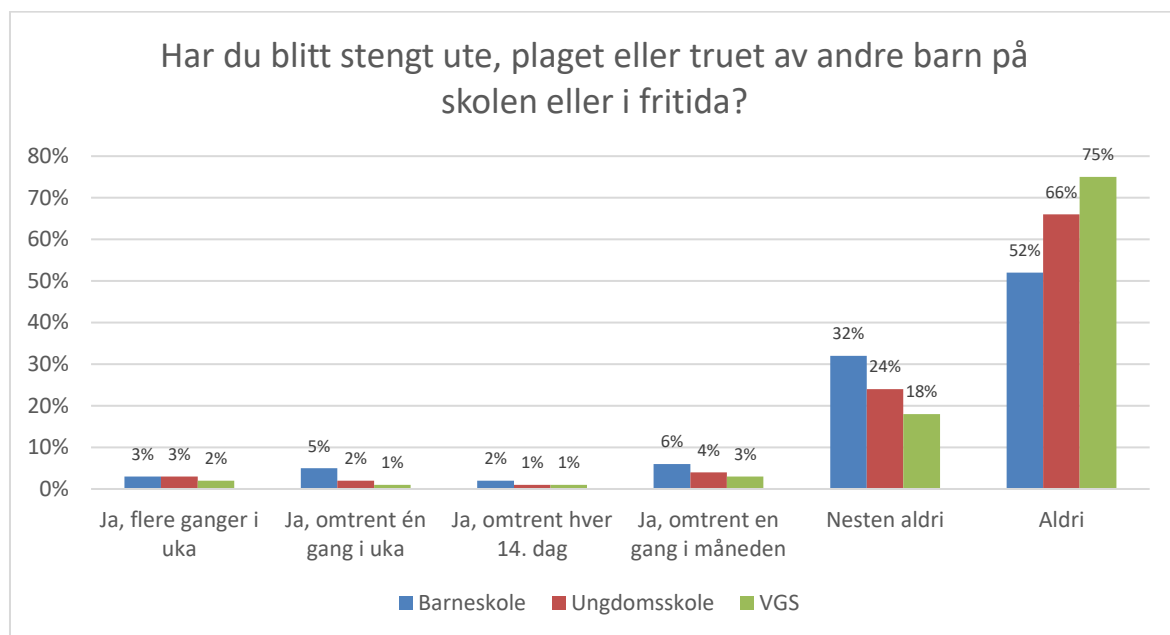
Dersom vi ser nærmere på utviklingen trinn for trinn, viser Ungdata-tallene at andelen som ikke har faste venner, og som ikke har noen å være sammen med på fritiden, minker utover ungdomsskolen.

For de videregående skolen ser vi den samme utviklingen, nemlig at andelen som har gode venner og noen å være med øker for hvert år. Dette er kanskje naturlig ettersom elevsammensetningen kan være ganske ulik fra barneskolen til ungdomsskolen til videregående, og det kan ta litt tid før man på nytt etablerer trygge og gode relasjoner til sine medelever.

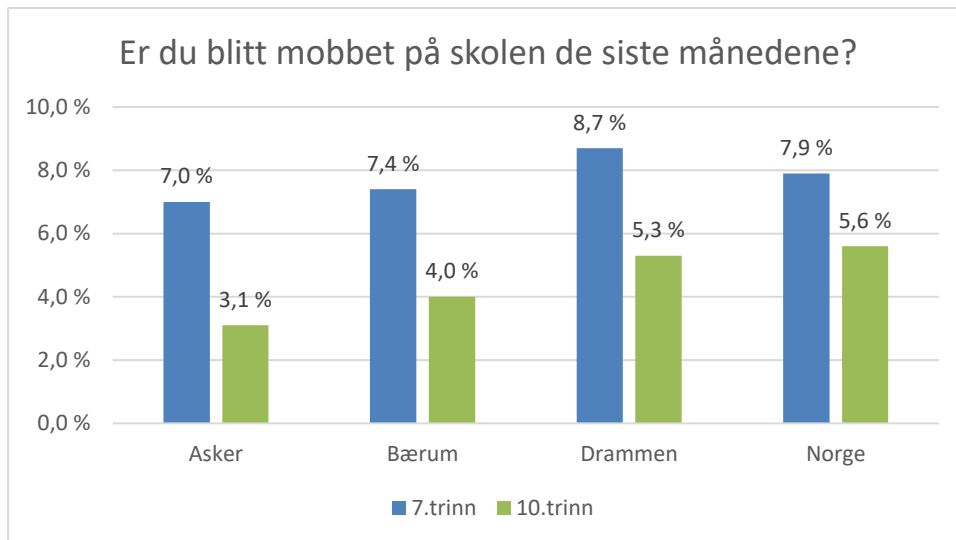
Figur 5.3.4. Har noen å være med. Ungdata 2022 (videregående).

For videregående skole ser vi igjen (Figur 5.3.4) lignende tall som for barneskolen og ungdomsskolen. Mellom 4 og 6 prosent oppgir å ikke ha noen å være med i friminuttene eller på fritiden. På spørsmål om de har "Minst en venn som du kan betro deg til om alt mulig" er det 10 prosent som svarer "nei" eller "Det tror jeg ikke". Mobbing er også en viktig indikator for hvordan barn og unge opplever vennskap og tilhørighet på skolen og på fritiden. Ungdata-undersøkelsen gir oss tall på hvor mange barn og unge som opplever mobbing i hverdagen (se Figur 5.3.5). Andelen er høyest på barneskolen, hvor vi ser at hele 10 prosent opplever mobbing hver 14. dag eller oftere. For ungdomsskolen og videregående skoler er andelen noe lavere, hvor henholdsvis 6 prosent og 7 prosent sier at de opplever mobbing hver 14. dag eller oftere.

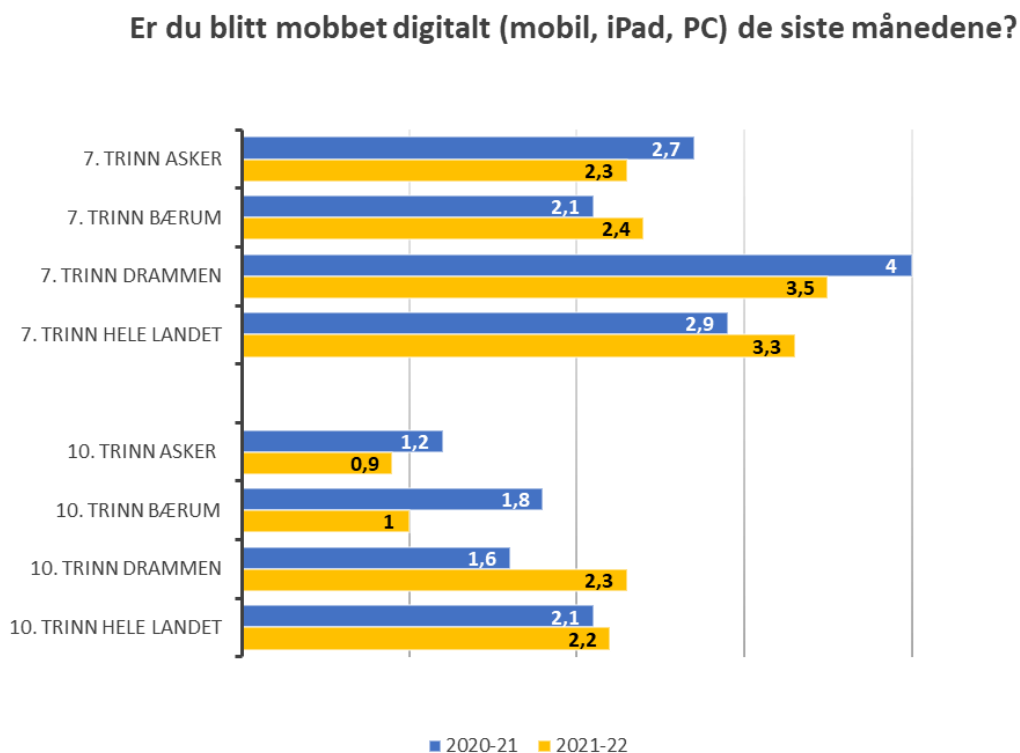
5.3.5 Mobbing. Ungdata 2022 (barneskole, ungdomsskole og VGS).

Elevundersøkelsen gir oss også tall på mobbing i skolen (se Figur 5.3.5), men disse tallene er ikke direkte sammenlignbare med tallene fra Ungdataundersøkelsen. I Elevundersøkelsen blir elevene spurt direkte om mobbing, noe som innebærer et mønster av alvorlige hendelser som gjentas over tid. Derimot kan spørsmålet som brukes i Ungdataundersøkelsen også inkludere enkelthendelser, samt hendelser av mindre alvorlig karakter. Det er derfor naturlig at forekomsten vi ser i Ungdata-tallene er noe høyere. En annen forskjell er at Elevundersøkelsen kun inkluderer mobbing som skjer på skolen, mens Ungdata-undersøkelsen også spør om barn og unges fritid.

Figur 5.3.6 Andel som har blitt utsatt for mobbing. Elevundersøkelsen 7. og 10. trinn (2021).

Figur 5.3.6 viser andel barn og unge som blir utsatt for mobbing på skolen, sammenlignet med nabokommunene og det nasjonale nivået, hvor vi kan se at Asker har lave mobbetall sammenlignet med både det nasjonale og regionale nivået.

Figur 5.3.7 Andel som har blitt utsatt for digital mobbing. Elevundersøkelsen 7. og 10. trinn (2021).

5.3.2 Trivsel i barnehager og skoler

Barnehage

Figur 5.3.8 Trivselsundersøkelsen 2021. Andel barn (4-5 år) som svarer «JA/ENIG».

Fra barnehagene er det Trivselsundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen som kan gi oss et inntrykk av hvordan barn opplever trygghet og tilhørighet i barnehagen. Fra Trivselsundersøkelsen (Figur 5.3.8) kan vi lese at 9 av 10 barn trives i barnehagen, har noen å leke med, og opplever at de voksne er til stede når de trenger hjelp. Det er viktig å huske at det kun er de eldste barna som er representert i Trivselsundersøkelsen – vi har ingen mål på hvordan de yngre barna opplever barnehagehverdagen.

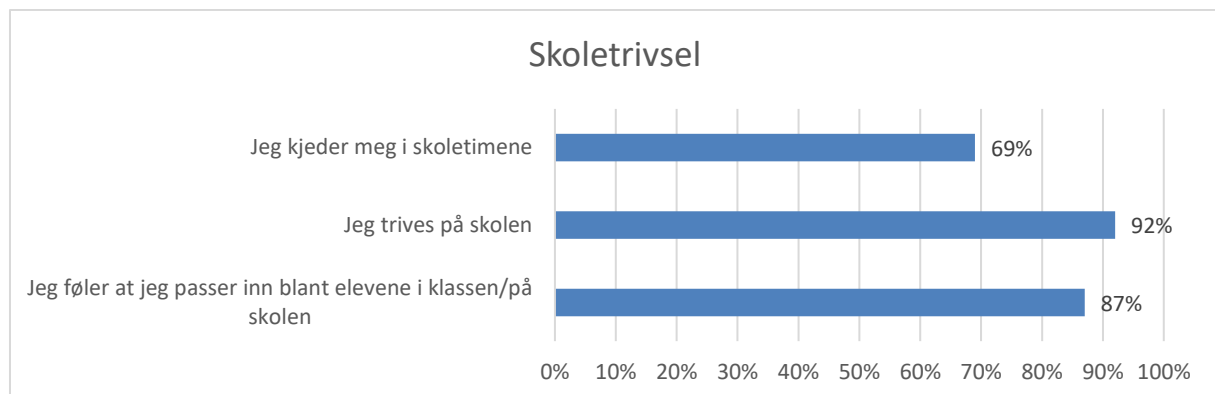
Foreldreundersøkelsen tegner også et overordnet godt bilde, og som vi kan se av Tabell 5.3.1 er det svært lite variasjon mellom det nasjonale nivået, nivået i Asker kommune, og de omkringliggende kommunene. Dette skyldes i stor grad at Asker er en stor og sammensatt kommune med mange svar, og det skal da mye til å endre gjennomsnittet i en eller annen retning. Derimot ser vi betydelig større forskjeller dersom vi ser på resultatene til de enkelte barnehagene, noe som forteller oss at selv om det gjennomsnittlige barnehagebarn i Asker opplever et godt barnehage tilbud, er dette slett ikke tilfellet for alle.

Tabell 5.3.1

Jeg har inntrykk av at barnet mitt trives i barnehagen	Score 1-5
Asker kommune	4,8
Jeg har inntrykk av at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter	
Asker kommune	4,7
Jeg opplever at barnet mitt føler seg trygg på personalet i barnehagen	
Asker kommune	4,8
Jeg er fornøyd med hvordan barnehagen ivaretar barnas sikkerhet	
Asker kommune	4,4

5.3.3 Læringskultur

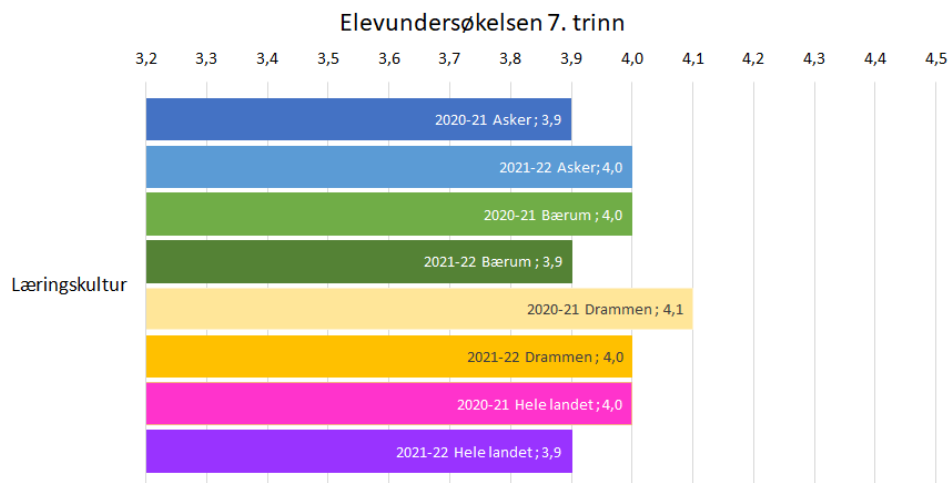
Skole

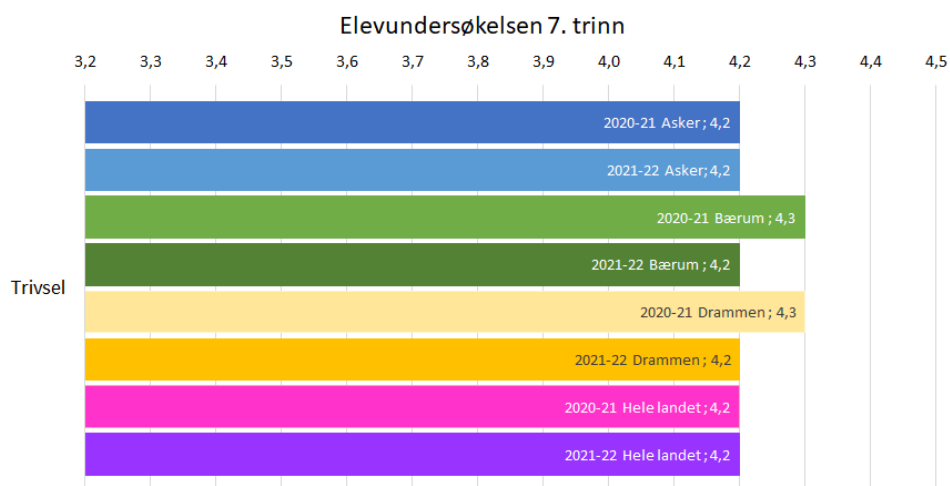
Figur 5.3.9. Andel som svarer «Enig» eller «ganske enig». Ungdata Junior (2022, 5-7 trinn).

Figur 5.3.9 viser at de aller fleste barna i Asker trives på skolen. Likevel sier 7 av 10 at de kjeder seg i skoletimene. Fra Elevundersøkelsen har vi også spørsmål om læringskultur, se Figur 5.3.10. Indeksen «Læringskultur» omhandler hvordan elevene opplever at det er gode betingelser for både faglig og sosial læring i klassen. Her en elevene passe fornøyd og det er ikke noen store forskjeller mellom trinnene, eller dem vi sammenligner Asker med. Men her er det større forskjeller mellom skolene i kommunen, hvor noen skoler har et gjennomsnitt på 3,7 mot 4,3 ved andre.

Vi ser her at elevenes oppfatning av klassens læringskultur går noe opp fra 2020 til 2021, og for 2021 ligger Asker så vidt over landsgjennomsnittet.

Figur 5.3.10 Elevundersøkelsen (2020 og 2021) for 7. trinn. Sammenligning med Drammen, Bærum og nasjonalt gjennomsnitt.

Figur 5.3.11 Elevundersøkelsen (2020 og 2021) for 7. trinn. Sammenligning med Drammen, Bærum og nasjonalt gjennomsnitt.

Når vi ser på skoletrivsel i Elevundersøkelsen (Figur 5.3.11) ser vi at elevene også her virker å trives godt på skolene. Denne indikatoren ligger høyt på tvers av kommuner, alderstrinn og skoler. Bærum og Drammen skilte seg marginalt positivt ut med 0.1 poeng skoleåret 2020-2021, mens for skoleåret 2021-2022 skårer Asker likt med nabokommunene.

5.3.4 Praksis og rutiner i Asker knyttet til trygt leke- og læringsmiljø

Det har over mange år vært rutiner for å fremme trygge læringsmiljøer i barnehager og skoler. Med forsterket lovverk knyttet til miljøet i barnehagene, har også systematikken i arbeidet blitt vektlagt i større grad i barnehagene.

Nedenfor følger en oppsummering av de mest sentrale grepene og rutinene vi har i de kommunale barnehagene og skolene:

Opplæring i lovverket

Alle barnehager og kommunale grunnskoler i Asker har fått og får jevnlig opplæring i lovverket knyttet til trygt leke- og læringsmiljø.

Lederoppfølging

Kommunalsjef for grunnskole har lederdialog med ledelsen ved den enkelte skole en gang pr år. Skolens arbeid med læringsmiljø og mobbing er sentralt i denne dialogen. Skoleledelsen redegjør i dialogen for sitt arbeid med resultatene i Elevundersøkelsen, Klassetrivsel-undersøkelsen og for aktivitetsplaner de har hatt innværende skoleår. Antallet aktivitetsplaner er relativt lavt og står ikke i forhold til antallet elever som svarer at de blir mobbet i Elevundersøkelsen.

Barnehagenes innsatsteam mot mobbing og Skolenes innsatsteam mot mobbing

Skolene i Asker har innført Skolenes innsatsteam mot mobbing (SIM) og fra 2021 har også de kommunale barnehagene etablert Barnehagenes innsatsteam mot mobbing (BIM). De private barnehagene er invitert til å gjennomføre samme opplæring. Dette er etablert i samarbeid med Læringsmiljøsenteret ved Universitetet i Stavanger, som gjennom forskning har utarbeidet et kompetanseutviklingsprogram, slik at skoler på best mulig måte kan forebygge og håndtere mobbing. BIM/SIM består av ressurspersoner i barnehage/skole og ledes av virksomhetsleder/avdelingsleder.

Klassetrivsel

Undersøkelsen *Klassetrivsel* er innført for alle elever fra 3. trinn og oppover og gjennomføres to ganger pr. år i de kommunale grunnskolene. Det er en ikke-anonym undersøkelse som kartlegger læringsmiljøet i den enkelte gruppe. Den lokale analysen av resultatene gir godt grunnlag for å håndtere utfordringer i læringsmiljøet, og er tema i lederdialog. Resultatene publiseres ikke, ettersom de er personsensitive.

Skolene bruker også resultater fra utdanningsdirektoratets Elevundersøkelse. Undersøkelsen gjennomføres i Asker kommune på 5. - 10.trinn, og resultatene fra 7. og 10.trinn offentliggjøres. Resultatene drøftes i FAU, elevrådet og personalet.

Lokal handlingsplan mot mobbing

Askerskolen har nulltoleranse for mobbing. Hver skole har en lokal handlingsplan eller rutine for arbeidet. Denne skal personalet evaluere årlig, og nye medarbeidere får opplæring.

Standard for trygt og godt barnehagemiljø

Det er utarbeidet en Standard for trygt og godt barnehagemiljø. Denne er tilgjengelig på nettsiden til askerbarnehagene, og handler om aktivitetsplikten for å forhindre krenkelser og mobbing.

Standard for trygt og godt barnehagemiljø i askerbarnehagene er bygd opp i to hoveddeler, en del om det forebyggende perspektivet og en del som handler om aktivitetsplikten (fire delplikter).

Det forebyggende perspektivet/arbeidet har fire kjennetegn/hovedområder:

- Relasjonskompetente ansatte
- Inkluderende fellesskap med fokus på lek
- Pedagogisk analyse og dokumentasjon
- Foreldresamarbeid - likeverdig og nært

Standard for trygt og godt læringsmiljø i skole og SFO

Skolene arbeider aktivt og systematisk for å fremme et trygt og godt læringsmiljø. Alle voksne på skole og SFO handler i tråd med aktivitetsplikten jf. kap. 9A i opplæringsloven. Det betyr at skolen må følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak når det er mistanke om eller kjennskap til krenkelser eller mistrivsel. Skolen og hjemmet har god kommunikasjon også i læringsmiljøsaker. Elever, foresatte og innbyggere kjenner til rettigheter knyttet til læringsmiljø. Elever, foresatte og innbyggere vet hvordan de kan varsle læringsmiljøsaker. Skolene varslar skoleeier i alvorlige læringsmiljøsaker.

Arbeidet med å sikre alle elever et trygt og godt læringsmiljø består av tre nivåer:

- 1) Fremme trygge og gode leke- og læringsmiljø: Den ordinære praksisen i skolen. Universelle tiltak som kommer alle elevene til gode.
- 2) Forebygge mobbing, andre krenkelser og mistrivsel: Handler om hva man skal se etter for å kunne fange opp om noen barn eller unge ikke har det bra. Aktivitetspliktenes første punkt om å følge med inngår her.
- 3) Håndtere mistrivsel, mobbing og andre krenkelser: Handler om hva skolen skal gjøre når man har mistanke eller har fått varslings om mobbing, andre krenkelser eller at en elev ikke har det bra på skolen.

Læringsmiljøteam

Medarbeidere fra Senter for innovasjon og læring, jobber sammen med to rådgivere i PP-tjenesten for å fremme trygt og inkluderende leke- og læringsmiljø - det såkalte Læringsmiljøteamet. De bidrar til å videreutvikle rutinene knyttet til leke- og læringsmiljø og gir opplæring, veiledning og råd til skoler i dette arbeidet. Veiledningen og støtten fra SEIL til skoler dreier seg om å:

- Fremme trygge og gode læringsmiljø - systematisk, helhetlig arbeid med læringsmiljøet på skolen, trinnet og klassen
- Forebygge mobbing og andre krenkelser - følge med og fange opp utfordringer i læringsmiljøet
- Håndtere mobbing og andre krenkelser - gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak i læringsmiljøsaker

Det er behov for å utvikle et tilsvarende læringsmiljøteam for barnehage sammensatt av barnehagefaglige rådgivere i Seil og systemveiledere fra spesialpedagogisk tjeneste til førskolebarn. Veiledningen og støtten fra læringsmiljøteamet vil ha samme målsetning som skole.

I tillegg vil det være aktuelt å bistå barnehagene i læringsmiljøarbeidet gjennom kompetanseutvikling, veiledning, råd og støtte. Blant annet jobbe for at standard for

tilvenning og trygt og godt barnehagemiljø implementeres og brukes aktivt i barnehagene.

Relasjons- og utviklingsstøttende barnehager

Barnehageåret 2022/23 deltar 3 barnehager i Asker i et pilotprosjekt ledet av forskere ved Universitet i Tromsø. Pilotprosjektet kalles Relasjons- og utviklingsstøttende barnehager og prosjektet bygger på grunnleggende elementer i De Utrolige årene (DUÅ). Pilotprosjektet avsluttes våren 2023 og skal deretter evalueres.

DUÅ er et universalforebyggende barnehageprogram som har som mål å fremme barns psykiske helse ved å styrke barnas sosiale-, emosjonelle- og problemløsningsferdigheter.

Et viktig prinsipp i relasjons- og utviklingsstøttende barnehager er å rette oppmerksomhet mot relasjoner og den gode samhandlingen mellom barn, og mellom barn og voksne og at dette er medarbeidere og foresattes ansvar. Programmet fremmer lek og andre former for positivt samvær, da dette er viktige beskyttende faktorer for barn.

PALS i skole

PALS er en skoleomfattende innsatsmodell. Den består av systematiske og effektive forebyggingstiltak som retter positiv oppmerksomhet mot alle skolens elever. Alle ansatte legger vekt på positiv involvering og oppmuntring, og de gir forutsigbare reaksjoner på negativ atferd. Tiltakene bidrar til å redusere antall elever med atferdsproblemer og fremmer god sosial og skolefaglig læring. Ved skolestart høsten 2022, er det 14 PALS-skoler i Asker kommune. PALS-prinsippene ligger til grunn for kommunens arbeid med trygt og godt læringsmiljø.

5.3.5 Miljøet på digitale arenaer

Skjermtiden til barn og unge er stadig økende, og bare fra 2019 og frem til 2022 har gjennomsnittlig skjermtid gått betydelig opp for alle aldersgrupper (Ungdata 2022). Allerede på 7. trinn er det 53 prosent som er på skjerm 3 timer eller mer utenom skole, og kun 4 prosent har mindre enn 1 time skjermtid per dag. Ved slutten av ungdomsskolen (10. trinn) har bruken av skjerm økt. Det er derfor viktigere enn noensinne at foresatte, skoler og øvrige tjenester er kjent med barn og unges tilstedeværelse på nett, og at vi har gode rutiner for dette.

Økt digital tilstedeværelse kan ha både positive og negative konsekvenser. Ungdata-Junior i Asker (2022) viser at 10 prosent av barn på 5-7 trinn har opplevd å bli truet på nett eller mobil i løpet av de siste månedene. 20 prosent har opplevd at noen har

skrevet sårende ting til eller om seg selv, og 16 prosent har opplevd å bli stengt ute fra sosiale ting på nettet. I tillegg er det hele 8 prosent som har opplevd at andre har lagt ut sårende bilder eller videoer av dem på nett.

Hvis vi ser på ungdomstrinnet, er det 5 prosent av jentene, og 7 prosent av guttene som har opplevd å bli mobbet, truet eller utestengt på nett en gang i måneden eller oftere.

11 prosent av jenter på ungdomsskolen rapporterer at de opplever mye press om å ha mange følgere og "likes" på sosiale medier (Ungdata 2022). Til sammenligning oppgir kun 2 prosent av guttene det samme.

Digitale arenaer kan også være viktige sosiale møtesteder, som bidrar til økt nettverk og styrket selvbilde. På ungdomstrinnet oppgir hele 79 prosent av guttene at det å ha kontakt med venner gjennom spill, er viktig for dem. 48 prosent av guttene sier at de hadde følt seg utenfor dersom de ikke spilte de samme spillene som vennene sine. For guttene er det også i stor grad de samme personene de har kontakt med gjennom spill, som "i den virkelige verden". Dette er noe annerledes for jentene, hvor kun 43 prosent rapporterer at det er de samme personene man har kontakt med gjennom spill, som "i den virkelige verden".

Når det gjelder sosiale medier, oppgir både gutter og jenter at det er viktig for dem å ha kontakt med venner på sosiale medier, og at de hadde følt seg utenfor dersom de ikke var på samme sosiale medier som vennene sine. Her er det for begge kjønn i stor grad enighet om at dem de har kontakt med på sosiale medier, er de samme som de har kontakt med i virkeligheten.

5.4 En inkluderende praksis med rom for alle

I kapittel 5.3 er lovverket og dagens praksis og rutiner knyttet til barn og elevers psykososiale miljø beskrevet. I samarbeid med kompetansemiljøer som blant annet NTNU, gjennomfører Asker kommune et utviklingsarbeid knyttet til utvikling av trygge og gode barnehage- og skolemiljøer der inkluderende praksiser og fellesskapende didaktikk står sentralt. Skolens undervisning i fag er avgjørende for å fremme trygge læringsmiljøer. Matematikkopplæringen på ungdomsskolen skal være like inkluderende som de aktivitetene en sosiallærer arrangerer. Arbeid med det psykososiale miljøet for barn og unge skjer gjennom godt tverrfaglig samarbeid og gjennom god og inkluderende undervisning.

5.4.1 Kompetanseløftet

På side 21, står det en introduksjon av det nasjonale prosjektet Kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis (heretter kalt Kompetanseløftet). Asker har prosjektorganisert Kompetanseløftet, og har opprettet en rekke delprosjekter.

Prosjektet er femårig og varer frem til 2025. Prosjektet skal bidra til å øke kvaliteten på det ordinære pedagogiske tilbudet, slik at færre barn trenger vedtak om spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning og slik at læringsmiljøene styrkes. På den måten vil det pedagogiske tilbudet gi rom for flere, og flere vil oppleve å være en del av det sosiale og faglige fellesskapet i barnehage og skole. For å lykkes med dette er det avgjørende at barnehager og skoler verdsetter forskjellighet og at fellesskap i klasser og grupper vektlegges som prinsipp i det pedagogiske tilbudet.

Inkludering i barnehager og skoler kan bidra til å skape trygge fellesskap og forebygge utenforskap.

5.4.2 Felles forståelse av inkluderende praksis

Det er i tilknytning til prosjektet jobbet ut et notat om hvordan vi definerer inkludering og inkluderende praksis i Asker. Et grunnleggende prinsipp for god inkluderende praksis er å se på mangfold i barne- og elevgruppen som en ressurs. I notatet beskrives forventninger til virksomhetene, ledere og medarbeidere for å skape en enda mer inkluderende praksis i barnehager, skoler og i støttetjenestene. Det er viktig med gode strukturer og godt samarbeid mellom alle hjelpetjenestene i laget til barn og unge, og et gjensidig tillitsfullt samarbeid med foreldre, slik at vi har en felles forståelse for hva som fører til opplevd og faktisk inkludering for barna.

Det foregår et kontinuerlig utviklingsarbeid i oppvekstsektoren som har som formål å gi et best mulig tilbud til kommunens unge innbyggere og deres familier. Inkluderingsperspektivet er viktig i dette arbeidet, på tvers av alle programområdene innenfor tjenesteområdet oppvekst.

5.4.3 Delprosjekter i Kompetanseløftet

Et av delprosjektene i kompetanseløftet er beskrevet tidligere i kunnskapsgrunnlaget (s. 66 og 78) og handler om videreutvikling av pedagogiske støtteteam i barnehagene. Det er et mål med delprosjektet å gi de pedagogiske støtteteamene mer veiledningskompetanse for å kunne foreslå enda mer treffende tiltak ute i barnehagene. Det jobbes også med å opprette gode arenaer for samarbeid og kompetanseoverføring fra PP-tjeneste og Spesialpedagogisk tjeneste til barnehagene. En av hovedintensjonene er å skape gode inkluderende praksiser i barnehagene. Delprosjektet utvikles i samarbeid med Høgskolen Innlandet.

Et annet delprosjekt er et samarbeid mellom PP-tjenesten og Naturfagsenteret ved Universitetet i Oslo, hvor de utvikler nye modeller for å skape inkluderende naturfagundervisning. Utforskende naturfagundervisning kan være en måte å modellere inkluderende undervisning i skolen med overføringsverdi til andre fag.

Metodikken utvikles i samarbeid med noen enkeltskoler, og skal etter planen utvides til flere fag og flere skoler, og også etter hvert barnehagene i Asker.

Et tredje delprosjekt under Kompetanseløftet er et samarbeid mellom PP-tjenesten og enkeltbarnehager og skoler om å utvikle interne støttesystemer i barnehager og skoler for å nå målet om et godt tilpasset og inkluderende tilbud til alle barn og unge. Delprosjektet skal prøve ut at noen ansatte internt i den enkelte barnehage og skole tilegner seg spesifikk kompetanse til å veilede sine kollegaer på definerte områder, og at disse ressursene – *det interne støttesystemet* – inngår i nettverk for gjensidig fagutvikling i samarbeid med Seil, PP-tjenesten og andre tjenester i Barn, familie og inkludering.

I tillegg til disse delprosjektene jobber prosjektet nå med å se på måter hvor de flerfaglige tjenestene sammen med et universitets- eller høyskolemiljø, kan bistå med kompetanseheving i barnehager og skoler for å styrke de voksnes evne til å være gode emosjonsveiledere for alle barn.

5.4.4 Økt kompetanse for tilpasset opplæring og tilpasset pedagogisk tilbud

Som nevnt tidligere skal Kompetanseløftet bidra til at alle barn og unge har tilgang til faglig dyktige lærere og andre med spesialpedagogisk kompetanse i alle landets barnehager og skoler. Satsingen på økt kompetanse skal bidra til at den spesialpedagogiske hjelpen er tett på barna som har behov for det. Alle barn og unge har krav på å få et godt tilpasset pedagogisk tilbud, som i størst mulig grad skal skje gjennom det ordinære tilbudet. Bruk av fellesskapende didaktikk blir et viktig premiss. Undervisningens hva, eller undervisningens didaktikk, kan forstås som hvordan man underviser en gruppe eller en klasse praktisk og organisatorisk, men det kan også forstås som hvordan man planlegger arbeidet med det aktuelle faglige innholdet. Hvis det i undervisningen av et fag oppstår manglende mulighet for deltakelse og engasjement for elevene, kan det føre til manglende motivasjon og opplevelse av manglende tilhørighet i klassen.

5.4.5 Lovverk om tilpasset pedagogisk tilbud/tilpasset opplæring

Rammeplan for barnehagen (2017) understreker at barnehagen "skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud."

Alle barn som går i barnehagen, skal kunne delta i lek og samhandling ut fra sine egne behov og forutsetninger. Det pedagogiske tilbudet skal være tilpasset alder og

utvikling hos barna. Det er viktig at personalet har den nødvendige kompetansen for å kunne gi barna de tilpasningene de trenger.

Tilpasset opplæring i skolen er et av kjerneverdiene i opplæringsloven (og det norske skolesystemet) sammen med prinsippet om fellesskolen, inkluderende opplæring og likeverdsprinsippet. Det handler om hvordan skolen organiserer opplæringen, pedagogiske metoder og progresjon, vurdering og tilbakemeldinger.

Å tilpasse opplæringen betyr å tilrettelegge med varierte undervisningsformer, læringsressurser, læringsarenaer og læringsaktiviteter slik at alle får tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må gi alle elever muligheter til læring og utvikling uavhengig av forutsetningene deres. Læreren skal legge til rette for en opplæring som ivaretar både fellesskap og hver enkelt elev, slik at elevene får best mulig utbytte av opplæringen. Elevene skal involveres i vurderinger og valg ut fra hva som er hensiktsmessig for deres alder, utvikling og modenhetsnivå.

Skolen har plikt til å tilpasse opplæringen. Det er ingen individuell rett for den enkelte elev, men skal skje gjennom variasjon og tilpasninger til mangfoldet i elevgruppen innenfor fellesskapet.

Tilpasset opplæring handler også om at skolen og læreren skaper et læringsmiljø som kan ivareta den enkelte elevs evner og forutsetninger, og samtidig det fellesskapet som eleven er en del av. Supplerende arenaer er en del av tilpasset opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2022c)

I tillegg til tilpasset opplæring etter opplæringsloven har skolen også handlingsrom til å omdisponere noe av innholdet i opplæringen og dele elevene inn i mindre grupper. På 1. til 4. trinn skal skolen sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, raskt får egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Om hensynet til eleven sitt beste taler for det, kan den intensive opplæringen i en kort periode gis som eneundervisning (Opplæringsloven, 1998).

Elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk og samisk har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelig norskkunnskaper til å følge den vanlige opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elever også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

5.4.6 Elever med stort læringspotensial

Skolen har etter opplæringsloven § 1-3 plikt til å tilpasse opplæringen til den enkelte elevs evner og forutsetninger. Skolen har, og skal fortsatt ha,

oppmerksomhet rettet mot elever som trenger ekstra støtte. Plikten til å gi den enkelte elev tilpasset opplæring gjelder imidlertid også elever som presterer på høyt faglig nivå, elever som har spesielle talent og elever som har potensial til å nå de høyeste faglige nivåene (NOU 2016:14)

Elever som lærer raskere og tilegner seg mer kompleks kunnskap sammenlignet med jevnaldrende kaller vi elever med stort læringspotensial. Begrepet inkluderer ikke bare elevene som presterer på et høyt og avansert nivå, men også elevene som har et *potensial* for å gjøre det. Denne elevgruppen har blitt omtalt på mange ulike måter, som for eksempel som høyt presterende, evnerike, talentfulle, begavede eller som akademiske talenter. Begrepet elever med stort læringspotensial ble introdusert i utredningen om denne elevgruppen (NOU 2016:14).

Det finnes elever med stort læringspotensial på alle skoler. Det er beregnet at 10 – 15 prosent av elevpopulasjonen tilhører denne elevgruppen, og at det av disse igjen er 2-5 prosent som har et ekstraordinært læringspotensial. Mange av dem opplever ikke at de er en del av et læringsmiljø som motiverer eller gir dem faglige utfordringer. Det er viktig for disse elevene at skolen vet at de har et stort læringspotensial, og anerkjenner at de har andre behov og forutsetninger enn de andre. Skolene trenger også mer kunnskap om hvordan de kan tilpasse opplæringen for disse elevene, og Utdanningsdirektoratet har utviklet en kompetansepakke hvor skolene får innsikt i hvordan opplæringen kan legges til rette slik at elever med stort læringspotensial får mest mulig utbytte av opplæringen (Utdanningsdirektoratet, 2021).

Å finne ut hvilke elever dette gjelder handler om mer enn å kartlegge ved hjelp av prøver og tester. For å gjenkjenne disse elevene må læreren se på elevenes emosjonelle, faglige, sosiale, fysiske og psykiske behov, og lete etter elevens evner og ressurser. Læreren må vurdere elevens kunnskapsnivå, ferdigheter, prestasjoner og progresjon. Læreren må hente informasjon fra eleven selv, foreldre, jevnaldrende, pedagoger og andre som har kjennskap til eleven.

I regelverket som gjelder for skolen ligger det flere muligheter for organisatorisk tilpasning av opplæringen. Noen muligheter kan være

- tidligere skolestart (krever sakkyndig vurdering av PP-tjenesten)
- hoppe over klassetrinn eller fritak fra opplæringsplikt i enkelte fag (krever sakkyndig vurdering av PP-tjenesten)
- omdisponering av timer
- forsering av fag, dvs. gjennomføre faget i et raskere tempo enn det læreplanverket legger opp til

5.4.7 Pedagogisk-psykologisk tjeneste som sakkyndig og veileder

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PP-tjenesten) skal etter lovverket hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med særlige behov. PP-tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering hvis barnet/ungdommen eller foreldrene ønsker dette.

Hvis barnets behov ikke kan dekkes innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen eller innenfor tilpasset opplæring på skolen, kan foreldrene kreve en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp/spesialundervisning. Denne vurderingen utføres av PP-tjenesten.

PP-tjenesten jobber aktivt ut mot barnehager og skoler for å bidra til at flere barn og elever opplever å bli inkludert i fellesskapet og får tilhørighet til barnehagen/skolen. På denne måten er PP-tjenesten med på, sammen med barnehagen og skolen, å bedre kvaliteten på det ordinære tilbudet.

PP-tjenesten i Asker vektlegger organisasjons- og kompetanseutvikling i sin veiledning av barnehager og skoler, for å forsterke det ordinære pedagogiske tilbudet/tilpasset opplæring og inkludere enda flere i det allmennpedagogiske tilbudet.

Kvalitet i tjenestetilbudet skapes ved godt samarbeid og vises gjennom at tjenestene fremsnakker hverandre, har kjennskap til hverandres mandat, samt respekt for hverandres arbeidsoppgaver.

5.4.8 Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen

Når PP-tjenesten har gjort en sakkyndig vurdering av behov for spesialpedagogisk hjelp, fattes det enkeltvedtak som sikrer barnet individuelle rettigheter. Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen utføres i hovedsak av en spesialpedagog som både jobber direkte med barnet og gir veiledning til barnehagen. I noen tilfeller gis det i tillegg noen timer med oppfølging fra en assistent.

Barn som mottar spesialpedagogisk hjelp skal inkluderes i barnegruppen og i det allmennpedagogiske tilbudet (Utdanningsdirektoratet, 2022a).

I Asker er det Spesialpedagogisk tjeneste til førskolebarn som utfører den spesialpedagogiske hjelpen. Det gjøres ved at spesialpedagogene reiser ut til barnehagene og jobber direkte med barn som har vedtak om rett til spesialpedagogisk hjelp. Spesialpedagogene har også en veilederfunksjon i de pedagogiske støtteteamene. Teamene består av PP-rådgivere og spesialpedagoger og veileder barnehager før henvisning til PP-tjenesten på organisasjons- og kompetanseutvikling og på bekymring rundt enkeltbarn.

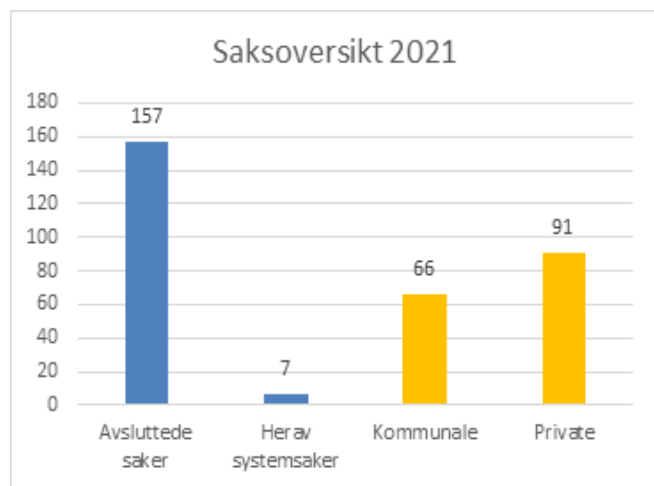
Tabell 5.4.1. Spesialpedagogisk hjelp i barnehagene

Alle barnehager				
	Antall barn 2020	Antall barn 2021	Andel barn 2020	Andel barn 2021
Hele landet	9255	9725	3,4 %	3,6%
Asker	113	130	2,3 %	2,6 %
Bærum	219	253	2,9 %	3,4 %
Drammen	182	215	3,7 %	4,7 %

Som tabell 5.4.1 viser ligger Asker under landsgjennomsnittet for andel barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. Det er per 15.12.21 fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp på til sammen 23 850 årstimer med pedagog og 55 894 årstimer med assistent for å gi spesialpedagogisk hjelp. Tiltak består av veiledning av spesialpedagog til foreldre og barnehage, samt direkte arbeid med barna utført av spesialpedagogisk tjeneste til førskolebarn i samarbeid med barnehagene. Det har vært en vesentlig økning i vedtak om assistent-timer fra 2020 til 2021.

I tillegg kommer 58 vedtak om særskilt tilrettelegging i barnehagene for barn med nedsatt funksjonsevne. Noen av disse vedtakene omfatter de samme barna som har spesialpedagogisk hjelp. Vedtakene her omfatter i større grad barn med behov av medisinsk karakter som astma, epilepsi, motoriske vansker mm.

Det er ønsket at antallet systemsaker øker. Organisering av dagen og av personalet kan ha stor betydning for hvordan lek og samspill fungerer i hverdagen. De pedagogiske støtteteamene jobber mye med å få et større fokus på arbeid på systemnivå. Figur 5.4.1 viser at de pedagogiske støtteteamene hadde 157 avsluttede saker i 2021, men av de var det bare 7 systemsaker.

Figur 5.4.1.

5.4.9 Spesialundervisning i skolen

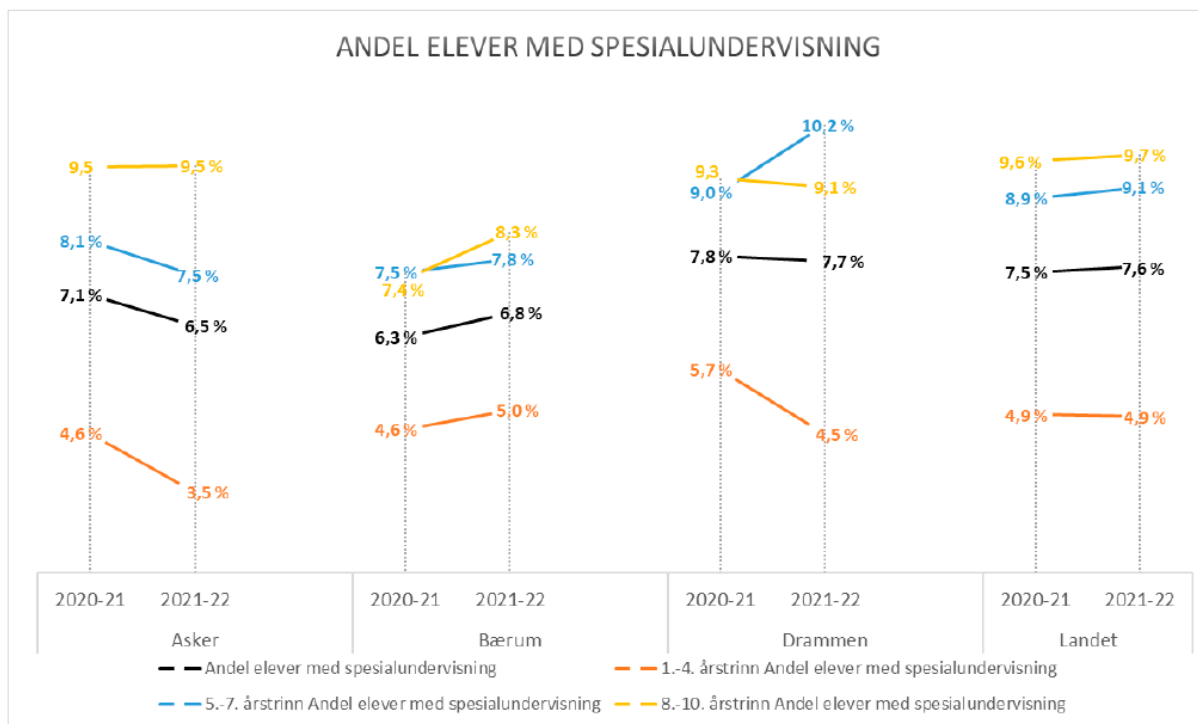
De elevene som ikke har et tilfredsstillende læringsutbytte innenfor rammene av det ordinære tilbudet, kan ha rett til spesialundervisning. Spesialundervisning er en individuell rett eleven har i de tilfellene han eller hun trenger ekstra tilrettelegging ut

over det allmenpedagogiske tilbudet. Altså dersom eleven har behov for tilrettelegging utover det som er beskrevet ovenfor. Dette kan være behov for:

- At eleven har behov for en annen organisering
- Avvik fra innhold, altså at eleven må lære noe annet enn de øvrige elevene i basisgruppen. Ofte handler dette om å arbeide mot lavere kompetansemål enn det som er satt for trinnet hun/han tilhører, eller at overordnede mål i læreplanen må prioriteres fremfor kompetansemål satt for fag.
- En annen kompetanse hos personalet enn det som forventes innenfor det ordinære opplæringstilbudet.

Praksis i Asker

Elever lærer best sammen med andre og når de er inkludert i det ordinære gruppefellesskapet, og det er et mål at elevene får sine individuelle behov dekket gjennom tilpasninger i den ordinære undervisningen, og ikke som spesialundervisning. I tråd med Meld. St.6 (2019-2020) arbeider skolene i Asker for at flere elever skal rommes i det ordinære opplæringstilbudet og andel elever med spesialundervisning skal ned. Arbeidet gjøres i et samarbeid mellom skolene og PP-tjenesten. Dette har skolene i Asker arbeidet med over tid, og utviklingen på kommunenivå viser en nedgang i andel elever med spesialundervisning. God tilpasset opplæring kan redusere andelen spesialundervisning, og den nye læreplanens overordnede del legger vekt på elevaktive arbeidsformer og inkludering.

Figur 5.4.2 Andel elever med spesialundervisning 2020-2022, for Asker, Bærum, Drammen og Norge.

Det er fremdeles for mange elever som har enkeltvedtak om spesialundervisning, så styrking av tilpasset opplæring og inkludering må videreføres. Asker kommune bør også på sikt ha kompetanse og tilbud som gjør kjøp fra eksterne tilbydere overflødig.

Videre bør det arbeides for en mer felles praksis i selve gjennomføringen av spesialundervisningen slik at likeverdhetsprinsippet kan ivaretas.

Andel lærertimer til spesialundervisning

Navn	År	Lærertimer til spes.underv. 1.-4. trinn	Lærertimer til spes.underv. 5.-7. trinn	Lærertimer til spes.underv. 8.-10. trinn
Asker	2020-21	13,29	18,15	23,18
Asker	2021-22	10,48	17,31	21,08
Hele landet	2020-21	13,1	20,45	20,78
Hele landet	2021-22	13,35	20,64	20,85

Andel fordelt på størrelse på vedtak om spesialundervisning

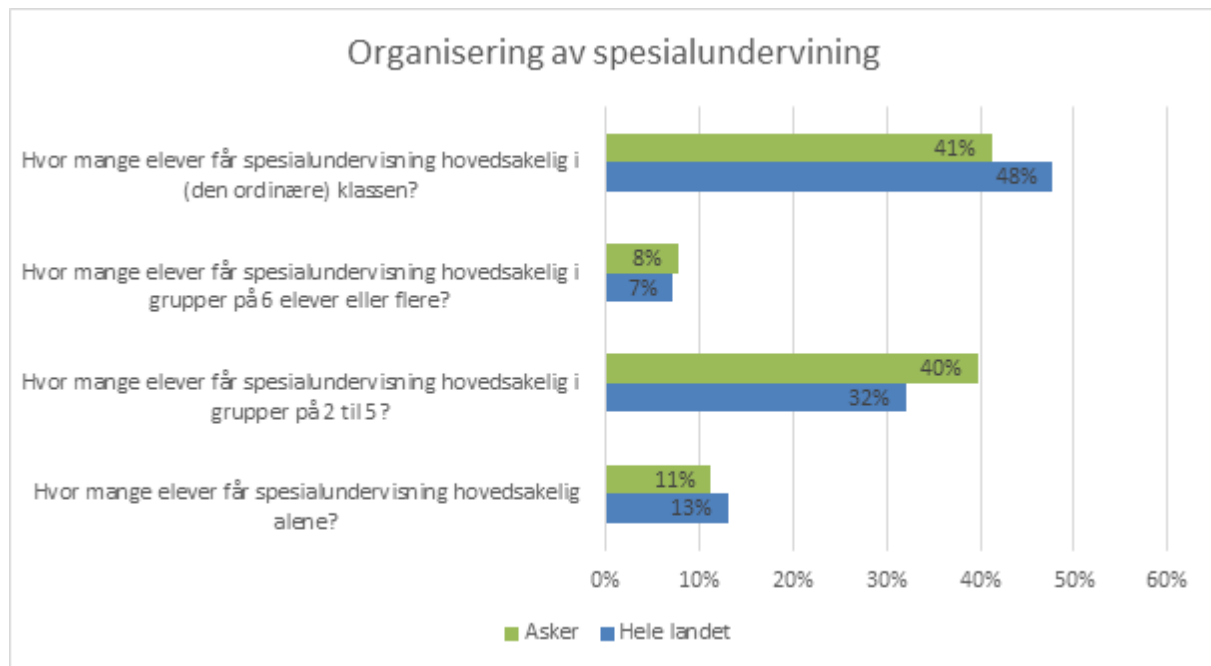
Navn	År	Andel 1-75 timer med undervisningspersonale	Andel 76-190 timer med undervisningspersonale	Andel 191-270 timer med undervisningspersonale	Andel 271 timer eller mer med undervisningspersonale	Andel med 1-75 timer med assistent	Andel med 76-190 timer med assistent	Andel med 191-270 timer med assistent	Andel med 271 timer eller mer med assistent
Asker	2020-21	2,25	41,78	17,28	36,92	4,5	11,12	4,73	24,14
Asker	2021-22	5,76	39,01	17,8	37,04	0,92	12,83	4,84	17,93
Hele landet	2020-21	4,07	42,53	17,5	32,31	1,27	7,86	4,88	32,46
Hele landet	2021-22	3,52	40,98	17,94	33,73	1,17	7,34	4,7	32,91

Figur 5.4.3. Lærertimer og vedtak om spesialundervisning.

Det ordinære opplæringstilbudet bør styrkes slik at ikke spesialundervisning kompenserer for mangler i ordinær opplæring. I den forbindelse bør det arbeides med å utvikle interne faglige støttesystem i samtlige skoler i Asker kommune.

Askerskolen har fire spesialavdelinger på nærskoler, tre på barnetrinnet og en på ungdomstrinnet. Avdelingene er organisert for å møte elever med særlig omfattende tilretteleggingsbehov. I Asker er det også en egen skole, Den alternative skolen, som tilbyr en forsterket opplæringsarena med søkelys på mestring, tilpasning og praktiske læringsaktiviteter.

I tillegg har mange skoler organisert supplerende læringsarenaer for eleven som har behov for større variasjon i skolehverdagen enn det man vanligvis får innenfor klasserommet. Dette er tilbud som elevene deltar på 1-2 dager i uken over en viss periode. Undervisningen foregår utenfor skolens lokaler, og vektlegger både faglig og sosial mestring.

Figur 5.4.4. Organisering av spesialundervisning i Asker kommune og resten av landet. 2021.

Et mål for askerskolen er at spesialundervisningen organiseres mest mulig i klassen eller i større grupper. Statistikken over viser at Asker har en positiv utvikling på området, men ligger fortsatt noe tilbake for nasjonalt nivå. Tallene for andel elever som får spesialundervisning alene er stabile, mens det er en nedgang i andel elever som er organisert i mindre grupper. Et mål for arbeidet er å gi elevene positiv utvikling og mestring slik at de har gode læringsopplevelser i ordinær klasse.

5.4.10 Et utvalg forebyggende tiltak

Nedenfor (Tabell 5.4.2) er et utvalg tiltak og satsinger som gjennomføres i det universellforebyggende fordelt på de ulike tjenestene i oppvekst. Dette er ikke en uttømmende liste, men ment som en oversikt.

Tabell 5.4.2. Et utvalg forebyggende tiltak i Asker kommune.

Tjenesteområde	Program / tiltak	FORMÅL
Barne- og familietjenesten	COS (Circle of Security)	Foreldreveiledning
	Tuning into teens	Tuning into Teens er et universelt foreldreveiledningsprogram til tenåringsforeldre, med barn/ungdom i alderen 10 – 18 år. Programmet dreier seg om utviklingsmessige behov hos tenåringer
Barne- og familietjenesten	ICDP- International Child Development Program	Foreldreveiledning. Helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge
Helsestasjoner	Helsestasjonsprogrammet	Helseperspektiv knyttet til oppfølging av barn fra 0 til 5 år
	Skolehelsetjeneste	Helse 6-19 år

Barnehager	Standard for tilvenning	Foreldreaktiv tilvenning. Utvikle trygge relasjoner.
	Standard for trygt og godt psykososialt miljø	Forebyggende perspektiv. Utvikle et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Inkluderende praksis. Rutiner for tiltak dersom barn føler seg krenket eller utestengt.
	BIM – Barnehagens innsatsteam mot mobbing	I barnehagens innsatsteam mot mobbing har barnehagene i Asker fått opplæring og kompetanseutvikling for å etablere og kvalifisere et eget innsatsteam som har særlig god kompetanse knyttet til alvorlige krenkelser og mobbesaker. I tillegg har teamet fått god opplæring i hvordan barnehagen kan fremme et trygt og godt barnehagemiljø.
	DUÅ/ Relasjons- og utviklingsstøttende barnehager	Styrke ansattes relasjonskompetanse, bruk av proaktive forebyggende arbeidsmåter og bruk av læringsverktøy for å styrke sosiale- og emosjonelle ferdigheter hos barn.
	COS (Circle of security)	Foreldreveiledning
	Pedagogisk støtteteam	Kompetansedeling og veiledning av ansatte. Treffsikre tiltak tidlig
Grunnskole – SFO	PALS- positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling	PALS er en skoleomfattende innsatsmodell. Den består av systematiske og effektive forebyggingstiltak som retter positiv oppmerksomhet mot alle skolens elever. Alle ansatte skal legge vekt på positiv involvering og oppmuntring, og gi forutsigbare reaksjoner på negativ atferd. Tiltakene bidrar til å redusere antall elever med atferdssproblemer og fremmer god sosial og skolefaglig læring.
	SIM – Skolens innsatsteam mot mobbing	
Inkludering og mangfold	ICDP	Foreldreveiledning
	DUÅ- foreldreprogram	Foreldreveiledning
Avlastning og omsorgstjenester til barn og unge	Avlastning, ambulerende tjenester i hjemmet	
PP-tjenesten		Systemrettet arbeid/læringsmiljø og inkluderende praksis
SLT – Rus og kriminalitetsarbeid	Rusforebyggende arbeid	Skolen og familien er den viktigste rusforebyggende arenaen. Tiltak i regi av skolen for medarbeidere, elever og foresatte
	Kriminalitetsforebyggende arbeid	For ungdom og foresatte. Skjer i et samarbeid mellom kommunale tjenester og politi, sammen med de enkelte familier og andre deler av samfunnet, som frivillighet og næringsliv.

5.5 Barn og unge med særlige behov

5.5.1 Programområde Barn, familie og inkludering

Nedenfor følger en presentasjon av hovedoppgaver og arbeid for kvalitet i tjenestene for de ulike virksomhetene i programområde Barn, familie og inkludering med vekt på tjenester til barn og unge:

Barneverntjenesten

Barneverntjenestens kvalitet vurderes ut fra ulike kvalitative perspektiv og tar utgangspunkt i sitt formål, som er å levere *hjelp raskt og med riktig kvalitet* til barn, ungdom og familier i Asker.

Resultatkvalitet er den viktigste indikatoren som måler kvalitet for barnevernet. Her søker man å måle kvalitet knyttet til brukernes rapporterte opplevelser i møte med tjenesten. Barnevernet får da mulighet til å se om det er samsvar mellom tjenestens egen oppfatning av hva brukeren trenger og hva de faktisk rapporterer. Ventetid for igangsettelse av tiltak er et annet eksempel. Klarer tjenesten å redusere denne, indikerer dette god kvalitet. Barnevernet ser også på om tiltak gir effekt. Indikator som benyttes er registrering av hvor mange barnevernssaker som kommer i retur.

Barnevernets kvalitet kan også vurderes ut fra strukturkvalitet og prosesskvalitet. Strukturkvalitet omhandler forutsetninger og innsatsfaktorene i tjenesten, for eksempel antall årsverk, sykefravær, kompetanse, økonomiske rammene samt omfang og type av arbeidsoppgaver/barnevernssaker.

Prosesskvalitet omhandler måten tjenestene produseres på. Er tjenesten driftet dyrt? Klarer barneverntjenestens å følge lover og forskrifter? Er det medvirkning for brukerne? For barnevernet er det viktig å legge vekt på hvordan prosesskvalitet gir et økt bidrag til god resultatkvalitet. Barnevernet har i den forbindelse iverksatt ulike tiltak for å få tilbakemelding fra samarbeidspartnere, brukere og referansegrupper. Barnevernet startet 1. oktober 2022 et implementeringsprosjekt som involverer samarbeidspartnere innenfor skole, PP-tjeneste, barnehageansatte og helsesykepleiere. Prosjektet og modellen heter Joint Action og har som mål å forbedre den relasjonelle kvaliteten mellom deltakere i tverrfaglige møter.

Inkludering og mangfold

Virksomheten Inkludering og mangfold gir tjenester til flyktninger og innvandrere som blir bosatt i kommunen. De har ansvar for grunnskole og spesialundervisning for voksne, introduksjonsprogram for flyktninger, opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, bosetting, veiledning og oppfølging av

nyankomne flyktninger, omsorg og ansvar for enslige mindreårige flyktninger og migrasjonshelse.

Målet med det obligatoriske introduksjonsprogram for flyktninger er at deltakerne skal ut i videre utdanning eller arbeid. Programmet gir en kvalifisering med utgangspunkt i språknivå og tidligere skolebakgrunn. Det rapporteres årlig inn til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) som rangerer måloppnåelse på arbeidet. Asker kommune har siden 2002 ligget høyt på denne statistikken. Virksomheten har blitt nominert til IMDIs bosettings- og integreringspris fire ganger. Tall fra 2020 viste at 67,4 prosent var i arbeid eller utdanning etter fullført introduksjonsprogrammet i Asker, nasjonal målsetting er 70 prosent, mens landsgjennomsnittet lå i 2020 på 61,6 prosent.

Inkludering og mangfold jobber med alle livsområder til flyktningen, og har søkelys på livsmestring, migrasjonshelse, foreldreveiledning (ICDP), praktisk bistand og hjelp til å navigere i et nytt land innenfor alle livsområdene.

Inkludering og mangfold jobber for at tjenestene skal være virkningsfulle for dem det gjelder. Som grunnlag for gjennomføring av introduksjonsprogrammet er alle deltakere involvert og medvirker med å utarbeide sin egen opplæringsplan. For enslige mindreårige flyktninger bosatt i bolig/bofellesskap er det jevnlig husmøter/medvirkningsmøter. Det gjennomføres årlige brukerundersøkelser i kommunen i regi av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Undersøkelsen er laget spesielt for å nå flerspråklige innbyggere.

Avlastning og omsorgstjenester til barn og unge

Avlastning og omsorgstjenester til barn og unge er ansvarlig for de kommunale helse- og omsorgstjenestene til barn og unge under 18 år, samt deres familier. Det fattes vedtak på helse- og omsorgstjenestene etter innkomne søknader fra familiene, enten fra foreldrene eller barnet selv etter fylte 16 år.

Alle som søker helse- og omsorgstjenester, blir invitert på en kartleggingssamtale. Her kartlegges familiens behov og i samarbeid med brukeren blir det vurdert hvilke tjenester som er nødvendige. Brukermedvirkning er en lovfestet rettighet og familiene har rett til å medvirke i tjenesteutformingen.

For å motta pårørendestøtte fattes det vedtak på avlastning og omsorgsstønad. Vilkåret for å få tjenesten er at det skal foreligge særlig tyngende omsorgsarbeid. Det tilbys også opplæring og veiledning til pårørende som ønsker og er i behov av det.

Formålet med de ulike avlastningstjenestene er å gi foresatte/foreldre som har særlig tyngende omsorgsoppgaver nødvendig og regelmessig fritid og ferie, og

mulighet for å delta i vanlige aktiviteter i samfunnet. Noen søker tjenesten for å ha tid til ivaretagelse av søsken til barnet som er på avlastning.

Avlastning og omsorgstjenester til barn og unge tilbyr også tjenester til barn og unge i form av støttekontakt og brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Formålet med støttekontakt er å gi barnet/ ungdommen en mer aktiv og meningsfull fritid. For barn/ungdom med stort hjelpebehov er formålet også å gi større frihet til å styre hjelpen og hverdagen selv, slik at de opplever selvstendighet til tross for sin funksjonsnedsettelse. Ambulerende tjenester gis der det er behov for helsehjelp av helsepersonell. Tjenesten ytes primært i hjemmet og i noen tilfeller på skolen.

For at familiene skal oppleve tjenestene som virkningsfulle, er det vesentlig at tjenestene er forutsigbare. Omfanget på tjenestene skal være i henhold til behovet, at det er brukarmedvirkning, samt at det er god faglig kvalitet på tjenestene.

Avlastning og omsorgstjenester til barn og unge har mottatt tilbakemelding fra pårørende i Brukerrådet at det kan oppleves at det er for "tette skott" mellom tjenestene i oppvekst, og mellom tjenestene i oppvekst og i velferd. Det er blant annet nevnt at det er utfordrende at skolen ikke yter helsetjenester i skoletiden, noe som innebærer at ansatte fra andre virksomheter må inn på skolen i skoletiden for å bistå barnet/ungdommen. Det kan oppleves som stigmatiserende for barnet/ungdommen, samt at det blir flere voksenpersoner å forholde seg til i sin hverdag.

Avlastning og omsorgstjenester til barn og unge skal ivareta og fremme hensynet til barnets beste. Virksomheten legger stor vekt på og ønsker å forbedre arbeidet med å legge til rette for individuelle tjenester som er tilpasset de behovene de skal dekke.

Det sendes jevnlig ut brukerundersøkelse til alle foreldre/ pårørende som mottar tjenester fra virksomheten, den siste i september 2022. Resultatene her kan gi indikasjoner på om tjenestemottaker opplever god kvalitet på tjenestetildeling og på innholdet i de ulike tildelte tjenestene.

Barne- og familietjenesten

Barne- og familietjenesten (BFT), leverer helsetjenester til gravide barn og unge. I tillegg har tjenesten noen hjelpetiltak i samarbeid med barnevernet.

Tjenesteområdene fordeler seg på helsestasjon og jordmortjenester, skolehelsetjenester, psykisk helse- og rustjenester, og fysio- ergoterapitjenester. Barneverntiltakene gis fra samme avdelinger som yter psykiske helse- og rustjenester.

BFT jobber kontinuerlig med utvikling- og forbedringsarbeid. Det identifiseres områder for forbedring, iverksettes forbedringstiltak, evalueres og korrigeres. Til

dette arbeidet benyttes blant annet PDSA forbedringsmodell (Plan, Do, Study, Act). Involvering og brukermedvirkning er viktig i dette arbeidet.

Virksomheten har teamkoordinatorfunksjoner på avdelingsnivå som bidrar til å følge opp faglig utvikling på målområdene, nasjonale føringer og veiledere sammen med avdelingsleder.

Å sikre rett kompetanse er et viktig fokusområde. Alle medarbeidere med direkte brukerkontakt har tilbud om veiledning. Det gis både intern og ekstern veiledning og videreutdanning og kurs i tråd med kommunens rutiner på området og behov i virksomheten.

Virksomheten jobber for aktiv deltakelse på individ- og systemnivå for å sikre at brukere sin stemme høres og brukes i arbeidet.

Tjenesten er aktivt opptatt av å tilpasse seg nye utfordringsbilder og videreutvikler tjenestene i tråd med ny kunnskap, endrede behov og rammebetingelser. I lys av de oppdragene som hvert år gis til virksomhetene, utarbeides og systematiseres dette i virksomhetsplanen med påfølgende tiltak.

Helsestasjonstjenester og jordmortjenester

Helsestasjonstjenesten er et tverrfaglig helsefremmende og forebyggende universelt tilbud rettet mot gravide, barn 0-5 år og deres familie. Tjenesten arbeider kunnskapsbasert og utarbeider og sikrer god praksis gjennom oppdaterte faglige rutiner, i tråd med nasjonale normer og retningslinjer.

Tjenestetilbudet utforskes og utbedres i tråd med samfunnsendringer og brukeres behov. Gjennom ulike prosjekter gis det tiltak til gravide, barn og familier med utvidede og særskilte behov. Målet er å fremme mestring og helse til alle gravide, barn og familier i Asker.

Skolehelsetjenester

Skolehelsetjenesten leverer helhetlige, tverrfaglige, helsefremmende og forebyggende helsetjenester på individ-, gruppe- og systemnivå til skolebarn i Asker kommune. Dette i tråd med veileder for helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Helsedirektoratet).

Psykisk helse og rustjenester

Det psykisk helse- og rusarbeidet til Barne- og familietjenesten (BFT) gis på flere nivåer. Helsestasjonstjenestene og skolehelsetjenesten er her viktige tjenester. For de barna og ungdommene som trenger noe mer, har BFT tilpassede tilbud til målgruppene, både på gruppe- og individnivå. Disse er for tiden organisert i

familie- og nettverkstjenestene. Det arbeides kontinuerlig med utviklingsarbeid, og tilbudene som ytes skal så langt som mulig samsvare med kunnskapsbasert praksis på området. I tjenesteutviklingen samarbeides det med ulike kompetansesentra.

Fysio- ergoterapitjenester

Fysio- og ergoterapitjenesten jobber helsefremmende og forebyggende for barn og unge på individ-, gruppe- og systemnivå. Fysio- og ergoterapeutene arbeider kunnskapsbasert med kartlegging og behandling av barn og unges motoriske og kognitive utvikling og funksjon. Tjenesten bidrar med å utvikle og bedre tjenestetilbudet i tråd med samfunnsendringer og brukers behov.

Satsningsområder i tjenesten er intensiv trening som metode for barn med langvarig oppfølgingsbehov og systematisk tilstedeværelse i skolen. Videre satsning er systematisk deltagelse i ressursteam i barnehagene. Hensikten er å fremme mestring, bevegelsesglede, deltakelse og selvstendighet i hverdagen på barnets ulike arenaer.

5.5.2 Plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer

I henhold til ny barnevernlov (se mer side 15-16) skal alle kommuner utarbeide en plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsproblemer. Det er den samlede innsatsen i kommunen som kan bidra til at barn ikke utsettes for dette, og det er nødvendig at alle som arbeider med barn og unge er i stand til å oppdage og håndtere barn som utsettes for omsorgssvikt. Det legges frem en egen politisk sak om dette, forankret i dette kunnskapsgrunnlaget og Temaplan for oppvekst.

Barneverntjenesten i Asker har utarbeidet en veileder som de har kalt [Verktøy og retningslinjer for samarbeid ved bekymring for at barn utsettes for vold eller overgrep](#) (Hagen, 2017). Veilederen beskriver hvilke rutiner barneverntjenesten jobber etter. Den er også et oppslagsverk for barnehager og skoler om de forskjellige fasene fra man melder en bekymring og til saken enten har fått tiltak eller eventuelt er henlagt. Veilederen inneholder også informasjon om hvilke tegn, utsagn eller signaler som bør gi bekymring. Nedenfor følger et utdrag fra veilederen om forebygging av vold og overgrep. Dette vil også inngå som del av plan for forebygging av omsorgssvikt.

Bekymring for vold og overgrep mot barn starter gjerne hos ansatte i offentlige tjenester som for eksempel skole, barnehage eller helsestasjon. Det er derfor viktig at de ansatte har kunnskap om vanlige tegn og signaler på at barn utsettes for vold eller seksuelle overgrep, og om hvordan man går frem når det oppstår slik bekymring. Videre at det ligger til rette for et godt samarbeid mellom

barnevernstjenesten og øvrige tjenester, både innledningsvis når bekymringen oppstår, og underveis i arbeidet med å sikre barnet rett hjelp til rett tid.

Vold mot barn er når et barn utsettes for noen av de ovennevnte formene for vold direkte, eller når de lever med vold mellom familiemedlemmer.

Overgrep mot barn er enhver seksuell handling, forsøk på seksuell handling, eller eksponering for seksuell handling rettet mot barn - uavhengig av om barnet samtykker. Overgrep mot barn er det samme som seksuell vold.

Konsekvenser av vold og overgrep for barns helse og utvikling

Vold mot barn og unge har potensielt svært alvorlige skadevirkninger. Vold gir ikke skader bare i øyeblikket, men oppleves ofte som en konstant trussel i barnets hverdag. Når volden blir en del av barns tilværelse, røkkes den ved den grunnleggende trygghet som barn behøver for å kunne utvikle seg normalt.

Forskning viser at vedvarende eller gjentatte traumer påført av personer som står barnet nær, eller i kombinasjon med manglende trøst og sensitiv omsorg, påvirker hjernens utvikling. Den organiske skjevutviklingen gir omfattende vansker med regulering på alle utviklingsområder, som igjen øker risikoen betraktelig for ulike psykiske og fysiske sykdommer og vansker (Nordanger & Braarud, 2017, s. 91, ref. i Hagen, 2017).

Alle barn som opplever vold i hjemmet, viser imidlertid ikke de samme symptomene, og konsekvensene varierer med forhold som barnets sårbarhet og alder, kontekstuell livssituasjon, og voldens omfang og art (NOVA, 2011, ref. i Hagen, 2017). Generelt er det likevel klare sammenhenger mellom vold og psykisk og fysisk uhelse, samt nedsatt fungering på områder som læring og sosial kompetanse, som ofte vedvarer over i voksen alder. Å bli utsatt for vold i barndommen øker dessuten risikoen for egen voldsutøvelse.

Risikofaktorer, omfang og utviklingstrekk

Risikofaktorer som øker sjansen for vold mot barn og unge finnes både i barnet selv, hos omsorgspersonene, og i omkringliggende familiær og sosial kontekst. For eksempel er barn med ulike funksjonsnedsettelse eller vanskelig atferd særlig utsatt. Det samme gjelder barn av foreldre med psykiske lidelser, rusproblemer, og/eller egne overgrepserfaringer, og barn som lever i familier med kraftig stress, dårlig økonomi, og/eller begrenset sosialt nettverk. (BLD, Strategi 2014-2017, ref. i Hagen, 2017).

Den enkeltstående faktor som øker risikoen mest for direkte vold mot barn, er at barnet har vært eksponert for vold mellom foreldrene. Enkelte studier finner at halvparten av barn med vitneerfaringer, også blir direkte utsatt (Geffner mfl., 2003,

ref. i Hagen, 2017). En nyere norsk studie fant at sannsynligheten er 14-15 ganger høyere for at ungdom selv er utsatt for vold fra samme utøver, dersom de har sett grov vold mellom foreldrene. Risikoen for vold fra den utsatte forelderen er også vesentlig forhøyet (Mossige & Stefansen, 2016, ref. i Hagen, 2017).

Når det gjelder grov vold mot barn og unge, er det en tydelig kopling mellom levekår og utsatthet. Barn og unge fra familier med dårlig råd, alkoholproblemer og foreldre med ikke-vestlig bakgrunn, har større risiko for å være utsatt enn andre barn og unge. Dette gjelder både det å ha vært direkte utsatt for grov fysisk vold, og det å ha vært vitne til grov fysisk vold mellom foreldrene. Man finner ikke tilsvarende sammenhenger for den mildere volden, som altså ser ut til å være mer tilfeldig fordelt i befolkningen (Mossige & Stefansen, 2016, ref. i Hagen, 2017).

Ifølge den siste forekomststudien av vold og overgrep mot barn og unge, har 21 prosent av ungdom i Norge opplevd fysisk vold fra minst en forelder i løpet av oppveksten. For de fleste dreier dette seg om mindre alvorlig vold, noe som innebærer at de én eller flere ganger har opplevd at foreldrene har lugget, kløpet, dyttet, ristet eller slått dem med flat hånd. Denne formen for vold har hatt en klar nedgang mellom 2007 og 2015, noe som kan tolkes i retning av at samfunnets samlede innsats har ført til en reduksjon i den milde fysiske volden. Når det gjelder den grove fysiske volden (å bli slått med knyttneve, med gjenstand, fått bank eller juling), kan det se ut som om innsatsen har hatt mindre effekt. Omfanget av denne type vold var stabil mellom 2007 og 2015. Resultatene tilsvarer i hovedtrekk det som er funnet i andre studier (Mossige & Stefansen, 2016, ref. i Hagen, 2017).

Arbeidet med å forebygge omsorgssvikt, seksuelle overgrep og vold er svært viktig så tidlig som mulig til barnets beste. I tråd med NOU 2017:12 Svikt og Svik (ref. i Hagen, 2017) er det viktig at medarbeidere får kompetanseutvikling og kan forstå tegnene barn kan ha og hva medarbeidere skal gjøre for å samtale med og hjelpe barnet. Økt kompetanse vil bidra til at flere barn får tidlig og nødvendig hjelp.

5.5.3 Barn som pårørende

Dette kapittelet er hentet fra kunnskapsgrunnlaget til Temaplan Mestre hele Livet – Psykisk helse og rus (2022).

Begrepet barn som pårørende viser i denne sammenheng til mindreårige barn som har en forelder eller et søsken som har rus- og/eller psykisk helseutfordringer.

Barn som lever med foreldre med psykiske lidelser eller rusproblemer har høyere risiko for å utvikle psykiske-, sosiale - og atferdsproblemer. Mange barn vokser opp med mer bekymringer, lojalitetskonflikter, skam, ensomhet og større følelse av ansvar og omsorg enn andre barn. Barna har også større risiko for å oppleve konfliktfylte familieforhold, omsorgssvikt og andre sosiale problemer som dårlige

boforhold og fattigdom. Det er viktig å understreke at mange barn som vokser opp i familier med psykisk sykdom eller rusavhengighet klarer seg bra på tross av dette.

En norsk multisenterstudie (Ruud m.fl., 2015) viser at barn som pårørende blant annet har behov for å snakke om situasjonen sin, få tilpasset informasjon som kan bidra til å forstå foreldrenes sykdom og få hjelp til å bearbeide traumer.

Kartlegging av situasjonen til barn som pårørende er avgjørende for å kunne vurdere behovet deres for informasjon og oppfølging, og er et viktig ledd i å forebygge utvikling av problemer.

Kommunen har plikt til å ha systemer som sikrer oppfølging av barn som pårørende til foreldre eller søken. Helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta barn som er pårørende til foreldre eller søsken er definert i Lov om helsepersonell §10 a. Helsepersonellet skal blant annet avklare om pasienten har mindreårige barn eller søsken og kartlegge barnets informasjons- og oppfølgingsansvar.

Det er en klar og sterk sammenheng mellom negative barndomsopplevelser og dårligere helse og levekår senere i livet. Ustabil og utrygg familietilknytning, belastninger i familien, negative livshendelser og lite sosial støtte er eksempler på faktorer som påvirker barns helse.

Negative barndomsopplevelser gir ikke bare utslag i psykiske helseproblemer som har vært velkjent, men også i kroppslige helseproblemer. Forskning viser at det er en sterk sammenheng mellom negative barndomsproblemer og sykdom i voksen alder (Felitti m. fl., 1998). Det vises til tilstander som KOLS, depresjon og hjerte- og karsykdommer. Negative barndomsopplevelser gir ifølge studien også økt risiko for å utvikle rus- og avhengighetsutfordringer (Bufdir, 2011). Videre fører negative opplevelser fra barndommen til en vesentlig større risiko for dårligere sosioøkonomisk status og høyere dødelighet. Noen av forklaringene kan være at fysiske og følelsesmessige belastninger over tid kan føre til helseskadelig stress som igjen gjør at man har mindre motstandskraft. Konstant stressberedskap gir en risiko for overbelastning. I slike situasjoner kan stresset bli giftig og ha biologiske konsekvenser på sikt (Kirkengen & Næss, 2015).

Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) har vist at nærmere 80 prosent av dem som rapporterer om en vanskelig barndom oppgir å ha to eller flere kroniske sykdommer, mot tilsvarende 45 prosent av dem som sier at de har hatt en god barndom.

En kartleggingsundersøkelse fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS, 2015) har sett på omfang av ulike former for vold, overgrep og omsorgssvikt rapportert fra 16- og 17- åringer. Om lag tre av ti jenter, og fire av ti gutter bekreftet at de hadde vært utsatt for minst en volds- eller

overgrepshendelse. Mødre som har opplevd vold fra en de kjenner har 80 prosent større sannsynlighet for fødselsdepresjon og større sannsynlighet for ikke å amme, eller avslutte ammingen tidligere enn anbefalt (Sørbø m. fl., 2014).

St. meld 26 Framtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet, beskriver utfordringer knyttet til barn som vokser opp i hjem med psykisk helse- eller rusproblemer. Det er om lag 260 000 barn og unge som vokser opp med en eller to foreldre som har så store problemer at det kan gå ut over foreldrefunksjonen. Samtidig vokser rundt 70 000 barn opp med foreldre som har et så stort alkoholkonsum at det kan påvirke barnas familiesituasjon.

Dette viser at familie- og nettverksperspektivet er sentralt i utviklingen av helhetlige psykisk helse- og rustjenester i et livsløpsperspektiv. Det er behov for tverretattlig og tverrsektorielt samarbeid rundt familiene. I psykisk helse- og rustjenesten i Asker ivaretas disse perspektivene blant annet ved at det er utpekt barneansvarlige i alle avdelinger hvor brukerne kan ha barn eller mindreårige søsken som pårørende. Det er utarbeidet funksjonsbeskrivelse for barneansvarlige og egne rutiner og kartleggingsskjemaer for barn som pårørende.

5.5.4 Rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid

I gjennomsnitt har ungdom i Asker et høyt forbruk av rusmidler. Andelen som drikker alkohol i Asker er som i landet for øvrig, men de som bruker alkohol, drikker oftere enn ungdom andre steder i landet. Bruk av cannabis har vært stabilt over noen år i Asker, men er fortsatt over landsgjennomsnitt. Bruk av andre narkotiske midler har hatt en kraftig oppgang siden 2019. For en mer inngående beskrivelse av rusbruken i Asker, se kap. 2.5. På nasjonalt nivå rapporteres høyere bruk hos gutter, blant elever som vurderer familieøkonomi under middels, og blant elever som vurderer egen fysisk eller psykisk helse til å være dårlig/svært dårlig (Bretteville-Jensen m.fl., 2022).

Forslag til rusreform, med spørsmål om avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotikabrukerdoser i Norge, har bidratt til at ruspolitikk har vært mye diskutert de siste årene. I den nasjonale cannabisstudien i 2021, støtter 29 prosent av elevene på videregående skole en endring av dagens cannabispolitikk, der 31 prosent mente cannabisbruk burde bli straffefritt (Bretteville-Jensen m.fl., 2022). Omtrent dobbelt så mange gutter som jenter ønsker en slik endring, og over 70 prosent som selv har erfaring med bruk av cannabis støtter endring. Forarbeidet til rusreformen bidro til endringer i politiets tiltak overfor rusbruk hos ungdom. Et større ansvar er overført til kommunen og deres forebyggende arbeid, noe som gjør det særlig viktig å evaluere og utvikle dette arbeidet i fortsettelsen.

I Asker er SLT-modellen valgt for å samordne rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Forkortelsen SLT står for Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak. Modellen bidrar til å koordinere informasjon, kunnskap og ressurser mellom blant annet kommunen, politi og frivillige organisasjoner for å skape trygge lokalsamfunn som er gode å vokse opp i.

Kommune har valgt to satsingsområder i det rusforebyggende arbeidet:

- Skolen som forebyggende arena
- Involvering av foreldre i det rusforebyggende arbeidet

Skolen skal fremme god helse og bidra til en positiv, personlig og sosial utvikling hos elevene og gjennom dette bidra til å forebygge blant annet rusproblematikk, psykiske problemer og kriminalitet. Det er etablert en ordning med ruskontakter i alle ungdomsskolene, som har et særlig ansvar for det rusforebyggende arbeidet på den enkelte skole. Ungdomsveiledere med høy kompetanse om rus er tilgjengelige for skolene knyttet til både miljøutfordringer og bekymringer om enkeltelever, samtidig som de har informasjon- og holdningsskapende arbeid ut mot alle elevene. Foresatte får årlig informasjon om rusforebyggende arbeid og status om ungdom og rus lokalt. I tillegg forsøker skolene å legge opp til gruppearbeid hvor foreldre kan snakke sammen om temaet ungdom og bruk av rusmidler.

5.6 Bekymringsfullt fravær i barnehager og skoler

Fravær fra barnehage og skole er viktig å forebygge og det å fremme gode rutiner for å følge opp fravær både før det blir bekymringsfullt, men også når det er blitt bekymringsfullt er viktig. Fravær kan være det første tegnet på at barnet eller ungdommen ikke har det bra, at de ikke føler mestring og tilhørighet i fellesskapet.

Elever som har lite sosial støtte er dårligere rustet til å møte utfordrende livssituasjoner, og elever som i mindre grad føler tilknytning til medelever, lærere eller skolemiljøet har større sannsynlighet for fravær og for å avslutte skoleløpet uten vitnemål (Mjaavatn & Frostad, 2014). Elever fra familier der foreldrene har lav sosioøkonomisk status, faller oftere ut av skolen enn andre (Strand & Kindt, 2019). Frafallet fra aktivitet, skole, osv. senere i livet kan begynne i barnehage og grunnskole og derfor er det viktig at kommunens tjenester arbeider for å fremme trivsel, tilhørighet og sosiale relasjoner tidlig i barnas liv.

5.6.1 Bekymringsfullt fravær i barnehagen

Barnehage er frivillig, og det er derfor heller ingen sanksjoner knyttet til manglende eller lavt oppmøte i barnehager. Erfaring viser imidlertid at gode rutiner, forutsigbarhet og fast oppmøte bidrar til gode beskyttelsesfaktorer for barn. God

kvalitet i barnehagen ser ut til å forebygge utvikling av språk- og atferdsvansker over tid, særlig hos sårbare barn (Brandlistuen m.fl. 2015). Videre kan god kvalitet redusere drop-out fra skolen og redusere kriminalitet i tenårene for sårbare barn (Drugli, 2008).

Vanlige årsaker til mye fravær i barnehagen er sykdom, lang reisevei, nabolagsfattigdom, og foreldres holdninger. Det vil si dersom foreldrene har lav terskel for å ta barna ut av barnehagen, og mener at fravær i barnehagen ikke er like viktig som fravær senere i skolen.

Ifølge internasjonal forskning, kan mengden fravær i barnehagen også si noe om mengden fravær videre i skolen. Flere amerikanske studier har vist at fravær på 10 prosent eller mer blant 3-4-åringene henger sammen med høyere skolefravær, dårligere skoleferdigheter og lavere læringsutbytte tidlig i grunnskolen (Ehrlich m.fl., 2014; Ehrlich, Gwynne & Allensworth, 2018; Gottfried, 2014). Dette gjelder også lese- og regneferdigheter, selv når man kontrollerte for sosioøkonomiske forhold.

En studie fra California fant at kun 17 prosent av barna som hadde høyt fravær i barnehagen viste tilfredsstillende leseferdigheter i tredje klasse, mot 64 prosent hos de resterende barna (Attendance Works, 2011). Det finnes også forskning som knytter fravær opp mot spesialundervisning, for eksempel fant en studie fra 2018 at barn med fraværproblematikk over flere år i barnehagen i større grad hadde behov for spesialundervisning for å oppnå grunnleggende leseferdigheter (Ehrlich, Gwynne & Allensworth, 2018).

Forskning viser også at dette problemet er ekstra fremtredende hos barn fra lavinntektsfamilier, og at foreldrene ofte ikke er klar over hvordan fravær kan tære på videre fravær og akademiske prestasjoner (Romero & Lee, 2007). Det er også problematisk fordi barn fra lavinntektsfamilier ofte har mindre ressurser, noe som gjør behovet for oppfølging i klasserommet ekstra stort.

Praksis i Asker

Når det gjelder fravær i barnehagen er det behov for å utarbeide og implementere nye rutiner, da mye fravær er uheldig for barnas utvikling og sosiale kompetanse. Systematikk i arbeidet med bekymringsfullt fravær er særlig viktig opp mot barn i en utsatt livssituasjon. Rutinene bør sees i sammenheng med faser for oppfølging av sårbare barn og unge i Asker kommune.

Det kan være nødvendig med kompetanseutvikling blant medarbeiderne særlig med tanke på foreldresamarbeid, kulturforståelse og begrunnelsene for å arbeide systematisk med fravær og fremme tilstedeværelse. Overgang mellom barnehage og skole og skoleslag imellom vil være viktig i forbindelse med oppfølging og

forebygging av fravær. Det kan være relevant å vurdere organiseringen av grupper for å fremme trygghet hvis noen barn/foresatte er utsatt med tanke på fravær og manglende tilhørighet i barne-/foreldregruppen. Det kan være behov for å organisere personalressurser enda mer fleksibelt enn i dag, slik at det hele tiden er barnas beste som styrer hvordan arbeidet organiseres.

Barnehagene i Asker kommune er også i startfasen med å prøve ut ressursteam i barnehagen. Dette er en drøftningsarena som består av PP-rådgiver og spesialpedagog tilknyttet sonen barnehagen ligger i, samt medlemmer av den enkeltes barnehages eget interne støtteteam. Andre representanter i ressursteam vil også være helsesykepleier, fysio- og ergoterapeut, og eventuelt systemveileder for bekymringsfullt fravær. Dette er i tråd med tidlig innsats, og faser i arbeidet for sårbare barn og unges utvikling.

Hensikten med felles rutiner er å fremme et trygt og godt barnehagemiljø til barnets beste og forebygge og følge opp bekymringsfullt fravær. Derfor må rutinene inneholde beskrivelser av hvordan forebygge, oppdage og handle ved bekymringsfullt fravær.

5.6.2 Bekymringsfullt fravær i grunnskolen

Alt fravær som gjør at eleven henger etter faglig og sosialt er bekymringsfullt. Årsakene til fraværsproblematikk er sammensatte og komplekse. Det kan handle om faktorer hos eleven eller familien til eleven, og det kan grunne i forhold på skolen, enten det er utfordringer i skolemiljøet, eller mangel på struktur og forutsigbarhet. Kompleksiteten øker gjerne i takt med fraværets lengde, og det er derfor viktig at en får kartlagt tidlig utfordringer med fravær, og få koblet på rett hjelp og tiltak.

Som for barnehage, finner også forskning fra skolesektoren at fravær ikke bare predikerer fremtidig fravær, men også fremtidige skoleprestasjoner. En stor kartlegging som ble gjort i forbindelse med et fattigdomsprosjekt i New York, viser at høyt fravær var den viktigste faktoren som påvirket akademiske resultater, og at dette hadde mer å si enn for eksempel andel barn med spesialundervisning, eller andel minoritetsspråklige barn (Nauer f. fl., 2014; Ginsburg, Jordan & Chang, 2014).

Faktisk finner flere at fravær på mellomtrinnet har mer å si for skolerresultater på ungdomsskolen, enn prøveresultater (Allensworth m. fl., 2014). Dette gjelder uansett årsaken til fraværet. Man finner også den samme tendensen uansett sosiokulturell bakgrunn, men det kan se ut som om sammenhengen er enda sterkere hos barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier. Disse er også i utgangspunktet disponert for høyere fravær.

I en stor amerikansk kartlegging av barrierer for deltakelse i skolen, rapporteres at årsaken til fravær er sykdom (92 prosent), transport (53 prosent), og stress, angst, psykisk uhelse og familiære problemer (42 prosent) (Brundage, Castillo & Batsche, 2017). Barna som deltok, fikk også anledning til å selv foreslå tiltak som skulle hjelpe dem å gå glipp av mindre skole. De vanligste svarene var mindre "strenge" skoler (ikke så vanskelige/mye lekser), å forebygge sykdom, og et engasjerende skolemiljø (Brundage, Castillo & Batsche, 2017).

Et høyt nivå av bekymringsfullt fravær kan indikere at det finnes systemiske barrierer som hindrer barn i å komme på skolen på daglig basis. Disse barrierene kan finnes hjemme, i lokalsamfunnet eller på skolen.

Flere amerikanske studier finner at tidlige grep og fokus på å redusere fravær, har betydelig innvirkning - ikke bare på skolens samlede akademiske prestasjoner, men også når det gjelder å fullføre grunnskoleopplæringen og videregående opplæring. Programmer med denne typen fokus har blitt gjennomført med hell, blant annet i New York og Chicago (Nauer f. fl., 2014).

Praksis og rutiner for bekymringsfullt fravær

Oppfølging av fravær i grunnskolen skjer i fem faser (se Figur 5.6.1).

Figur 5.6.1 Prosess for oppfølging av fravær i grunnskolen.

Ved 10 dager/10 prosent fravær, kontakter skole foresatte til elev med fravær. Er det bekymring for eleven, settes nødvendige tiltak inn i samarbeid med foreldre og elev. Er det fortsatt fravær etter 2 uker, bør det kalles inn til en kartleggingssamtale, helst med eleven til stede.

Skolene har etablert Ressursteam som følger med på fraværstall og følger opp elever med bekymringsfullt fravær. I en kartleggingssamtale vurderer man om det er behov for ytterligere henvisninger til Barne- og familietjenesten eller PP-tjenesten. Man kan også bruke tverrfaglig innsatsteam ved behov for å drøfte saker. Samarbeidet rundt elevens fraværsoppfølging skal være god dialog, hyppige møter, fordeling av ansvarsoppgaver og alltid inkludere barnets stemme.

Mange skoler har etablert supplerende opplæringsarenaer for å tilpasse skoledagene for spesielt sårbare barn og ungdom med fare for ytterligere bekymringsfullt fravær. Den alternative skolen kan vurderes for å møte barn med bekymringsfullt fravær som ikke klarer å være i ordinær skole og trenger mer

tilrettelagte arenaer. Det er da behov for en henvisning til PP-tjenesten og en sakkyndig vurdering. Dette skjer i samarbeid med PP-tjenesten.

Det er en styrke i kommunen at direktør for oppvekst og kommunalsjef for skole prioriterer dette som tema i ledermøter, i rapportering og ved å ha dedikerte ressurser for å veilede og koordinere innsatsen. Samtidig er det komplisert å samordne alle tiltak, så det vil være nødvendig å systematisere dem ytterligere. Erfaringsmessig kan det ta for lang tid før man finner frem til rett tiltak for den enkelte elev/familie. I enkelte saker er det hele familien som trenger hjelp, og rutinene må gjennomgå slik at familieperspektivet tas enda mer inn i kommunens praksis knyttet til fravær. Det er også behov for at rutinene gjennomgå med tanke på tidspunkt for når andre fagressurser enn skolens skal inn i arbeidet.

Noen grupper barn og ungdommer har større sannsynlighet for å få et bekymringsfullt fravær. Det kan dreie seg om medfødte utviklingsforstyrrelser, mobbing, manglende mestringsfølelse, foresattes økonomi, psykiske helse og rusbruk. Det er viktig at ansatte i skolen har kompetanse om risikoer for fravær og hvordan de kan imøtekomme de ulike utfordringene. Det kan være aktuelt å vurdere enda flere yrkesgrupper inn i skolen med tanke på å møte barn og unge på en hensiktsmessig måte når det gjelder deres helse, mestring og opplevelse av å høre til.

Oppfølging av elever med alvorlig skolefravær over lengre perioder, har behov for et tverrfaglig hjelpetilbud opp mot fysisk og psykisk helse, samtidig som foresatte får nødvendig veiledning og støtte. Utformingen av dette ses på av en tverrfaglig sammensatt faggruppe, initiert av direktør for oppvekst.

5.7 Kvalitetsarbeid i skolen

5.7.1 Resultatkvalitet

Opplæringsloven § 13-3e (1998) beskriver en plikt for kommune og fylkeskommune å arbeide med kvalitetsutvikling ved å ha et forsvarlig system for å følge opp resultatene fra nasjonale kvalitetsvurderinger. Det utarbeides årlige rapporter om tilstanden i skolen knyttet til læringsresultat, frafall og læringsmiljø. Skoleeier skal også sørge for at skolene jevnlig vurderer i hvilken grad skolen når de målene som er fastsatt i LK20, og at elever involveres i denne vurderingen.

Utdanningsdirektoratet har veiledninger knyttet til skolene og kommunenes kvalitetsarbeid, og samler sentrale nøkkeltall både på kommune og skolenivå som er åpent tilgjengelig. Disse tallene ligger til grunn for kvalitetsutviklingen på skole- og kommunenivå.

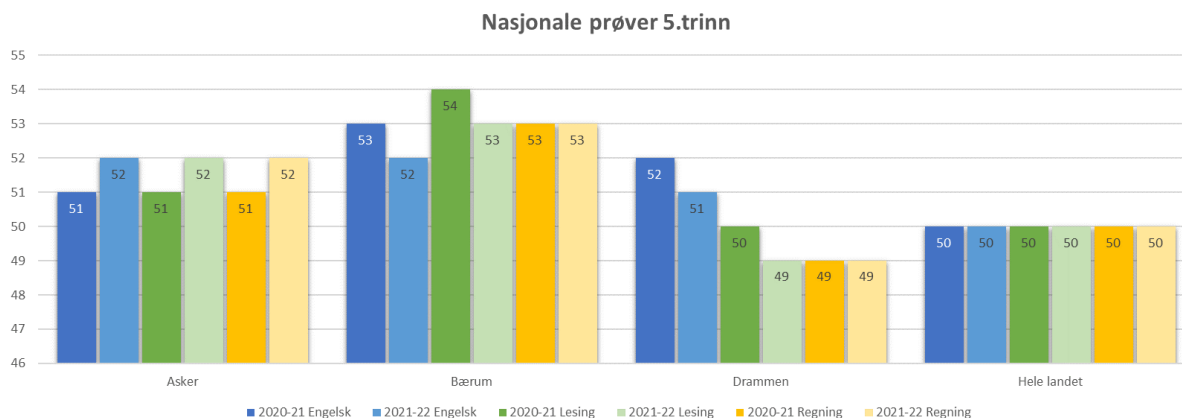
Det er fastsatt i opplæringsloven at det skal utarbeides en årlig rapport om tilstanden i grunnopplæringen.

Målet er å bidra til økt oppmerksomhet om kvaliteten i skolen. En slik rapport er også hjemlet i kommuneloven §§ 25-1 og 25-2 (1993), og er en sentral brikke i internkontrollen. Tilstandsrapporten skal omhandle læringsresultater, læringsmiljø og frafall. Rapporten drøftes av skoleeier, det vil si kommunestyret.

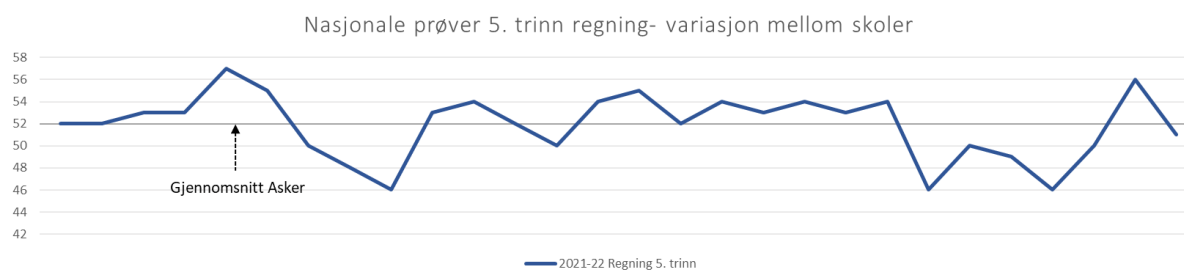
Tilstandsrapporten presenterer data og refleksjoner som kan styrke dialogen mellom skoleeier, skoleadministrasjon og skoleledelse om kvaliteten og satsningsområdene i skolen. Utdanningsdirektoratet beskriver på sine sider at tilstandsrapporten i flere kommuner er omdøpt til kvalitetsmelding. Dette for å bedre få frem hva dokumentet skal bidra til.

Resultatkvalitet i askerskolen

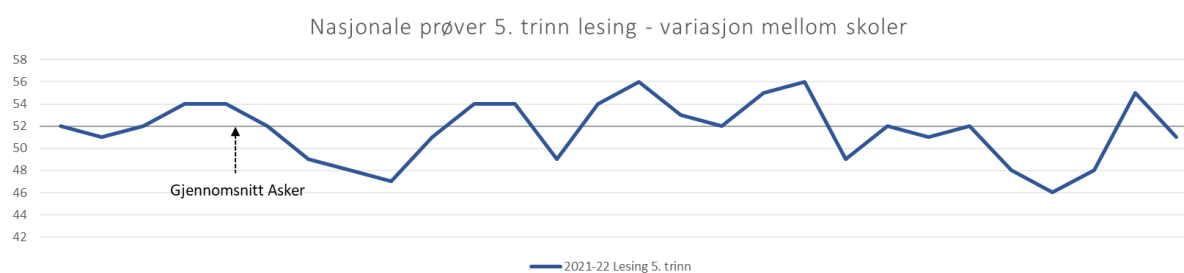
Elevene i askerskolen har faglige resultater som ligger jevnt over det nasjonale gjennomsnittet (se Figur 5.7.1), og andelen som gjennomfører og består videregående ligger stabilt over nasjonalt nivå. Det er imidlertid store sprik i resultatene (se Figur 5.7.2 og 5.7.3). Fallhøyden kan derfor oppleves stor for dem som ikke mestrer så bra.

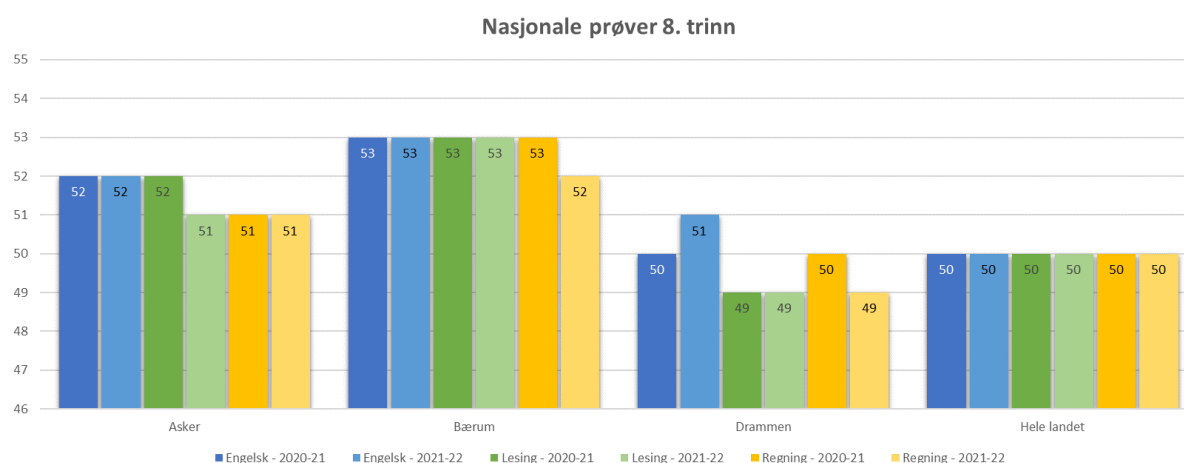
Figur 5.7.1 Resultater fra de nasjonale prøvene på 5. trinn i engelsk, lesing og regning fra Asker, Bærum, Drammen og Norge.

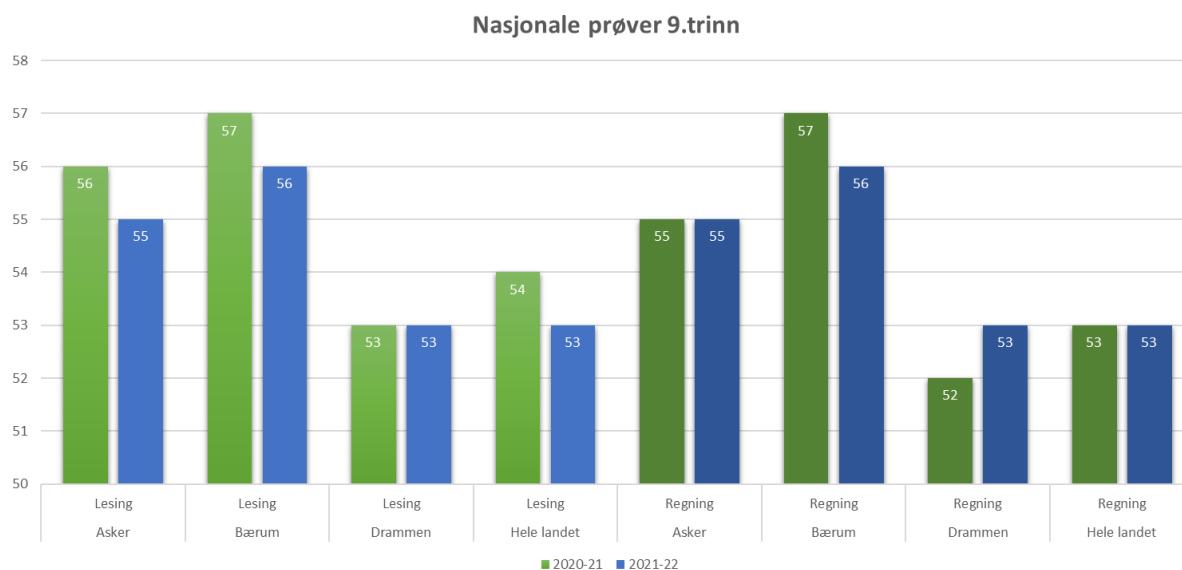
Figur 5.7.2 Variasjon mellom skoler på nasjonale prøver i regning skoleåret 2021-2022.

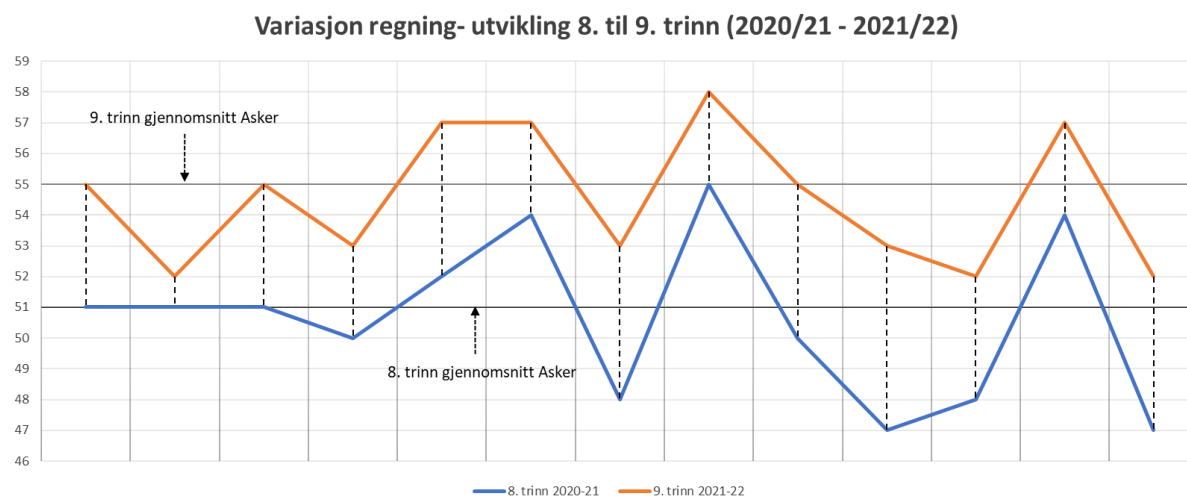
Figur 5.7.3 Variasjon mellom skoler på nasjonale prøver i lesing skoleåret 2021-2022.

Figur 5.7.4. Resultater fra de nasjonale prøvene på 8. trinn i engelsk, lesing og regning fra Asker, Bærum, Drammen og Norge.

Figur 5.7.5 Resultater fra de nasjonale prøvene på 9. trinn i lesing og regning fra Asker, Bærum, Drammen og Norge.

5.7.2 Prosesskvalitet

Man kan snakke om god standard og god kvalitet innen nær sagt alle områder av skolen. For at elevene skal trives og bruke hele sitt potensiale i sin utvikling, er det viktig med gode rutiner, gode systemer og ikke minst at eleven opplever skolehverdagen som inkluderende. God kvalitet kan bety

- at alle elever opplever at undervisningen er tilpasset, uavhengig av elevens faglighet
- at det å være på skolen oppleves som trygt og inkluderende
- at man finner konstruktive løsninger på komplekse problemer
- at kommunikasjon mellom skole og hjem er konstruktiv og til elevens beste
- at skolen oppfattes som et viktig bidrag til et godt nærmiljø
- at skolens økonomiske rammebetingelser utnyttes på en effektiv og god måte

Den internasjonale studien TALIS (Teaching and Learning International Survey) er en undersøkelse av læreres og skolelederes yrkeshverdag og arbeidsbetingelser. Norge har deltatt i TALIS i 2008, 2013 og 2018. Den neste gjennomføringen av undersøkelsen er i 2024. Formålet med Norges deltagelse er å få mer kunnskap om læreres og skolelederes holdninger til og opplevelse av undervisningen og læringsmiljøet på skolene. Undersøkelsen gir kunnskap om hvilke muligheter og behov norske lærere har for faglig og profesjonell utvikling, og om hvordan deres ledere fremmer dette.

TALIS 2018 viser en positiv utvikling for lærere på ungdomstrinnet når det gjelder å ha tydelige intensjoner, god klasseledelse og legge til rette for kognitive utfordringer til elevene (Thronsdén m.fl., 2019). Norge ligger imidlertid under det internasjonale gjennomsnittet når det gjelder å gjøre undervisningen relevant og nyttig.

Digitalisering

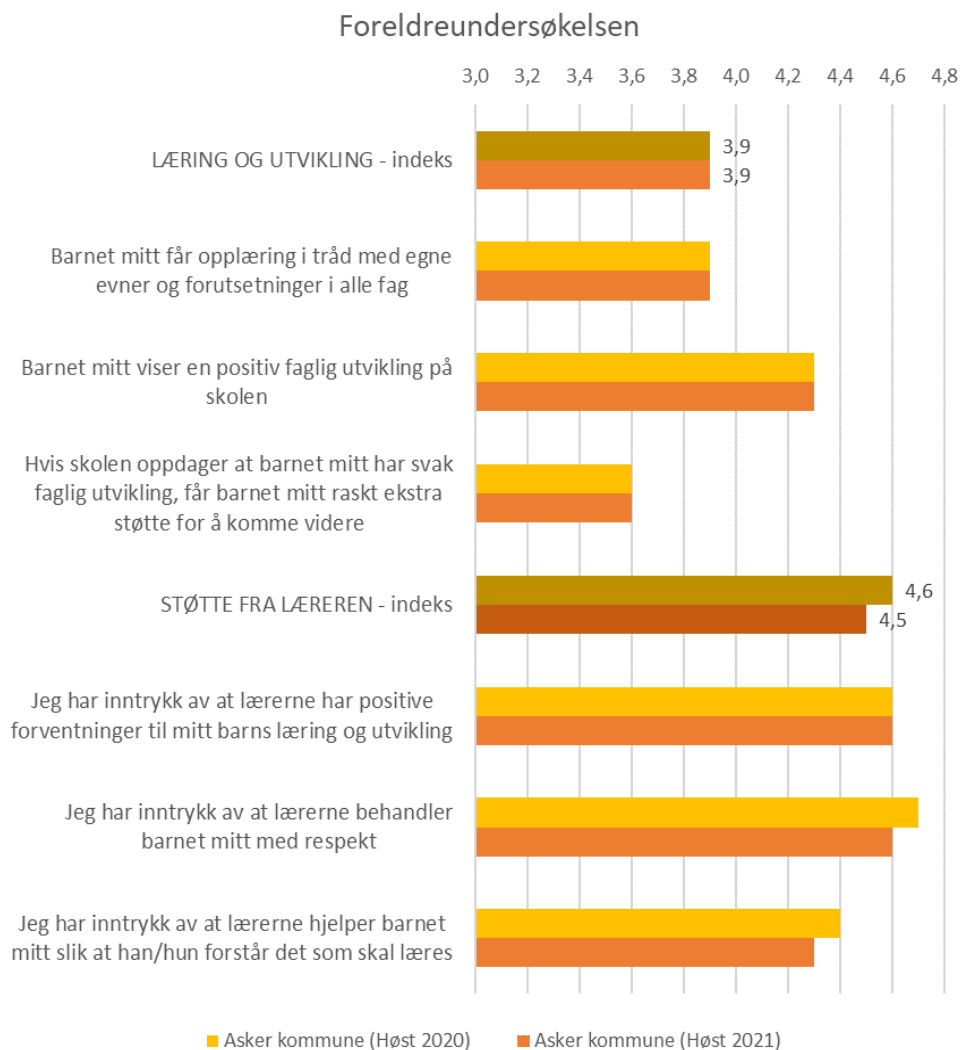
Mye læring skjer med bruk av digital teknologi, og Asker har en ambisjon om å utnytte potensialet i å bruke digital teknologi i læring. Rapporten fra *Digital læringsanalyse* (Kunnskapsdepartementet, 2022a) trekker fram tre overlappende hensikter med å bruke digital teknologi i læringsprosesser: Læringsprosessene kan bli mer effektive og virkningsfulle. Fag og teknologibruk er blitt mer integrert, slik at en i større grad må lære fagene med bruk av teknologi. I tillegg vil det å anvende teknologi i de ulike fagene, øke digital kompetanse som er viktig i seg selv (Kunnskapsdepartementet, 2022a).

Økt bruk av digitale hjelpemidler i barnehage og grunnskole fører til at det samles inn og behandles store mengder informasjon om barna, inkludert mange personopplysninger. Barna har i liten grad mulighet til å velge bort de digitale

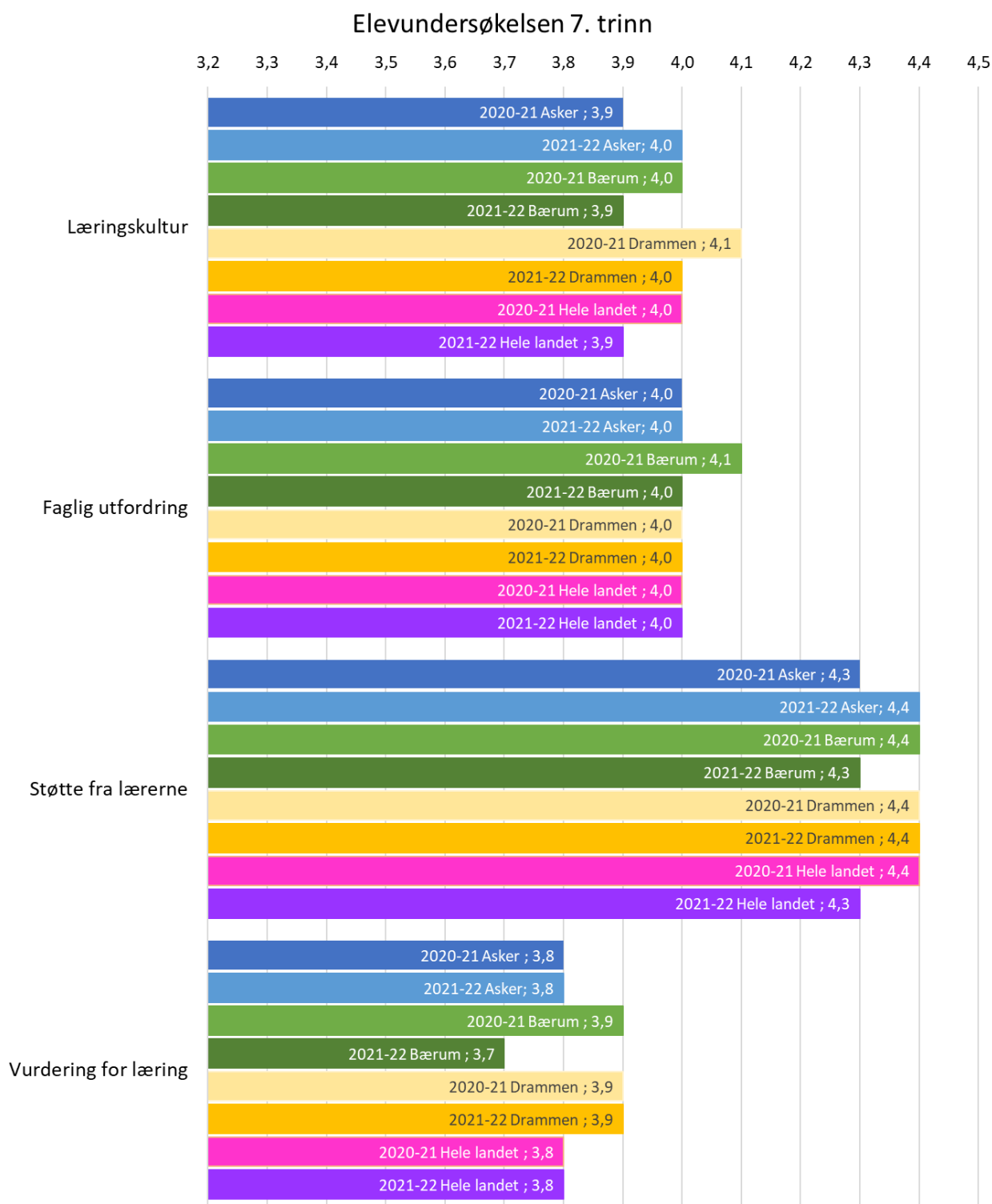
løsningene, noe som stiller strenge krav til personvern ved bruk av disse verktøyene. Aktørene som leverer digitale verktøy er ofte internasjonale teknologiselskaper, hvor skolene vanskelig kan påvirke deres behandling av personopplysninger. Personvern i barnehage og skole innebærer at foreldre og barn skal vite om og ha kontroll over hvordan opplysninger om barna blir brukt. For elever i skolen inkluderer det også en opplæring i personvern, som en forutsetning for helhetlig forståelse av digitalisering (NOU 2022:11 (2022)).

Prosesskvalitet i askerskolen

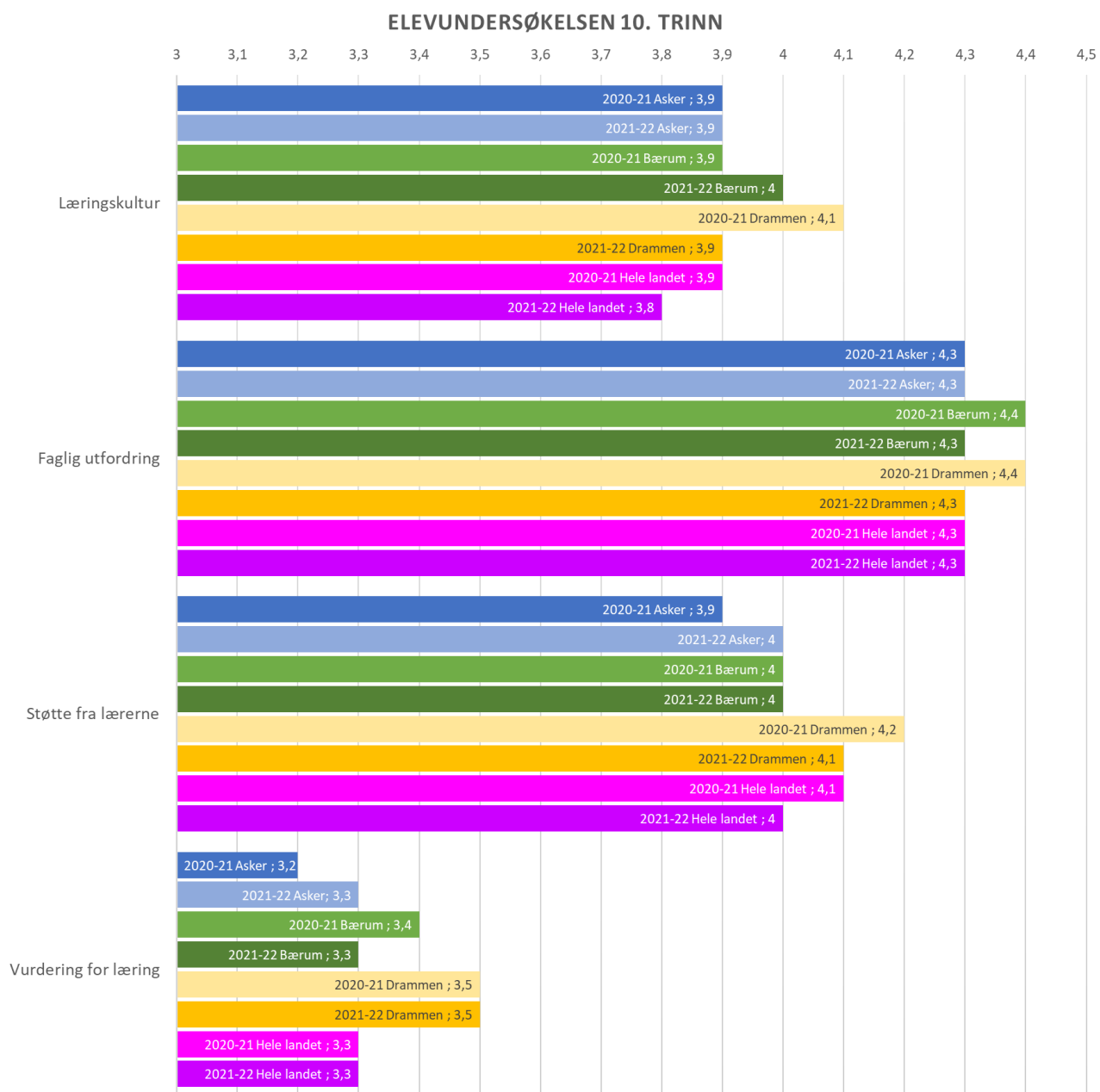
Hva er elevenes opplevelse av kvalitet i opplæringen? Både Elevundersøkelsen og til dels Foreldreundersøkelsen, har som mål å kartlegge blant annet dette.

Figur 5.7.8 Foreldrenes opplevelse av kvalitet i opplæringen.
Foreldreundersøkelsen 2021.

Figur 5.7.9 Elevenes opplevelse av kvalitet i opplæringen. Elevundersøkelsen 2021, 7. trinn.

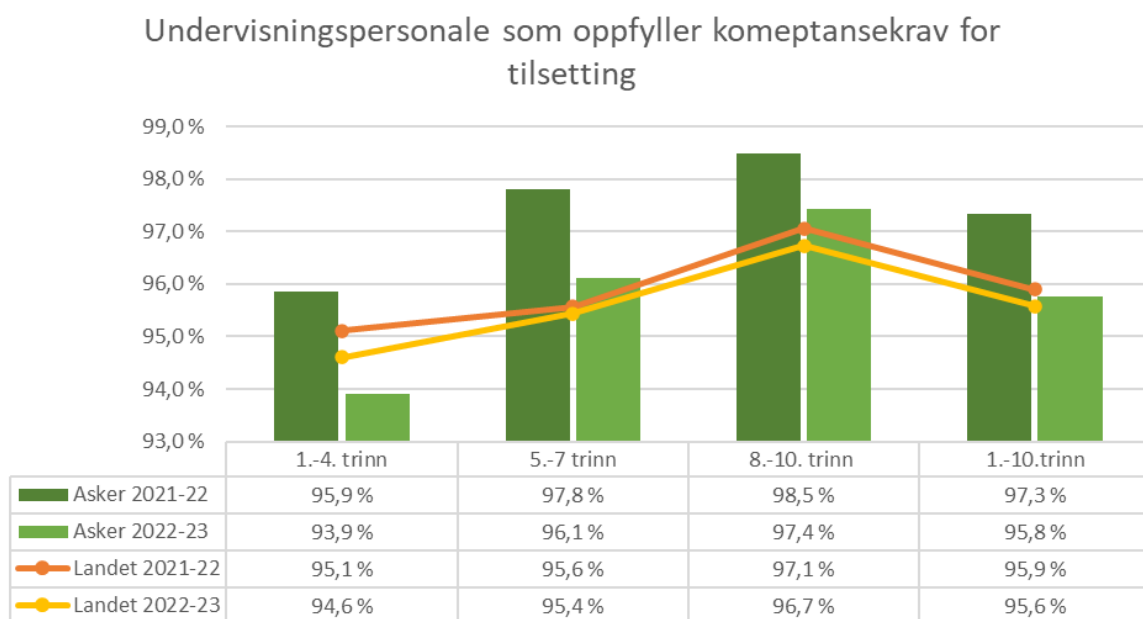

Figur 5.7.10. Elevenes opplevelse av kvalitet i opplæringen. Elevundersøkelsen 2021, 10. trinn.

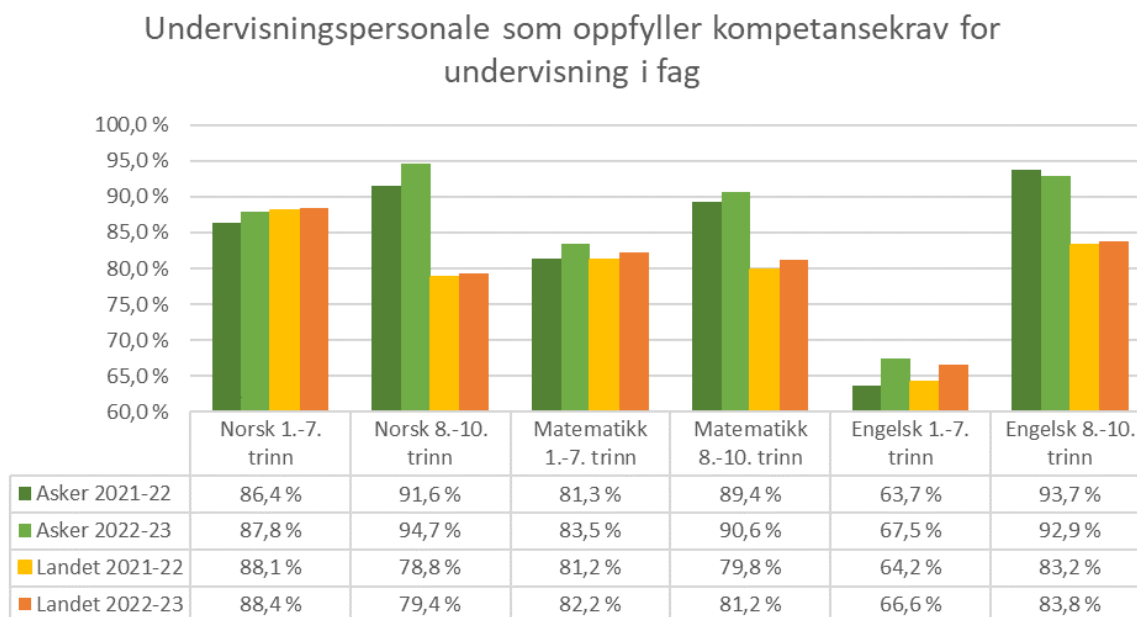
5.7.3 Strukturkvalitet

For å sikre faglige fordypning hos Asker sine lærere, og etter hvert også for å møte kompetansekravene for undervisning i fag, har Asker kommune siden 2009 hatt lærere i videreutdanning gjennom den statlige ordningen *kompetanse for kvalitet*. Så langt har ca. 40 prosent av Asker sine lærere tatt en videreutdanning, og dette skoleåret er det 63 lærere som tar videreutdanning.

I forskrift til opplæringsloven § 14-2 og § 14-3 (1998) er det beskrevet hvilke kompetansekrav lærere i barneskolen og ungdomsskolen må oppfylle for å undervise i basisfagene på barneskolen, og i de fleste fag på ungdomsskolen. Dette kravet gjelder for lærere utdannet etter 1. januar 2014. Slik det ligger i forskriften i dag, vil kompetansekravene i undervisning i fag fra 2025 også gjelde for lærere utdannet før 2014. Sittende regjering (2021) er imidlertid i prosess med å endre forskriften slik at kompetansekravene ikke skal omfatte lærere utdannet før 2014.

Figur 5.7.11. Kompetanse hos undervisningspersonale i grunnskolen, tall for Asker og Norge.

Figur 5.7.12 Fagkompetanse hos undervisningspersonale i grunnskolen, tall for Asker og Norge.

5.8 Skolefritidsordningen som del av skole og barnas fritid

Rammeplan for SFO er en nasjonal forskrift og trådte i kraft 1. august 2021. Planen gjelder for arbeidet i SFO og skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, og gi barna omsorg og tilsyn. Dette følger av opplæringsloven § 13-7.

I henhold til rammeplanen skal arbeidet med å utvikle kvaliteten i innholdet og arbeidsmåtene gjøres ved å lytte og ta hensyn til det barna selv formidler om sin opplevelse av fellesskapet.. Et godt og tillitsfullt samarbeid mellom SFO og hjemmet er grunnleggende for kvaliteten, og SFO skal legge til rette for at foreldrene kan bidra i kvalitetsutviklingsarbeidet.

Det skal legges til rette for at SFO har muligheter til å planlegge og evaluere virksomheten, drive kompetanseheving og reflektere over innhold og arbeidsmåter. En viktig del av arbeidet med kvalitetsutvikling er at personalet, med bakgrunn i sine erfaringer fra det daglige arbeidet i SFO og gjennom observasjon av barns daglige lek og aktiviteter, kan reflektere og utvikle sin kompetanse og videreutvikle virksomhetens praksis.

Kvalitet i SFO i Asker

Alle barn i Asker skal oppleve et SFO-tilbud i tråd med den nasjonale rammeplanen. Det legges til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i barnas alder, funksjonsnivå og interesser. Leken skal ha og har stor

plass i SFO, og alle barn skal få mulighet til å delta aktivt i leken og oppleve mestring.

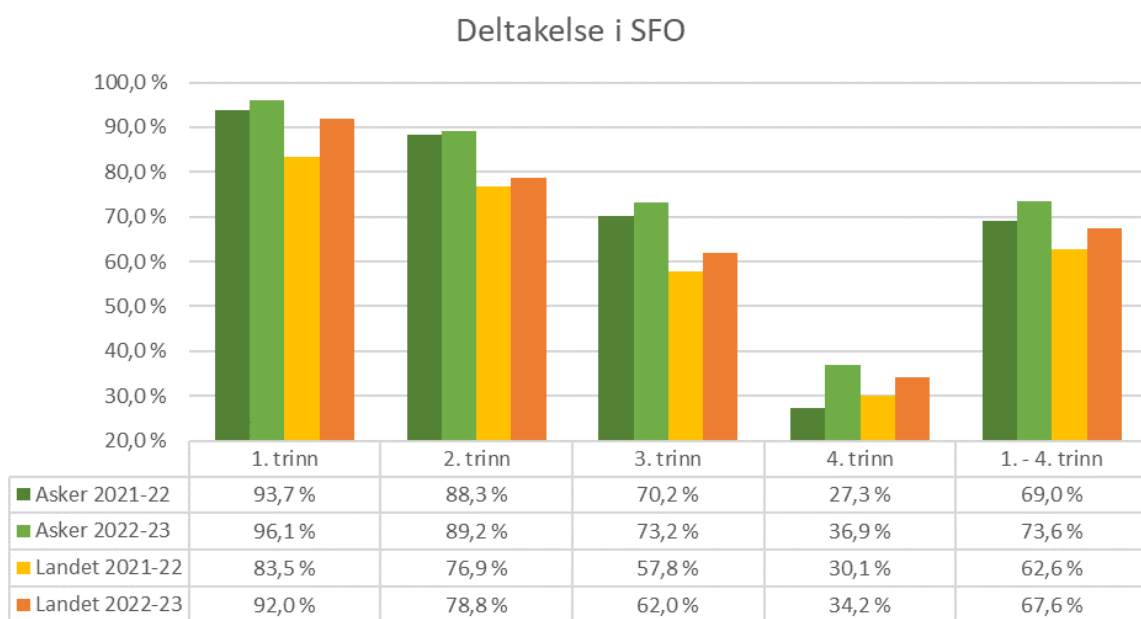
Rammeplanen gir rom for lokale variasjoner, satsinger og planer. I Asker har alle barna et ukentlig tilbud om idretts-SFO, friluft-SFO og kultur-SFO.

Idretts-SFO og friluft-SFO har varierte aktiviteter, leker og idretter i gymsalen og i skolens nærmiljø. De voksne planlegger, inspirerer og motiverer til at alle er med.

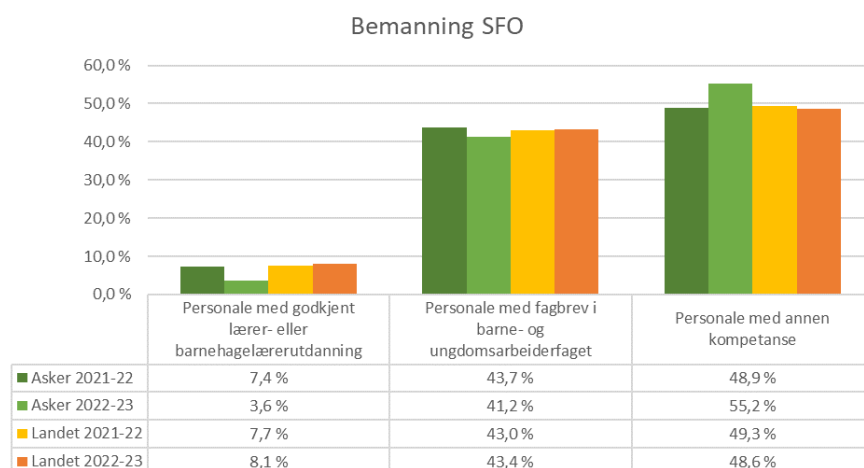
Kultur-SFO er et tilbud med varierte kulturopplevelser og -verksteder. De voksne planlegger, inspirerer, motiverer og gjennomfører kulturaktiviteter og verksteder med barna.

SFO-ansatte i Asker får tilbud om kompetanseheving, slik at de kan gjennomføre aktiviteter og god praksis på egen skole. Bruk av frivillighet og eksterne samarbeidspartnere er også en ressurs i SFO-tilbudet.

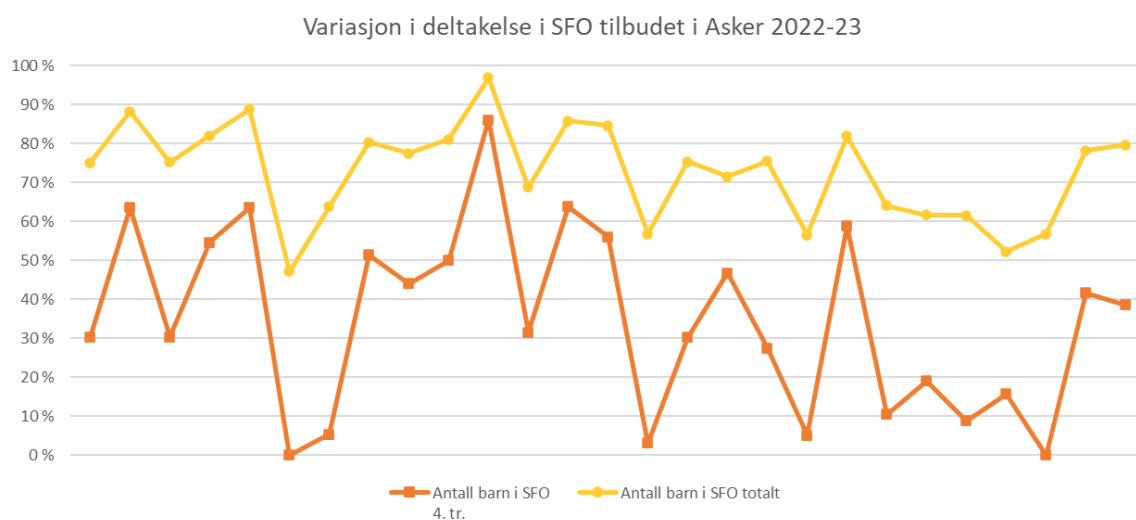
Figur 5.8.1 viser en oversikt over deltakelse i SFO i Asker, mens Figur 5.8.2 viser bemanning fordelt på utdanning. Figur 5.8.3 viser variasjon i deltakelse mellom de ulike barneskolene i Asker.

Figur 5.8.1. Deltakelse i SFO i Asker.

Figur 5.8.2. Bemanning og kompetanse i SFO i Asker kommune.

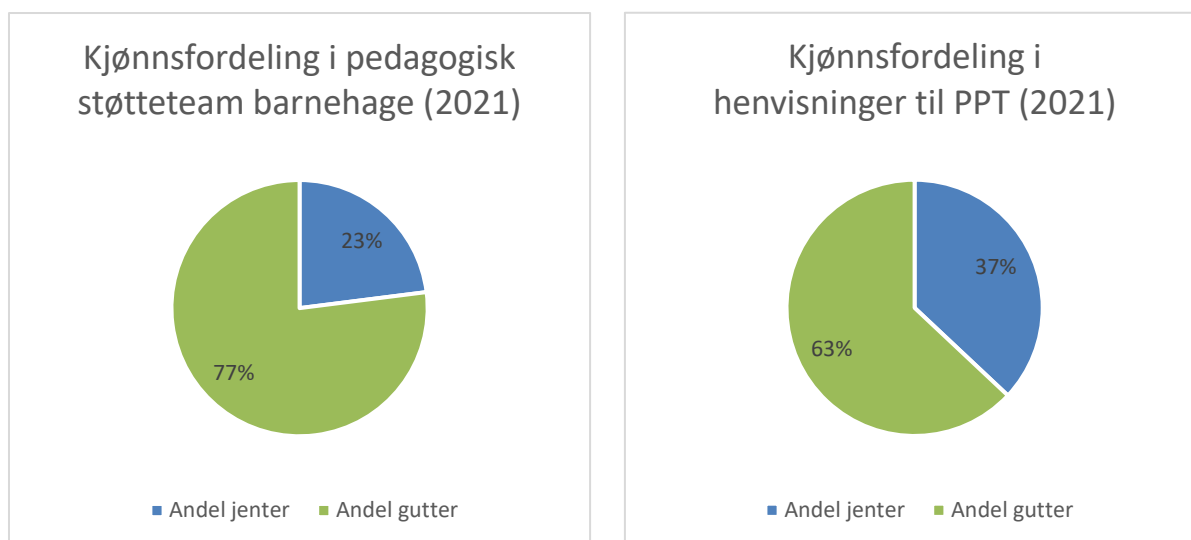
Figur 5.8.3. Variasjon i SFO-deltakelse fordelt på de ulike barneskolene i Asker kommune

6. Kjønnforskjeller i oppvekst

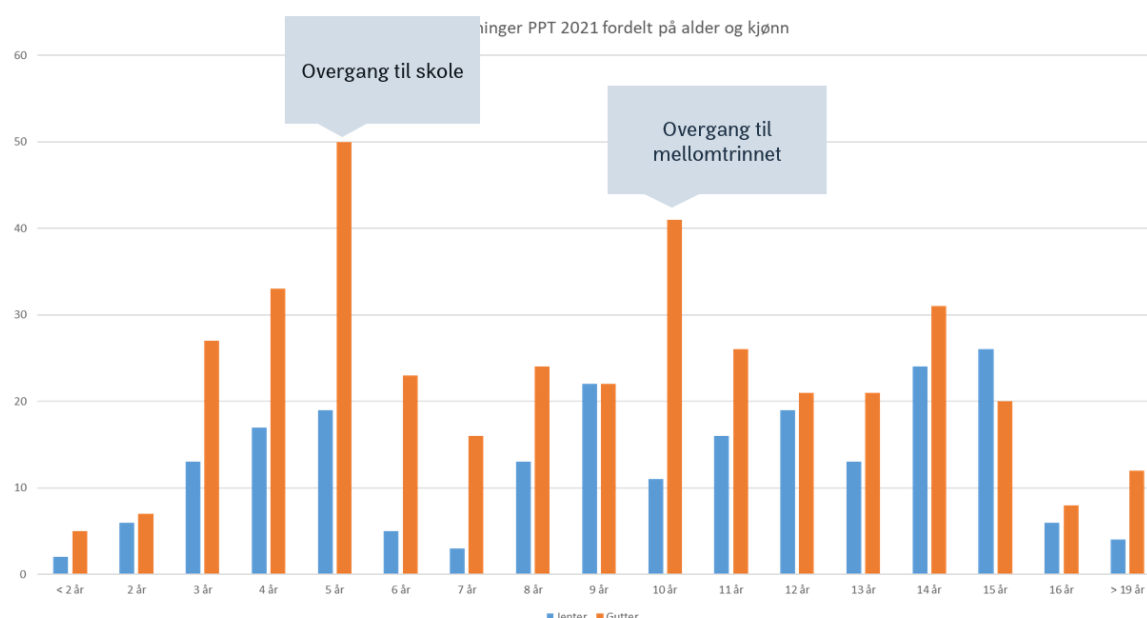
Av tilgjengelig statistikk og undersøkelser i vår kommune ser vi at det finnes store kjønnforskjeller innen de fleste aspekter av barns oppvekst. Hvis vi ser på alle fasene i en oppvekst, fordeler utfordringene seg ulikt for kjønnene. Guttene er overrepresentert hos BUP og PP-tjenesten allerede i barnehagen. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner dukker opp i løpet av skolegangen, og blir sterkere utover i grunnskoleløpet. Jentene behøver også mindre tilrettelegging gjennom skoleløpet, og fullfører videregående i større grad. Likevel ser vi at jentene har større utfordringer knyttet til livskvalitet, psykisk uhelse og dårlig søvn. Dette speiler i stor grad det nasjonale bildet. Opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse (Prop. 121 S) omtaler økningen i psykiske plager blant unge jenter, og setter dette i sammenheng med skolestress, kroppspress og sosiale medier. Spesielt trekkes skolestress og press frem som en viktig faktor, ikke bare det vedvarende presset ungdommen opplever i hverdagen, men også et mer langsiktig press knyttet til utdanning og videre karriere. Ungdata (både nasjonalt og lokalt) viser at langt flere jenter enn gutter opplever skolerelatert press. Flere kommuner har allerede satt i gang prøveprosjekter med mål om å redusere skolestress blant elevene. Tiltakene som testes ut er leksefri skole, mindre lekser og prøver, og innføring av felles standard for lekser og innleveringer.

6.1 Kjønnforskjeller i tjenestene til barn og unge

Allerede i barnehagen ser vi store forskjeller i tjenestebehovet til gutter og jenter i Asker kommune. Dersom vi ser på antall henvisninger til pedagogisk støtteteam barnehage (se Figur 6.1.1), ser vi at under 25 prosent av henvendelsene gjelder jenter. Når det kommer til PP-tjenesten, er jenteandelen noe større (37 prosent. Se Figur 6.1.2), men fremdeles er det en veldig stor andel av gutter som henvises. Dersom vi bryter ned henvisningene på alder, ser vi et interessant bilde hvor antallet henvisninger skyter i taket rundt de viktige overgangsperiodene i oppveksten (Figur 6.1.3). Det som er interessant er at denne økningen utelukkende er drevet av gutteandelen. Det kan altså se ut som at overgangsfasene er ekstra krevende for guttene. Alternativt blir guttene møtt med nye/andre krav når de for eksempel begynner på skolen, noe som gjør at antallet henvisninger øker.

Figur 6.1.1 og 6.1.2 Henvisninger til pedagogisk støtteteam og PPT fordelt på kjønn.

Figur 6.1.3 Pedagogisk psykologisk tjeneste – henvisninger brutt ned på år og kjønn.

Barne- og familietjenesten (BFT)

Forekomsten av ulike plager kan være ulik hos gutter og jenter, og variere mellom aldersgrupper. Generelt ser man at henvendelser til inntak fordeler seg slik at det i større grad rapporteres om internaliseringsvansker hos jenter og eksternaliseringsvansker hos gutter.

Hos BFT i Asker opplever de ansatte at det er store kjønnsforskjeller når det gjelder å oppsøke hjelp og å ta imot hjelp. I Barn, familie og inkludering er det etablert et godt samarbeid mellom Barne- og familietjenesten, PP-tjenesten, Barnevernet og

BUP. Disse har felles dialogbaserte inntak, der de i fellesskap vurderer barn, ungdom og familier som har behov for oppfølging. Dette sikrer at innbyggerne får hjelp på rett nivå og av rett instans, og at det ikke tar unødvendig tid før en får hjelp.

6.2 Kjønnforskjeller i barnehager og skoler

Bemanning i barnehager og skoler

Når det kommer til bemanning i barnehagene, er det en overveiende stor andel kvinner som arbeider i barnehagene, både nasjonalt og lokalt i Asker. Nasjonale tall fra Utdanningsdirektoratet (2021) viser at 1 av 10 ansatte i norske barnehager er menn. Menn utgjør 10 prosent av barnehagestyrerne, 10 prosent av de pedagogiske lederne og 10 prosent av annen grunnbemanning. I Asker kommune er de tilsvarende tallene at menn utgjør 11 prosent av barnehagestyrerne, 10 prosent av de pedagogiske lederne, og 12 prosent av annen grunnbemanning. Samlet sett i barnehagens grunnbemanning har Asker kommune 11.7 prosent mannlige årsverk, som er noe høyere enn det nasjonale snittet.

Forskjellene i bemanning er ikke like stor i skole som i barnehage. På landsbasis er i overkant av 25 prosent av lærerne menn. Situasjonen i Asker er nesten tilsvarende som landet, med i overkant 24 prosent mannlige lærere. For ansatte i SFO er kjønnforskjellene litt større både på landsbasis og i Asker, men her skiller Asker seg mer fra landet. Andel menn i SFO er 21 prosent for landet, mens det i Asker er 16 prosent menn ansatt i SFO.

Det er behov for mer kunnskap om hvilke konsekvenser kjønnforskjeller i bemanning har for barns utvikling. Det vi vet, er at å ha ansatte av begge kjønn kan gjøre det pedagogiske mulighetsrommet større, og bidra positivt til arbeidsmiljøet i både barnehager og skoler. Det er også viktig for barna å ha gode rollemodeller av begge kjønn.

Skole

Nasjonalt vet vi at det er tydelige forskjeller mellom kjønnene på alle nivåer i opplæringen NOU 2019:3 (2019). I undersøkelser hvor man har målt språkferdigheter, numeriske ferdigheter og sosiale ferdigheter, viser det seg at jenter allerede i førskolealder har bedre utholdenhet både når det gjelder å sitte i ro og konsentrere seg, og når det gjelder det sosiale spillet. Jenter har også bedre språkforståelse allerede før barna begynner på skolen, mens gutter har bedre romforståelse enn jenter NOU 2019:3 (2019).

I Asker ser vi også at det generelt er jentene som har de beste skoleresultatene. For elevene som går ut av grunnskolen er det en kjønnforskjell på 4,2 grunnskolepoeng i jenters favør i Asker (Nasjonalt er dette tallet 4,5). Nasjonale

prøver (5., 8. og 9. trinn) viser at i løpet av skoleløpet er jenter sterkere på lesing, mens gutter skårer bedre i regning. Engelsk har de siste årene variert mer, men her er det likere mellom kjønnene. I standpunkt skårer jenter bedre i alle de tre fagene.

Askerelevenes opplevelse av skolehverdagen (Elevundersøkelsen) er forholdsvis lik. Guttene rapporterer at de er litt mer fornøyde enn jentene på de fleste indeksene, og på "vurdering for læring" rapporterer guttene tydeligst mer tilfredshet enn jentene. På "motivasjon", "faglige utfordringer" og "støtte hjemmefra" er jentene mer tilfredse enn guttene.

Videregående opplæring og høyere utdanning

I Asker kommune er det betydelig færre gutter enn jenter som fullfører videregående opplæring. De siste tallene viser at 79 prosent av guttene og 87 prosent av jentene fullførte. Tar man hensyn til foreldrenes utdanningsbakgrunn blir forskjellen mellom kjønnene større jo lavere utdanning foreldrene har. Blant gutter som har foreldre med grunnskoleutdanning fullførte kun 56 prosent av guttene mot 69 prosent av jentene.

På mange studier med høye karakterkrav er kvinneandelen høy, og kvinner er i solid flertall når det gjelder studier innen medisin, jus, psykologi, veterinær, odontologi og farmasi. I de akademiske toppstillingene er det fremdeles en overvekt av menn. Blant unge voksne i alderen 30–39 år er andelen kvinner med høyere utdanning 57 prosent mot 40 prosent blant menn (NOU 2019:3 (2019)). Ifølge SSB vil kjønnsforskjellene fortsette å øke slik at vi i 2040 kan forvente at 61 prosent av menn og 89 prosent av kvinner i arbeidsstyrken vil ha høyere utdanning (NOU 2019:3 (2019)).

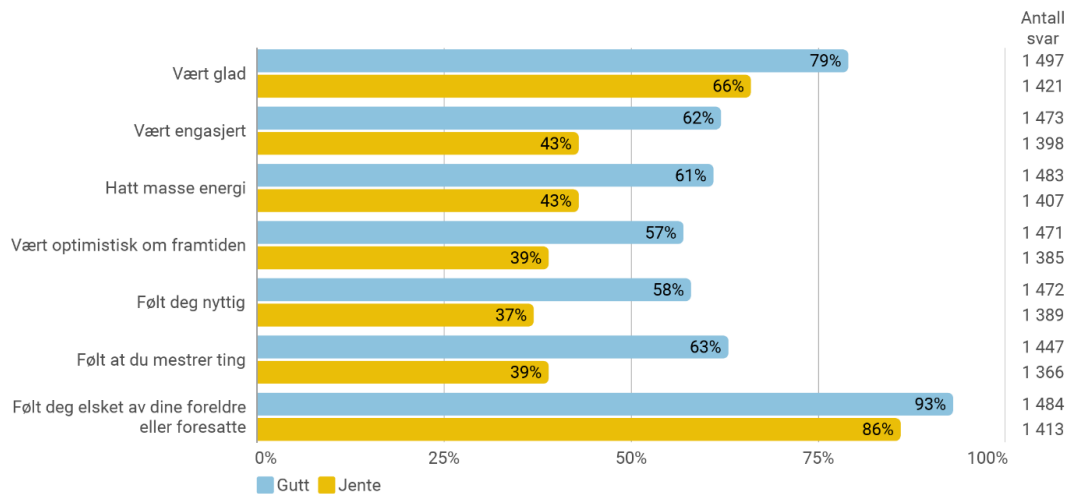
6.3 Livskvalitet, fysisk og psykisk helse

På grunn av stort omfang og høy svarprosent, gir Ungdata-undersøkelsen oss et unikt bilde inn i barn og unges liv, og kan fortelle oss mye om hvordan barn og unge i kommunen vår møter omgivelsene sine. Ungdata-undersøkelsen viser oss også veldig tydelig hvordan jenter og gutter opplever og møter omgivelsene sine ulikt. Ungdatatallene for Asker kommune 2022 avdekker store gap i opplevd fysisk- og psykisk helse, samt bruk av helsetjenester. Vi vet at belastninger i form av psykiske helseplager, dårlige matvaner og dårlig søvn, kan påvirke langt ut i voksenlivet. Denne kunnskapen er derfor viktig slik at alle, uavhengig av kjønn, kan møtes på de utfordringene de har, motta et likeverdig tilbud, og få de samme mulighetene videre i livet.

Her følger en oppsummering av de viktigste kjønnsforskjellene vi finner i Ungdata 2022.

6.3.1 Datagrunnlag (Ungdata ungdomsskole)

Guttene rapporterer generelt sett høyere livskvalitet enn jentene se Figur 6.3.1. På påstanden "Jeg liker meg selv slik jeg er" er det 65 prosent jenter som sier seg enig, mens andelen gutter er 87 prosent.

Figur 6.3.1 Livskvalitet fra Ungdata for ungdomsskole (2022).

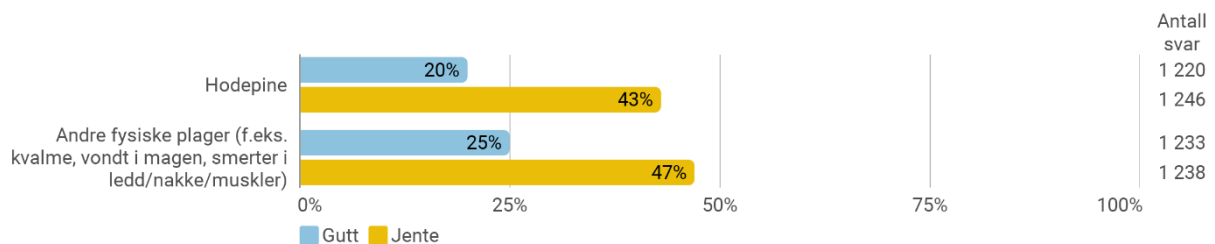
Skole

Når det kommer til trivsel er det meste likt, men vi ser at jentene gruer seg noe mer til skolen (32 prosent vs. 25 prosent). Jentene rapporterer å bruke betydelig mer tid på lekser enn guttene. 72 prosent av guttene bruker en time eller mindre, mens 56 prosent av jentene sier det samme. Jentene blir også i større grad stresset av skolearbeidet – 65 prosent vs. 39 prosent.

Deltakelse på fritiden

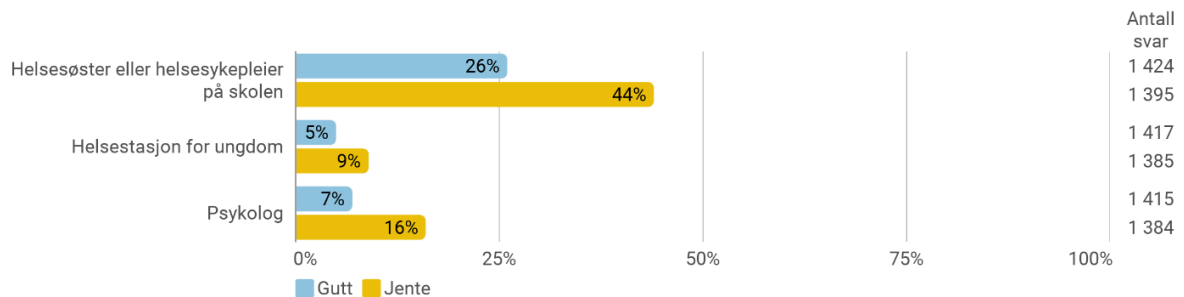
Når det kommer til sosial tilhørighet, finner vi ingen forskjeller på kjønn. Deltakelse i de ulike fritidsaktivitetene er også relativt jevnt fordelt. Den eneste aktiviteten som har store forskjeller, er spilling av onlinespill. Her sier 84 prosent av guttene at de har gjort dette størstedelen av kvelden minst en kveld i uken, mens kun 24 prosent av jentene sier det samme.

Fysisk helse

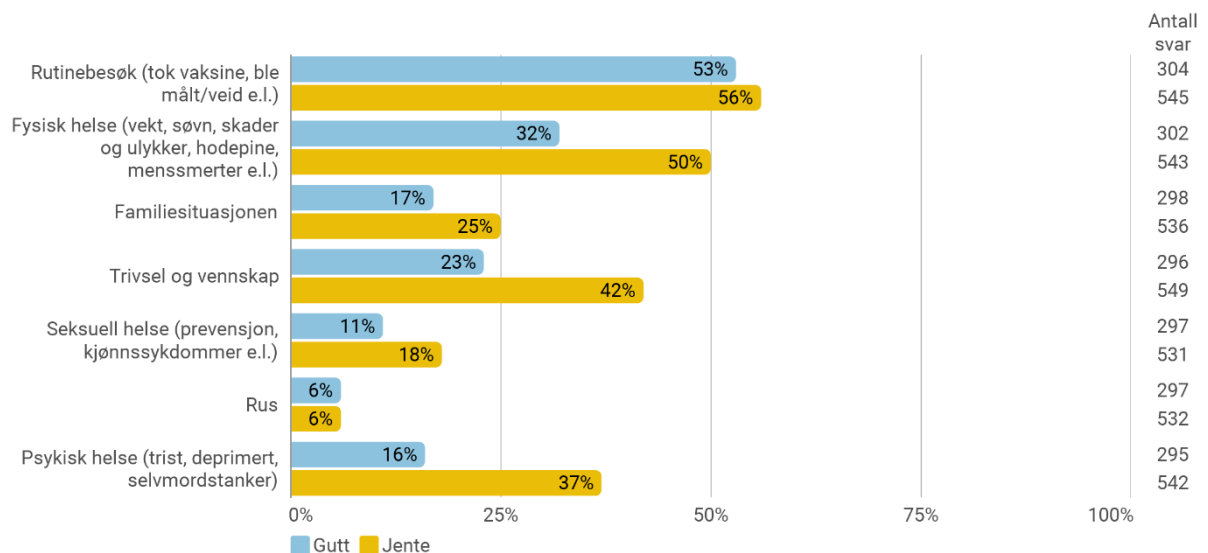

Figur 6.3.2 Kjønnforskjeller i fysiske helseplager. Ungdata Ungdomsskole 2022.

Jentene rapporterer mye større grad av fysiske helseplager enn guttene (se Figur 6.3.2). Hele 43 prosent sier at de har problemer med hodepine. Jentene rapporterer også å benytte seg av flere ulike helsetjenester enn guttene (se Figur 6.3.3). Det er også kjønnsforskjeller i hvorfor/hvordan man bruker skolehelsetjenesten (se Figur 6.3.4)

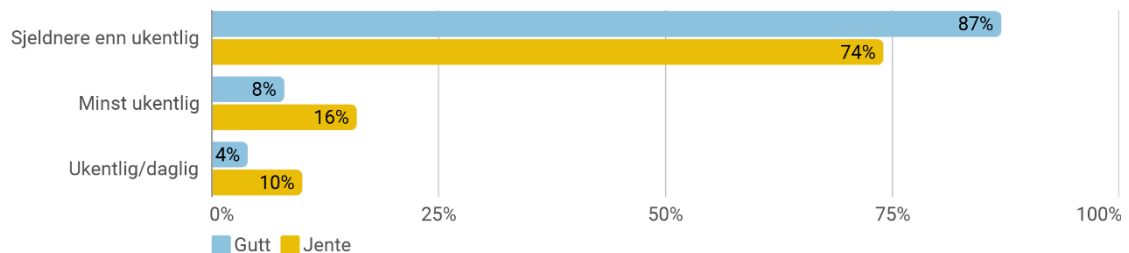

Figur 6.3.3. Har du det siste året benyttet deg av disse helsetjenestene. Ungdata Ungdomsskole 2022.

Figur 6.3.4 Kjønnsforskjeller i bruk av skolehelsetjenesten.

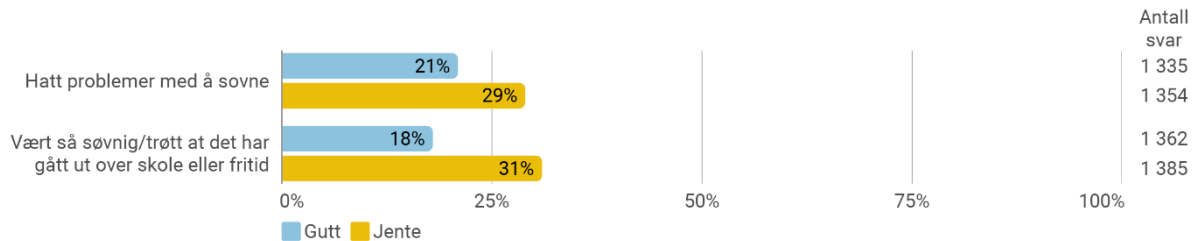
Jentene skiller seg også ut når det kommer til bruk av smertestillende medikamenter (se Figur 6.3.5).

Figur 6.3.5 Hvor ofte bruker du smertestillende medikamenter (Paracet, Ibux eller lignende). Ungdata ungdomsskole 2022.

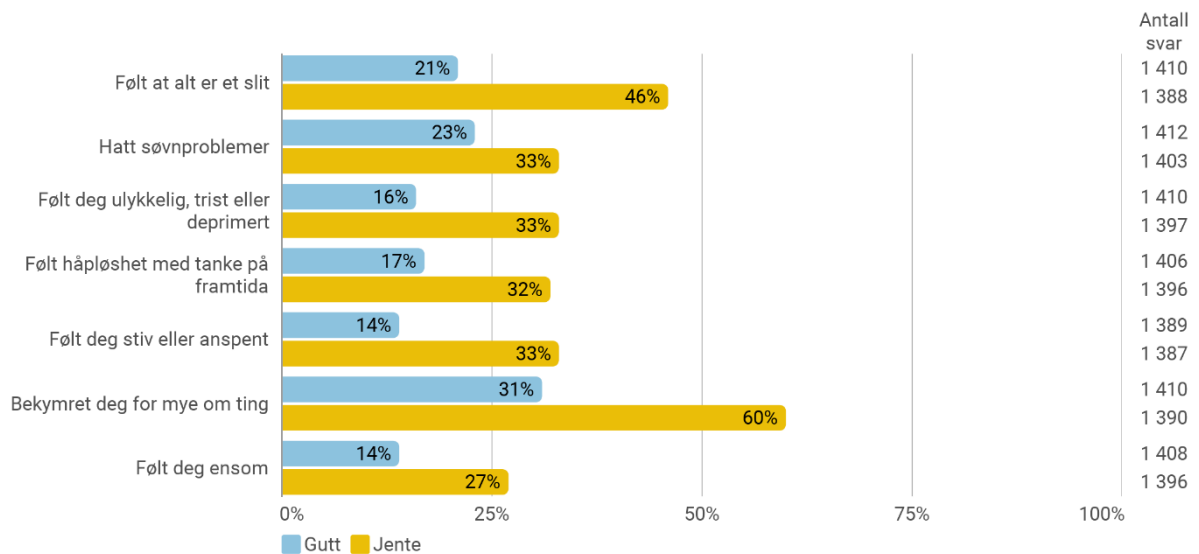
Ungdataundersøkelsen kartlegger også spisevaner og trening. Av elevene som har svart, er det færre jenter som spiser frokost, og også lunsj på skolen. Når det kommer til fysisk aktivitet, trener guttene mer, og er oftere fysisk aktive. Mens skjermtiden for gutter og jenter er relativt lik, bruker jenter veldig mye mer tid på sosiale medier.

Jentene opplever også større utfordringer med søvn (se Figur 6.3.6).

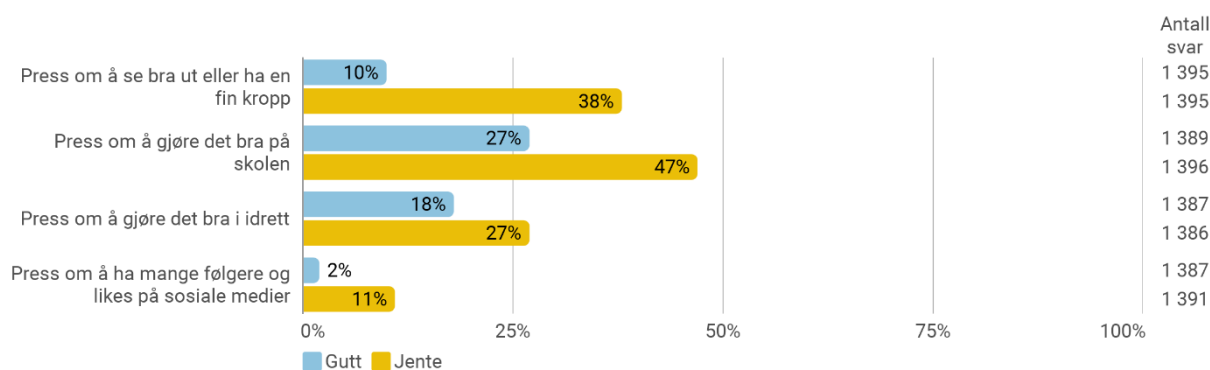
Figur 6.3.6 Andel som har opplevd disse søvnproblemene 3 dager i uka eller flere.

Psykisk helse

Figur 6.3.7 Har du den siste uka vært plaget av dette. Ungdata ungdomsskole, 2022).

Psykiske plager (Figur 6.3.7) og press (Figur 6.3.8) rapporteres med mye høyere frekvens hos jentene enn hos guttene. Dette er noe man også finner i nasjonale (og internasjonale) studier.

Figur 6.3.8 Opplever du press i hverdagen din?

Som vi kan se av Figur 6.3.8., peker kroppspress og skolerelatert press seg ut som områder hvor spesielt jentene opplever et høyt trykk. Dette er områder som er sterkt assosiert med depressive plager (Eriksen m.fl., 2017). Vi må derfor se den høye forekomsten av psykiske plager (spesielt blant jenter) i sammenheng med sosiale medier, kroppspress og spisevaner, og skolerelatert press. Tabell 6.3.1. viser at det er en høy andel av ungdom som rapporterer å ha et vanskelig forhold til mat og kropp.

Tabell 6.3.1. Ungdata ungdomsskole 2022 – Forhold til mat

	Gutt	Jente
Jeg er opptatt av å bli tynnere	22 %	51 %
Jeg prøver å holde diett	24 %	27 %
Jeg føler ubehag etter at jeg har spist søtsaker	20 %	38 %
Jeg trimmer for å gå ned i vekt	17 %	32 %
Jeg kaster opp etter at jeg har spist	2 %	6 %
Når jeg først har begynt å spise, kan det være vanskelig å stoppe	15 %	27 %
Jeg bruker for mye tid på å tenke på mat	17 %	39 %
Jeg føler at maten kontrollerer livet mitt	8 %	22 %

6.4 Oppsummering

Vi vet at personlighetstrekk som planmessighet og selvdisiplin har omtrent like stor betydning for å prestere på skolen som det intelligens har (Poropat, 2009). Her skårer jenter høyere enn gutter. I tillegg engasjerer jenter seg mer i språklige aktiviteter, og har tidlig større ferdigheter i selvregulering (NOU 2019:3 (2019)). Dette er også faktorer som kan bidra til ulik utvikling og ulike skoleprestasjoner.

Gutter kan ofte være mer fysisk aktive enn jenter (og blir oftere oppfordret til dette), og kan dra fordel av læring mens man er i aktivitet stedet for å sitte på en stol ved et bord. Jenter og gutter kommer også i puberteten i ulike aldre, og noen studier antyder at ulik fysisk modning bidrar til å forklare forskjeller i kognitive prestasjoner (NOU 2019:3 (2019)).

Vi ser også forskjeller i typen vansker man ser hos gutter og jenter i Askers tjenester til barn og unge. Jenter har i større grad internaliserende vansker og lidelser, som angst- og depresjonslidelser, mens gutter i større grad har eksternaliserende/ utagerende vansker og lidelser, som ADHD, autisme og andre atferdsforstyrrelser.

Når det kommer til forskjeller i livskvalitet og psykisk helse blant unge, er kjønnsforskjellene veldig fremtredende i Ungdata-tallene. Vi ser også store forskjeller i skolerelatert press, kroppspress og bruk av sosiale medier. Dette er noen av faktorene som kan spille inn på den generelle psykiske helsen (Prop. 121 S, (2018-2019)). I selve Temaplan for oppvekst, har vi valgt å ha kjønnsperspektivet med oss inn i flere av innsatsområdene og strategiene. Det betyr at det ikke er et spesielt innsatsområde eller en spesiell strategi som skal håndtere utfordringene som skisseres i dette kapitlet, men at problematikken vi ser knyttet til gutter og jenter i oppvekst skal løftes og ivaretas gjennom hele planen.

7. Barn og unges stemme

7.1. Barn og unges rett til medvirkning og til å bli hørt

Barn og unge har en grunnleggende rett til å bli sett, få si sin mening og til å bli hørt både i familien, i barnehagen og skolen, i fritidstilbud, nærmiljøet og i lokalsamfunnet. Denne retten følger av Grunnloven, FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen), i tillegg til flere nasjonale lover slik som barneloven, barnevernloven, opplæringsloven, barnehageloven og forvaltningsloven.

7.1.1 Grunnloven

Barn har etter Grunnloven § 104 krav på respekt for menneskeverdet sitt. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og det skal legges vekt på meningen deres i samsvar med deres alder og utvikling. Bestemmelsen slår fast barnas individuelle og kollektive medvirkningsrett. "Spørsmål som gjelder dem selv" skal tolkes vidt.

7.1.2 FNs barnekonvensjon

Barnekonvensjonens artikkel 3 nr. 1 fastslår at ved alle handlinger som berører barn skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Det er flere bestemmelser i barnekonvensjonen som er relevante for barns medvirkning og for å kunne vurdere barnets beste. Barnekonvensjonen gir for eksempel barn rett til å bli hørt (artikkel 12), rett til å ytre seg (artikkel 13), rett til å organisere seg (artikkel 15) og retten til å få informasjon (artikkel 17).

I barnekonvensjonen artikkel 12 står det at myndighetene skal "garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet". Barns rett til å fritt gi uttrykk for sitt syn gjelder både for barnet individuelt, og for barn som gruppe. Retten til å bli hørt omfatter det å få uttale seg, men også det å bli lyttet til og at det man sier, blir tatt hensyn til. Det er ingen nedre aldersgrense for når barn skal få si sin mening og bli hørt. Ifølge artikkel 12 har også barn rett på nok og forståelig informasjon for å kunne si sin mening.

I barnekonvensjonen artikkel 16 gis barn rett til respekt for sitt privatliv.

7.1.3 Nasjonal lovgivning

Barnets rett til å bli hørt, og til å medvirke kommer direkte til uttrykk i en rekke nasjonale lover.

Retten for barnet til å være med på avgjørelser er regulert i barneloven § 31. Etter hvert som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkter om det saken dreier seg om, skal foreldrene høre på hva barnet har å si, før de tar avgjørelser om personlige forhold for barnet. Meningen til barnet skal bli vektlagt etter barnets alder og modenhet.

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens virksomhet og i saker som gjelder dem selv. Dette følger av barnehageloven § 3 (2005). Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

I Kunnskapsdepartementets forslag til ny opplæringslov, som blir gjeldende fra august 2024, foreslås det en egen bestemmelse som synliggjør barns grunnleggende rett til å bli hørt og lyttet til i skolen. Kunnskapsdepartementet skriver at det å lytte til elevene og ta dem med på råd, er grunnleggende for å lykkes med å legge tilbudet godt til rette. Når elever får påvirke egen læring og hverdag og føler seg sett og forstått, kan de bli tryggere og mer motivert. Det gir et godt utgangspunkt for utvikling og læring.

Dagens barnevernlov har også en bestemmelse om barnets rett til medvirkning i lovens § 1-6. I forslag til ny barnevernlov er det et mål å styrke barns medvirkning. Barnets synspunkt, hvilken vekt barnets mening er tillagt og hvordan barnet beste er vurdert skal være synlig i barnevernstjenestens vedtak.

I forvaltningsloven § 17 (1970) står det at et forvaltningsorgan skal påse at en sak er så godt opplyst som mulig før det fattes vedtak. Dette innebærer at forvaltningsorganet "skal påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet". Retten til å bli hørt gjelder også små barn, og ungdom som har fylt 15 år har partsstatus i forvaltningssaker, med de rettighetene det innebærer.

7.2. Hvilke arenaer har barn og unge for å delta som aktive medborgere?

I utgangspunktet er alle arenaer hvor barn og unge er til daglig viktige arenaer for medvirkning.

7.2.1 Formelle og uformelle arenaer for medvirkning

Barnehager og skoler er derfor viktige arenaer for demokratiopplæring, for samarbeid mellom kommunens tjenester og innbyggerne, og for å motivere til samfunnsengasjement. Gjennom de formelle medvirkningsarenaene legger

kommunen til rette for at barn og unge skal få si sin mening om saker som angår dem. Her vil det være kun et utvalg barn og unge som får ytre seg. Den formelle og organiserte medvirkningen bør også legge til rette for andre muligheter slik at flere kan involveres og ikke bare dem som normalt engasjerer seg.

I barnehagene er det flere uformelle enn formelle arenaer for medvirkning. De formelle kan være systematiske barnesamtaler, barnemøter, intervjuer eller tilrettelagte gruppesamtaler. Den uformelle medvirkningen skjer gjennom den daglige dialogen mellom barn og voksne i barnehagen.

7.2.2 Barns medvirkning i barnehagene

For barn i barnehagen betyr medvirkning at barnehagen skal legge til rette for, og oppmuntre til, at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Dette kan de voksne gjøre ved at de legger til rette for aktiviteter og lek med utgangspunkt i barnas interesser, undringer, opplevelser og hva de er opptatt av og uttrykker til hverandre og til de voksne. Et av målene med barns medvirkning er at barna skal få oppleve at de har innflytelse på det som skjer i barnehagen. Gjennom å medvirke i egen hverdag får barnet med seg en viktig kompetanse som de garantert får nytte av resten av livet. En kompetanse som rustet dem til samarbeid og ivaretagelse av egne behov. Begge deler er viktige for å kunne ta vare på seg selv og samtidig kunne være en del av et fellesskap.

7.2.3 Barn og ungdoms medvirkning i skolen

Elevmedvirkning og elevers deltagelse og demokrati i skolen har tradisjoner langt tilbake i tid. Det første kjente elevrådet i Norge ble etablert i 1919, men det var først på 1960-tallet at det fikk en form som ligner på dagens. Etter opplæringsloven utgjør elevråd i dag en formell og lovfestet rett til medvirkning i skolen (§ 11-2). Det skal være elevråd både for mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Elevrådet skal fremme interessene som elevene på skolen har, og arbeide for å skape et godt læringsmiljø og skolemiljø. Elevrådet kan uttale seg og komme med fremlegg i saker som gjelder nærmiljøet til elevene.

I opplæringslovens § 11 omtales også andre organ for brukermedvirkning i skolen hvor elever er representert. Samarbeidsutvalget (SU) er skolens høyeste rådgivende organ, og her er elever representert i tillegg til ansatte, foreldre og folkevalgte. Samarbeidsutvalget har rett til å uttale seg om alle saker som gjelder skolen.

Elevene skal også være representert i skolemiljøutvalget (SMU). For at skolemiljøutvalget skal være gyldig, skal det være satt sammen slik at representanter for foreldre og elever til sammen er i flertall. Skolemiljøutvalget har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder skolemiljøet, og skal medvirke til at

skolen, de ansatte, elevene og foreldrene aktivt tar del i å skape et godt og trygt miljø for alle på skolen.

Også når det gjelder selve læringsarbeidet, har elevene rett til medvirkning. I forskrift til opplæringsloven (§ 3-12) heter det at elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid. Kunnskapsdepartementet formulerer følgende om sammenhengen mellom elevmedvirkning og motivasjon: "Når elevene får lov til å sette egne mål, og observere og evaluere sin egen læring, fremmes motivasjon. En slik elevmedvirkning er viktig for at læringsmål og aktiviteter skal oppleves av elevene som en del av deres egen læring" (Meld. St.22 (2010–2011)).

7.2.4 Forskning på medvirkning

Selv om elevene har mange formelle arenaer for medvirkning, viser studier og rapporter om elevmedvirkning at det likevel er ulike utfordringer. I en rapport fra NOVA fra 2017 trekkes det fram at elevråd ikke er tilstrekkelig for å gi alle elever en reell opplevelse av medvirkning og medbestemmelse (Huang et al., 2017, s. 82). Praktiske forhold og saker om fysisk skolemiljø opptar mye av tiden til elevrådet ifølge en SINTEF-rapport (Buland et al. 2009, s. 18–19, 29). I en artikkel i sitt doktorgradsarbeid viser Børhaug hvordan elevene får være med å diskutere mye, men at de sjelden eller aldri jobber med saker rundt læring og undervisning (Børhaug, 2007).

Elevundersøkelsen viser gjennom flere år at omtrent 2/3 av elevene mener lærerne legger til rette for elevrådsarbeid, men bare rundt halvparten mener skolen hører på elevenes forslag (Wendelborg et al., 2020, s. 149). NOU-en *Ungdom, makt og medvirkning* påpeker at de formelle medvirkningsforaene ikke representerer bredden i elevmassen og dermed ikke bredden i oppfatninger om ulike saker. De forvalter noen elevers meninger, og dette er gjerne "ressurssterke" elever (NOU 2011: 20, s. 27, 29). Elevorganisasjonen peker på en fare og en mulighet ved å hevde at *skinmedvirkning er farlig for engasjementet, mens reell medbestemmelse skaper eierskap og motivasjon for å lære* (Barneombudet, 2015, s. 6).

Den uformelle elevmedvirkningen foregår i stor grad direkte med lærerne i klasserommet. Dermed er det opp til den enkelte lærers forståelse av elevmedvirkning hvordan det praktiseres. Schultz (2020) fra Elevorganisasjonen sier i podkasten *Lærerrommet*: "Mye handler om hvordan læreren legger opp til elevmedvirkning for at ikke bare de mest aktive elevene skal 'stikke av med' all medvirkningen". Vellykket elevmedvirkning forutsetter at elevene ikke bare skal lære av elevmedvirkning, de må også få opplæring i det (Harviken, 2007, s. 52).

I en artikkel på www.forebygging.no hevder Wiker (2015) at elevmedvirkning først blir reell når alle enkeltelever i en gruppe opplever at de over tid får medvirke på områder som er viktige for dem. At mye av elevmedvirkningen foregår uformelt i klasserommet innebærer at en del elever frykter at uenighet med læreren kan få negative konsekvenser (Damsgaard, 2015, s. 25; Valen, 2010, s. 39–40). Flertallet opplever likevel ifølge NOVA å kunne uttrykke seg fritt og blir oppmuntret av lærerne til å si sin mening (Huang et al., 2017, s. 82).

Alle barn og unge har rett til å medvirke på sine egne premisser, og det finnes mange måter å uttrykke meningene sine på. Noen liker å snakke foran mange mennesker, mens andre foretrekker kanskje å legge en lapp med meningene sine i en idéboks. Barn og unge må ha mulighet til å påvirke hvordan de skal medvirke. Og de må selv kunne ta initiativ. Medvirkning skal også være frivillig. Ingen skal presse et barn til å ha en mening eller til å uttrykke denne.

7.3 Formelle medvirkningsarenaer i Asker kommune

Ungdomsråd

Asker kommune har siden 2020 hatt ungdomsråd. Dette er hjemlet i kommuneloven. Ungdomsrådet er også et rådgivende medvirkningsorgan i kommuner og fylkeskommuner. Hver kommune og hver fylkeskommune skal opprette et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom, dette kravet følger av kommuneloven § 5-12. Alle saker som gjelder ungdom skal forelegges ungdomsrådet. Rådet kan også ta opp saker på eget initiativ. Formålet med ungdomsrådet er å bidra til å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning i saker som gjelder ungdom.

Rådet har 11 faste medlemmer og 6 varamedlemmer i alderen 15-18 år ved valg. Medlemmene velges for 2 år. Møtene foregår på ettermiddagstid omtrent 1. gang pr måned. Medlemmene får honorar for deltakelse. Rådet tildeles relevante saker til uttalelse. Ungdomsrådets møter skjer tidlig i den politiske saksgangen, slik at ungdomsrådets protokoller er tilgjengelige for politikerne i de vedtaksberettigede organene (hovedutvalg, formannskap og kommunestyre) i forkant av politisk behandling/vedtak. Ungdomsrådet kan også fungere som høringsinstans i enkelte saker der en kommunal saksbehandler ønsker ungdommers innspill i forbindelse med skriving av politiske saker.

Elevråd

Alle barne- og ungdomsskoler har elevråd. Elevrådene er elevenes mulighet til å ta opp ting de er opptatt av med skolen. Skolen skal følge opp å gi tilbakemelding på det elevrådet har tatt opp.

De unges kommunestyre (DUK)

I Asker har vi også de unges kommunestyre (DUK) med elevrepresentanter fra alle ungdomsskolene i kommunen. De unges kommunestyre gir blant annet innspill til hva de mener lokalpolitikkerne i Asker bør satse på.

I Asker arrangeres møter med DUK 2 ganger pr år. I den ene møtet gis det innspill til Handlingsprogram, og i det andre bevilges en pott penger til ulike tiltak. De unges kommunestyre består av leder og nestleder fra elevrådene fra alle ungdomsskolene i kommunen.

I forkant av hvert DUK-møte skal elevrådene ved ungdomsskolene ha prosesser med barneskolene i sin sone, slik at også barneskoleelevene stemme blir ivaretatt. Ordfører leder møtene.

Lokalsamfunnsutvalg

I Asker kommune har vi 3 lokalsamfunnsutvalg. Lokalsamfunnsutvalgene skal legge til rette for at innbyggere, lag og foreninger og andre lokale aktører får mulighet til å ta del i og få medansvar for saker som angår lokalsamfunnet de er opprettet for. I reglementet for lokalsamfunnsutvalgene er ett av prinsippene at minst 2 av de faste medlemmene og 1 varamedlem skal være under 22 år ved valgtidspunktet.

7.4 Barn og unges stemme som grunnleggende prinsipp for en god oppvekst

Barn har altså rett til å fritt gi uttrykk for synspunktene sine. Dette gjelder uansett alder og modenhet. Videre har barnet rett til at synspunktene blir tillagt vekt. Barnets rett til å fritt gi uttrykk for sine synspunkter skal ikke begrenses av at barnet ikke har nådd en bestemt alder eller modenhet. Det er kun vekten av barnets synspunkter som begrenses av barnets alder og modenhet. Alder, modenhet, hvor sterkt barnet mener det det mener, og hvor godt meningene er begrunnet har betydning for vekten av barnets synspunkter. Vi kan ikke la være å høre et barn, fordi vi antar at det ikke vil ha betydning for utfallet, eller fordi vi antar at vi vet hva barnets synspunkter er.

Barnet skal kunne uttale seg «fritt». I det ligger det at barnet ikke må utsettes for press, og at vi må legge til rette for at barnet føler det kan uttale seg på en trygg måte og selvfølgelig at barnet selv velger om det ønsker å ytre seg.

Barn skal få mulighet til å bli hørt direkte av dem som tar avgjørelser på vegne av dem. Det skal være opp til barnet selv å avgjøre hvordan det skal bli hørt. Barnet kan for eksempel velge å ytre seg gjennom foreldrene sine, eller andre barnet føler seg trygg på. For at barn skal kunne gi uttrykk for sine synspunkt, er de avhengig av å få informasjon om hva saken gjelder og hva barnet skal uttale seg om. Barnet må

få informasjon om hvorfor vi snakker med barnet, hva vi skal bruke informasjonen til, hvordan vi vil følge opp barnet, og hvilken vekt informasjonen fra barnet hadde i avgjørelsen.

Barn og unges rett til medvirkning og medbestemmelse kan ses på som et relasjonelt fenomen. Det er ikke bare en individuell og formell rett, men handler også om hvordan vi lever sammen i et sosialt fellesskap. Det handler om at barn har rett til å bli sett og hørt som likeverdige subjekter, innenfor rammen av det fellesskapet de lever i.

I samspill og dialog med barn og unge spiller ulike typer kroppslige og non-verbale kommunikasjonssignal en vesentlig rolle for dialogen og meningsskaping. Det kan gjelde de aller yngste barna som fortsatt mangler ord, barn og unge med minoritetsbakgrunn og barn og unge med nedsatt funksjonsevne. De kan kommunisere på andre måter. I et dialogisk samspill må barn og unge bli møtt ut fra sine forutsetninger. Ved at man ikke kun fokuserer på det verbale språket, men også på andre kommunikasjonsuttrykk, kan alle bli sett på som likeverdige dialogpartnere.

Begrepene medbestemmelse og medvirkning blir ofte blandet. En grundig diskusjon og refleksjon kan være nødvendig for å skape en felles forståelse for hva man legger i de forskjellige begrepene. Medvirkning er mer enn bare det å få anledning til å uttrykke seg. Barn og unges uttrykk må også føre til noe. Medvirkning kan forstås som en rett til å få uttrykke seg, bli synlig og ha en virkning i sosial sammenheng.

Refleksjonene rundt medvirkning må ikke utelukkende handle om didaktisk eller metodisk tilnærming, da disse ikke utløser kvalitative endringer i relasjonene og samarbeidet mellom voksne og barn. Barn og unges stemme må være et grunnleggende prinsipp i det daglige arbeidet.

7.5. Hvordan opplever barn og unge i Asker å bli hørt

7.5.1 Barnehage

Foreldreundersøkelsen og Trivselsundersøkelsen er gode verktøy som bidrag til analyse av tjenesten og grunnlag for medvirkning og utvikling av barnehagene.

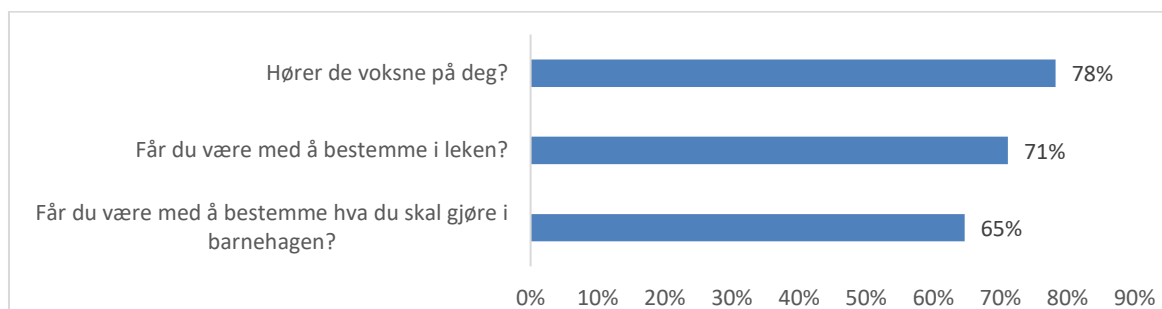
Tabell 8.5.1 Medvirkning fra Foreldreundersøkelsen 2021 (score 1-5)

	Asker
Medvirkning totalt	4,3
Jeg har inntrykk av at barnet mitt får være med på å påvirke innholdet i barnehagedagen	4,2
Barnehagen tar hensyn til mine synspunkter	4,4

Barnehagen jobber for å sikre foreldrenes medvirkning	4,3
Opplever du foreldremøte som nyttig?	4,1

Tabell 8.5.1 viser askerbarnehagenes resultater fra Foreldreundersøkelsen for barnehage. Skårene som vises for Asker kommune her i tabellen, er identiske med landsgjennomsnittet, og det samme gjelder for nabokommunene Bærum og Drammen. Alle spørsmålene viser høy grad av fornøydhets, på over 4 av 5. Høyest skår er det på det tredje spørsmålet; "Barnehagen tar hensyn til mine synspunkter". Dette viser at foreldrene opplever å bli hørt i møte med de ansatte i barnehagene våre.

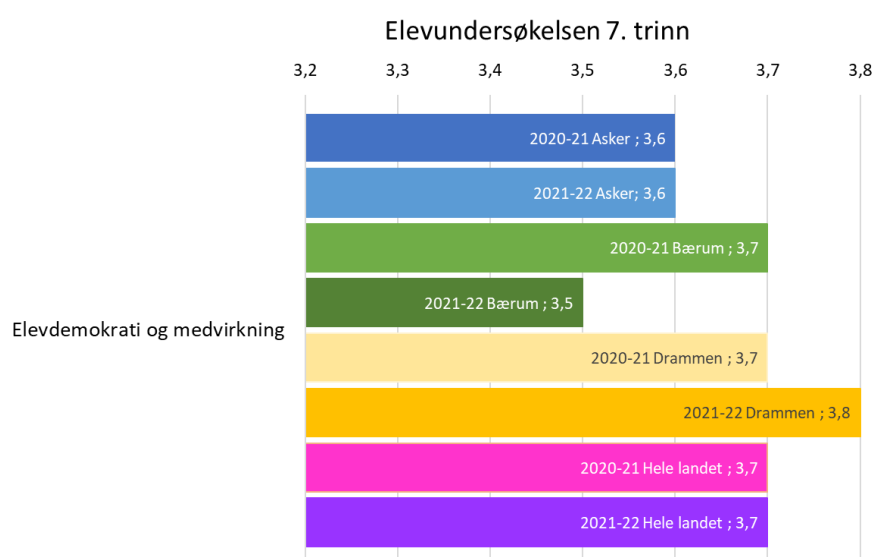
Det som ikke er like enkelt, er å vite hvordan barna selv opplever å bli hørt i hverdagen. Det eneste tallgrunnlaget vi har her, kommer fra Trivselsundersøkelsen. Figur 8.5.1 viser at en stor andel (78 prosent) av barna opplever å bli hørt av de voksne, mens en hel del færre (65 prosent) opplever at de selv får være med å bestemme hva de gjør i barnehagehverdagen sin.

Figur 8.5.1 Trivselsundersøkelsen Asker, 2021.

7.5.2 Skole

Fra Elevundersøkelsen har vi en egen indeks som heter Elevdemokrati og medvirkning, Figur 8.5.2 og 8.5.3 viser hvordan askerskolene gjør det på denne indeksen. Vi kan lese av figurene at Asker har samme skår de to siste skoleårene, som ligger noe under

Figur 8.5.2 Elevundersøkelsen 7. trinn. Elevdemokrati og medvirkning.

landsgjennomsnittet og gjennomsnittet til nabokommunen Drammen. Dette er med på å understreke forbedrings-potensialet i kommunen på dette feltet.

Figur 8.5.3 Elevundersøkelsen 10. trinn. Elevdemokrati og medvirkning.

7.6 Oppsummering

I arbeidet med kunnskapsgrunnlaget er barn og unges stemme diskutert på tvers av virksomheter og tjenester. De største utviklingsområdene i Asker er ikke mangel på formelle arenaer for medvirkning, men det å aktivt lytte til barn og unges stemme i det daglige arbeidet. Noen tjenester har dette som rutine, mens andre tjenester trenger økt kompetanse og øvelse i det å lytte til barn og unge. Dette er viktig i det daglige arbeidet i en barnehage og i et klasserom, slik at de ressursene barn og unge har utnyttes. Ikke minst er prinsippet om å aktivt lytte til barn og unges stemme viktig i situasjoner hvor barnet har særskilte behov eller de er i en sårbar livssituasjon. Barn i slike situasjoner trenger tydelig informasjon, ekstra trygge rammer og tid til at de tør og får reell mulighet til å uttrykke sin mening.

8. Å høre til - Trygg og inkluderende oppvekst i Asker

Barn og unge som vokser opp i Asker kommune har generelt gode levekår med trygge nærmiljøer, tilhørighet i familier med foreldre i jobb og foreldre med høy utdanning og god helse.

Vi ser likevel at en del barn og unge opplever at de ikke har et trygt miljø og nettverk med fortrolige venner, at de ikke kan delta i fritidsaktiviteter og at de ikke er så motiverte. For mange kjeder seg på skolen eller gruer seg til å gå på skolen. Vi ser ulikheter i helse, i levekår, i hvilken grad barn og ungdom mestrer grunnleggende ferdigheter i skolen og at fullføring av videregående opplæring varierer fra område til område i kommunen. Det er om lag 1000 unge under 25 år som ikke er i arbeid, aktivitet eller utdanning og for mange elever har langvarig fravær fra skolen og løs tilknytning til fellesskapet med jevnaldrende.

Vi har også sett at det er store forskjeller i oppvekst mellom jenter og gutter, også her i Asker. Vi ønsker å ha kjønnsperspektivet med oss inn i flere av innsatsområdene og strategiene til temaplanen. Det betyr at det ikke er et spesielt innsatsområde eller en spesiell strategi som skal håndtere de mer kjønnsrelaterte utfordringene, men at denne problematikken skal løftes og ivaretas gjennom hele planen.

Kompetansen i barnehager og skoler er høy, men økt andel pedagoger i barnehagene er viktig. Det er også nødvendig å vurdere hvordan kompetanse på tvers av tjenester kan utnyttes enda bedre for å styrke kvaliteten i tjenestene til barn og ungdoms beste.

Det å høre til i fellesskapet, ha venner, gode relasjoner i familien og i nærmiljøet er viktig for barn og ungdoms helse, utvikling og læring. Tilhørighet og sosiale relasjoner bekrefter den du er og gjør deg betydningsfull. Dette skapes på alle de arenaene barn og ungdom oppholder seg. Temaplanen til dette kunnskapsgrunnlaget heter derfor "Å høre til. Temaplan for Oppvekst"

Nedenfor følger en foreløpig oppsummering av de viktigste utfordringene som følger av dette kunnskapsgrunnlaget. Oppsummeringen vil bli et grunnlag for innsatsområder og strategier i temaplanen.

8.1 Barn og unges stemme og fremtidens aktive medborgere

At tjenestene kan lytte til og ta innbyggerens perspektiv, ikke minst barn og unges, er avgjørende for et godt tjenestetilbud og en god oppvekst. At barn og unge skal bli hørt er en rettighet de har, men også noe som vil bidra til at de riktige tiltakene iverksettes til beste for barn og unge.

Investering i menneskers kunnskap og kompetanse er noe av det viktigste grunnlaget for fremtidig velferd og verdiskaping. Dette er av stor betydning for deres muligheter til å realisere seg selv og for at de skal bli fremtidens aktive medborgere.

I Asker kommune har vi demokratiske arenaer og vi tar barn og unge med i beslutninger, men det er behov for å systematisere og i større grad gjøre barns medvirkning som en del av organisasjonskulturen og den daglige praksisen.

Barn og unge er viktige ressurser i eget liv og i samfunnet. Deres stemme skal høres og deres medvirkning få betydning, ikke bare på formelle samarbeidsarenaer, men også i den daglige praksisen. Ved å invitere barn og unge til å delta i utformingen av aktiviteter, tiltak og undervisning, vil de oppleve seg inkludert, at de har en viktig stemme og de vil kunne oppleve det som skjer som relevant og riktig for dem. Når mennesker inviteres til å delta og blir hørt, vil de kunne føle et større fellesskap og tilhørighet i gruppene og på de arenaene de deltar. Dette er viktig for deres egen helse og livsmestring og det er viktig for fellesskapet og samfunnet. Øvelse i å bygge opp relasjoner til andre er en viktig del av dette, slik at barn og unge kan utvikle vennskap og beholde trygge relasjoner.

Opplæringen til barn og unge skal åpne dører mot verden og fremtiden. Den skal ha en bred tilnærming som fremmer motivasjon og legger grunnlaget for læring hele livet. Livsmestring og utvikling av sosial kompetanse er sentralt i en opplæring som gjør barn og unge rustet for fremtidens samfunn. Når man lærer å formulere spørsmål, søke svar, lytte og uttrykke sin forståelse på ulike måter, vil man kunne være en aktiv medborger i demokratiske prosesser, i kulturlivet og i samfunnet for øvrig. Barn og unge skal forstå at demokratiet ikke er noe som kan tas for gitt, men noe som hele tiden må holdes ved like og praktiseres. Gjennom gode demokratiske prosesser vil vi kunne motvirke blant annet polarisering og antidemokratiske holdninger.

Den unike kompetansen som er i barne- og ungdomskulturen, er verdifull for dagens og morgendagens samfunn. Aktiviteter som barn og unge er opptatt av skal møtes med interesse og nysgjerrighet. Barn og unge skal motiveres til å være utforskende, innovative og utveksle tanker og ideer på den nasjonale og internasjonale arenaen. Tjenestene skal ha som mål at barn og unge har tro på fremtiden, er aktive medborgere i samfunnet, og at de er trygge på at de er i stand til å møte utfordringene som må løses.

Fremtidens samfunn og arbeidsliv vil ha behov for variert kompetanse og annen kompetanse enn dagens arbeidsliv. Det blir derfor viktig å bygge på ungdommenes interesser og oppfordre flere til å velge utdanning etter interesse og etter

samfunnsbehov. Dette innbefatter blant annet å øke rekrutteringen til yrkesfagene i videregående opplæring.

Det norske samfunnet og verdenssamfunnet står overfor store utfordringer med tanke på bærekraft, miljø, befolkningssammensetning, økt polarisering og uro. Samtidig har vi spennende utfordringer med et arbeidsmarked i stor endring og hvor også digital kompetanse, kreativitet og samarbeid blir viktig i fremtidens arbeidsliv. Barnehager, skoler og andre arenaer for lek og læring skal fremme kompetanser for fremtidens samfunn og arbeidsliv og bidra til barn og unges motivasjon og fremtidstro.

8.2. Helsefremmende og inkluderende praksis

Sosiale forskjeller kan utjevnes gjennom å systematisk arbeide med kvalitet og kvalitetsutvikling i tjenestene. Det å ta utgangspunkt i innbyggernes behov og synspunkter og sørge for treffsikkert forebyggende arbeid er sentrale grep for å fremme god helse, forebygge utenforskap og bidra til gode betingelser for læring og positiv utvikling.

En inkluderende praksis hvor barn og unges stemme aktivt lyttes ut og hvor alle har en viktig stemme, er avgjørende for å bygge sterke fellesskap. Det å føle trygghet og tilhørighet i et fellesskap er avgjørende for god livskvalitet. Det gir næring til den enkeltes utvikling og læring og til fellesskapet den enkelte er i. Fellesskap og tilhørighet bygges i barnehagen, i skolen, på barnas fritid og i nærmiljøene.

Inkluderende praksis innebærer at tjenestetilbudet er tilpasset innbyggerens behov og at forskjellighet verdsettes som en ressurs på de arenaene og i de fellesskapene vi er i. Inkluderende praksis innebærer også at kommunens tjenester inviterer til samarbeid. Systematisk arbeid for trygge og inkluderende leke- og læringsmiljø i barnehager, skoler og på barnas fritid er viktig og må ses i sammenheng.

Gode relasjoner og barn og unges sosiale og emosjonelle ferdigheter er viktig for opplevelsen av å høre til. Brudd på relasjoner og ensomhet kan føre til utenforskap og dårlig psykisk helse.

Det forebyggende arbeidet er avgjørende, og familienes behov før fødsel og i de første leveårene må få økt oppmerksomhet. Jo tidligere hjelp og veiledning gis, desto større effekt har det på fremtidig levekår og livskvalitet for barn og familie.

Asker kommune har et potensiale når det gjelder å utføre helsefremmende og forebyggende tjenester i større grad på de arenaene barn og unge er til daglig, som for eksempel i familien, i barnehage og i skole. Dette er viktig for å fremme psykisk og fysisk helse og forebygge utenforskap. Skolen er en viktig helsefremmende arena og det å skape forutsigbarhet og mindre stress og press for barn og unge er et

sentralt utviklingsområde. Tilpasset opplæring og variasjon i det pedagogiske tilbudet kan bidra til at flere elever finner seg til rette i skolen og opprettholder motivasjon, mestring og læringsglede.

Ungdom over 16 år har færre fritidstilbud som er lavterskel enn de ungdommene som fortsatt går på ungdomsskolen. For å fremme god helse, vennskap og godt miljø kan et grep være å forsterke tjenestetilbud og fritidstilbud til de eldre ungdommene.

8.3 Helhetlige og koordinerte tjenester

Både nasjonale utfordringer og erfaringene fra Asker tilsier at det er behov for å styrke samarbeidet på tvers av tjenester og forsterke samordningen av innsatsen for barn og unge og deres familier. Medarbeiderne må kjenne bedre til hverandres oppdrag og praksis og inngå i forpliktende tverrfaglig samarbeid for å styrke laget rundt barn og unge.

Utsatte barn og unge har særlig behov for at tjenestene er koordinerte og at de samarbeider. Både 0-24-samarbeidet og rapporten *Trøbbel i grenseflatene* understreker at nye strukturer ikke er tilstrekkelig for å lykkes med bedre samarbeid, man må også utvikle samarbeidskultur og -praksis. Det å lykkes med samhandling krever innsats for at de involverte aktørene i kommunen skal ha en felles forståelsesramme, ha kjennskap til hverandre og anerkjenne verdien av å samarbeide. Dette er et langsiktig arbeid og stiller store krav til ledelse av prosesser og utviklingsarbeid.

En koordinert innsats er spesielt viktig i overgangssituasjoner. Det er derfor viktig at tjenestene legger til rette for at barn og unge opplever trygge og gode overganger i alle livsfaser. Når det gjelder overganger er det behov for samarbeid mellom velferdstjenestene og barnehager og skoler, men også mellom barnehager og barneskoler, mellom barneskoler og ungdomsskoler og mellom ungdomsskoler og videregående opplæring. Overgang til og fra velkomstklasse er også viktig i denne sammenhengen.

Manglende samarbeid på tvers av tjenestene kan føre til at innbyggere med behov for tjenester fra flere instanser ikke får den hjelpen de trenger eller at de får et lite helhetlig tjenestetilbud. Dette kan være svært uheldig for den enkelte og for effektiviteten til kommunen på systemnivå.

Samarbeid på tvers av tjenesteområder er også nødvendig for å utnytte kommunens totale kompetanse og lokaler og for å skape større sammenheng i barn og unges liv. Dette kan dreie seg om å utnytte og dele kompetanse mellom de ulike sektorene, utnytte lokalene kommunen allerede benytter og legge opp til mer

sambruk og flerbruk. Det kan også dreie seg om å organisere tjenestene på nye måter. Det er behov for å styrke samarbeidet mellom tjenesteområde oppvekst og eksempelvis kultur og arenaer i barn og unges fritid.

Utprøving av modeller for samarbeid med tillit som grunnleggende prinsippp og hvor forskjellige faginstanser samarbeider og anerkjenner familiens rolle kan være grep for å øke effekten av tiltakene som iverksettes. Å aktivt innhente samtykke for at tjenester skal kunne samarbeide til beste for barnet og ungdommen, vil i mange tilfeller være nødvendig. Taushetsplikten skal ikke være et hinder for å utføre tiltak til beste for barnet.

8.4 Familie og nære nettverk

Grunnlaget for barnets livskvalitet legges i familien. Trygge foreldre og familierelasjoner er viktig for at barna skal kjenne på omsorg og tillit, som igjen er med å legge grunnlaget for relasjonene som barnet skal forme senere i livet.

Det å bygge relasjon og gjensidig tillit til foresatte er grunnleggende for at samarbeidet skal fungere og for at foreldre og tjenesten sammen kan støtte opp under barnets utvikling. Samarbeid mellom tjenester og foresatte er viktig for at laget rundt barn og unge skal styrkes og at tjenestene kan bidra til å kompensere for livssituasjonen familien er i. Foreldre er barnas nærmeste omsorgspersoner og har dermed den største påvirkningsmuligheten med hensyn til å fremme eller hemme barns utvikling. I de situasjonene hvor familien ikke er en god støttespiller, vil barn og unges øvrige nettverk kunne være en avgjørende ressurs.

Barn som vokser opp i familier med dårlige levekår og dårlig livskvalitet har større risiko for å bli utsatt for omsorgssvikt. Hvordan kommunens tjenester møter disse familiene kan være avgjørende for om vi lykkes med å forebygge omsorgssvikt.

8.5 Trygge og aktive lokalsamfunn

Økende ulikhet i sosiale, kulturelle og økonomiske forhold kan føre til at færre deltar aktivt i samfunnet og en opplevelse av svak tilhørighet til samfunnet.

Barnehager, skoler og voksenopplæringen er viktige arenaer for demokratiopplæring, for samarbeid mellom kommunens tjenester og innbyggerne, og for å motivere til samfunnsengasjement. Det pedagogiske arbeidet for å fremme bærekraftig utvikling må sees i sammenheng med barn og unges demokratiopplæring og rett til medvirkning.

Oppveksten til barn og unge skjer i stor grad i og rundt sitt lokalmiljø. Det er derfor vesentlig at det er trygt å ferdes og aktiviteter å finne på. Trygge og aktive lokalsamfunn er gjerne et resultat av godt samarbeid mellom kommunen, frivillige organisasjoner, innbyggerne og politiet.

Foresatte er en vesentlig ressurs for egne barn, men kan også spille en viktig rolle for andres barn. Lokalmiljøer som inspirerer til engasjement og deltagelse vil skape aktiviteter og sosiale fellesskap. Felles møteplasser er viktige. Det er ønskelig å utnytte kommunale bygg, som barnehager og skoler, som en nærmiljøarena for både aktiviteter og fellesskap.

Trygge nærmiljøer omhandler alt fra gjennomtenkte fysiske omgivelser til rusforebyggende arbeid. I Asker er SLT-modellen valgt for å samordne rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Modellen bidrar til å koordinere informasjon, kunnskap og ressurser mellom blant annet kommunen, politi og frivillige organisasjoner for å skape trygge lokalsamfunn som er gode å vokse opp i.

Arbeidet med å utvikle barnehagene og skolene som nærmiljøarenaer og et samarbeid om barnas fritid vil bli videreutviklet i løpet av 2023. Dette arbeidet koordineres med tjenesteområde Medborgerskap og er en del av implementering av Temaplan for medborgerskap. Oppveksttjenestene vil legge til rette for nettverk mellom foreldre i nærmiljøet. Dette vil gi foreldrene gode forutsetninger for å bygge trygge nærmiljøer.

Økt deltakelse i fritidsaktiviteter og styrket sammenheng mellom skole og fritid, kan oppnås gjennom forsterket samarbeid og kompetanseoverføring. SFO kan også inngå som en viktig arena for dette, og det å utvide fritidstilbudet til eldre barn kan fremme gode oppvekstmiljøer og god helse.

I Asker har vi flere arenaer hvor barn og unges stemme blir hørt, og mange skriftlige rutiner og prosedyrer som tar inn over seg barns medvirkning. Tjenesteområde Oppvekst vil forsterke samarbeidet med barn og unge i tråd med FNs barnekonvensjon. I tillegg gir Plan- og bygningsloven barn og unge rett til å høres i samfunnsutviklingen. Valgene som tas blir mer hensiktsmessige når planleggingen og gjennomføringen skjer i samarbeid med dem det gjelder.

8.6. Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

Kontinuerlig utvikling av tjenestene krever høy kompetanse blant ledere og medarbeidere. Kvaliteten på arbeidet den enkelte utfører utvikles i møte med innbyggerne, kolleger og andre fagpersoner. Et sentralt tema ved kvalitetsutvikling er å styrke det profesjonelle fellesskapet og samarbeidskultur, slik at kvaliteten på tjenestene fremmes gjennom en kultur for læring. En slik kultur utvikles gjennom at medarbeiderne oppmuntres til å prøve ut ny praksis, reflektere over den i fellesskap og justere sin praksis i henhold til nye behov og erfaringer. Et sterkt profesjonsfellesskap vil kunne bidra til trygge og gode arbeidsmiljøer, tillit fra innbyggerne og et enda bedre tjenestetilbud.

Ut fra kunnskapsgrunnlaget er det noen områder hvor det de kommende årene er særlig viktig å videreutvikle kompetanse. Det gjelder blant annet innenfor relasjonsarbeid, inkluderende praksis, reguleringsstøtte, psykisk helse og kulturforståelse. Handlingskompetanse knyttet til å forebygge og redusere risikoen for at barn og unge blir utsatt for omsorgssvikt og overgrep/vold er også et sentralt kompetanseområde, forankret i Barnevernreformen.

De utfordringene kommunene og samfunnet har, kan ha mange og komplekse løsninger. I Asker kommune skal tjenestene samarbeide med universitets- og høyskolemiljøer og andre aktører, slik at Asker blir gjenstand for forskning, men også utvikler praksis i henhold til oppdatert kunnskap. Gjennom samarbeid og partnerskap vil vi i større grad kunne løse sammensatte utfordringer.

9. Kilder

- Aarø, L., E. (09.02.2016). Fakta om mobbing blant barn og unge. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/fp/oppvekst/fakta-om-mobbing-blant-barn-og-unge/>
- Allensworth, E. M., Gwynne, J. A., Moore, P., & de La Torre, M. (2014). *4 Key Findings for High Schools from "Looking Forward to High School and College"*. University of Chicago Consortium on Chicago School Research. 1313 East 60th Street, Chicago, IL 60637.
- Andersen, I. S. (Hentet: 05.12.2022). Identitet. Filosofi I Skolen. <https://filosofiiskolen.no/trinn-8-10/identitet-og-frihet/>
- Anvik C. H. & Gustavsen A. (2012) Ikke slipp meg! Unge, psykiske helseproblemer, utdanning og arbeid, Nordlandsforskning rapport nr. 13:2012. <https://nforsk.brage.unit.no/nforsk-xmlui/handle/11250/2728517>
- Auen, J. E., Rudi, I. B. (25.09.2019). Hva former vår identitet? Nasjonal Digital Læringsarena. <https://ndla.no/nb/subject:1:470720f9-6b03-40cb-ab58-e3e130803578/topic:1:d208bf2d-836c-43fe-977b-de4af1771396/topic:1:71bb59ae-e4d4-41bb-b07f-06220fd087c4/resource:e8582989-a0d8-4173-8175-d3cf73f4dc49>
- Attendance Works. (2011). Attendance in early elementary grades: Associations with student characteristics, school readiness, and third grade outcomes.
- Bakken, A. (2019). Ungdata 2019. Nasjonale resultater (2019;9). NOVA, Oslomet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/2252>
- Barne og familiedepartementet. (2013, 04.09). Rundskriv Q-16/2013: Forebyggende innsats for barn og unge. Regjeringen.no <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/forebyggende-innsats-for-barn-og-unge/id735078/>
- Barnehageloven. (2005). Lov om Barnehager (LOV-2005-06-17-64). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barneombudet. (2015). Elevmedvirkning: Å bli inkludert, verdsatt og hørt. Inspirasjonshefte til læreren. <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Andre-publikasjoner/Medvirkningshefte.pdf>
- Bufdir; Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (12.05.2021). Veileder for tverrsektorielt arbeid for barn som lever i fattigdom. https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/fattigdom__veileder_for_tverrsektorielt_arbeid_for_barn_som_lever_i_fattigdom/#heading-contentlink-7913
- Buland, T., Bungum, B., Mathiesen, I. H. & Næss, S. (2009). *Tid for elevmedvirkning? En undersøkelse av elevrådsarbeid i ungdomsskoler og videregående skoler (SINTEF A12927)*.

- https://www.sintef.no/globalassets/upload/teknologi_og_samfunn/gsu/tid-for-elevmedvirkning.endelig-rapport.pdf
- Brandlistuen, R. E., Helland, S. S., Evensen, L. A., Schjølberg, S., Tambs, K., Aase, H., & Wang, M. V. (2015). Sårbare barn i barnehagen-betydningen av kvalitet (2015:2). Folkehelseinstituttet. https://fhi.brage.unit.no/fhi-xmlui/bitstream/handle/11250/278990/Brandlistuen_2015_S%C3%A5r.pdf?sequence=3
- Bretteville-Jensen, A. L., Burdzovic Andreas, J., Dahl, S. L., & Hov, D. H. (2022). Cann2021: En studie om cannabiserfaringer, kunnskap og holdninger blant elever på videregående skoler. FHI. <https://www.fhi.no/globalassets/faktabokser/cann2021-en-studie-om-cannabiserfaringer.pdf>
- Brundage, A. H., Castillo, J. M., & Batsche, G. M. (2017). Reasons for chronic absenteeism among secondary students. Retrieved from Florida Department of Education and the University of South Florida website: http://www.floridarti.usf.edu/resources/format/pdf/rca_educator_version.pdf.
- Bøe, T. (2015). Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet. (IS-2412).
- Børhaug, K. (2007). Mission impossible? School level student democracy. *Citizenship, social and economics education*, 7(1), 26–41. <https://doi.org/10.2304/csee.2007.7.1.26>
- Damsgaard, J. L. (2015). Elevmedvirkning – Fra intensjon til virkelighet: En kvalitativ studie av læreres forståelse av og arbeid med elevmedvirkning i videregående skole [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/45744/Masteroppgave-Damsgaard.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Drugli, M. B. (2008). Barn som vekker bekymring. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bronfenbrenner, U. (1994). *Ecological models of human development*. International encyclopedia of education, 3(2), 37-43.
- Ehrlich, Stacy B.; Gwynne, Julia A.; Stitzel Pareja, Amber; Allensworth, Elaine M.; Moore, Paul; Jagesic, Sanja; Sorice, Elizabeth (2014). Preschool Attendance In Chicago Public Schools: Relationships with Learning Outcomes and Reasons for Absences. *University of Chicago Consortium on Chicago School Research*
- Ehrlich, S. B., Gwynne, J. A., & Allensworth, E. M. (2018). Pre-kindergarten attendance matters: Early chronic absence patterns and relationships to learning outcomes. *Early Childhood Research Quarterly*, 44, 136-151.
- Ellingsen, P., Eriksson, R., Kvitting, K. A. (2022). Brukerorientert ledelse i offentlig sektor. Gyldendal Norsk Forlag AS.

- Eriksen, I. M., Sletten, M. A., Bakken, A. & Von Soest, T. (2017). Stress og press blant ungdom. Erfaringer, årsaker og utbredelse av psykiske helseplager. (NOVA-rapport 6/17). Oslo: NOVA.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine*, 14(4), 245-258.
- Fløtten, T., Jensen, R. S., Hansen, I. L. S. (2020). Trøbbel i grenseflatene (20737). FAFO. <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/trobbel-i-grenseflatene>
- Forvaltningsloven (1970). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>
- Fosse, G.K. (2006). Mental health of psychiatric outpatients bullied in childhood. Doctoral thesis. Trondheim: Department of Neuroscience, Faculty of Medicine, Norwegian University of Science and Technology.
- Folkehelseinstituttet. (12.02.2019). Trygt og godt oppvekstmiljø i kommunen. FHI. <https://www.fhi.no/hn/folkehelse/artikler/trygt-og-godt-oppvekstmiljo-i-kommunen/>
- Folkehelseinstituttet. (2021). Folkehelseprofil 2021 Asker. FHI. <https://www.aker.kommune.no/globalassets/helse-og-omsorg/folkehelse/folkehelseprofil-2021-aker.pdf>
- Folkehelseloven. (2012). Lov om folkehelsearbeid (LOV-2011-06-24-29). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29>
- Fyhn, T., Radlick, R., L., Sveinsdottir, V. (2021). Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET; 2-2021). NORCE Helse. <https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/11250/2770190/Sluttrapport%2bNEET.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Ginsburg, A., Jordan, P., & Chang, H. (2014). Absences Add Up: How School Attendance Influences Student Success. *Attendance Works*.
- Gottfried, M. A. (2014) Chronic Absenteeism and Its Effects on Students' Academic and Socioemotional Outcomes, *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 19:2, 53-75, DOI: [10.1080/10824669.2014.962696](https://doi.org/10.1080/10824669.2014.962696)
- Granone et al. (2022). Tidlig innsats, tidlig i livet. UiS, KS, FILIORUM. <https://www.ks.no/contentassets/5a8d1df4b703445d8f7df9a7ec4c9f05/Fou-Tidlig-innsats-tidlig-i-livet.pdf>
- Great Britain Department of Health (2000). *Framework for the Assessment of Children in Need and Their Families: The Assessment Framework; Practice Guidance; Questionnaires and Scales; Assessment Recording Forms*. Stationery Office.

- Gundersen T. & Seeberg M.L. (2018) Samordning av tjenester for barn, ungdom og unge voksne med nedsatt funksjonsevne – Kunnskapssammenstilling (2010-2017), NOVA rapport 4:2018.
- Hagen, M., M. (2017). GENERELT OM SAMARBEID MED BARNEVERNSTJENESTEN. Ressurs: Asker barneverntjenestes arbeid i saker med bekymring for vold eller seksuelle overgrep. Asker kommune.
<https://sites.google.com/askerskolen.no/barn-vold-seksuelle-overgrep/generelt-om-samarbeid-med-barnevernstjenesten>
- Hansen I.L.S., Jensen R.S & Fløtten T. (2019) 0-24 samarbeidet Et kunnskapsgrunnlag, Fafo notater til 0-24 presentasjon.
- Harviken, H. (2007). *Hva er forutsetninger for vellykket elevmedvirkning?: hvilke krav stilles i denne sammenheng til læreren?* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/30999>
- Heckman, J. J. (2000). Policies to foster human capital. *Research in economics*, 54(1), 3-56.
- Helsedirektoratet. (2014). Samfunnsutvikling for god folkehelse (IS-2203). Helsedirektoratet, divisjon folkehelse.
https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samfunnsutvikling-for-god-folkehelse/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf/_/attachment/inline/7bfe0795-9370-4fbf-af77-8be0e9b9d62f:79fbdd582d69872f95ecad2fetc3159c6dfed46a/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf
- Helsedirektoratet. (2018). Folkehelse og bærekraftig samfunnsutvikling (IS-2748). Helsedirektoratet. https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/folkehelse-og-baerekraftig-samfunnsutvikling/Folkehelse%20og%20b%C3%A6rekraftig%20samfunnsutvikling.pdf/_/attachment/inline/3bee41d0-0b38-4957-913e-bedad965e37a:a89f2b8d35a30992c90f2f4c4f872d2ffdd0abaa/Folkehelse%20og%20b%C3%A6rekraftig%20samfunnsutvikling.pdf
- Helsedirektoratet (2019). Hvor skal man begynne? Et utfordringsbilde blant familier med barn og unge som behøver sammensatte offentlige tjenester. Oslo: Helsedirektoratet. <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/hvor-skal-man-begynne-et-utfordringsbilde-blant-familier-med-barn-og-unge-som-behøver-sammensatte-offentlige-tjenester>
- Hilmarsen, H. V., Arnseth, H. C. (10.05.2017). Livet på Instagram - Ungdoms digitale forlengelser av sosiale relasjoner og vennskap. Utdanningsforskning.no.
<https://utdanningsforskning.no/artikler/2017/livet-pa-instagram---ungdoms-digitale-forlengelser-av-sosiale-relasjoner-og-vennskap/>
- Holte, A. 2018. Syv prinsipper og tjuei grep for et psykisk sunnere Norge. Rapport:

- Barn i Norge 2018: Ung og psykisk syk. Voksne for barn.
https://vfb.no/app/uploads/2019/03/Barn_i_Norge_2018_Ung_og_psyki_sk_syk.pdf
- Huang, L., Ødegård, G., Hegna, K., Svalgård, V., Helland, T. & Seland, I. (2017). Unge medborgere. Demokratiforståelse, kunnskap og engasjement blant 9.-klassinger i Norge. *The International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) 2016*.
- Kittelsaa A. & Tøssebro J. (2015) Vi sprenger grenser. Følgeevaluering av et pilotprosjekt, NTNU Samfunnsforskning.
- Kjellehold, A. (2006). Idealet om brukerorientering i helse-og sosialtjenesten. *Lov og rett*, 45(1-02), 3-25.
- Kommuneloven. (1993). Lov om kommuner og fylkeskommuner (LOV-1992-09-25-107). <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1992-09-25-107>
- Kunnskapsdepartementet (2022a). Læringsanalyse – noen sentrale dilemmaer. Regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/laringsanalyse-noen-sentrale-dilemmaer/id2916747/?ch=1>
- Kunnskapsdepartementet. (2022b, 02.05). Ungdomsskolen skal bli mer praktisk og variert. Regjeringen.no.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ungdomsskolen-skal-bli-mer-praktisk-og-variert/id2911018/>
- Kripes. (2021). Narkotika og dopingstatistikk. Politiet – seksjon for narkotikaanalyse. https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/narkotika/narkotikastatistikk_2021_halvar.pdf
- KS. (14.03.2022). Om ungt utenforskap. Kommunesektorens organisasjon.
<https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/partnerskap-for-radikal-innovasjon/ungt-utenforskap/ungt-utenforskap/>
- Lekhal, R., Zachrisson, H.D., Solheim, E., Moser, T., Drugli, M-B. (2016). Barnehaugen: betydningen av kvalitet i Barnehaugen. Gyldendal
- Lo C., Olsen T. & Anvik C.H. (2016) Mellom linjene? En kunnskapsstatus om ungdom med sammensatte behov for offentlige velferdstjenester, arbeidsnotat nr. 1011/2016
- Meld. St.6 (2019-2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehaugen, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>
- Meld. St. 8 (2022-2023). *Menneskerettar for personar med utviklingshemming – Det handlar om å bli høyrte og sett*. Kultur- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20222023/id2945431/>
- Meld. St. 18 (2015-2016). Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet.

- Klima- og miljødepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>
- Meld. St.19 (2014-2015). *Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-2014-2015/id2402807/>
- Meld. St.21 (2016-2017). *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20162017/id2544344/>
- Meld. St.22 (2010-2011). *Motivasjon – Mestring – Muligheter*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-22-2010--2011/id641251/>
- Meld. St.26 (2014-2015). *Framtidens primærhelsetjeneste: nærhet og helhet*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-26-2014-2015/id2409890/>
- Meld. St.31 (2007-2008). *Kvalitet i skolen*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-31-2007-2008-/id516853/>
- Mjaavatn, P. E., & Frostad, P. (2014). Tanker om å slutte på videregående skole. 04 *Evnerike barn: en pedagogisk og spesialpedagogisk utfordring*, 48.
- Nauer, K., Mader, N., Robinson, G., & Jacobs, T. (2014). A Better Picture of Poverty.
- Nordahl, T. m.fl. (2018). Inkluderende fellesskap for barn og unge. Fagbokforlaget.
<https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/215/files/2018/04/INKLUDERENDE-FELLESSKAP-FOR-BARN-OG-UNGE-til-publisering-04.04.18.pdf>
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer: regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- NOU 2011: 20. (2011). Ungdom, makt og medvirkning. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/no/pdfs/nou201120110020000dddpdfs.pdf>
- NOU 2016:14 (2016). *Mer å hente – Bedre læring for elever med stort læringspotensial*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/15542e6ffc5f4159ac5e47b91db91bc0/no/pdfs/nou201620160014000dddpdfs.pdf>
- NOU 2019:3 (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i*

- skoleprestasjoner og utdanningsløp*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/>
- NOU 2019:2 (2019). *Fremtidige kompetansebehov II*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-2/id2627309/>
- NOU 2022:11 (2022). *Ditt personvern – vårt felles ansvar – Tid for en personvernpolitikk*. Kommunal- og distriktsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-11/id2928543/>
- NOU 2022:13 (2022). *Med videre betydning – Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-13/id2929000/>
- Nyhagen, M.S. (2021, 11.10). De fleste takler overgangen til ungdomsskolen bra. Forskning.no <https://forskning.no/barn-og-ungdom-ntnu-partner/de-fleste-takler-overgangen-til-ungdomsskolen-bra/1919410>
- Oppedal, B., Ali, W., Oppedal, O., S., Adem, H., A., Hasselgreen, E., Okoko, T. (2022). Identitet og livskvalitet i flerkulturelle skoler. Implementering og evaluering av Identitetsprosjektet – norsk utgave (IP-N). Rapport 2022. Oslo: Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven>
- Poropat, A. E. (2009). *A meta-analysis of the fivefactor model of personality and academic performance*. Psychological Bulletin, 135(2), 322.
- PROBA (2017) Hva må til for at barn og unge gjennomfører sin opplæring? – Erfaringer og innspill fra brukerorganisasjoner, utarbeidet for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, ISSN: 1891-8093
- Prop. 121 S (2018-2019). *Opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse (2019-2024)*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/1ea3287725fa4a2395287332af50a0ab/no/pdfs/prp201820190121000dddpdfs.pdf>
- Rammeplan for Barnehage. (2017). Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (01.06.2017). Udir.no.
<https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>
- Rammeplan for SFO. (2021). Forskrift om rammeplan for skolefritidsordningen. (01.06.2021). Udir.no.
<https://www.udir.no/contentassets/ae8e58012cc94e04b0a767c9cea88e67/rammeplan-sfo-bokmal.pdf>
- Romero, M. & Lee, Y.S. (2007). A National Portrait of Chronic Absenteeism in the Early Grades. NCCP., Columbia University.
- Schultz, K. (2020). *Hva betyr elevmedvirkning i fagfornyelsen?* (Podkasten Lærerrommet 08.06.20) Utdanningsforbundet.
- Strand, A. H., & Kindt, M. T. (2019). Unge i utsatte boområder – en

- kunnskapsoversikt. Delrapport. Fafo-notat, 24.
- Strand, G. M. (2021). *Elevenes overgang til ungdomsstrinnet – muligheter og utfordringer*. Kapittel i læreboka Elev i skolen 5-10. Mangfold og mestring. Cappelen Damm.
- Sørbø, M. F., Grimstad, H., Bjørngaard, J. H., Lukasse, M., & Schei, B. (2014). Adult physical, sexual, and emotional abuse and postpartum depression, a population based, prospective study of 53,065 women in the Norwegian Mother and Child Cohort Study. *BMC pregnancy and childbirth*, 14(1), 1-9.
- Throndsen, T., Carlsten, T. C., Björnsson, J. K. (2019). TALIS 2018. Første hovedfunn fra ungdomstrinnet. NIFU, UiO.
<https://www.udir.no/contentassets/cee13d13f3c14e029320fbf10833925e/talis2018-rapport..pdf>
- Utdanningsdirektoratet (20.11.2017). |Hva er kvalitetsarbeid og det å utvikle praksis sammen? Udir.no. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utvikle-praksis-sammen/hva-er-kvalitetsarbeid-og-det-a-utvikle-praksis-sammen/>
- Utdanningsdirektoratet. (10.10. 2018). Retningslinjer for utforming av nasjonale og samiske læreplaner for fag i LK20 og LK20S. Udir.no
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/forsok-og-pagaende-arbeid/Retningslinjer-for-utforming-av-lareplaner-for-fag-/>
- Utdanningsdirektoratet. (08.03.2021). Elever med stort læringspotensial. Udir.no.
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/elever-med-stort-laringspotensial/>
- Utdanningsdirektoratet. (06.01.2022a). Kvalitet i barnehagen. Udir.no.
<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utviklingsarbeid-i-barnehagen/kvalitet-i-barnehagen/>
- Utdanningsdirektoratet. (07.09.2022b). Støtte til undervisning om kjønn og seksualitet. Udir.no. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/Stotte-til-undervisning-om-kjonn-og-seksualitet/>
- Utdanningsdirektoratet (31.03.2022c). Tilpasset opplæring. Udir.no
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/>
- Utdanningsforbundet (2019). *Begrepet kvalitet – hva dreier det seg om?* (Temanotat 3/2019). Udir.no.
https://www.utdanningsforbundet.no/globalassets/var-politikk/publikasjoner/temanotat/2019/temanotat_2019.03.pdf
- Valen, F. (2010). *Elevmedvirkning: 'at vi får være med på å bestemme'... til en viss grad* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo].
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/32574>
- Vogt, K. C. (2017). Our impatience with young people. *TIDSSKRIFT FOR SAMFUNNSFORSKNING*, 58(1), 105-119.

- Voksne for barn. (2020). Det må jo ha vært min egen skyld. Voksne for barn.
https://vfb.no/app/uploads/2020/11/Utenforskapsrapport_sider_lavoppl_ost.pdf
- Wendelborg, C., Dahl, T., Røe, M. & Buland, T. H. (2020). *Elevundersøkelsen 2019: Analyse av Utdanningsdirektoratets brukerundersøkelser. (827570622X)*.
<https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/2689870/Rapport%2bC%2bElevunders%25C3%25B8kelsen%2b2019%2bWEB.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Whitehead, M., & Dahlgren, G. (1991). What can be done about inequalities in health? *The lancet*, 338(8774), 1059-1063.
- Wiker, P. V. (2015). Elevmedvirkning.
<http://www.forebygging.no/Artikler/-2015/Elevmedvirkning/>

Å høre til – temaplan for oppvekst

Høringsutkast, januar 2023

Forord

Ordførers forord

Innledning

Formål med planen

Å høre til - temaplan for oppvekst har som mål at alle barn og unge som bor i Asker skal kjenne at de er inkludert og hører til i et trygt og mangfoldig fellesskap.

Dette er en strategisk plan som gjelder både for tjenesteområde oppvekst og for andre relevante tjenesteområder. Planen skal bidra til at askersamfunnet tar helhetlig grep om barn og unges oppvekst. Dette krever samarbeid internt i tjenesteområdet, men også mellom tjenesteområder og med innbyggere, næringsliv og frivilligheten.

Arbeidet med og for barn og unge skal vektlegge strategier som er helsefremmende og inkluderende, og som bidrar til livsmestring og opplevelse av å høre til i fellesskapet på alle arenaer - både hjemme, på fritiden, i barnehage og skole.

Temaplanen inneholder innsatsområder og strategier som gir retning for kommunens tjenester, og for organisering og samarbeid med tanke på å sikre barn og unge en helsefremmende og trygg oppvekst med gode vilkår for utvikling og læring i fellesskap med andre.

Rammer og mandat for arbeidet

Rammer og mandat for arbeidet med temaplanen ble vedtatt av Utvalg for oppvekst 22. mars 2022. I sak 20/22 beskrives de føringene kommunedirektøren har for arbeidet med kunnskapsgrunnlag og temaplan.

Å høre til - temaplan for oppvekst er en sektorovergripende temaplan, hvor kommunen som helhet har et ansvar for å arbeide med utfordringsbilde, innsatsområder og strategier. Barns oppvekst påvirkes av en rekke forhold hvor de viktigste er familie og nære relasjoner. I tillegg er kvaliteten på barnehager og skoler av stor betydning. Det samme gjelder et trygt nærmiljø og gode fritidstilbud. Både sivilsamfunn og kommunens tjenester har et ansvar for å bygge trygge, gode lokalsamfunn og en god oppvekst for barn og ungdom.

Temaer til utredning

Temaer som Utvalg oppvekst har vedtatt skal omfattes i utredningen er:

- Motiverende, inkluderende, helsefremmende og trygge oppvekst- og læringsmiljø
- Utenforskap og tilhørighet
- Frafall i videregående
- Forebyggende arbeid
- Laget rundt barn og unge
- Læring og utvikling ut fra den enkeltes forutsetninger og potensial. Kompetanse for fremtiden for individet og for samfunnet
- Temaplanen skal belyse hvordan man kan tilby til mer likeverdig tilbud slik at kjønnsforskjellene i skole, barnehage og oppvekst blir utjevnet
- Helhet og sammenheng i tjenestene, tverrfaglig samarbeid og samordning av tjenestetilbud
- Alternative former for organisering av tjenester og samarbeidsformer sammen med barn og unge, og på tvers av sektorer
- Skoler og barnehager som nærmiljøarenaer. Sambruk, samarbeid og felles kompetanse i barnehage, i skole, i hjelpetjenester og i barnas fritidstilbud
- Nye løsninger som utfordrer dagens praksis for å møte fremtidens krav og innbyggernes behov
- Ressursoptimalisering og/eller samstyring
- Levekår og familieperspektiv for en god oppvekst
- Barn og unges stemme, barn og unge som aktive medborgere

Kunnskapsgrunnlag

Temaene til utredning har resultert i et omfattende kunnskapsgrunnlag med teori, nasjonale og lokale forskningsresultater, analyser og beskrivelse av praksis i Asker. Temaplanens innsatsområder og strategier er en oppsummering av kunnskapsgrunnlaget. Kunnskapsgrunnlaget vil derfor kunne gi en mer utfyllende beskrivelse av de enkelte temaene.

Fremdriftsplan

- Første kvartal 2022: Sak om mandat og rammer for temaplanen behandles i Utvalg for oppvekst
- Første kvartal 2023: Førstegangsbehandling av temaplanen, i Utvalg for oppvekst
- Andre kvartal 2023: Annengangsbehandling av temaplanen, i Utvalg for oppvekst og Kommunestyret

Avgrensninger

Å høre til - temaplan for oppvekst omfatter barn og unge 0-18 år og deres familie/nettverk. Enkelte tiltak ivaretar i tillegg unge opp til 25 år.

Temaplanen er en sektorovergripende plan med særlig grensesnitt mot følgende temaplaner:

- Temaplan - Medborgerskap (vedtatt): Handler om møteplasser, medbestemmelse og deltakelse.
- Temaplan - Fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv (vedtatt): Handler om betydningen av friluftsliv og aktivitet for livskvalitet og helse. Planen tar for seg inkludering i ulike aktiviteter.
- Temaplan - Leve hele livet; i ett aldersvennlig Asker (vedtatt): Tar opp temaer som ensomhet, sosial støtte, rus og psykisk helse med fokus på eldre. Videre beskrives det hvordan et aldersvennlig samfunn er et godt samfunn for alle, med universell tilrettelegging og lett tilgjengelige tjenester.
- Temaplan - Kultur (vedtatt): Handler om betydningen av kultur for livskvalitet og helse. Planen tar for seg inkludering i ulike aktiviteter.
- Temaplan for personer med funksjonsnedsettelse (under utarbeidelse): Temaplanen har barn, unge og voksne med funksjonsnedsettelse som målgruppe. I tillegg er denne målgruppen ivarettet i Å høre til - temaplan for oppvekst.
- Temaplan Mestres hele livet (vedtatt): Temaplanen har målgruppen voksne og deres psykiske helse noe som også bærer barn og unge. Det er derfor relevant å ha felles strategier med Å høre til- temaplan for oppvekst.
- Temaplan for næring (vedtatt). Samarbeid mellom skole og næringsliv er tema her.

Medvirkning

Medvirkningsprosessene har vært viktige for utarbeidelse av temaplanen.

Da sak for mandat til Å høre til- temaplan for oppvekst ble behandlet, gå både Ungdomsrådet og Utvalg for oppvekst og virksomhetsledere i oppvekst og

medborgerskap innspill til hvilke utfordringer og temaer som er nødvendig å utrede. Andre medarbeidere i tjenesteområde oppvekst ga også innspill til mandatet.

I arbeidet med kunnskapsgrunnlaget har det vært bred administrativ involvering for at kunnskapsgrunnlaget skal bli så utfyllende og relevant som mulig. Det er medarbeidere fra fire tjenesteområder som har deltatt i arbeidet. Temaet har også vært på dagsorden i møter med ledere i alle virksomheter i tjenesteområde oppvekst.

I arbeidet med innsatsområder og strategier har det vært involvering fra medarbeidere og ledere i tjenesteområde oppvekst - både virksomhetsledere og avdelingsledere har vært involvert. Ledere og rådgivere fra tjenesteområde velferd og medborgerskap har også vært bidragsytere inn i arbeidet med strategiene.

Utvalg for oppvekst vedtok mandat for temaplanen 22. mars 2022. I et seminar som utvalget hadde i juni 2022, ble foreløpig innsikt i utfordringsbildet og status for arbeidet med kunnskapsgrunnlaget presentert. Utkast til kunnskapsgrunnlag ble sendt utvalg oppvekst sine medlemmer i november 2022. Presentasjon av foreløpige innsatsområder og strategier ble presentert for utvalget 29.11.2022.

Førstegangsbehandling av Å høre til - temaplan for oppvekst med tilhørende kunnskapsgrunnlag er 17.01.2023. Høringsperioden er planlagt å være fra 20. januar til 3. mars 2023.

Iverksetting

Å høre til - temaplan for oppvekst inngår i Asker kommunes plansystem, og følges opp som en del av den ordinære virksomhetsstyringen. Det gis ikke oppdrag eller tiltak i temaplanen. Med utgangspunkt i den politisk vedtatte temaplanen, utarbeides en administrativ handlingsplan, og Kommunedirektøren gir oppdrag til virksomhetene basert på innsatsområdene og strategiene i planen. Med bakgrunn i oppdragene, utarbeider virksomhetene tiltak i sine virksomhetsplaner for gjennomføring og oppfølging. Det evalueres og rapporteres jevnlig på status for oppfølging av tiltakene som en del av styringsdialogen mellom virksomhetsleder og direktør.

Dagens situasjon og utsikter fremover

Barn og unge som vokser opp i Asker kommune har generelt gode levekår med trygge nærmiljøer, tilhørighet i familier med foreldre som er i jobb og har god helse.

Kunnskapsgrunnlaget for denne temaplanen viser at det til tross for dette er en del barn og unge som opplever at de ikke har et trygt miljø og nettverk med fortrolige

venner, at de ikke kan delta i fritidsaktiviteter og at de ikke er så motiverte for skole og fremtiden. Det er for mange elever som kjeder seg eller gruer seg til å gå på skolen.

Kunnskapsgrunnlaget beskriver også ulikheter i helse, i levekår, i hvilken grad barn og ungdom mestrer grunnleggende ferdigheter i skolen og at fullføring av videregående opplæring varierer fra område til område i kommunen.

Det er om lag 1000 unge under 25 år i kommunen som ikke er i arbeid, aktivitet eller utdanning. Kunnskapsgrunnlaget beskriver at mange av dem har langvarig fravær fra skolen og løs tilknytning til fellesskapet med jevnaldrende.

Forskning og nasjonale styringsdokumenter, som det er redegjort for i kunnskapsgrunnlaget, understreker behovet for forebyggende arbeid før barnet er født og i de første leveårene for å fremme god psykisk helse og forhindre ensomhet og utenforskap senere i livet. Foresatte med stabil og god omsorgsevne er grunnleggende for barn og unges oppvekst, for gode vilkår for positiv utvikling og god helse.

Tjenestene må ha tilstrekkelig kompetanse for å møte innbyggernes fremtidige behov. Det er også nødvendig å vurdere hvordan kompetanse på tvers av tjenester kan utnyttes enda bedre for å styrke kvaliteten i tjenestene til barn og ungdom.

Det å høre til i fellesskapet, ha venner, gode relasjoner i familien og i nærmiljøet er viktig for barn og ungdoms helse, utvikling og læring. Tilhørighet og sosiale relasjoner bekrefter den du er og gjør deg betydningsfull. Dette skapes på alle de arenaene barn og ungdom oppholder seg. Tittel på temaplanen er derfor Å høre til - temaplan for oppvekst.

Dagens situasjon beskrives ytterligere innenfor hvert innsatsområde.

Dette skal vi oppnå

Mål og delmål fra kommuneplanen

Satsingsområdene, hovedmålene og delmålene fra kommuneplanens samfunnsdel som er særlig relevante for denne temaplanen, fremgår av tabellen under. Dette utgjør temaplanens overordnede målbilde.

Hovedmål	FN bærekraftsmål	Delmål	Satsingsområde
Askersamfunnet sikrer god helse og fremmer livskvalitet for alle, uansett alder.	03 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder	Asker kommune samarbeider aktivt med innbyggere, frivilligheten og næringslivet for å møte fremtidens helseutfordringer.	God helse
		Innbyggere som mottar helsetjenester lever aktive og selvstendige liv, tar medansvar for egen helse og deltar i utforming av tjenestene ut fra den enkeltes forutsetninger og behov.	
		Innbyggerne har tilgang til grunnleggende, helhetlige og forsvarlige helsetjenester av god kvalitet og til rett tid.	
		Askersamfunnet arbeider helsefremmende og forebyggende for å oppnå god folkehelse, motvirke utenforskap og redusere risikoen for sykdom og tidlig død.	
Asker er en økonomisk robust og bærekraftig kommune		Asker kommune har god økonomistyring og effektiv tjenesteproduksjon.	Økonomi
Asker kommune fremmer inkludering, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle		Asker kommune har medarbeidere og ledere som i fellesskap utfører det unike samfunnsoppdraget og når kommunens mål, og bidrar til at innbyggerne har tillit til kommunen.	Medarbeidere
		Asker kommune har medarbeidere og ledere som sammen finner smarte måter å jobbe på, finner løsninger på kommunens utfordringer og viser endringsvilje.	
Askersamfunnet har virkemidler, partnerskap og samarbeid på tvers som sikrer en bærekraftig utvikling.	17 - Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling	Askersamfunnet er et levende lokaldemokrati der innbyggere i alle aldre deltar gjennom inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser.	Samarbeid for å nå målene
		Askersamfunnet har inkluderende lokalsamfunn der innbyggerne opplever tilhørighet og tar medansvar, uavhengig av	

Hovedmål	FN bærekraftsmål	Delmål	Satsingsområde
		kulturelle, sosiale og økonomiske forhold.	
		Frivilligheten, næringslivet, kommunen og andre aktører deltar i gjensidig forpliktende samarbeid for å oppnå en bærekraftig utvikling.	
Askersamfunnet har tettsteder og lokalsamfunn som er inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige, som er utviklet i god balanse mellom vekst og vern.	11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige	Asker kommune forebygger og håndterer konsekvensene av uønskede hendelser.	Bærekraftige byer og samfunn
Askersamfunnet har en levende innovasjonskultur, en sikker digital infrastruktur av høy kvalitet og et attraktivt, inkluderende og bærekraftig næringsliv.	09 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon	Askersamfunnet arbeider målrettet med innovasjon og digitalisering for å møte fremtidens utfordringer.	Innovasjon, digitalisering og næringsutvikling
Askersamfunnet sikrer inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremmer muligheter for livslang læring for alle.	04 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle	Barn og unge utvikler relevant kompetanse for fremtidens samfunn og arbeidsliv, med særlig vekt på yrkesrettede fag, teknologi, innovasjon og entreprenørskap.	God utdanning
		Askersamfunnet har inkluderende og trygge oppvekstmiljøer med leke- og læringsarenaer som fremmer sosial kompetanse, mestring, tilhørighet og god helse.	
		Alle fullfører likeverdig grunnskole med opplæring av god kvalitet, har høyt læringsutbytte og et godt grunnlag for å fullføre videregående opplæring.	
		Alle barn har tilgang til barnehage av god kvalitet som bidrar til trygghet, utvikling og læring, og som forbereder barna til å begynne i grunnskolen.	

Slik skal vi gjøre det

Denne temaplanen er inndelt i følgende seks innsatsområder:

- Fremtidens aktive medborgere
- Helsefremmende og inkluderende praksis
- Helhetlige og koordinerte tjenester
- Familie og nære nettverk
- Trygge og aktive lokalsamfunn

- Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

Innsatsområdene er definert med bakgrunn i utfordringsbildet jf. vedlagte kunnskapsgrunnlag, og beskriver hva kommunen særlig må prioritere. For hvert innsatsområde gis det en beskrivelse av status og utfordringer og hvilke strategier (endringer) som må realiseres for å sikre måloppnåelse og utvikling i ønsket retning.

Innsatsområde 1 - Fremtidens aktive medborgere

Investering i kunnskap og kompetanse er noe av det viktigste grunnlaget for fremtidig velferd og verdiskaping. Dette er av stor betydning for at mennesker i fremtidens samfunn realiserer seg selv og er aktive og deltakende medborgere. Ved å invitere barn og unge til å delta i utformingen av aktiviteter, tiltak og undervisning, vil de oppleve seg inkludert og at det som skjer er relevant og riktig for dem.

Barn og unges stemme

At kommunens tjenester kan lytte til og ta innbyggerens perspektiv, er sentralt for et godt tjenestetilbud. Barn og unge har rett til å bli hørt, tatt på alvor og få mulighet til å uttrykke sin mening. En inkluderende praksis hvor barn og unges stemme aktivt lyttes ut er avgjørende for å bygge sterke fellesskap i barnehagen, i skolen, i barnas fritid og i nærmiljøene.

Barn og unge er viktige ressurser i eget liv og i samfunnet. Deres stemme skal høres og deres medvirkning få betydning, ikke bare på formelle samarbeidsarenaer, men også i dagliglivet. Det er i den daglige praksisen det er særlig viktig å forsterke medvirkningen fra barn og unge, og den må få faktisk betydning for de løsningene vi kommer frem til. Det å få sagt sin mening og bli tatt på alvor virker positivt inn på motivasjon for læring, for deltakelse og for utvikling av identitet og selvfølelse. I Asker kommune har vi demokratiske arenaer hvor vi tar barn og unge med i beslutninger, men det er behov for å systematisere og i større grad gjøre barn og unges medvirkning reell.

Barn og unge skal forstå at demokratiet ikke er noe som kan tas for gitt, men noe som hele tiden må holdes ved like og praktiseres. Gjennom gode demokratiske prosesser vil vi også kunne motvirke blant annet polarisering og antidemokratiske holdninger.

Inkluderende læringsarenaer for fremtidens kompetanse

I kunnskapsgrunnlaget til denne temaplanen beskrives betydningen av inkluderende læringsarenaer som fremmer dybdelæring, digitale ferdigheter, kreativitet, samarbeid og utfoldelse. De tverrfaglige temaene *folkehelse og livsmestring, bærekraftig*

utvikling og demokrati og medborgerskap skal være grunnleggende for arbeidet i tjenestene i oppvekst. Opplæringen til barn og unge skal åpne dører mot verden og fremtiden. Den skal ha en bred tilnærming som fremmer motivasjon og legger grunnlaget for læring hele livet. Når man lærer å formulere spørsmål, søke svar, lytte og uttrykke sin forståelse på ulike måter, vil man kunne være en aktiv medborger i demokratiske prosesser, i kulturlivet og i samfunnet for øvrig.

Den unike kompetansen som er i barne- og ungdomskulturen er verdifull for dagens og morgendagens samfunn. Aktiviteter som barn og unge er opptatt av skal derfor møtes med interesse og nysgjerrighet. Barn og unge skal motiveres til å være utforskende, innovative og utveksle tanker og ideer på den nasjonale og internasjonale arenaen. Tjenestene i Asker kommune skal ha som mål at barn og unge utvikler og beholder troen på fremtiden, er aktive medborgere i samfunnet, og at de er trygge på at de er i stand til å møte utfordringene som må løses.

Det norske samfunnet og verdenssamfunnet står overfor store utfordringer med tanke på bærekraft, miljø, befolkningssammensetning, økt polarisering og uro. Samtidig møter våre barn og unge en spennende fremtid med et arbeidsmarked i stor endring, hvor digital kompetanse, kreativitet og samarbeid blir viktig. Det vil være behov for en mer variert og annen kompetanse enn det som er i dagens arbeidsliv. Det blir derfor viktig å bygge på ungdommenes utgangspunkt og oppfordre flere til å velge utdanning etter interesse og samfunnsbehov. Dette innbefatter blant annet og utvikle et mangfold av læringsaktiviteter som inkluderer enda flere elever og øke rekrutteringen til yrkesfagene i videregående opplæring.

Digitale ferdigheter og digital dømmekraft er sentralt i kompetansen barn og unge må utvikle for fremtiden. I barnehager og skoler må temaer som personvern, kildekritikk og sosiale medier være på agendaen. Barnehagen skal utøve digital dømmekraft gjennom praksis og bidra til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier. I en digitalisert hverdag må pedagoger i barnehager og skoler kunne administrere og fremme et trygt og godt digitalt leke- og læringsmiljø som ivaretar både læring og barn og elevers personvern.

Internasjonalt samarbeid kan styrke vår evne til å løse felles utfordringer. Barnehager og skoler er sentrale aktører for å skape større forståelse på tvers av kulturer og utveksle erfaringer og mulige løsninger på samfunnsutfordringer. Asker kommune satser på styrket internasjonalisering, og tjenesteområde oppvekst er involvert i prosjekter i dette samarbeidet.

Felleskap og vennskap

Arbeidet med barn, unge og deres foresatte må være basert på gjensidig tillit og gode relasjoner. I kunnskapsgrunnlaget til denne temaplanen er det gjengitt fagstoff som diskuterer og anbefaler hva som er viktig at kommunens tjenester gjør for å fremme inkludering, forebygge utenforskap og styrke barn og unges kompetanse for fremtidens samfunn. Å klare å få venner, beholde vennskap og være del av et nettverk er vesentlig for opplevelsen av å høre til i fellesskapet og være en aktiv deltaker i samfunnet.

Strategier

Asker kommune skal

- utvikle arbeidsmåter og metodikk som sikrer at barn og unges egne erfaringer og meninger blir systematisk etterspurt, dokumentert og brukt til å forme tjenestetilbudet
- sørge for at formelle demokratiske arenaer og medvirkningsarenaer som barn og unge deltar i får betydning for beslutninger som skal tas
- styrke barn og unges sosiale og emosjonelle ferdigheter gjennom inkluderende leke- og læringsaktiviteter og relasjonsarbeid
- legge til rette for at alle barn og unge kan etablere vennskap og ta del i fellesskapet
- sørge for aktiviteter som fremmer barn og unges fremtidstro
- samarbeide nasjonalt og internasjonalt for å løse felles utfordringer knyttet til miljø, demokrati og kulturforståelse
- bruke teknologi hensiktsmessig og balansert i barnehage og skole for å utvikle digitale ferdigheter og digital dømmekraft
- gi ungdom et godt grunnlag for å ta riktige utdanningsvalg
- rekruttere flere ungdommer til yrkesfag i videregående opplæring for å dekke fremtidige behov i samfunnet
- tilrettelegge for trygg, sikker og hensiktsmessig bruk av data knyttet til digitale tjenester og personvern

Innsatsområde 2 - Helsefremmende og inkluderende praksis

Helsefremmende og inkluderende praksis innebærer at tjenestetilbudet er tilpasset innbyggerens behov, og at forskjellighet verdsettes som en ressurs på de arenaene og i de fellesskapene vi er i. Kommunens tjenester må invitere til samarbeid for å fremme

inkluderende praksis. Å ta utgangspunkt i innbyggernes behov, krever tydelig ledelse og at medarbeiderne har tid til refleksjon over egen praksis og holdninger.

Tidlig hjelp til familier i helse- og velferdstjenestene

Familienes behov før et barns fødsel og i de første leveårene må få økt oppmerksomhet. Jo tidligere hjelp og veiledning gis, desto større effekt har det på fremtidig levekår og livskvalitet for barn og familie. Kunnskap om, og samarbeid mellom, de ulike tjenestene må styrkes for at støtten til familien skal bli så god og treffsikker som mulig. I de tilfellene hvor det er risikoforhold hos foreldrene, er det også nødvendig med tverrsektorielt samarbeid. Det kan for eksempel dreie seg om samarbeid mellom sosialtjeneste, barneverntjeneste, helsestasjon, barnehage og spesialisthelsetjeneste.

Forebyggende arbeid der barn og unge er

Asker kommune har et potensial når det gjelder å utføre helsefremmende og forebyggende tjenester på de arenaene barn og unge er til daglig, som for eksempel i familien, i barnehage og i skole. Disse arenaene er viktige for å fremme psykisk og fysisk helse og forebygge utenforskap. God psykisk helse bygges gjennom inkluderende læringsaktiviteter der alle barn og ungdom kan delta.

Barnehager og skoler som arbeider systematisk med inkluderende leke- og læringsmiljø er helsefremmende arenaer. Fellesskapende pedagogiske aktiviteter, tid til fordypning og bevisst gruppeledelse med vekt på gode relasjoner og struktur, er viktig for å redusere stress og press hos barn og unge. Tilpasning og variasjon i det pedagogiske tilbudet kan bidra til at flere barn og unge finner seg til rette og opprettholder motivasjon, mestring og læringsglede.

Å følge med på barns utvikling er en del av det forebyggende arbeidet i barnehagene. Systematisk observasjon er viktig for å følge opp det enkelte barnet, sikre progresjon og justere det pedagogiske tilbudet til barnegruppen.

Det er viktig å forebygge og følge opp bekymringsfullt fravær fra barnehage og skole. Fravær kan være det første tegnet på at barnet eller ungdommen ikke føler mestring og tilhørighet i fellesskapet. Elever som har lite sosial støtte er svakere rustet til å møte utfordrende livssituasjoner, og elever som i mindre grad føler tilknytning til medelever, lærere eller skolemiljøet har større sannsynlighet for fravær og for å avbryte utdanningsløpet.

Alt skolefravær som gjør at eleven henger etter faglig og sosialt er bekymringsfullt. Årsakene til fraværsproblematikk er sammensatte og komplekse. Det kan handle om

faktorer hos eleven eller familien til eleven, og det kan ha utgangspunkt i forhold på skolen, som utfordringer i skolemiljøet eller mangel på struktur og forutsigbarhet. Kompleksiteten øker gjerne i takt med fraværets lengde, og det er derfor viktig at en får kartlagt tidlige utfordringer med fravær for å koble på rett hjelp og tiltak.

Selv om det å gå i barnehage ikke er obligatorisk, vet vi imidlertid at gode rutiner legges tidlig, og nære vennskap knyttes allerede i barnehagealder. Det er derfor viktig å følge med på barns fravær også i barnehage, fordi fravær kan ha samme årsaker for barnehagebarn som for skolebarn og bør følges opp med tiltak dersom det er nødvendig.

Inkluderende aktiviteter for barn og unge

Tidlige opplevelser av vennskap og å høre til i fellesskapet er sentralt for god livskvalitet. Trygge og inkluderende miljøer hvor barn og unge opplever sosial støtte, gode relasjoner, fellesskap og tilhørighet er viktig for den enkeltes helse, læring, og utvikling av egen identitet. Alle som arbeider med barn og ungdom skal bidra til å fremme dette, og samarbeid på tvers av tjenester er nødvendig for å lykkes.

Barn og ungdom har rett til trygge leke- og læringsmiljøer i henhold til FNs barnekonvensjon, barnehageloven og opplæringsloven. Barnehager og skoler har derfor plikt til systematisk oppfølging dersom de mistenker eller vet at et barn eller en ungdom ikke har det bra i barnehage eller skole. Kunnskapsgrunnlaget peker på at det er grunn til å videreutvikle arbeidet med trygge og inkluderende leke- og læringsmiljøer, og se dette i sammenheng med arbeidet for å bygge vennskap og fellesskap og forebygge ensomhet og utenforskap.

Mange barn og unges motivasjon faller gjennom grunnskolen, og regjeringen har varslet en stortingsmelding om dette temaet. Tilpasset opplæring og variasjon i det pedagogiske tilbudet kan bidra til at flere elever finner seg til rette i skolen og opprettholder motivasjon, mestring og læringsglede. Dette vil også bidra til å utjevne forskjellene vi ser mellom jenter og gutter i opplæringsløpet. Askerskolen vil utvikle et skoletilbud som er enda mer praktisk og variert enn i dag slik at alle elever finner seg til rette og kan utnytte sitt potensial.

SFO og fritid

Skolefritidsordningen (SFO) er for barn fra 1. til 4. trinn. Siden 1. august 2021 har det vært en nasjonal rammeplan som legger føringer for innholdet i tilbudet. Deltagelse på SFO er vanlig for de fleste på 1. trinn, men andelen som deltar synker jevnt mot 4. trinn. For å øke deltakelse i fellesskapet, er det viktig å utvikle kvaliteten på tilbudet for alle aldersgrupper, og vurdere å utvide tilbudet til flere aldersgrupper slik at færre går hjem alene og flere er i aktivitet.

For å fremme gode oppvekstmiljøer og god helse, er det ønskelig å øke deltakelsen i fritidsaktiviteter og styrke sammenhengen mellom skole og fritid. Dette kan oppnås gjennom forsterket samarbeid og kompetanseoverføring mellom skole og tilbydere av fritidstilbud. SFO kan også inngå som en viktig arena for dette, både ved dagens ordning, og om tilbudet utvides til eldre aldersgrupper.

Strategier

Asker kommune skal

- utvikle organisasjonskultur og arbeidsmåter som har medborgernes behov i sentrum slik at tjenestene oppleves som relevante
- styrke samordning av tjenestetilbudet slik at utsatte barn, ungdom og familier blir møtt og fulgt opp så tidlig som mulig
- bruke kunnskapsbasert metodikk og systematisk observasjon for å analysere, evaluere og følge opp barn og unges utvikling
- tidlig og systematisk følge opp fravær i barnehager og skoler i samarbeid med foresatte og barna/ungdommen slik at de tar del i fellesskapet
- gi målrettet støtte til foreldre under graviditet og i småbarnsperioden
- utvikle et skoletilbud som er mer praktisk og variert slik at alle elever finner seg til rette og blir mer motivert for læring
- utvikle miljøer som bidrar til forutsigbarhet og mindre stress og press for barn og unge
- videreutvikle skolefritidsordningen med tanke på å sikre kvalitet og øke deltakelse

Innsatsområde 3 - Helhetlige og koordinerte tjenester

Aktivt tverrfaglig samarbeid er et viktig bidrag for å oppfylle prinsippet om at forebyggende arbeid inkluderer flest mulig barn og unge. Det å oppdage og identifisere utfordringer så tidlig som mulig, vil bidra til at tjenestene raskt kan legge til rette for gode og virksomme tiltak i samarbeid med dem det gjelder.

Manglende samarbeid på tvers kan føre til at innbyggere som har behov for tjenester fra flere instanser ikke får den hjelpen de trenger, eller at de får et lite helhetlig tjenestetilbud. Dette kan være svært uheldig for den enkelte, men også for effektiviteten til kommunen på systemnivå. I arbeidet med kunnskapsgrunnlaget for temaplanen er dette beskrevet som et sentralt utviklingsområde i Asker. Tjenestene kjenner ikke tilstrekkelig til hverandres kompetanse, de samarbeider for lite og det er for lite koordinering for det enkelte barn og den enkelte familie. Det blir nødvendig

med en gjennomgang av kommunens tverrfaglige samarbeid for å skape helhet og sammenheng.

Både nasjonale utfordringer og erfaringene fra Asker tilsier altså at det er behov for å styrke samarbeidet på tvers av tjenester og forsterke samordningen av innsatsen for barn og unge og deres familier. Dette innebærer at tjenestetilbudene må ta utgangspunkt i den konteksten barn og deres familier lever i, slik at tilbudet blir helhetlig.

Endringer i velferdslovgivningen fra 1. august 2022 vektlegger kommunens plikt til å samordne tjenestetilbudet for barn og unge som trenger tiltak fra flere instanser. Dette er nærmere beskrevet i kunnskapsgrunnlaget.

Utsatte barn og unge har særlig behov for at tiltakene er koordinerte og at tjenestene samhandler. Endring av strukturer er ikke tilstrekkelig for å lykkes, man må også utvikle kultur og praksis for samarbeid. Samhandling krever innsats for at de involverte aktørene i kommunen skal ha en felles forståelsesramme, ha kjennskap til hverandre og anerkjenne verdien av å samarbeide. Dette er et langsiktig arbeid og stiller store krav til ledelse av prosesser og utviklingsarbeid.

Samarbeid i overganger

Overgangssituasjoner er generelt kritiske punkter på livslinjen fra 0 til 24 år, og fungerer i liten grad for barn og unge med sammensatte behov som ofte opplever å falle igjennom. En koordinert innsats er derfor spesielt viktig i overgangssituasjoner. Tjenestene må legge til rette for at barn, unge og deres familier opplever trygge og gode overganger i alle livsfaser.

Alle overganger må dekkes av gode rutiner og tydelig ansvarsfordeling hvor barn og foresatte involveres. I arbeidet med kunnskapsgrunnlaget ble manglende rutiner om overganger fra velkomstklasse til ordinær skole, og behov for tettere samarbeid i overgangen mellom barnehage/skole og helse- og omsorgstjenester til barn og unge beskrevet som særlig utfordrende.

Samarbeid mellom tjenesteområder

Samarbeid på tvers av tjenesteområder er nødvendig for å utnytte kommunens totale kompetanse for å skape større sammenheng i barn og unges liv. Det kan også dreie seg om å organisere tjenestene på nye måter. Det er behov for å styrke samarbeidet mellom tjenesteområde oppvekst og andre tjenesteområder.

Utvikling av samarbeidsmodeller der tillit er et grunnleggende prinsipp, og hvor familiens rolle anerkjennes, kan være viktige grep for å øke effekten av tiltakene som

iverksettes. Å aktivt innhente samtykke for at tjenester skal kunne samarbeide til beste for barnet og ungdommen, vil i mange tilfeller være nødvendig. Taushetsplikten skal ikke være et hinder for å utføre tiltak til beste for barnet.

Strategier

Asker kommune skal

- ha et forpliktende og koordinert samarbeid mellom tjenestene der ansvaret er tydeliggjort og innbyggernes behov er ivaretatt slik at barn, ungdom og familier får et helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud
- organisere tjenestene slik at de er lett tilgjengelig og innbyggerne får hjelp så tidlig som mulig
- sørge for at innbyggerne opplever trygge og gode overganger og et sammenhengende tilbud i alle faser av livet
- gi helhetlig oppfølging som bidrar til at flere fullfører videregående opplæring og rekrutteres inn i arbeidslivet

Innsatsområde 4 - Familie og nære nettverk

Barn og unges grunnleggende behov

Det er i familien eller med de nærmeste foresatte at grunnlaget for barnets livskvalitet legges. For å forstå barnet og ungdommen, må man også forstå konteksten de er i og hvordan deres grunnleggende behov må dekkes. Barnets behov, foresattes kapasitet og omgivelsene henger sammen og påvirker hverandre gjensidig. Hvis de grunnleggende behovene ikke kan imøtekommes i familien, er det nødvendig å kompensere for dette i barnets øvrige omgivelser. Et godt oppvekstmiljø er avhengig av et godt samspill mellom de ulike arenaene barn og unge deltar i: familie, barnehage, skole, venner/ fritid og lokalsamfunn.

Foresatte som den viktigste ressurs i barn og unges liv

Foresatte er barnas nærmeste omsorgspersoner og har dermed den største påvirkningsmuligheten med hensyn til å fremme eller hemme barns utvikling. Ungdataundersøkelsen viser heldigvis at de aller fleste barn og unge i Asker er godt fornøyd med foreldrene sine, og at disse oppleves som viktige støttespillere.

Barn knytter seg til den foresatte uavhengig av hvordan de blir behandlet. Dersom foresatte er i en livssituasjon hvor de ikke klarer å være gode omsorgspersoner, vil det være nødvendig å tilby veiledning og støtte, og involvere andre voksne som barnet/ungdommen stoler på i nettverket sitt.

Relasjoner og gjensidig tillit

Et godt samarbeid mellom tjenester og foresatte er grunnleggende for å lykkes med å finne tiltak til beste for barnet og ungdommen. At medarbeidere kan ta foresattes perspektiv og lytte aktivt til dem, er vesentlig for å utvikle gode relasjoner. Det å bygge relasjon og gjensidig tillit mellom medarbeidere i tjenestene og foresatte er grunnleggende for at samarbeidet skal fungere og for at foreldre og medarbeidere sammen kan støtte opp under barnets utvikling. Samarbeidet er viktig for at barn og unge skal ha et lag rundt seg, og for at tjenestene skal kunne kompensere hvis det er behov for det. Hvordan de ulike arenaene og aktørene sammen virker inn på barnets oppvekst og levekår er nærmere beskrevet i kunnskapsgrunnlaget.

Det er viktig at kommunens tjenester legger til rette for gode samarbeidsformer mellom velferdstjenester for barn og unge og deres foresatte, slik at familier får et helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud. I noen tilfeller kan det være behov for en innsats for barnet i kombinasjon med en innsats for foresatte eller familien som helhet. Dette krever samarbeid på tvers av tjenesteområder.

Familiens levekår

Trygg tilknytning og gode relasjoner er viktig for at barna skal kjenne på omsorg og tillit. Dette er igjen med på å legge grunnlaget for relasjonene som barnet selv skal forme senere i livet. Familieøkonomi, foresattes utdanning og andre levekår spiller også inn som del av familiens påvirkning og kapasitet til å imøtekomme behov hos barnet/ungdommen. Økonomiske problemer og trangboddhet kan medføre økt stress og høyere konfliktnivå i hjemmemiljøet.

Barn i familier med lav inntekt har oftere psykiske og fysiske helseplager enn barn som vokser opp med gode økonomiske vilkår. Utenforskap, ensomhet og inaktivitet kan bli resultatet hvis ikke konfliktfylte hjemmeforhold, mangelfull omsorg og/eller dårlige levekår blir kompensert.

Plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker

Som det er redegjort for i kunnskapsgrunnlaget, er barnevernloven endret fra 1.1.2022. Kommunen skal ha et helhetlig ansvar for det forebyggende arbeidet knyttet

til omsorgssvikt og atferdsvansker og før det er aktuelt med en melding til barneverntjenesten. Dette innebærer gjennomgang av rutiner, utvikling av tjenestetilbudet, samarbeid på tvers av tjenester, veiledning av foresatte og kompetanseutvikling for dem som arbeider med barn, unge og foresatte. Handlingskompetanse knyttet til å forebygge omsorgssvikt er viktig gjennom blant annet barnesamtaler og kunnskap om hjelpetjenester og rutiner for oppfølging ved alvorlig bekymring. Kommunedirektøren skal legge frem en politisk sak med plan for dette forebyggende arbeidet i løpet av 2023.

Strategier

Asker kommune skal

- aktivt involvere foresatte og anerkjenne dem som den viktigste ressursen i barn og unges liv
- bygge sterke fellesskap mellom foresatte i barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenester og fritidsarenaer
- gi tjenester ut fra et helhetlig familie- og livsløpsperspektiv i samarbeid med andre tjenesteområder
- gi målrettet støtte over tid til foreldre for å redusere risiko for at barn blir utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt
- aktivt bruke barns nettverk og voksne de stoler på som støtte i oppfølging av barn og unge
- sikre godt samarbeid mellom velferdstjenestene og tjenester for barn, unge og deres foresatte slik at familier får et helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud

Innsatsområde 5 - Trygge og aktive lokalsamfunn

Økende ulikhet i sosiale, kulturelle og økonomiske forhold kan føre til svak tilhørighet til samfunnet og lite motivasjon for å delta. Dette beskrives i Temaplan for medborgerskap hvor strategiene skal bidra til å øke deltakelsen i samfunnet og styrke innbyggernes medvirkning. Motivasjon for deltakelse kan utvikles når vi føler at det som skjer angår oss. På den måten kan innbyggerne få lyst til å gjøre en innsats i sitt nærområde.

For å øke barn og unges deltakelse må det være lav terskel for å være med i aktiviteter, og de må inviteres til samarbeid og medvirkning. Barnehager og skoler er noen av de arenaene hvor barn og unge oppholder seg mest. Disse arenaene har derfor en unik mulighet til å bidra til å fremme motivasjon for deltakelse i aktiviteter og

skape gode sosiale fellesskap. Barnehager og skoler skal samarbeide med aktører i barn og unges fritid i lokalmiljøet. Tjenestene skal åpne opp for sambruk, samarbeid og anerkjenne hverandres kompetanse og bidrag til aktive lokalsamfunn.

Oppveksten til barn og unge skjer i stor grad i og rundt deres lokalmiljø. Asker kommune vil i samarbeid med innbyggere, frivillige organisasjoner og politiet bidra i arbeidet med å utvikle trygghetsskapende og inkluderende aktiviteter for trygge og gode oppvekstmiljø.

Foresatte er en ressurs for egne barn, men kan også spille en viktig rolle for andres barn. Lokalmiljøer som inspirerer til engasjement og deltakelse vil skape aktiviteter og sosiale fellesskap. Felles møteplasser er viktige. Tjenestene vil legge til rette for nettverk mellom foreldre i nærmiljøet slik at de får gode forutsetninger for å bygge trygge nærmiljøer.

Fritidstilbud må tilpasses ulike aldersgrupper. For ungdom som er ferdig med ungdomsskolen, er det få fritidstilbud med lav terskel for deltakelse. Styrking av tilbud til denne aldersgruppen kan bidra til å fremme helse, vennskap og et godt oppvekstmiljø.

Samarbeid på tvers av tjenesteområder er nødvendig for å utnytte kommunens totale kompetanse og lokaler, og for å skape større sammenheng i barn og unges liv. Dette kan dreie seg om å utnytte og dele kompetanse mellom de ulike sektorene, utnytte lokalene kommunen allerede benytter og legge opp til mer sambruk og flerbruk. Det kan også dreie seg om å organisere tjenestene på nye måter.

Strategier

Asker kommune skal

- skape arenaer slik at innbyggere kan delta som ressurser i nærmiljøet
- videreutvikle samarbeid på tvers av tjenesteområder om bruk av kompetanse, sambruk av lokaler og organisering av tjenestene
- videreutvikle barnehager og skoler som aktive nærmiljøarenaer
- styrke samarbeidet mellom skole, SFO, kultur, idrett og andre for å øke barn og ungdoms deltakelse i organiserte og egenorganiserte aktiviteter
- ha et fritidstilbud som fremmer positiv og meningsfull aktivitet for ungdom for å forebygge rus og kriminalitet, og bidra til økt tilhørighet og deltakelse i nærmiljøet

Innsatsområde 6 - Utviklingsorienterte tjenester med relevant kompetanse

Kunnskapsgrunnlaget beskriver status, utfordringer og utviklingsområder som skal følges opp gjennom innsatsområdene og strategiene i denne temaplanen. Dette innsatsområdet dreier seg om kompetanseutvikling, tjenesteutvikling og økonomistyring for å imøtekomme utfordringene og en del av strategiene i de øvrige innsatsområdene.

Kvalitetsutvikling og kultur for læring

God kvalitet i tjenestene krever at ledere og medarbeidere har høy kompetanse. Kvaliteten på arbeidet den enkelte utfører utvikles i møte med innbyggerne, kolleger og andre fagpersoner. Å ta utgangspunkt i innbyggerens behov vil stille store krav til arbeidsmåter og kompetanse. Et sentralt tema ved kvalitetsutvikling er å styrke det profesjonelle fellesskapet og samarbeidskultur, slik at kvaliteten på tjenestene fremmes gjennom en kultur for læring. En slik kultur utvikles gjennom at medarbeiderne oppmuntres til å prøve ut ny praksis, reflektere over den i fellesskap og justere sin praksis i henhold til nye behov og erfaringer.

Økonomistyring med brukerorientering

Organisering av tjenestene og kommunens budsjettering kan både være en motor i tjenesteutviklingen og en begrensende faktor. Når vi skal forsterke brukerorienteringen i tjenestetilbudet kan det innenfor noen områder være aktuelt å justere finansieringsordningene, slik at midlene følger brukerens behov og ikke organisasjonsstrukturen og hvilke tjenester som skal utføre tiltakene.

Områder for kompetanseutvikling

Barn og unge har i henhold til Grunnloven og FNs barnekonvensjon rett på beskyttelse. Med barnevernsreformen tydeliggjøres ansvaret alle som arbeider med barn og unge har for å forebygge omsorgssvikt, vold og overgrep. Handlingskompetanse knyttet til dette vil derfor være et sentralt kompetanseområde i årene som kommer.

Kunnskapsgrunnlaget viser i tillegg at vi må utvikle relasjonsarbeid, tilknytningsteori, inkluderende praksis, psykisk helse, digital kompetanse, bærekraftig utvikling og kulturforståelse. Dette for å kunne ta brukernes perspektiv og bidra med enda mer treffsikre tiltak for det enkelte barn, ungdom og deres foresatte. Det blir viktig å prioritere kompetanseutvikling som sikrer barn og unges beste og som møter samfunnets fremtidige behov.

I den store nasjonale satsingen Kompetanseløftet vektlegges betydningen av at man i barnehager og skoler øker den spesialpedagogiske kompetansen og kunnskapen om tilpasset opplæring. Det er særlig viktig at barnehager og skoler inkluderer enda flere barn i fellesskapet og øker kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet.

Kontinuerlig kompetanseutvikling og utvikling av tjenestetilbud knyttet til brukernes behov kan bidra til at kommunen kan imøtekomme behovene innbyggerne har innenfor kommunalt tjenesteapparat. I dag kjøper kommunen en del tjenester som har spesialkompetanse. Dette kan innebære risiko for at kommunen selv mangler kompetanse på viktige områder.

Kvalitetsutvikling i samarbeid med universitets- og høyskolesektoren

De utfordringene kommunene og samfunnet har kan ha mange og komplekse løsninger. I Asker kommune skal tjenestene inngå partnerskap og samarbeide med universitets- og høyskolemiljøer og andre aktører slik at Asker blir gjenstand for forskning, men også utvikler praksis i henhold til oppdatert kunnskap. Gjennom samarbeid og partnerskap vil vi i større grad kunne løse sammensatte utfordringer.

Strategier

Asker kommune skal

- prioritere kompetanseutvikling som sikrer barn og unges beste og som møter samfunnets fremtidige behov
- prioritere kunnskapsbasert praksis, systematisk evaluere tiltakenes effekt og fremme analysekompetanse i profesjonsfellesskapet
- prøve ut samfinansieringsmodeller som bidrar til å utvikle tjenestene til det beste for barn og familier
- etablere partnerskap og samarbeid med universiteter, høyskoler, næringsliv, frivilligheten og andre tjenesteområder i utviklingen av tjenester og kompetanse
- utvikle og dele kompetanse om høyfrekvente vansker slik at det gis riktig hjelp når barn og familier opplever alvorlige utfordringer
- ha spisskompetanse i egne tjenester innen områder som psykisk helse, reguleringsstøtte og familieveiledning
- sørge for at alle som arbeider med barn og unge har kunnskap og handlingskompetanse til å forebygge og redusere risiko for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og utvikling av atferdsvansker

Evaluering og rapportering

Systematisk evaluering og resultatoppfølging er en viktig del av styringsprosessene i Asker kommune, og skal sikre at vi beveger oss i retning av de målene vi har satt oss. Nøkkeltall, forskning, eksterne analyser, aktivitets- og planoppfølging og dialog med innbyggere og medarbeidere er sentrale kilder til kunnskap om temaplanen bidrar til å nå kommunens mål.

En samlet vurdering av status og måloppnåelse vil i årene fremover bli gitt i forbindelse med årsrapporten.

Virkninger av planen

Asker kommune har tilsluttet seg FNs dimensjoner om sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft. Tjenesteutvikling for barn og unge har relevans for alle de tre bærekraftsdimensjonene med vekt på økt kompetanse for barn og unge knyttet til miljømessig bærekraft, slik at de blir rustet til å ta gode valg for miljø nå og i fremtiden. Videre skal temaplanen bidra til sosial bærekraft ved å ha tjenester som fremmer sosial utjevning og likeverdige tilbud hvor inkludering og forebygging av utenforskap vektlegges. Temaplanen skal også gi retning for at vi har tjenester som er hensiktsmessig organisert og med kompetanse og arbeidsmåter som bidrar til økonomisk bærekraft. Nedenfor følger en konkretisering av dette.

Miljømessige forhold

Tjenesteutvikling som vektlegger bærekraftig utvikling og miljøperspektiv i barnehager og skoler bidrar til miljømessige gevinster. Dagens barn og unge er også innbyggere i Asker når de blir voksne og deres kunnskaper og holdninger knyttet til miljømessig bærekraft er viktig for et godt askersamfunn.

Dette er sentrale tema i rammeplanen for barnehagene og læreplanverket i skolen som igjen er dokumenter, som ligger til grunn for temaplanen.

Sosiale forhold

Sosialt bærekraftige samfunn handler om samfunn preget av tillit, trygghet, tilhørighet og tilgang til goder som arbeid, utdanning og gode nærmiljø.

Likeverd og grunnleggende demokratiske prinsipper forutsetter lik mulighet til samfunnsdeltakelse. Denne temaplanen skal bidra til et inkluderende samfunn, som bygger opp om robust psykisk og fysisk helse og gode oppvekstvilkår. Den skal bidra

til positiv utvikling og læring for den enkelte i fellesskap med andre, og styrke fellesskap og opplevelse av å ha en plass og høre til.

Systematisk oppfølging av familier, av barn i barnehage og barn/ungdommer i skole og på fritiden er sentralt i arbeidet med å bygge god folkehelse og gode levekår. Å skape sterke fellesskap mennesker imellom er viktig for å forebygge ensomhet og utenforskap. At mennesker kun har løs tilknytning til andre og til fellesskapet kan bidra til dårlig helse og livskvalitet for den enkelte. Samtidig går samfunnet glipp av de ressursene menneskene har og som de kunne bidratt med inn i fellesskapet. Utenforskap er skadelig for den enkelte det gjelder, men også for samfunnet for øvrig.

Økonomiske og organisatoriske forhold

God helse og deltakelse bidrar til god livskvalitet. Utenforskap og helseplager utgjør en betydelig kostnad for samfunnet. Det samfunnsøkonomiske tapet av at ett individ står utenfor arbeidslivet ved gradvis overgang til uføretrygd, er beregnet til 15,9 millioner kroner.

Fysiske og psykiske helseutfordringer og frafall fra utdanning vil alltid vil være samfunnsutfordringer, men vi vet at forebyggende arbeid utgjør en god investering både når det gjelder livskvalitet og økonomi. Strategiene i Å høre til - temaplan for oppvekst skal bidra til økt kvalitet i det forebyggende arbeidet, reduksjon av mer komplekse utfordringer og dermed bidra til samfunnsøkonomisk gevinst.

Vedlegg

Kunnskapsgrunnlag til Å høre til – temaplan for oppvekst

Saksframlegg

Arkivsak
22/21560-3

Saksbehandler
Hege Ophus

Behandles av
Utvalg for oppvekst

Møtedato
17.01.2023

Dialogmøter 2023 - Hovedutvalg for Oppvekst

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Dialogmøter gjennomføres i løpet av mars 2023, og følger agenda og plan for gjennomføring som skissert i denne saken for alle de tre programområdene i oppvekst.
2. Følgende temaer kan eventuelt settes på agendaen for hovedutvalgets dialogmøter i 2023:
3. Dialogmøtene oppsummeres i hovedutvalgsmøtet i april, som grunnlag for behandling av sak om hovedutvalgets innspill og prioriteringer til kommunedirektørens videre arbeid med forslag til Handlingsprogram 2024-2027.

1. Sammendrag og konklusjon

Hensikten med denne saken er å avklare hvilke temaer som skal settes på agendaen for hovedutvalgets dialogmøter i mars. Saken redegjør i tillegg for det overordnede opplegget for planlegging og gjennomføring av dialogmøtene.

Dialogmøter er årlige møter mellom hovedutvalgene og de brukerrådene/samarbeidsutvalgene som sorterer under disse, ev brukere av tjenester som ikke har et brukerråd. Dialogmøtene er de folkevalgtes arena, og hensikten er å skape en arena for dialog med brukerne knyttet til videreutvikling av tjenestene.

Dialogmøtene med skolene ble gjennomført noe annerledes enn for programområdene barnehage og BFI. Evalueringen viser at det ikke er behov for noen særskilt innretning for skolene utover at et utvalg skoler deltar i dialogmøter hvert år.

2. Bakgrunn for saken/saksopplysninger

Dialogmøter er ett av flere verktøy for innbyggermedvirkning og inngår som en del av plan- og styringssystemet i Asker kommune.

Kommunestyret vedtok 13. desember 2022 sak om politisk årshjul for 2023 (sak 0109/22). Saken redegjør for de sentrale plan- og styringsprosessene knyttet til spesielt handlingsprogramprosessen, og skal bidra til å sikre en god og forutsigbar plan for de politiske årshjulsprosessene. Asker kommune har valgt en modell der hovedutvalgene får mulighet til å komme med innspill til kommunedirektørens videre arbeid med budsjettet før forslaget legges frem.

Hensikten med dialogmøtene er å skape en arena for dialog med brukerne knyttet til videreutvikling av tjenestene. Innspillene fra dialogmøtene oppsummeres i hovedutvalgenes møter i april, og danner grunnlag for behandling av sak om innspill og prioriteringer til kommunedirektørens videre arbeid med forslag til Handlingsprogram 2024-2027.

Utvalg for Oppvekst gjorde særskilte vedtak for dialog med skolene i sak 07/21 Dialog om skolerresultater og prosess med tilstandsrapport og i sak 58/21 Sak om dialogkonferanser. Gjennomføring av dialogmøter med skolene var noe annerledes for programområde grunnskole enn for de to andre programområdene som følge av vedtak i disse sakene.

3. Sakens relevans for de tre bærekraftsdimensjonene

FNs bærekraftsmål utgjør det overordnede rammeverket for utviklingen av Askersamfunnet, og er forankret i kommuneplanen og handlingsprogrammet. Asker kommune vektlegger å ha en helhetlig tilnærming til de tre bærekraftsdimensjonene - økonomisk bærekraft, miljømessig bærekraft og sosial bærekraft.

Sosial bærekraft innebærer blant annet at kommunen skal bidra til å sikre innbyggerne likeverdige muligheter til å delta i og ta medansvar i samfunnet. Gode medvirkningsprosesser er en forutsetning for å lykkes med kommunens målsettinger om økt medborgerskap og samskaping.

4. Tidligere behandling

Saken er ikke tidligere behandlet.

5. Kommunedirektørens vurdering

Kommunedirektøren har utarbeidet en enkel evaluering av dialogmøtene for skoler våren 2022, se vedlegg 6. Kommunedirektøren vurderer at det ikke er behov for noen særskilt innretning for dialogmøtene med skoler ettersom dialog om skoleresultater er godt innarbeidet i prosessen med å utarbeide lokale tilstandsrapporter.

I samsvar med føringene i sak om politisk årshjul for 2023, anbefaler kommunedirektøren følgende overordnede opplegg for gjennomføring av dialogmøter våren 2023.

Tidspunkt og sted

Det anbefales at dialogmøtene gjennomføres innen utgangen av mars 2023. Kommunedirektøren anbefaler at møtene avholdes på ettermiddag/kveld. Det bør avsettes inntil halvannen time til hvert møte.

Tabellen under gir en oversikt over forslag til datoer og tidspunkter for dialogmøtene i 2023.

HOVEDUTVALG FOR OPPVEKST			
SU/Brukerrådsrepresentanter fra	Dato	Tidspunkt	Møterom
Barnehage	6. mars	18.00-19.30	Asker rådhus
Skole	8. mars	17.45-19.15	Sætre innbyggertorg
Skole	9. mars	17.45-19.15	Borgen ungdomsskole
Avlastning- og omsorgstjenester for barn og unge	8. mars	19.30-21.00	Sætre innbyggertorg
Inkludering og mangfold	9. mars	19.30-21.00	Borgen ungdomsskole

Deltakere

Møtene ledes av hovedutvalgsleder. Det oppfordres til at alle medlemmer i hovedutvalget deltar. Samarbeidsutvalgene/brukerrådene inviteres til å delta med inntil to representanter fra hvert utvalg/råd. I tillegg inviteres fire elever fra hver skole til dialogmøtene om skole.

Administrasjonen deltar med inntil to personer (direktør og rådgiver/virksomhetsleder). Administrasjonen har en observatørrolle i møtet og skriver utkast til oppsummering.

Agenda for møtene

Det bør i dialogmøtet legges til rette for en uformell samtale der alle er likeverdige samtalepartnere. Brukerrådsrepresentantene kan i møtet både legge frem egne synspunkter og stille spørsmål, og står fritt til å ta opp temaer og problemstillinger etter eget ønske.

Samtidig har hovedutvalget behov for å få brukernes synspunkter på særskilte temaer. Hovedutvalget vedtar i denne saken hvilke temaer/problemstillinger det spesielt er ønskelig å få brukernes synspunkter på.

Kommunedirektøren anbefaler følgende agenda for dialogmøtene:

1. Velkommen v/ hovedutvalgsleder
2. Kort presentasjon av deltakerne v/ alle
3. Samtale og dialog – brukerrepresentantene får ordet
4. Oppsummering v/ hovedutvalgsleder

Invitasjon

Invitasjon med agenda oversendes brukerrådene/samarbeidsutvalgene en måned i forkant av dialogmøtet, slik at de får nok tid til forberedelser. Det er utarbeidet utkast til invitasjoner og kjøreplan, jf. vedlegg 1-5.

Praktisk tilrettelegging og gjennomføring

Administrasjonen tar ansvar for praktisk tilrettelegging og gjennomføring av dialogmøtene. Dette innebærer blant annet følgende:

- Administrasjonen reserverer møterom og sørger for enkel bevertning.
- Administrasjonen utarbeider og oversender brev til brukerrådene med invitasjon til dialogmøtene. Brevene signeres av utvalgsleder.
- Administrasjonen skriver utkast til oppsummering fra dialogmøtene. Oppsummeringen godkjennes av utvalgsleder før det sendes til hovedutvalgets

medlemmer og SU/brukerrådene. Oppsummeringene inngår som vedlegg til sak i april om innspill og prioriteringer til handlingsprogrammet.

Lars Bjerke
kommunedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Vedlegg:

- 1 - Utkast invitasjon dialogmøte barnehage
- 2 - Utkast invitasjon dialogmøte skole
- 3 - Utkast invitasjon dialogmøte Avlastning- og omsorgstjenester for barn og unge
- 4 - Utkast invitasjon dialogmøte Tjenester for enslige mindreårige flyktninger
- 5 - Utkast kjøreplan for dialogmøtene
- 6 - Kort evaluering dialogmøter skolene 2022

Saksprotokoll

Arivsak
22/21560

Saksbehandler
Hege Ophus

Behandlet av
1 Utvalg for oppvekst

Møtedato **Saksnr.**
17.01.2023 3/23

Dialogmøter 2023 - Hovedutvalg for Oppvekst

Utvalg for oppvekst har behandlet saken i møte 17.01.2023 sak 3/23

Behandling

Fungerende kommunalsjef Hege Ophus innledet til saken og svarte på spørsmål.

Bård Kjetil Dahl (R) fremmet følgende tilleggforslag til punkt 1:

«Dialogmøtene planlagt 8. mars (SU skolene og Avlastning og omsorgstjenester for barn og unge) flyttes til den 15. mars.»

Nestleder Monica Vee Bratlie (H) fremmet følgende temaforslag til punkt 2 på vegne av H og V:

«Forslag til temaer for barnehagene:

- *På hvilket område bør/kan barnehagetilbudet bli bedre?*
- *Barnets trivsel og utvikling?*
- *Informasjon og medvirkning?*
- *Tilvenning og skolestart?*
- *Andre forhold som opptar foreldre/foresatte*

Skoler:

- *Hvordan er skole- og læringsmiljøet på skolen?*
- *Skolens samspill med lokalsamfunnet/lokalmiljøet?*
- *Skolehelsetjeneste?*
- *Hvordan oppleves fordeling mellom digitale og fysiske læremidler (bøker)*
- *Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte*

Avlastning- og omsorgstjenester for barn og unge:

- *Hvordan opplever dere at tjenestene dere får av kommunen fungerer?*
- *Blir brukernes stemme ivaretatt?*
- *Hvordan opplever dere at tjenestene er samordnet i kommunen?*
- *Er man flinke til å samarbeide med skoler, lag- og foreninger/fritidsaktiviteter eller andre? Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte og ledelse?*
- *Andre forhold som opptar brukergruppen?*

Tjenester for flyktninger:

- *Har dere blitt tatt godt imot i Asker?*
- *Har dere fått/får dere den hjelpen dere trenger?*
- *Opplever dere å få god informasjon om tilbud i kommunen?*
- *Føler dere at dere blir inkludert i lokalmiljøet?*
- *Har dere gode forslag til tiltak som kan bedre integrering?»*

Dahl (R) fremmet at følgende temaforslag legges under vedtakspunkt 2:

«Barnehagene:

-På hvilket område bør/kan barnehage tilbudet bli bedre?

#Ute- og innemiljø

Barnets trivsel og utvikling

Informasjon og medvirkning

Tilvenning og skolestart»

Skole:

#Skole- og læringsmiljø

#Bygningsmessige forhold

#Uteområder

#Skolens samspill med lokalsamfunn/nærmiljø

#Skolehelsetjenesten

#Hvordan oppleves fordelingen mellom digitale og fysiske læremidler (bøker).

#Andre forhold som opptar elever, foreldre, foresatte

Barn, familie og inkludering:

#Hvordan opplever dere at brukernes stemme blir ivaretatt? Er kommunikasjonen forståelig?

Hvordan opplever dere tjenestene, og hva kan dere ønske dere annerledes?

Hvordan opplever dere at tjenestene er samordnet i kommunen? Fritid, skole, dine spesifikke tjenester

#Hjelper det du får av tjenester på din livssituasjon?»

Kommunedirektøres punkt 1 ble enstemmig vedtatt. Dahls (R) tilleggsforslag til punkt 1 ble enstemmig vedtatt.

Nestleder Vee Bratlies (H) temaforslag til punkt 2 ble enstemmig vedtatt.

Dahls forslag til nye tilleggspunkt under punkt 2 fikk 4 stemmer og falt (Steine MDG, Dahl R, Gabrielsen og Ramzan A)

Punkt 3 ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Dialogmøter gjennomføres i løpet av mars 2023, og følger agenda og plan for gjennomføring som skissert i denne saken for alle de tre programområdene i oppvekst. Dialogmøtene planlagt 8. mars (SU skolene og Avlastning og omsorgstjenester for barn og unge) flyttes til den 15. mars.
2. Følgende temaer kan eventuelt settes på agendaen for hovedutvalgets dialogmøter i 2023:

Forslag til temaer for barnehagene:

- På hvilket område bør/kan barnehagetilbudet bli bedre?
- Barnets trivsel og utvikling?
- Informasjon og medvirkning?
- Tilvenning og skolestart?
- Andre forhold som opptar foreldre/foresatte

Skoler:

- Hvordan er skole- og læringsmiljøet på skolen?
- Skolens samspill med lokalsamfunnet/lokalmiljøet?
- Skolehelsetjeneste?
- Hvordan oppleves fordeling mellom digitale og fysiske læremidler (bøker)
- Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte

Avlastning- og omsorgstjenester for barn og unge:

- Hvordan opplever dere at tjenestene dere får av kommunen fungerer?
- Blir brukernes stemme ivaretatt?
- Hvordan opplever dere at tjenestene er samordnet i kommunen?
- Er man flinke til å samarbeide med skoler, lag- og foreninger/fritidsaktiviteter eller andre? Andre forhold som opptar elever, foreldre/foresatte og ledelse?
- Andre forhold som opptar brukergruppen?

Tjenester for flyktninger:

- Har dere blitt tatt godt imot i Asker?
 - Har dere fått/får dere den hjelpen dere trenger?
 - Opplever dere å få god informasjon om tilbud i kommunen?
 - Føler dere at dere blir inkludert i lokalmiljøet?
 - Har dere gode forslag til tiltak som kan bedre integrering?
3. Dialogmøtene oppsummeres i hovedutvalgsmøtet i april, som grunnlag for behandling av sak om hovedutvalgets innspill og prioriteringer til kommunedirektørens videre arbeid med forslag til Handlingsprogram 2024-2027.

Evaluering av dialogmøter med skolene våren 2022

Utvalg for oppvekst fattet vedtak om innretning av dialogmøtene for skolene i sak 58/21. i samme sak ble det fattet vedtak om å legge frem en evaluering av gjennomføringen.

I 2022 gjennomførte utvalg for oppvekst to dialogmøtene med skoler. Dette skjedde samtidig med dialogmøter innenfor programområde barnehage og programområde BFI. I de to dialogmøtene møtte de folkevalgte elev- og foreldrerepresentanter fra de fire skolene i Torstad ungdomsskolesone i ett møte og fra de fem skolene i Spikkestad og Røyken ungdomsskolesoner i ett møte.

Møtene fulgte innretningen som var foreslått i sak 58/21. Dialogen ble gjennomført skolevis. Elev- og foreldrerepresentanter fra en skole satt sammen med sin rektor og hadde dialog med en eller to av de folkevalgte fra Utvalg for oppvekst. Rektor hadde sørget for forberedelser på skolene og i foreldreutvalg med bakgrunn i områdene Utvalg for oppvekst vedtok:

- Skole- og læringsmiljø
- Skoleresultater
- Bygningsmessige forhold
- Uteområder
- Skolens samspill med lokalsamfunn/nærmiljø
- Skolehelsetjeneste
- Andre forhold som opptar elever, foreldre, foresatte

Elever og foreldre var godt forberedt. Temaene representantene var opptatt av, varierte noe fra skole til skole. Særlig gjaldt dette temaene bygningsmessige forhold og uteområder. Gjennomgående var temaene skole- og læringsmiljø, skolehelsetjeneste og trykte og digitale læremidler viktige i dialogmøtene.

Den eller de folkevalgte som satt på bord med én skole oppsummerte dialogen i plenum på slutten av møtet. Innspillene fra dialogmøtene virket inn da Utvalg for oppvekst ga innspill til HP i sak 27/22

Deltakerne fra administrasjonen sto i hovedsak for den praktiske gjennomføringen og fikk en observatørrolle. På bakgrunn av dette og gjennom uformell dialog med folkevalgte som deltok, er følgende evalueringspunkter notert.

- Det var få eksempler på at elev- og foreldrerepresentanter ønsket dialog om skoleresultater eks. fra nasjonale prøver eller standpunktkarakterer.
- Resultater fra elevundersøkelsen var relevante for temaet skole- og læringsmiljø, men det var få eksempler på at resultatene fikk fokus for seg.
- Elever og foreldre som deltok var godt forberedt og engasjerte. Ved noen av barneskolene trengte elevrepresentantene noe hjelp fra rektor eller med konkrete spørsmål for å presentere synspunkter.
- Det virket å være en fordel for elevene og særlig for barneskoleelevene at de var flere sammen om å representere skolen.

- Både elev- og foreldrerepresentanter brukte mulighetene til å ta opp temaer som var viktige lokalt på deres skole.
- Inntrykket var at elever og foreldre satte pris på muligheten til å snakke direkte med de folkevalgte.

Vurdering av dialogmøtene

Oppsummert er vurderingen at dialogmøtene fungerte godt og at de folkevalgte fikk nyttige innspill fra elev- og foreldrerepresentantene. Formen med dialogbord for hver skole slik at lokale spørsmål kunne få vekt, virket å være vellykket.

De yngste deltakerne, elevrådsrepresentanter fra 5. til 7. trinn så ut til å være trygge blant annet fordi de var en liten gruppe og ikke bare en eller to representanter fra hver skole. Dette kan være et godt prinsipp å videreføre.

Det ser ut til å være begrenset behov hos elev- og foreldrerepresentanter for å snakke om skoleresultater. Disse resultatene er det mye dialog om lokalt på skolene, noe som oppsummeres i årlig lokal tilstandsrapport. Dialog om resultater er det som særlig har skilt skolenes dialogmøter fra de øvrige dialogmøtene med Utvalg for oppvekst. Det ser ikke ut til å være behov for å videreføre dette temaet spesielt for skolene.

Oppsummering og anbefaling

Gjennomføringen i 2022 viser at dialogmøtene for skolene er nyttige arenaer for brukermedvirkning. Det er ikke behov for en særlig innretning for skolene utover at fire elever deltar fra hver skole og at dialogmøtene gjennomføres med et utvalg skoler hvert år slik at hver skole er involvert i dialogmøter minst hvert 4. år.

Vedlegg 5

DIALOGMØTER – UTKAST TIL KJØREPLAN

1. Velkommen v/ hovedutvalgsleder

- Hva er et dialogmøte – formål og hensikt
- Agenda for møtet
- Eventuelle praktiske forhold
- Orienterer om at administrasjonen deltar som observatører

2. Kort presentasjon av deltakerne v/ alle

- Presentasjon av hovedutvalgets medlemmer
- Presentasjon av brukerrådsrepresentantene
- Presentasjon av representantene fra administrasjonen

3. Samtale og dialog – alle brukerrepresentantene får ordet

- Alle brukerrådsrepresentanter får anledning til å holde en kort innledning (3 min.)
- Dialog omkring de problemstillinger som er satt på agendaen (hovedutvalgsleder styrer debatten)

4. Oppsummering v/ hovedutvalgsleder

- Takk til alle for gode og konstruktive innspill
- En kort oppsummering vil bli utarbeidet og oversendt alle deltakerne.
- Orienterer kort om hvordan innspillene blir fulgt opp videre, blant annet som gjennom hovedutvalgenes arbeid med neste års handlingsprogram

Til brukere av tjenester for flyktninger

**Deres
ref.:**

Vår ref.:

Dato:

Arkivnr.:

Velkommen til dialogmøte

Hovedutvalg for Oppvekst er et kommunalt politisk organ med ansvar for grunnskole, barnehage, voksenopplæring, inkludering/integrering, pedagogisk psykologisk teneste, barnevern og helse- og omsorgstilbud for barn og unge. Utvalget består av 13 politikere fra ulike partier.

Utvalget ønsker å invitere fire personer som får tjenester fra Asker kommune I møtet treffer dere representanter fra hovedutvalget. De ønsker å vite hva som er viktig for dere for at tjenestene i kommunen skal være gode og politikerne ønsker å få innspill til kommunens budsjett og handlingsprogram for 2024-2027.

Tid og sted

9. mars 2023 kl. 19.30-21.00 på Borgen ungdomsskole.

Agenda for møtet

Vi inviterer til en uformell og likeverdig samtale. Det vil være tolk tilgjengelig under samtalen.

Møtet har denne agendaen:

1. Hovedutvalgslederen ønsker velkommen.
2. Deltakerne presenterer seg.
3. Vi snakker om aktuelle temaer som både du og medlemmene i utvalget ønsker å ta opp
4. Hovedutvalgslederen oppsummerer.

Vi ønsker spesielt å få synspunkter på disse temaene:

- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]

Dere står også fritt til å ta opp andre temaer og problemstillinger. Det vil bli skrevet en oppsummering fra møtet hvor de temaene som ble snakket om beskrives. Hvis det kommer frem sensitive opplysninger, blir ikke dette referatført.

Møteleder, referent og observatør

Møtene ledes av hovedutvalgsleder Oddvar Igland.
Administrasjonen i kommunen har en observatørrolle i møtet og deltar med en referent og konstituert kommunalsjef Hege Ophus.

Målet med dialogmøter

I Asker ønsker vi medvirkning fra innbyggerne, næringslivet og frivilligheten for å kunne utvikle kommunen på best mulig måte. Dialogmøtene er nettopp en mulighet for folkevalgte og brukere av kommunens tjenester til å snakke sammen.

Dialogmøtene er en del av kommunens plan- og styringssystem og blir gjennomført hver vår. Innspillene fra dialogmøtene brukes blant annet som grunnlag for hovedutvalgenes arbeid med budsjett og handlingsprogram.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og handlingsprogram for perioden 2024-2027 blir lagt fram i september.
Kommunestyret skal vedta handlingsprogrammet i desember.

Har du noen spørsmål?

Ta gjerne kontakt i forkant hvis dere har spørsmål til møtet.
Påmelding sendes til hege.ophus@asker.kommune.no

Vennlig hilsen

Oddvar Igland
leder for hovedutvalg for Oppvekst

Til brukerrådet i Avlastning og omsorgstjenester for barn og unge

Deres ref.:

Vår ref.:

Arkivnr.:

Dato:

Velkommen til dialogmøte

Hovedutvalg for Oppvekst ønsker å invitere fire representanter fra brukerrådet i Avlastning og omsorgstjenester for barn og unge til dialogmøte. I møtet treffer dere representanter fra hovedutvalget. Utvalget består av 13 folkevalgte fra ulike partier. De ønsker å vite hva som er viktig for dere for å kunne samarbeide godt om gode tjenester i kommunen, samt å få innspill til kommunens budsjett og handlingsprogram for 2024-2027.

Tid og sted

8. mars 2023 kl. 19.30-22.00 på Sætre innbyggertorg.

Agenda for møtet

Vi legger opp til en uformell samtale der alle er likeverdige samtalepartnere.

Møtet har denne agendaen:

1. Hovedutvalgslederen ønsker velkommen.
2. Deltakerne presenterer seg.
3. Deltakerne diskuterer og snakker om aktuelle temaer som brukerrådet og utvalget ønsker å ta opp.
4. Hovedutvalgslederen oppsummerer.

Vi ønsker spesielt å få synspunkter på disse temaene:

- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]

Dere står også fritt til å ta opp andre temaer og problemstillinger. Merk at det skrives en oppsummering fra møtet med beskrivelse av temaer som ble tatt opp i møtet. Dere bør ikke dele sensitiv informasjon.

Møteleder, referent og observatør

Møtene ledes av hovedutvalgsleder Oddvar Igland. Administrasjonen i kommunen har en observatørrolle i møtet og deltar med en referent og konstituert kommunalsjef Hege Ophus.

Målet med dialogmøter

I Asker ønsker vi medvirkning fra innbyggerne, næringslivet og frivilligheten for å kunne utvikle kommunen på best mulig måte. Dialogmøtene er nettopp en mulighet for folkevalgte og brukere av kommunens tjenester til å snakke sammen.

Dialogmøtene er en del av kommunens plan- og styringssystem og blir gjennomført hver vår. Innspillene fra dialogmøtene brukes blant annet som grunnlag for hovedutvalgenes arbeid med budsjett og handlingsprogram.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og handlingsprogram for perioden

2024–2027 blir lagt fram i september. Kommunestyret skal vedta handlingsprogrammet i desember.

Har du noen spørsmål?

Ta gjerne kontakt i forkant hvis dere har spørsmål til møtet. Påmelding sendes til hege.ophus@asker.kommune.no

Vennlig hilsen

Oddvar Igland

leder for hovedutvalg for Oppvekst

Til SU i følgende skoler:

Folkestad, Frydenlund, Sætre barneskole, Sætre ungdomsskole, Tofte barneskole, Tofte ungdomsskole, Borgen, Drengsrud, Hagaløkka, Jansløkka, Rønningen, Solvang, Vardåsen.

Deres ref.:

Vår ref.:

Arkivnr.:

Dato:

Velkommen til dialogmøte

Hovedutvalg for Oppvekst ønsker å invitere inntil 4 elevrepresentanter og to foreldrerepresentanter fra hvert SU til dialogmøte. I møtet treffer dere representanter fra hovedutvalg for Oppvekst. De ønsker å vite hva som er viktig for dere for å kunne samarbeide godt om gode tjenester i kommunen, samt å få innspill til kommunens budsjett og handlingsprogram for 2024-2027.

Tid og sted

- SU ved følgende skoler:
Folkestad, Frydenlund, Sætre barneskole, Sætre ungdomsskole, Tofte barneskole, Tofte ungdomsskole 8. mars 2023 kl. 17.45-19.15 Sætre innbyggertorg
- SU ved følgende skoler:
Borgen, Drengsrud, Hagaløkka, Jansløkka, Rønningen, Solvang, Vardåsen 9. mars 2023 kl. 17.45-19.15 ved Borgen ungdomsskole

Agenda for møtet

Vi legger opp til en uformell samtale der alle er likeverdige samtalepartnere.

Møtet har denne agendaen:

1. Hovedutvalgslederen ønsker velkommen.
2. Deltakerne presenterer seg.
3. Deltakerne diskuterer. Hvert SU får mulighet til å holde en kort innledning på maks tre minutter til hvert tema.
4. Hovedutvalgslederen oppsummerer.

Vi ønsker spesielt å få synspunkter på disse temaene:

- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]

Dere står også fritt til å ta opp andre temaer og problemstillinger. Merk at det skrives en oppsummering fra møtet, og at dere ikke bør dele sensitiv informasjon.

Møteleder, referent og observatør

Møtene ledes av hovedutvalgslederen. Administrasjonen i kommunen har en observatørrolle i møtet og deltar med en referent og kommunalsjef for

grunnskole Terje Larsen.

Målet med dialogmøter

I Asker ønsker vi medvirkning fra innbyggerne, næringslivet og frivilligheten for å kunne utvikle kommunen på best mulig måte. Dialogmøtene er nettopp en mulighet for folkevalgte og brukere av kommunens tjenester til å snakke sammen.

Dialogmøtene er en del av kommunens plan- og styringssystem og blir gjennomført hver vår. Innspillene fra dialogmøtene brukes blant annet som grunnlag for hovedutvalgenes arbeid med budsjett og handlingsprogram.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og handlingsprogram for perioden 2024–2027 blir lagt fram i september. Kommunestyret skal vedta handlingsprogrammet i desember.

Har du noen spørsmål?

Ta gjerne kontakt i forkant hvis dere har spørsmål til møtet. Påmelding sendes til janita.flem@asker.kommune.no

Vennlig hilsen

Oddvar Igland

leder for hovedutvalg for Oppvekst

Til SU i følgende barnehager:

Læringsverkstedet Bjørndalen barnehage

Borgen Skog barnehage

Spikkestad Kanvas- barnehage

Norlandia Ødegården barnehage

Bikuben barnehage

Føyka barnehage

Landøya barnehage

Slingrebekken barnehage

Hyggen barnehage

Morellveien barnehage

Deres ref.:

Vår ref.:

Arkivnr.:

Dato:

Velkommen til dialogmøte

Hovedutvalg for Oppvekst ønsker å invitere to representanter fra samarbeidsutvalgene til dialogmøte og håper dere kan stille med to personer. I møtet treffer dere representanter fra hovedutvalget. De ønsker å vite hva som er viktig for dere for å kunne samarbeide godt om gode tjenester i kommunen, samt å få innspill til kommunens budsjett og handlingsprogram for 2024-2027.

Tid og sted

Dialogmøte for SU i barnehage er 6. mars kl. 18.00-19.30 i Asker rådhus.

Agenda for møtet

Vi legger opp til en uformell samtale der alle er likeverdige samtalepartnere.

Møtet har denne agendaen:

1. Hovedutvalgslederen ønsker velkommen.
2. Deltakerne presenterer seg.
3. Deltakerne diskuterer. Hvert SU får mulighet til å holde en kort innledning på maks tre minutter til hvert tema.
4. Hovedutvalgslederen oppsummerer.

Vi ønsker spesielt å få synspunkter på disse temaene:

- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]
- [skriv inn tema]

Dere står også fritt til å ta opp andre temaer og problemstillinger. Merk at det skrives en oppsummering fra møtet, og at dere ikke bør dele sensitiv informasjon.

Møteleder, referent og observatør

Møtene ledes av hovedutvalgslederen. Administrasjonen i kommunen har en observatørrolle i møtet og deltar med en referent og kommunalsjef for barnehage Bodil Moe.

Målet med dialogmøter

I Asker ønsker vi medvirkning fra innbyggerne, næringslivet og frivilligheten for å kunne utvikle kommunen på best mulig måte. Dialogmøtene er nettopp en mulighet for folkevalgte og brukere av kommunens tjenester til å snakke sammen.

Dialogmøtene er en del av kommunens plan- og styringssystem og blir gjennomført hver vår. Innspillene fra dialogmøtene brukes blant annet som grunnlag for hovedutvalgenes arbeid med budsjett og handlingsprogram.

Kommunedirektørens forslag til budsjett og handlingsprogram for perioden 2024–2027 blir lagt fram i september. Kommunestyret skal vedta handlingsprogrammet i desember.

Har du noen spørsmål?

Ta gjerne kontakt i forkant hvis dere har spørsmål til møtet. Påmelding sendes til hege.oshaug@asker.kommune.no.

Vennlig hilsen

Oddvar Igland

leder for hovedutvalg for Oppvekst

Asker
kommune

Politisk tilleggsnotat

Vår referanse
23/00809-1

Vår saksbehandler
Hilde Haugstad

Dato
13.01.2023

Refererte dokumenter tas til orientering slik de foreligger:

Referatsaker utvalg for oppvekst 17.01.2023

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Asker
kommune

Ingen utenfor – inkludering av ungdom i aktivitet, utdanning og arbeid

Nye løsninger med effektkontrakt som
virkemiddel

Asker, 17.januar 2023

- ✓ Målgruppe
- ✓ Effektkontrakt som virkemiddel
- ✓ Prosess og veien videre

Krevende omgivelser

- Tempo, prestasjoner og valg
- Teoretisk innhold i skolen
- Større krav i arbeidsmarkedet
- Sosiale medier
- Økende mistriivsel blant de unge
- Mange aktører: Fylkeskommune, NAV, kommune, spesialisthelsetjeneste, lag og foreninger
- Store forskjeller - Asker

Målgruppe

- 15 – 21 år
- Fraværsproblemtaikk
- Differensiert gruppe – ikke èn løsning som treffer alle
- Hva vet vi om disse unge?
 - Psyisk helse og/eller sosiale utfordringer
 - Svake skolerresultater
 - Få mestringsopplevelser
 - Lite sosialt nettverk

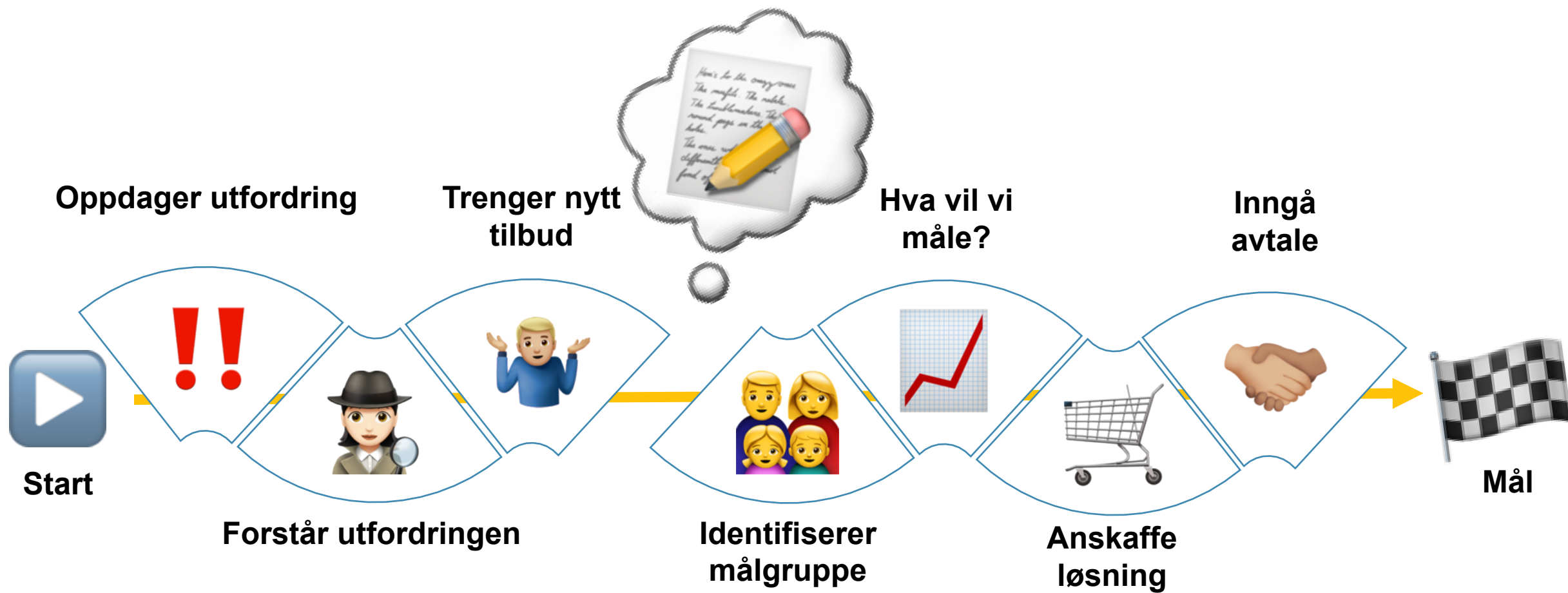

Når er effektkontrakt et egnet verktøy?

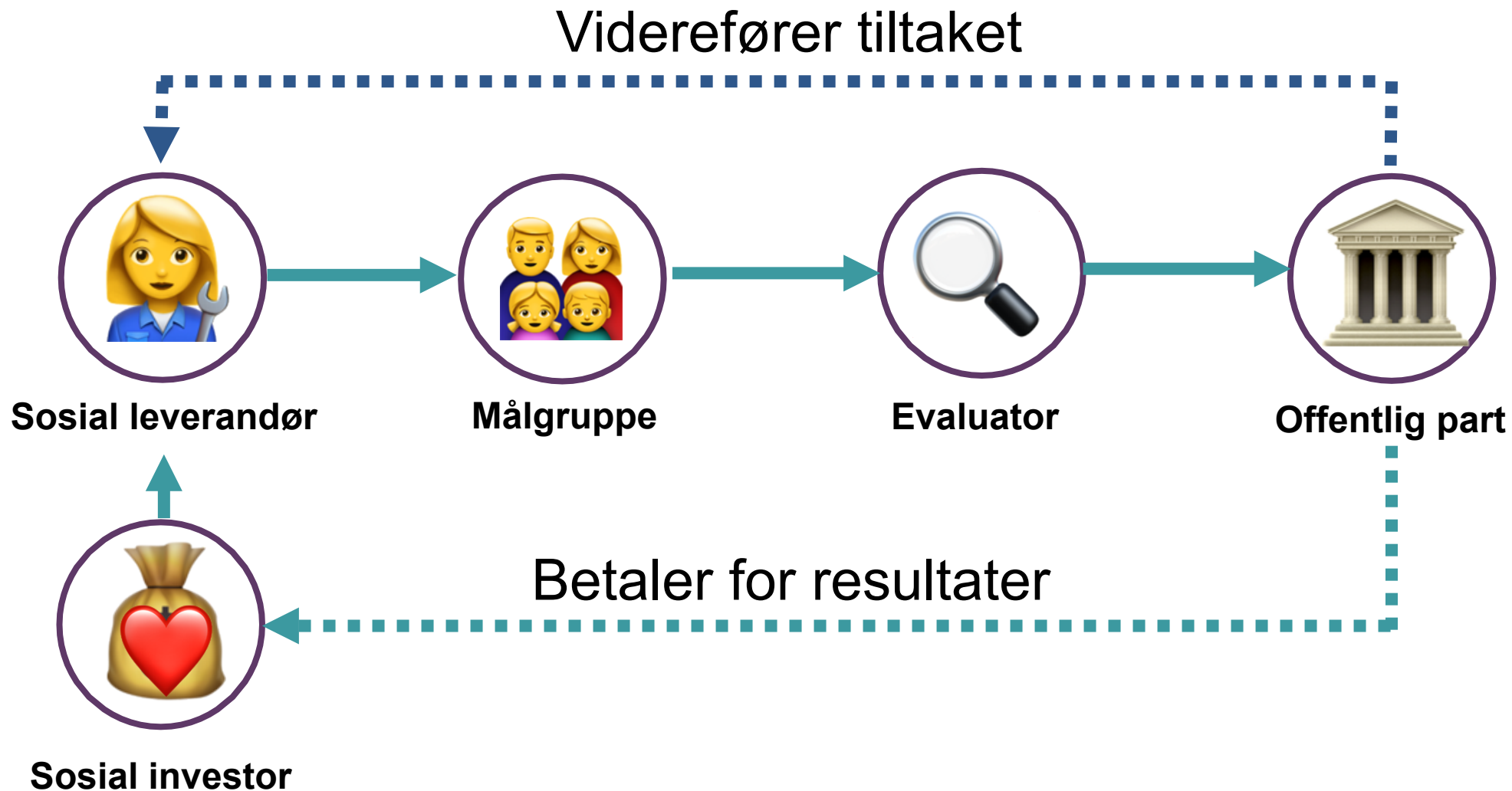
- ✓ Kompleks samfunnsutfordring med behov for nye innovative løsninger
- ✓ Tydelig definert målgruppe
- ✓ Målbar sosial effekt
- ✓ Overføringsverdi

Hvordan går man frem?

Finansieringsmodell for sosial innovasjon

Fra yoga bak muren, til ungdom i naturen

Effektkontrakt

Larvik m.fl.

Forhindre
gjenganger-
kriminalitet

Effektkontrakt

Brofinansiering

Øvre Eiker &
Lillehammer

Forbedre utfall for
barn i familier med
sammensatte behov

Brofinansiering

Indre Østfold m.fl.

Øke livskvalitet hos
beboere og
mestring hos
ungdom

Brofinansiering

Effektkontrakt

Lier kommune

Øke livsmestring
og redusere
frafall

Suksesshistorie fra Skottland

MCR Mentoring and School Inclusion

Formål: Redusere utenforskap og ungdomskriminalitet

- Gruppeoppfølging og individuelt mentorprogram
- Målgruppe: ungdom fra 12-18 år som står i fare for å falle utenfor
- Frivillige mentorer
- Fra lokal pilot til nasjonalt program

Ungt utenforskap på agendaen

nov 2021

Verbalforslag for
Kommunestyret
"Økt aktivitet for
vekstbedriftene"

mars 2022

Presentasjon av
mulighetsstudie v/bredt
sammensatt
arbeidsgruppe
"Utenforskap blant
ungdom i Asker"

mai 2022

Debattinnlegg i
Budstikka
v/Cecilie Lindgren (H)

jan 2022

Henvendelse fra
politiker til Direktør for
Medborgerskap om
effektkontrakter

mars 2022

Presentasjon
av AktivUng
v/Vekstbedriftene

apr 2022

Etablert dialog mellom
innbyggertorgene og
vekstbedriftene om
kafedrift

jun - sept 2022

Bredt sammensatt arbeidsgruppe jobber utforskende med støtte fra Ephori Impact for å komme frem til målgruppe

sept. 2022

Administrativ forankring i ledergruppen

nov. 2022

Workshop "Ungdomsløftet"

nov. 2022

Midler fra NAV til prosjektstyring

1.kv 2023

Politisk sak vedr. effektkontrakt

mai 2022

Etablert kontakt med KS og Ephori Impact om mulig case for pilot. Innvilget støtte for videre prosess.

aug. 2022

Konferanse om effektkontrakter – Ferd og KS

aug. 2022

Internt møte for å samordne arbeidet med ungt utenforskap

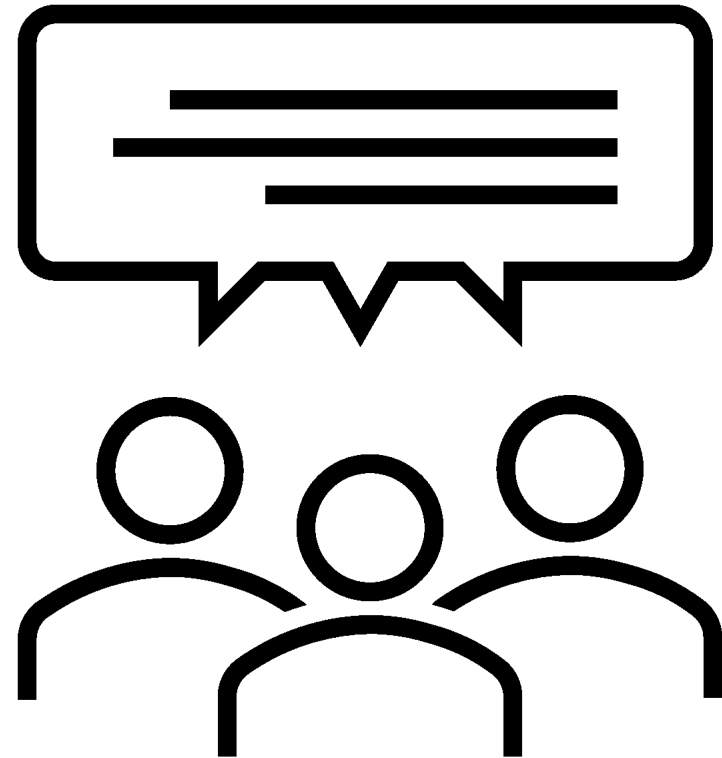
sept. 2022

Sak om samarbeid med kommunens vekstbedrifter

des. 2022

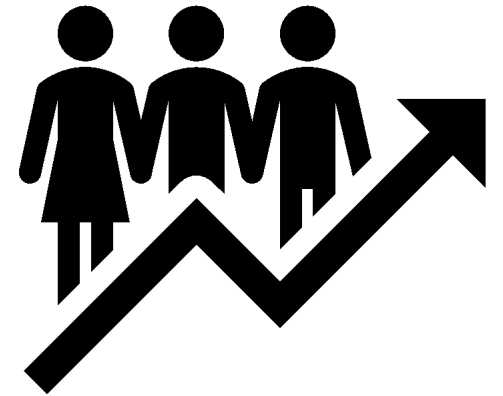
Prosjektstruktur etablert

- Nytt lovverk stiller større krav til kommunen
- Ungdomsløftet bygger opp en struktur der tjenestene samarbeider mer
- Startet opp arbeidsgruppe høsten 2022
- Kan effektkontrakt være med å styrke dette arbeidet?

Kunngjøring

- Fokus på effektene
- Måling: Gevinstrealiseringsmodell fra Asker velferdslab
- Eksempel:
 - Kostnad: 2mnok pr år (der 2 år finansieres av sosial investor)
 - Omfang: 10 deltakere pr år
 - Varighet: 4 år
- Oppfordre lokale aktører til å søke/samarbeide
- Ha de ungfaglige og samskapende brillene på

Hvorfor gjøre dette nå?

KS pilot og NAV tilskudd til prosjektledelse

Vi har en samfunnsutfordring der unge i utenforskap trenger nye virkemiddel

Behov for mer helhetlig tilnærming og bedre samkjøring av aktører og virkemidler

Bidra til utprøving av nye verktøy for kommunal innovasjon

Ungdomsløftet

Seminar om ungt utenforskap Veien videre

Presentasjon for utvalg velferd,
oppvekst og medborgerskap
17. og 19. januar 2023

Bakgrunn for seminaret

- Ungt utenforskap –nasjonal samfunnsutfordring jf. bl.a. KS
- Utvalg velferd vedtok at seminar skal gjennomføres i samarbeid med oppvekst
- Statsbudsjettet: Regjeringen lover å bruke nesten 1 milliard kroner på å hjelpe unge som sliter, i det de kaller for «ungdomsløftet». 150 millioner går til kommunene.
- Prioritert forskningsområde

Temaplaner – strategier for å forebygge og redusere utenforskap

- Temaplaner i Asker inneholder strategier for å styrke inkludering, deltakelse og opplevelse av å høre til i fellesskapet
- Temaplaner innen tjenesteområde medborgerskap, velferd og oppvekst
- Det å føle tilhørighet er viktig for trygghet, god selvfølelse/identitet, helse og livskvalitet
- Forebygge tidlig og redusere utviklet utenforskap
- Hele Askersamfunnet må bidra

Innhold i seminaret

- Helhetlig perspektiv på utenforskap
- Risiko- og beskyttelsesfaktorer
- Fra tidlig oppvekst til voksen alder
- På ulike arenaer
- En bredde i tiltak

Tema

- Velkommen. Leder utvalg velferd Cecilie Lindgren og Leder oppvekst Oddvar Igland.
- Ungdommens stemme
- Hva sier forskningen om utenforskap? Kommunenes sentralforbund (KS)
- Hvordan har Stavanger jobbet med ungt utenforskap gjennom Utenforskapskommisjonen?
Inge Takle Mæstad

Hva er utfordringer og muligheter i Asker. Eksempler fra praksisfeltet:

- Forebygge utenforskap i oppveksten. Virksomhetsledere i barnehage og skole Anita Sønsteby, Birgitte Vedeler og Therese Fløtre.
- Ungdomsklubb- Med kultur som metode. Leder Ungkultur Asker Nicolas Salvesen .
- NAVs oversikt og erfaringer med unge utenfor arbeid og utdanning. Virksomhetsleder, NAV Asker Jan Kåre Melsæther.
- Oppfølgingstjenesten i videregående opplæring – oversikt og erfaringer. Oppfølgingstjenesten Asker og Bærum ved Stine Hellekleiv og Pål Gustavsen
- Samskaping med ungdom i Heggedal. Avdelingsleder innbyggerdialog og frivillighet Valeria Nicholson.
- Asker næringsråd - samarbeid for å få unge i arbeid.Steinar Bustad.
- Gruppesamtaler. Hvordan kan kommunen, sammen med andre aktører, bidra konkret for at unge som faller utenfor kommer tilbake i et langsiktig løp for utdanning, arbeid og / eller få mulighet til å kunne etablere seg i sosiale nettverk?
- Veien videre. Leder utvalg velferd Cecilie Lindgren.

Presentasjonene oppsummert

KS: Analyse av Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET)

- Hvem er de unge i NEET-kategorien?
- Hvorfor oppstår, og hvordan opplever de unge den “frakoblingsprosessen” de har vært gjennom?
- Systemsvakheter

Presentasjonene oppsummert

Utenforskinskommisjonen i Stavanger identifiserte 3 hovedutfordringer:

- 1) ***Det å finne sin plass og være med å dra et lass.*** Ungdommenes behov er ikke spektakulære, men vi som samfunn klarer ikke å stille opp og møte behovene for å blir sett og delta.
- 2) ***Det er ikke behovet for flere tjenester og aktiviteter som er mest prekært, men det vi allerede gjør må vi få til å fungere sammen*** Ungdommene som har falt utenfor/ eller er i risiko har oftest sammensatte utfordringer, men de møter et tjenesteapparat som er spesialisert med definerte ansvarsområder. Fare for blindsoner.
- 3) ***Viktigheten av kvaliteten på relasjoner.*** Relasjoner som «tåler meg og holder ut med meg».

Presentasjonene oppsummert

Lokale tjenester: Barnehage, skole, ungdomstiltak og NAV

Viktigheten av at tjenester samarbeider og bygger et lag rundt barnet og familien

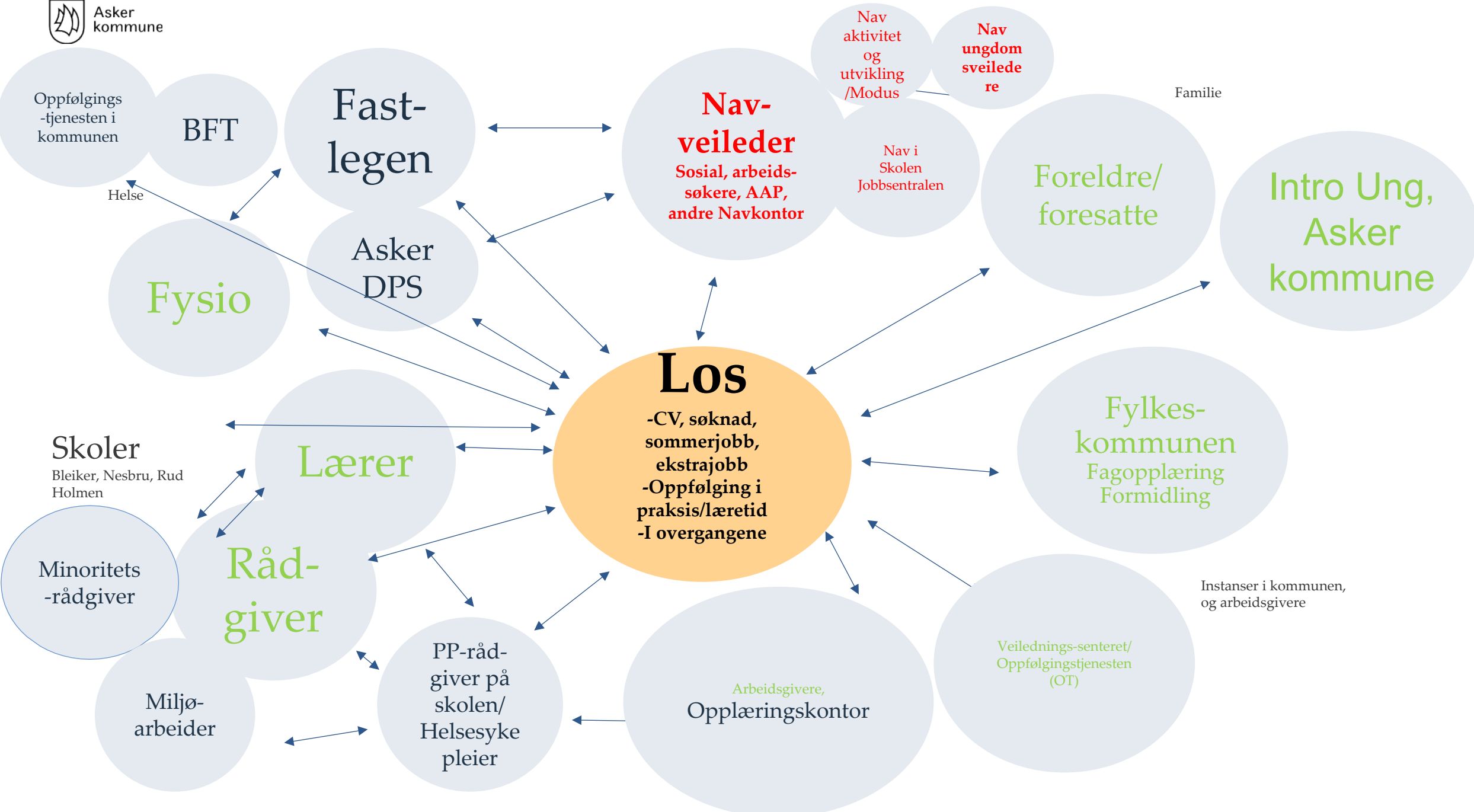
Oppfølgingstjenester og Næringsforeningen

Tett oppfølging og «losing» gjennom utdanningsløp og ut i arbeidsliv

Tilrettelegge for inkludering i arbeidslivet (sertifiseringsordning)

Koordinatorrollen - Sikre parallellitet i tjenestetilbudet rundt eleven. Støtte i overgangene. Kan se slik ut:

Organisering av gruppesamtalene

- Gruppeledere –noterte på gule lapper
- Ca. 5-10 deltakere på hver gruppe
- Hvordan kan vi sammen bidra til at flere unge kommer ut i arbeid, utdanning og aktivitet?
- Stort engasjement og nye kontakter

Oppsummering fra gruppesamtalene - generelt

Behov for mer samarbeid og kunnskap på tvers av virksomheter og mellom de ulike aktørene.

Utnytte kapasiteten i askersamfunnet for å bygge god lag og aktiviteter for og sammen med innbyggerne.

Inkluderende praksis og arenaer som gir rom for alle og hvor alle opplever å bli hørt og hørt til.

Styrke medvirkningen fra de unge og bruke deres ressurser

Styrke arbeidet med overganger for å skape helhet i oppvekst og læringsløpet

Samarbeid mellom næringsliv og kommunens tjenester/skoler med tanke på arbeidstrening, hospitering og utprøving

Oppsummering fra gruppesamtalene - generelt

Voksne og tjenester som vektlegger å lytte, bygge relasjoner og ha tro på de unge og deres familier som er i utfordrende livssituasjoner

Fleksible tjenester som tar utgangspunkt i innbyggernes behov og som samarbeider med innbyggerne om løsninger for dem.

Selv om symptomet -utenforskap – er likt, så er historien bak veldig forskjellig og derfor også løsningen for å komme ut av utenforskap. Altså, tiltakene for å få de som har havnet utenfor, tilbake igjen, må skreddersys den enkelte.

Utvide stien barn og unge går på og verdsette forskjellighet og mangfold

Innspill i gruppesamtalene

Møteplasser

- Varierte arenaer hvor ungdom kan møtes
- Arenaer for samhandling – lære av hverandre
- Trygge og aktive lokalsamfunn
- Møteplasser er viktig for å finne sin plass

Barn og unges fritid

- Informasjon om mulighetene
- Inkluderende fritidsaktiviteter og lav terskel for deltakelse

Innspill i gruppesamtalene

Helse

- Forebyggende arbeid i skolene
- Fastlegene sentrale i samarbeid
- Forebygge utenforskap i overganger jf utsatte barn og unge

Relasjoner

- Helhetlig tilbud og kontinuitet i de som følger opp barn og ungdommene
- Familier og nettverk viktige støttespillere

Innspill i gruppesamtalene

Skole

- Alternative læringsarenaer
- Praksisplasser i ungdomsskolen
- Trygge og gode overganger fra ungdomsskole til videregående
- God overgang fra skole til arbeidsliv
- Flere læreplasser for lærlinger

NAV

- Tilgjengelighet og kort ventetid
- Lønnstilskudd
- Bidra med å koble ungdommene på skole
- Åpne dørene til arbeidslivet – senke karakterkrav for lærlinger
- Tidlig innsats- unngå frakobling

Veien videre

- Implementering av temaplaner
- Koordinere innsatsen – sikre helhet og unngå dobbeltarbeid
- Styrke samarbeid på tvers av tjenester og sektorer
- Langsiktig arbeid i samarbeid med andre kommuner (KS)
- Program/prosjekt/portefølje om utenforskap i Asker kommune

Asker
kommune

Temaplan På lik linje – personer med nedsatt funksjonsevne

Presentasjon for Utvalg Oppvekst og Velferd
17. januar 2023

Nanette Mia Bohn

Kort om menneskerettighetene

- > Menneskerettighetene er grunnleggende rettigheter som tilkommer ethvert menneske, uansett etnisitet, kjønn, religion, seksuell orientering, alder, funksjonsevne med mer
- > Myndighetene skal respektere, beskytte og fremme menneskerettighetene
- > Temaplanen skal sikre at personer med funksjonsnedsettelse får tilgang til menneskerettighetene **på lik linje** med andre

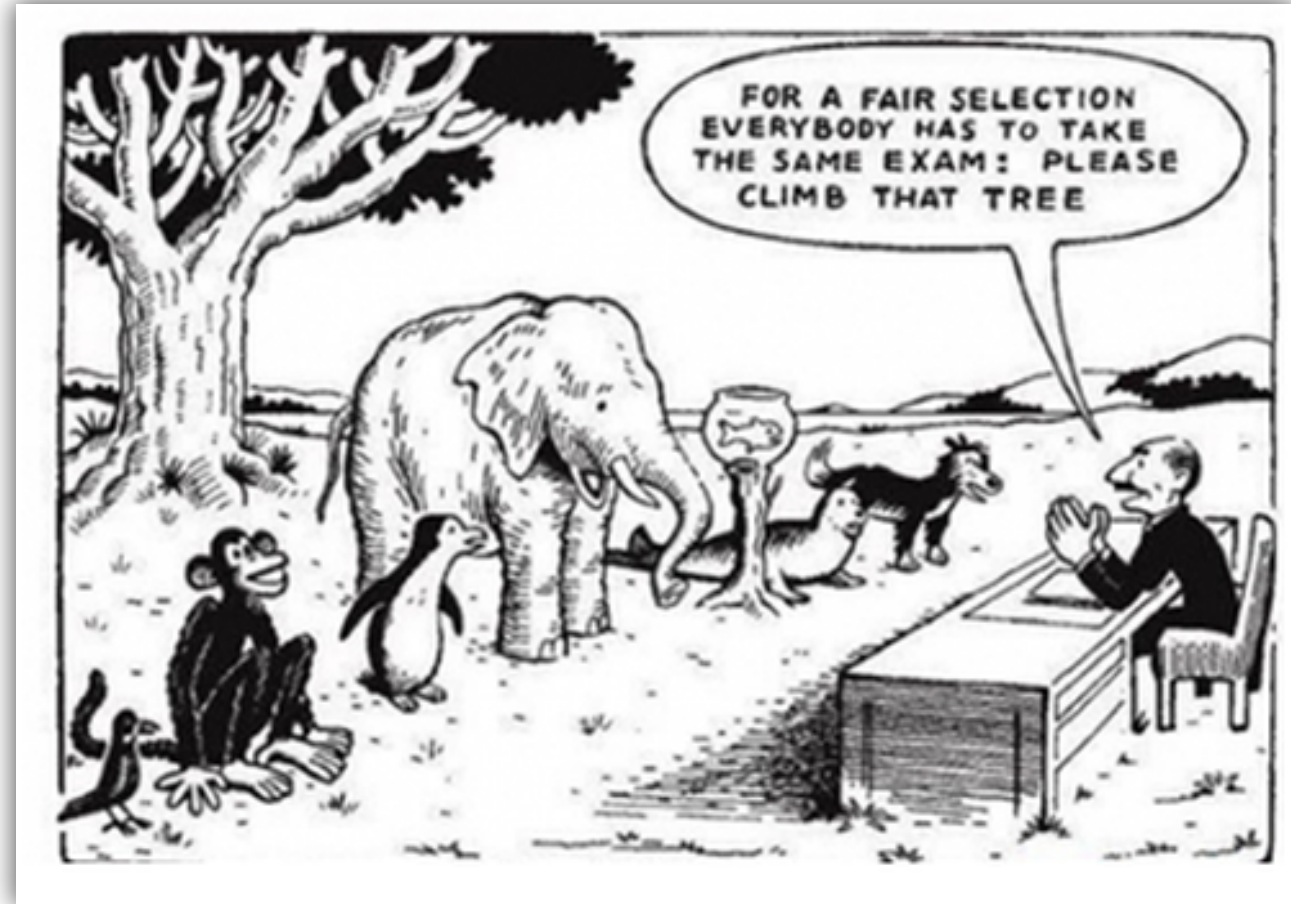

Hva er funksjonshemming?

Den relasjonell forståelse:

Funksjonshemming oppstår når mennesker møter samfunnsskapte barrierer som fysiske barrierer, holdninger mm.

Innsatsområder

Hva betyr dette for Asker kommune

Innsatsområde	Strategi	Hva vil dette bety?
inkludering, medvirkning og deltagelse	Asker kommune skal tilrettelegge for innovative medvirkningsprosesser slik at personer med nedsatt funksjonsevne deltar i tjeneste og samfunnsutviklingen	Medvirkningsråd og inkluderende praksis som gir større grad av reell medvirkning
familie og pårørende	Asker kommune skal anerkjenne og involvere pårørende som viktig ressurs gjennom aktiv medvirkning	Styrke det systematiske pårørendearbeid
arbeid og aktivitet	Asker kommune skal bidra til at flere innbyggere med nedsatt funksjonsevne rekrutteres og inkluderes in i det ordinære arbeidsliv	Karriereplanlegging, fokus på arbeid i det ordinære bedrifter, der det er mulig
Bolig og bomiljø	Asker kommune skal videreutvikle et variert og tilrettelagt bo- og tjenestetilbud i inkluderende bomiljøer Asker kommune skal legge til rette for at flere skal eie egen bolig	Styrke fokus på å mestre å bo og selvhjulpenhet. Målsetning om at flest mulig skal bo i egen eid eller leid bolig, og ved behov få ambulante tjenester. Alle personer skal så langt det er mulig inkluderes i ordinære bomiljøer Mye boligkonsepter

Høringsprosess for temaplanen - fra 18. januar til 03. mars

Saksfremlegg

Vedlegg I Utkast til temaplan

 Asker
kommune
Temaplan *På lik linje* –
personer med nedsatt
funksjonsevne

7 innsatsområder
20 strategier

Vedlegg II Utkast til kunnskapsgrunnlag

 Asker
kommune
Kunnskapsgrunnlag
På lik linje –
personer med nedsatt
funksjonsevne

Temaplanen er forankret i:

- Utvalg for velferd
- Utvalg for Oppvekst,
- Kommunaldirektørenes ledergruppe
- Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Brukerråd i tjenesteområdene Velferd og Oppvekst
- Ledergruppene i Velferd og Oppvekst

Høringsprosess for temaplanen - fra 18. januar til 03. mars

